

de ogen van de ziel

teksten van kerkvaders en andere heiligen

Als God de ogen van de ziel opent, komen we tot de ontdekking hoevele onze onvolkomenheden zijn. (Teresa van Avila)

DE OGEN VAN DE ZIEL

samengesteld door Frits Heijting

in te zien op de website www.gelovenbeleven.nl
in boekvorm te bestellen bij de boekhandel.

in dankbare herinnering aan Jos La Poutré,
die zoveel literatuur heeft opgezocht;
en hier zelf zo vaak door werd geraakt.

Amsterdam
Brave New Books
2022

inleiding

De eerste eeuwen na Christus is het tijdperk van de kerkvaders, die van grote betekenis zijn geweest voor de ontwikkeling van de leer van de kerk. Met inzet van hun leven hebben zij gestreden tegen dwaling; en het geloof van de kerk onder woorden gebracht. Een leger voorbeeldige christenen heeft in later eeuwen het werk voortgezet dat Jezus in de wereld is begonnen. Vanwege hun levenswijze en de betekenis van hun geschriften is aan een 36-tal van hen de titel kerkleraar toegekend. In deze bundel zijn de tot het jaar 2000 heilig verklaarde gelovigen opgenomen. Al deze teksten vormen geen geringe steun bij de catechese in de parochies en de verkondiging van het evangelie.

Wat houdt dit evangelie nu eigenlijk in? Het antwoord wordt gevonden bij Athanasius: *God is mens geworden om de mensen tot God te verheffen*; en bij Cyrillus van Alexandrië: *Wat Jezus van nature is, worden wij met Gods hulp, in genade*. Ambrosius, Teresa van Avila, de pastoor van Ars en al die andere heiligen waren zó vervuld van deze boodschap, dat zij er niet over konden zwijgen. Een tweetal van hen, te weten Alphons Ariëns en ETTY Hillesum, is nooit officieel heilig verklaard. De heilige Geest is echter in hun levens zo duidelijk werkzaam, dat ook uit hun geschriften enkele teksten zijn in deze bundel zijn opgenomen.

Uit al deze teksten spreekt een tijdloos geloof in een liefdevolle, goede God. Voor christenen vormen zij een bron van inspiratie. Hierin komt Jezus als God-met-ons voldoende naar voren. Hij is echter ook mens met de mensen. Daarom zijn de persoonlijke voornaamwoorden *hij* en *hem*, als het over Jezus gaat, met kleine letters geschreven.

Op de laatste bladzijden staan de heiligenkalender, een overzicht van de literatuur, een trefwoordenregister en afkortingen van de bijbelboeken. Ik hoop dat veel mensen baat zullen hebben bij deze bundel.

Frits Heijting

Lent, januari 2022

INHOUDSOPGAVE

heiligen in alfabetische volgorde	blz. 3	
heiligen op volgorde van sterfjaar	7	
kerkleraren en -leraressen	10	
teksten van kerkvaders en andere heiligen	11	
kalender	293	
literatuur	297	
afkorting van bijbelboeken	301	
heiligen in alfabetische volgorde		<u>gedachtenis</u>
Ælred van Rievaulx (1110 - 1167)	blz. 158	3 maart
Albertus Magnus (1206 - 1280)	175	15 nov
Alphons Ariëns (1860 - 1928)	276	
Alphons Liguori (1696 - 1787)	252	1 aug
Ambrosius van Milaan (340 - 397)	65	7 dec
Amphilogius (339 - 400)	66	23 nov
Angela de Foligno (1248 – 1309)	184	4 jan
Angela Merici (1470 - 1540)	216	27 jan
Anselmus van Canterbury (1033 - 1109)	150	21 april
Antonius (abt) (251 - 356)	37	17 jan
Antonius van Padua (1195 - 1231)	163	13 juni
Aphrates van Antiochië (overleden 345)	31	7 april
Apollinaris: zie Sidonius		
Aquino: zie Thomas		
Aquitaine: zie Prosper		
Ariëns: zie Alphons		
Ars, pastoor van: zie Jean Marie Vianney		
Athanasius van Alexandrië (297 - 373)	44	2 mei
Augustinus: zie Aurelius		
Aurelius Augustinus (354 - 430)	80	28 aug
Avila: zie Johannes		
Avila: zie Teresa		
Bakhita: zie Josefine		
Barnabas (1 ^e eeuw)	12	11 juni
Barsanuphius en Johannes (6 ^e eeuw)	114	11 april
Basilius van Cæsarea (330 - 379)	50	2 jan
Beda (672 - 735)	131	25 mei
Bellarminus: zie Robertus		
Benedictus van Nursia (overleden 547)	116	11 juli
Bernadette Soubirous (1844 - 1879)	261	18 feb

Bernardinus van Siena (1381 - 1444)	blz. 202	20 mei
Bernardus van Clairveaux (1090 - 1135)	153	20 aug
Bingen: zie Hildegard		
Birgitta van Zweden (1303 – 1373)	188	23 jul
Bonaventura (1221 - 1274)	169	15 juli
Bonifacius van Mainz (675 - 754)	137	5 juni
Borromeüs: zie Carolus		
Brindisi: zie Laurens		
Brescia: zie Gaudentius		
Bruno (1030 – 1101)	148	6 Oct
Cæsarius van Arles (470 - 542)	112	27 aug
Calcutta: zie Teresa		
Canisius: zie Petrus		
Carolus Borromeus (1538 - 1584)	228	4 nov
Cassianus: zie Johannes		
Catharina van Genua (1447 - 1510)	211	15 sep
Catharina van Siena (1347 - 1380)	194	29 april
Chantal: zie Jeanne		
Charles de Foucauld (1858 - 1916)	271	15 sep
Clara van Assisi (1193 - 1253)	167	11 aug
Chrysologus: zie Petrus		
Chrysostomos: zie Johannes		
Clemens van Rome (1 ^e eeuw)	13	23 nov
Climacus: zie Johannes		
Cyprianus van Carthago (200 - 258)	26	16 sep
Cyrillus van Alexandrië (overleden 444)	89	27 juni
Cyrillus van Jeruzalem (315 - 386)	53	18.maart
Damiaan de Veuster (1840 - 1889)	263	10 mei
Damiaan: zie Petrus		
Dionysius de Grote (190 - 264)	29	17 nov
Edith Stein (1891 - 1941)	278	9 aug
Edward Poppe (1890 - 1924)	274	10 juni
Efrem de Syriër (overleden 373)	47	9 juni
Etty Hillesum (1914 - 1943)	283	
Eucherius van Lyon (overleden 449)	94	20 feb
Eymard: zie Pierre Julien		
Ferrer: zie Vincent		
Foligno: zie Angela		
Foucauld: zie Charles		
Franciscus van Assisi (1181 - 1226)	163	4 okt
Franciscus Xaverius (1506 – 1552)	218	3 dec

François de Sales (1567 - 1622)	blz. 242	24 jan
Fulgentius van Ruspe (468 - 533)	110	1 jan
Gaudentius van Brescia (overleden 410)	75	25 okt
Germanus v Constantinopel (overl. 730)	129	12 mei
Gertrudis de Grote (1256 - 1302)	179	16 nov
Gregorius I (540 - 604)	118	3 sep
Gregorius van Neocæcareia (overl. 268)	30	17 nov
Gregorius van Narek (950 – 1003)	139	7 dec
Gregorius van Nazianze (329 - 390)	59	2 jan
Gregorius van Nyssa (4 ^e eeuw)	62	9 maart
Gregorius vd Sinai (overleden 1360)	186	27 nov
Hackeborn: zie Mechtild		
Hermas (2 ^e eeuw)	17	
Hieronymus (overleden 420)	77	30 sep
Hildegard van Bingen (1098 - 1179)	160	17 sep
Hillarius van Poitiers (315 - 367)	39	13 jan
Hillesum: zie Etty		
Hippolytus van Rome (overleden ong. 225)	24	13 aug
Hugo van St Victor (overleden 1142)	156	11 feb
Ignatius van Antiochië (1 ^e - 2 ^e eeuw)	15	17 okt
Ignatius van Loyola (1491 - 1556)	220	31 juli
Irenæus van Lyon (125 - 202)	22	28 juni
Isidorius van Sevilla (560 – 636)	121	4 april
Jacopone da Todi (1230 - 1306)	181	25 dec
Jan van Ruusbroec (1293 - 1381)	197	2 dec
Jean Baptiste de la Salle (1651 - 1719)	250	7 april
Jean Marie Vianney (1786 - 1859)	255	4 aug
Jeanne de Chantal (1572 - 1641)	245	12 dec
Johannes XXIII (1881 - 1963)	288	3 dec
Johannes Cassianus (360 - 433)	86	23 juni
Johannes Chrysostomos (347 - 407)	70	13 sep
Johannes Climacus (575 - 649)	124	30 maart
Johannes Tauler (1300 - 1361)	192	
Johannes van Avila (1499 – 1565)	222	10 mei
Johannes van Damascus (690 - 749)	134	4 dec
Johannes van het Kruis (1542 - 1591)	231	14 dec
John Henry Newman (1801 - 1890)	265	9 okt
Josefine Bakhita (1870 - 1947)	286	8 feb
Julian van Norwich (1342 - ong. 1420)	190	13 mei
Justiniani: zie Laurens		
Justinus martelaar (2 ^e eeuw)	19	1 juni

Kempis: zie Thomas á		
Kruis: zie Johannes		
Lactantius: zie Lucius		
Laurens Justiniani (1381 - 1455)	blz. 204	5 sep
Laurens van Brindisi (1559 - 1619)	237	21 juli
Leo I (overleden 461)	98	10 nov
Lérins: zie Vincent		
Liguori: zie Alphons		
Lisieux: zie Thérèse		
Martin: zie Thérèse van Lisieux		
Loyola: zie Ignatius		
Lucius Lactantius (overleden 325)	31	
MakariOs de oudere (300 - 390)	56	15 jan
Maximus Confessor (580 - 662)	126	13 aug
Maximus van Turijn (380 - 467)	105	25 juni
Mechtild van Hackeborn (1241 - 1298)	177	16 nov
Melito van Sardes	18	1 april
Merici: zie Angela		
More: zie Thomas		
Narek: zie Gregorius		
Nazianze: zie Gregorius		
Newman: zie John Henry		
Nola: zie Paulinus		
Norwich: zie Julian		
Nyssa: zie Gregorius		
Nil Sorski (1433 - 1508)	209	12 nov
pastoor v Ars: zie Jean Marie Vianney		
Pachomius (292 – 348)	35	9 mei
Patrick, apostel van Ierland (389 - 461)	101	17 maart
Paul: zie Vincent		
Paulinus van Nola (overleden 431)	83	22 juni
Petrus Canisius (1521 - 1597)	234	27 april
Petrus Chrysologos (overleden 450)	96	30 juli
Petrus Damiani (1007 - 1072)	145	21 feb
Pierre Julien Eymard (1811-1868)	258	3 aug
Polycarpus van Smyrna (2 ^e eeuw)	22	23 feb
Poppe: zie Edward		
Proclus v Constantinopel (overl. 446)	92	24 okt
Prosper v Aquitaine (overleden 465)	103	25 juni
Prudentius (348 - ong. 410)	73	

Rievaulx: zie Ælred		
Ruusbroec: zie Jan		
Robertus Bellarminus (1542 - 1621)	blz. 239	17 sep
Sales: zie François		
Salles: zie Jean Baptiste		
Sevilla: zie Isidorius		
Sidonius Apollinaris (430 - Ong. 480)	107	21 aug
Siena: zie Catharina		
Siena: zie Bernardinus		
Simeon de nieuwe theoloog (949 - 1022)	142	12 maart
Sorski: zie Nil		
Soubirous: zie Bernadette		
Stein: zie Edith		
Tauler: zie Johannes8		
Teresa Benedicta vh kruis: zie Edith Stein		
Teresa van Avila (1513 - 1580)	225	15 okt
Teresa van Calcutta (1910 - 1997)	291	5 sep
Thérèse van Lisieux (1873 - 1897)	268	1 okt
Thomas More (1478 - 1535)	213	22 juni
Thomas à Kempis (1380 - 1471)	207	
Thomas van Aquino (1224 - 1274)	172	27 jan
Titus Brandsma (1881 - 1942)	281	27 juli
Todi: zie Jacopone		
Verona: zie Zeno		
Veuster: zie Damiaan de		
Vianney: zie Jean		
Vincent Ferrer (1350 - 1419)	200	5 april
Vincent de Lérins (5e eeuw)	109	24 mei
Vincent de Paul (1580 - 1660)	247	27 sep
Xaverius: zie Franciscus		
Zeno van Verona (overleden 371)	42	12 april
Zweden: zie Birgitta		

heiligen op volgorde van sterfjaar

Barnabas	1 ^e eeuw
Clemens van Rome	1 ^e , 2 ^e eeuw
Ignatius van Antiochië	1 ^e , 2 ^e eeuw
Hermas	2 ^e eeuw
Justinus martelaar	2 ^e eeuw
Polycarpus	2 ^e eeuw
Melito van Sardes	overleden 180

Irenæus van Lyon	125 -202
Hippolytus van Rome	overleden ong. 225
Cyprianus	200 - 258
Dionysius de Grote	190 - 264
Gregorius van Neocæcare	overleden 268
Lucius Lactantius	overleden 325
Aphrates	overleden 345
Pachomius	292 - 348
Antonius (abt)	251-356
Hillarius van Poitiers	315 - 367
Zeno van Verona	overleden 371
Athanasius	297 - 373
Efrem de Syrië	overleden 373
Basilus van Cæsarea	330 - 379
Cyrillus van Jeruzalem	315 - 386
Makarios de oudere	300 - 390
Gregorius van Nazianze	329 - 390
Gregorius van Nyssa	4 ^e eeuw
Johannes Chrysostomos	347 - 407
Ambrosius van Milaan	340 - 397
Amphilogius	339 -400
Prudentius	348 - ong. 410
Hieronymus	342 - 420
Gaudentius van Brescia	overleden 410
Aurelius Augustinus	354 - 430
Paulinus van Nola	overleden 431
Johannes Cassianus	360 - 433
Cyrillus van Alexandrië	overleden 444
Proclus van Constantinopel	overleden 446
Eucherius van Lyon	overleden 449
Petrus Chrysologus	overleden 450
Leo I	overleden 461
Patrick	389 – 461
Prosper van Aquitaine	overleden 465
Maximus van Turijn	380 - 467
Sidonius Apollinaris	430 - ong. 480
Vincent de Lérins	5 ^e eeuw
Fulgentius	468 - 533
Cæsarius van Arles	470 - 542
Barsanuphius en Johannes	6 ^e eeuw
Benedictus van Nursia	overleden 547

Gregorius I	540 - 604
Isidorius van Sevilla	560 - 636
Johannes Climacus	575 - 649
Maximus Confessor	580 - 662
Germanus van Constantinopel	overleden 730
Beda	672 - 735
Johannes van Damascus	690 - 749
Bonifacius van Mainz	675 - 754
Gregorius van Narek	950 - 1003
Simeon de nieuw theoloog	949 - 1022
Petrus Damiaan	1007 - 1072
Bruno	1030 - 1101
Anselmus van Canterbury	1033 - 1109
Bernardus van Clairveaux	1090 - 1135
Hugo van St Victor	overleden 1142
Ælred van Rievaulx	1110 - 1167
Hildegard van Bingen	1098 - 1179
Franciscus van Assisi	1181 - 1226
Antonius van Padua	1195 - 1231
Clara van Assisi	1193 - 1253
Bonaventura	1221 - 1274
Thomas van Aquino	1224 - 1274
Gertrudis de Grote	1256 - 1302
Albertus Magnus	1206 - 1280
Mechtild van Hackeborn	1241 - 1298
Jacopone da Todi	1230 - 1306
Angela de Foligno	1248 - 1309
Gregorius van de Sinäi	overleden 1360
Johannes Tauler	1300 - 1361
Birgitta van Zweden	1303 - 1373
Catharina van Siena	1347 - 1380
Jan van Ruusbroec	1293 - 1381
Vincent Ferrer	1350 - 1419
Julian van Norwich	1342 - ong. 1420
Bernardinus van Siena	1381 - 1444
Laurens Justiniani	1381 - 1455
Thomas à Kempis	1380 - 1471
Nil Sorski	1433 - 1508
Catharina van Genua	1447 - 1510
Thomas More	1478 - 1535
Angela Merici	1470 - 1540

Franciscus Xaverius	1506 - 1552
Johannes van Avila	1499 - 1565
Teresa van Avila	1513 – 1580
Ignatius van Loyola	1491 - 1556
Carolus Borromeus	1538 - 1584
Johannes van het Kruis	1542 - 1591
Petrus Canisius	1521 - 1597
Laurens van Brindisi	1559 - 1619
Robertus Bellarminus	1542 - 1621
François de Sales	1567 - 1622
Jeanne de Chantal	1572 - 1641
Vincent de Paul	1580 - 1660
Jean Baptiste de la Salle	1651 - 1719
Alphons Liguori	1696 - 1787
Jean Marie Vianney	1786 - 1859
Pierre-Julien Eymard	1811 - 1868
Bernadette Soubirous	1844 - 1879
Damiaan de Veuster	1840 - 1889
John Henry Newman	1801 - 1890
Thérèse van Lisieux	1873 - 1897
Charles de Foucauld	1858 - 1916
Edward Poppe	1890 - 1924
Johannes XXIII	1881 - 1963
Teresa van Calcutta	1910 – 1997
Alphons Ariëns	1860 - 1928
Edith Stein	1891 - 1941
Titus Brandsma	1881 - 1942
Etty Hillesum	1914 - 1943
Josefine Bakhita	1870 - 1947

kerkleraren en kerkleraressen

Albertus Magnus (1206 – 1280)	blz. 175
Alphons Liguori (1696 - 1787)	252
Ambrosius van Milaan (340 - 397)	65
Anselmus van Canterbury (1033 - 1109)	150
Antonius van Padua (1195 - 1231)	165
Athanasius van Alexandrië (297 - 373)	44
Aurelius Augustinus (354 - 430)	80
Basilius van Cæsarea (330 - 379)	50
Beda (672 - 735)	131
Bernardus van Clairveaux (1090 - 1135)	153
Bonaventura (1221 - 1274)	169

Catharina van Siena (1347 - 1380)	blz. 194
Cyrillus van Jeruzalem (315 - 386)	53
Efrem de Syriër (overleden 373)	47
François de Sales (1567 - 1622)	242
Gregorius de Grote (540 - 604)	118
Gregorius van Narek (950 – 1003)	139
Gregorius van Nazianze (329 - 390)	59
Hieronymus (overleden 420)	77
Hildegard van Bingen (1098 - 1179)	160
Hillarius van Poitiers (315 - 367)	39
Isidorius van Sevilla (560 – 636)	121
Johannes Chrysostomos (347 - 407)	70
Johannes van Damascus (690 - 749)	134
Johannes van Avila (1499 – 1565)	222
Johannes van het Kruis (1542 - 1591)	231
Laurens van Brindisi (1559 - 1619)	237
Leo I (overleden 461)	98
Petrus Canisius (1521 - 1597).	234
Petrus Chrysologos (overleden 450)	96
Petrus Damiani (1007 - 1072)	145
Robertus Bellarminus (1542 - 1621)	239
Teresa van Avila (1513 - 1580)	225
Thérèse van Lisieux (1873 - 1897)	268
Thomas More (1478 - 1535)	213
Thomas van Aquino (1224 - 1274)	172

Barnabas (1e eeuw)

Clemens van Alexandrië citeert veelvuldig uit de *brief van Barnabas*. Het onzeker of hij de Barnabas bedoelt die met Paulus op missiereis is geweest. De brief dateert uit omstreeks het jaar 100.

1 wees waakzaam

Laat ons de ijdelheid ontvluchten; en een volkomen afkeer hebben van alles wat niet deugt. Blijf niet in afzondering, alsof je al gerechtvaardigd bent, maar kom samen om te overleggen over het gemeenschappelijk belang. De Schrift leert: *Wee hen, die hun eigen wijsheid koesteren, en verstandig zijn in eigen ogen*. Laten wij een geestelijk leven leiden, als een tempel voor God; en voortgaan in ontzag voor Hem, door ons te beijveren zijn geboden te volbrengen en hierin vreugde te vinden. De Heer oordeelt de wereld zonder aanzien des persoons: ieder zal ontvangen naar eigen daden. Goede mensen staan in de roep van rechtvaardigheid; maar zijn zij slecht, dan dragen zij het loon voor hun onrechtvaardige levenswijze bij zich.

Wij, die geroepen zijn, moeten niet te licht gaan denken over onze zonden. Dan zal de prins van het kwaad geen macht over ons verkrijgen; en ons niet uit het Rijk van God kunnen verdrijven. Probeer dit te verstaan, broeders en zusters, met Israël als voorbeeld, waar zoveel wondertekeningen zijn verricht, waarna zij toch verlaten zijn. Dan zal ons niet overkomen waar de Schrift voor waarschuwt: *Velen zijn geroepen, weinigen uitverkoren*¹.

1) Mt 22,14

2 menswording

Als de Heer van de hele wereld¹, tot wie God bij de grondlegging van de wereld heeft gezegd: *Laat ons mensen maken naar ons beeld*², het lijden heeft ondergaan om onze zielen te redden, hoe kan hij dan onder mensenhanden lijden? (...) Begrijp dit: Hij heeft het lijden verduurd om de dood teniet te doen en de verrijzenis zichtbaar te maken. Hij is in het vlees gekomen om de belofte te vervullen; en een nieuw volk voor zich te vormen, teneinde duidelijk te maken dat hij, na de opstanding te hebben bewerkt, zelf zal wederkeren voor het oordeel.

1) Jezus 2) gen 1,26

* * *

Clemens van Rome (1^e eeuw)

Clemens was na Petrus en Linus de derde bisschop van Rome. "Hij heeft gesproken met de apostelen, en hun verkondiging klonk nog in zijn oren", zo schrijft Irenæus ongeveer 50 jaar na zijn dood. Waarschijnlijk heeft deze paus geleden onder de christenvervolging in het Romeinse rijk. Zijn brief, waarin hij de christenen van Korinte oproept de tweedracht te overwinnen, werd destijds in veel kerken gelezen.

1 vrees voor God

Doe je werk in diep ontzag voor God, met als sieraad een goed leven. Gods geboden stonden aanvankelijk in je hart geschreven; maar na de geschonken groei en aanzien is vervuld wat geschreven staat: *Jakob at en werd verzadigd; hij werd vet en ging achteruit slaan*². Zo ontstonden jaloezie, opruiing, vervolging, strijd en gevangenschap. De mensen werden opgestoot: de nietswaardige tegen de eerbare, slecht bekendstaanden tegen aanzienlijken, dwazen tegen wijzen, jong tegen oud.

Als de vrees voor God wordt verlaten, worden mensen ongevoelig voor het geloof. Ze veronachtzamen de geboden, laten na wat Christus welgevallig is en jagen hun eigen lusten na. Ze zijn ontvankelijk geworden voor die onrechtvaardige en goddeloze jaloezie, waardoor de dood in de wereld is gekomen³.

1) deut 32,15 2) gen 4,3-8

2 nederig van Geest

Laten wij arrogantie, verwaandheid, dwaasheid en woede afleggen, en ons houden aan wat geschreven staat. De Geest van God leert ons: *Laat de wijze zich niet op zijn wijsheid beroemen, noch de sterke op zijn kracht of de rijke op zijn rijkdom*¹. Wil je je ergens op beroemen, doe dit dan in gemeenschap met God²; en Hij zal je vinden en recht aan je doen.

Herinner je de woorden van Jezus, die geduld en verdraagzaamheid leert. Hij heeft gezegd: *Wees mild en goed voor elkaar, dan zul je met goedheid worden beloond*³. *Wees vergevingsgezind, dan zal ook jou vergeving worden geschonken*⁴. *Zoals jij aan anderen doet, zo zal ook aan jou worden gedaan. Zoals jij oordeelt, zul je geoordeeld worden. Als jij goedheid beoogt, zal aan jou goedheid worden bewezen.*

1) Jer 9,23 2) Fil 3,3 3) Mt 5,7 4) Mt 6,15

3 eer aan God

Laat de sterke de zwakke niet verwaarlozen; en de zwakke de sterke eerbiedigen. Laat de rijke de arme bijstaan; en de arme God danken, die iemand heeft gezonden om de nood te lenigen. Laat de wijze van zijn wijsheid blijk geven in daden van liefde. Laat de nederige niet van zichzelf getuigen maar dit aan zijn buurman overlaten. Laat wie sober leeft zich niet beroemen, met Hem in gedachten die zuiver doet leven. Laten we beseffen waar we vandaan komen, uit welk een graf en duisternis de Schepper ons in zijn wereld heeft gebracht, met zijn goede gaven al gereed eer wij geboren werden. Als we weten dat we alles uit zijn hand ontvangen, moeten we Hem danken om zijn eeuwige grootheid.

4 gebed om heil

Heer, U die in wijsheid scheidt en bevestigt wat U gemaakt hebt; die uw goedheid toont in al het zijnde, en trouw aan wie op U vertrouwen, vol van ontferming en mededogen: vergeef ons het kwaad dat wij deden, onze onrechtvaardige daden, fouten en gebreken. Reken ons die U dienen niet elke zonde toe, maar reinig ons door uw waarheid. Richt onze schreden op de weg van heiligheid en rechtvaardigheid, onverdeeld van hart om te doen wat goed is in uw ogen, en in de ogen van onze voorgangers. Ja, Heer, laat uw aangezicht over ons lichten, in vrede en tot onze redding. Laat uw arm ons beschermen en vrijwaren voor de zonde; en verlos ons van hen die ons ten onrechte haten. Geef eensgezindheid en vrede aan uw volk in de wereld, zoals U het gegeven hebt aan onze voorouders, als zij U aanriepen in geloof en naar waarheid; opdat wij gered mogen worden in gehoorzaamheid aan U, almachtige God, en aan onze voorgangers en leiders op aarde.

5 onderwerping

Onderwerp je aan de oudsten, aanvaard de bestraffing, buig de knieën van het hart en verwerp de zelfingenomen en verstokte tong. Het is beter klein te worden bevonden in de kudde van Christus, dan te worden geëerd; en uitgesloten te zijn van de hoop op hem. (...) Laten we gehoorzaam zijn, ingedachtig zijn grote en heilige naam; en ontkomen aan de bedreigingen, die vanouds bij monde van de Wijsheid zijn uitgesproken tegen hen die tot ongehoorzaamheid zijn vervallen.

* * *

Ignatius van Antiochië (1e, 2e eeuw)

De bejaarde bisschop van Antiochië (in het huidige Turkije) is tijdens een christenvervolging naar Rome overgebracht om voor de wilde dieren te worden geworpen. Tot het eind bleef hij zijn ambt vervullen. Een aantal brieven, die hij onderweg naar Rome schreef aan verschillende gemeenten, is bewaard gebleven.

1 Gods tempel

U bent stenen van een tempel, tevoren klaargelegd voor een gebouw van God de Vader, opgehesen door de takel van Jezus Christus, door zijn kruis, met als kabel de heilige Geest en uw geloof als windas; en liefde is de weg die omhoog voert naar God. U bent dus metgezellen onderweg, u draagt uw God en uw heiligdom, uw Christus en uw heilige voorwerpen, van hoofd tot voeten bekleed met de geboden van Jezus Christus. En ook ik mag deelnemen aan de festiviteit, en door deze brief als uw metgezel mij met u verheugen dat u uw liefde niet geeft aan de dingen van dit menselijk bestaan, maar alleen aan God.

2 in Christus

Bid voor wie buitenstaan. Voor hen is er hoop op bekering, zodat ze bij God kunnen komen. Onderricht hen door uw levenswijze. Wees zachtmoedig onder hun woede, nederig bij hun grootspraak, stel uw gebed tegenover hun beschimping, wees tegenover hun dwalingen onwrikbaar in uw geloof, blij vriendelijk onder hun woede en verlang er niet naar terug te slaan zoals zij doen. Laat ons door onze verdraagzaamheid tonen hun broeders en zusters te zijn, ons beijveren de Heer na te volgen en met elkaar wedijveren wie groter onrecht heeft te verduren. Wie werd er meer tekort gedaan en meer aan de kant gezet dan hij?

3 dwaalleer

Als iemand een vreemde leerstelling aanhangt, heeft hij geen deel aan het lijden. Zie er dus op toe één eucharistie te vieren; want er is één lichaam van onze Heer Jezus Christus en één beker die verenigt in zijn bloed; er is maar één altaar en ook één bisschop, samen met de presbyters en diakens, mijn mededienaren. Zo zult u in alles wat u onderneemt Gods wil volgen.

4 eenheid

Doe niets zonder de bisschop en de presbyters. Ga niet af op uw eigen beoordeling of iets goed is, zonder anderen hierbij te betrekken. Wees één in gezamenlijk gebed, één smeekbede, één van geest, één in hoop, in liefde en in volkomen vreugde, die in Jezus Christus is en die alles te boven gaat. Haast u allen tezamen als naar één tempel – dat is naar God – naar het ene altaar, dat is naar Jezus Christus, die voortgekomen is uit de ene Vader, die één met Hem is en die naar de Ene is teruggekeerd.

5 standvastigheid

Laat u niet uit 't veld slaan door hen die een schijnbaar geloofwaardige maar afwijkende leer verspreiden. Sta vast als een aambeeld waarop geslagen wordt. Een groot atleet is het gegeven slagen te verduren en te overwinnen. Voor de zaak van God moeten wij alles verdragen, opdat Hij ons zal verdragen. Ga dus met nog meer ijver voort dan u al doet. Let op de tijd en zie uit naar hem die boven de tijd staat, de eeuwige, de onzichtbare die zichtbaar werd om ons, de ontastbare, onvatbaar voor lijden, die geleden heeft om ons en om onzentwil alles heeft ondergaan.

6 gehoorzaamheid

Indien u aan de bisschop gehoorzaam bent als aan Jezus Christus, is het mij duidelijk dat u niet leeft naar menselijke gewoonte maar als Jezus Christus, opdat u door te geloven in zijn dood zult mogen ontkomen door zijn dood. Wat u al doet is ook noodzakelijk: niets buiten de bisschop¹ om te ondernemen. Wees ook de presbyters gehoorzaam als aan de apostelen van Jezus Christus, onze hoop; want als we in hem leven, zullen we ook in hem bevonden worden. Dit geldt ook voor hen die het allen naar de zin moeten maken, als diakenen van de mysteries van Jezus Christus. Zij bedienen immers niet met eten en drinken, maar werken als dienaars in de kerk van God.

1) iedere stad had haar eigen bisschop

Hermas (2e eeuw)

Wellicht was hij een broer van Pius I (paus van 140 -155). Van Hermas is alleen *de schaapherder* bewaard gebleven, een boek, waar christelijke schrijvers geregeld uit citeerden. Hij geeft zijn visioenen door, en de gelijkenissen die hem werden geopenbaard. Uit zijn boek spreekt een diep doorleefd geloof, waar de kerk van de 21^e eeuw wel wat van gebruiken kan.

1 vrijgevigheid

Met hulp van de Heer heb ik jullie grootgebracht, zonder bedrog en in ontzag voor Hem die jullie rechtvaardigheid bewerkt; en je tot heiligen maakt, vrij van alle kwaad. Maar jullie houden niet op kwaad te doen. Luister naar mij, leef in vrede met elkaar, probeer oog te hebben voor anderen en elkaar bij te staan. Neem uit de overvloed van Gods schepping niet alleen voor jezelf, maar deel mee met hen die tekort komen. Veel mensen doen hun lichaam geen goed door teveel te eten, terwijl bij anderen door te weinig voedsel het lichaam wordt verzwakt. Als je genoeg hebt en niet met anderen deelt, berokken je jezelf schade. Houd het komende oordeel in gedachten. Zolang de toren¹ niet is afgebouwd moet je hen steunen die tekort komen. Als de toren is voltooid zul je daartoe geen gelegenheid meer hebben. Wees dus op je hoede, jij die je nu in je overdaad verheugt. De klacht van hen die in nood verkeren wordt door de Heer gehoord!

1) Het wereldwijde gebouw van de kerk van Christus

2 twijfel

Doe alle twijfel weg en aarzel niet God om hulp te vragen. Want je denkt: "Kan ik Hem ergens om vragen, als ik zo vaak tegen Hem zondig?" Denk niet zo, maar zoek de Heer met heel je hart. Vraag Hem in vertrouwen, en je zult zijn alomvattende ontferming ervaren. Hij zal je zeker niet verlaten, maar het verlangen van je hart inwilligen. God is immers niet als mensen die wrok koesteren. Er is in Hem in het geheel geen kwaad; en Hij ontfermt zich over zijn schepselen. Maak dus je hart vrij van de ijdele dingen van dit leven. Roep de Heer aan en je zult ontvangen. In alles wat je vraagt zul je niets tekort komen, als je de Heer vraagt zonder enige twijfel. Maar als je in je hart twijfelt, zullen je gebeden zeker niet worden verhoord.

* * *

Melito van Sardes (overleden ongeveer 180)

Deze bisschop was een veel geciteerde auteur. De geschiedschrijver Eusebius vermeldt een 15-tal boeken van zijn hand, waarvan alleen zijn paasbrief en enkele fragmenten bewaard zijn gebleven. Zijn veroordeling van Israël en niet van heel de wereld voor de dood van Christus wordt Melito aangerekend.

1 plan en verwerkelijking

Wat is dat voor vreemd mysterie: Egypte geslagen en Israël behouden! Wat is de betekenis hiervan? Luister: (...) Het volk Israël toont 't plan en in de wet van Israël staat dit plan beschreven. Het evangelie is de verklaring en de vervulling van de wet; en in de kerk wordt de wet tot werkelijkheid.

2 Adam

Adam liet een erfenis na aan zijn kinderen: geen zuiverheid maar ontucht, geen onvergankelijkheid maar verderf, geen roem maar oneer, geen vrijheid maar onderdrukking, geen koningschap maar tirannie, geen leven maar dood, geen redding maar ondergang. De ondergang van de mens was bijzonder ernstig; want hij geraakte in de ban van de zonde; en hij ging ten onder in de begeerte, weggespoeld door onverzadigbare lusten.

3 het mysterie van de Heer

Het mysterie van de Heer is oud zoals de wet en nieuw door de genade. Zie waar het plan toe leidt. Let op Abel, die eveneens werd gedood; op Izaak die ook werd gebonden, op Jozef die werd verkocht, op Mozes, die werd buitengesloten, op David die werd vervolgd en op de profeten, die evenals Christus hebben geleden. Zie het lam dat in Egypte werd geslacht (...) en luister naar Jeremia: *Ik was als een argeloos lam dat naar de slachtbank wordt gevoerd en zijn mond niet open doet bij zijn scheerder*¹.

1) Jer 11,19

4 het Pasen van de Heer

Hij is het die uit de kudde wordt gehaald, naar de slacht gesleept geofferd en begraven; die aan het hout niet wordt gebroken, die in de aarde niet vergaat, die is opgestaan uit de doden en de mens heeft opgericht uit de diepte van het graf.

* * *

Justinus martelaar (2^e eeuw)

Na studie van de Schrift heeft Justinus zich ontwikkeld als verdediger van de christelijke leer. Zijn uiteenzetting over de eucharistie is belangrijk voor een goed verstaan van dit sacrament. Vanwege zijn weigering aan de Romeinse goden te offeren, is hij terechtgesteld. Het verslag van zijn verhoor door de prefect Rusticus is bewaard gebleven.

1 verhoor

Rusticus: Welke tak van wetenschap beoefent je?

Justinus: Ik heb ze alle bestudeerd; maar ik ben geëindigd bij de christelijke leer, hoe onwaarschijnlijk deze ook mag schijnen aan wie door dwaling zijn misleid.

Rusticus: Jij dwaas, is dat de wetenschap die je liefhebt?

Justinus: Ik volg christenen, omdat zij de waarheid bezitten.

Rusticus: Wat houdt die leer in?

Justinus: Wij geloven in één God en Schepper; en belijden zijn Zoon Jezus Christus, door de profeten voorgezegd, die redding brengt; en die de mensheid zal oordelen.

Rusticus: Waar komen de christenen bijeen?

Justinus: Denkt u dat wij op één plaats samenkomen? Zeker niet! Onze God wordt niet op één bepaalde plaats gevonden. Hij is onzichtbaar en alom tegenwoordig, in de hemel en op aarde. De gelovigen danken Hem en aanbidden hem overal, waar dan ook.

Rusticus: Vertel me waar uw volgelingen bijeenkomen.

Justinus: Ik logeer bij een zekere Martinus. Dit is de tweede keer dat ik in Rome ben. Ik heb nooit ergens anders gewoond. Ieder kan mij daar vinden; en de leer horen uitleggen.

Rusticus: Je bent dus een christen?

Justinus: Ja, ik ben een christen.

Rusticus: Jij, die welsprekend wordt genoemd, en de waarheid denkt te bezitten: als je wordt gezeseld en onthoofd, denk je dan naar de hemel te zullen gaan?

Justinus: Ik hoop ik op de beloning van hen, die de geboden van Christus onderhouden. Wie zo leeft zal bewaard blijven, zelfs als aan het eind de aarde vergaat.

Rusticus: Je denkt dus dat je naar de hemel zult gaan, en daar een beloning zult ontvangen?

Justinus: Ik heb er geen enkele twijfel over.

Rusticus: Goed. Kom nu hier en offer aan de goden.

Justinus: Niemand die bij zijn verstand is geeft de waarheid op voor bedrog.

Rusticus: Als je niet doet wat ik je opdraag, zul je zonder mededogen gemarteld worden.

Justinus: Wij verlangen niets dan te lijden voor de naam van Christus; en gered te worden. Zo kunnen wij rustig en vol vertrouwen verschijnen voor de vreeswekkende rechterstoel van diezelfde God en Redder, als naar Gods beschikking geheel deze aarde voorbij zal gaan.

Rusticus spreekt het vonnis uit: de dood door onthoofding.

2 de eucharistie

Brood en een beker met wijn, gemengd met water¹, worden naar de voorganger gebracht. Deze neemt het aan; en geeft vervolgens eer aan de Vader van allen, tezamen met de Zoon en de heilige Geest. Als de gebeden en de dankzegging ten einde zijn, betuigen allen hun instemming door *amen* te zeggen: *Zo is het*. Nadat de voorganger het dankgebed heeft beëindigd en allen hun instemming hebben betuigd, delen zij, die *diakens* worden genoemd, aan de aanwezigen het brood en de wijn uit, waarover het dankgebed is uitgesproken. Zij brengen ook een deel aan hen, die niet aanwezig konden zijn. Dit voedsel wordt *eucharistie* genoemd. Niemand mag hiervan nemen, dan wie ons onderricht als de waarheid aanvaardt; die gereinigd is door de wassing² die staat voor de vergeving van zonden en de wedergeboorte, en die leeft zoals Christus het ons heeft geleerd. (...) Wij hebben geleerd dat dit voedsel, dat tijdens het gebed is gewijd door het uitspreken van zijn eigen woorden, en waardoor ons eigen lichaam wordt gevoed, door verandering vlees en bloed van Jezus is geworden.

1) Zie b.v. Cyprianus, nr 3: water en wijn 2) het doopsel

Polycarpus (2^e eeuw)

De bisschop van Smyrna (Izmir) was nog door de apostelen. Irenæus, bisschop van Lyon, schreef over zijn leermeester Polycarpus: "Ik hoor hem nog vertellen over zijn gesprekken met de apostel Johannes en anderen die Jezus Christus nog hadden meegemaakt; en over de woorden die hij van hen heeft vernomen". Tijdens christenvervolgingen onder keizer Marcus Aurelius is de bejaarde Polycarpus als martelaar op de brandstapel gestorven. Zijn brief aan de kerk van Filippi is bewaard gebleven.

1 hoop op de verrijzenis

Ga leeg gepraat, ijdelheid en dwaling uit de weg. Je hebt geloofd in Hem, die onze Heer Jezus Christus uit de dood heeft opgewekt; en hem tot de heerlijkheid aan zijn rechterhand verheven heeft. Alles wat adem heeft is gehoorzaamheid verschuldigd aan hem, die als rechter komen zal om levenden en doden te oordelen¹. Hij die Jezus uit de dood heeft opgewekt, zal ook ons doen opstaan, als wij zijn wil doen, zijn geboden onderhouden, en liefhebben wat hij liefheeft; als wij ons v^{er}houden van onrecht, hebzucht, liefde voor geld, kwaadsprekerij en bedrog; als we geen kwaad met kwaad vergelden, niet terugslaan, terugschelden of vloeken met vloeken beantwoorden; maar ons de woorden van de Heer te binnen brengen, die heeft geleerd: *Oordeel niet*²; en: *Vergeef, opdat ook jou vergeven zal worden*³; en: *Wees barmhartig, opdat je barmhartigheid zult mogen onder vinden*⁴.

1) Joh 5,22 2) Mt 7,1 3) Mt 6,14 4) Mt 5,7

2 voorbeelden

Ik dring er op aan dat je het Woord¹ gehoorzaam zult zijn en hiernaar zult leven, zoals je het voor ogen hebt gehad in de gezegende Ignatius² en Zosimus en Rufus; en ook in mensen uit uw eigen midden, en ook in Paulus en de andere apostelen. Wees ervan overtuigd dat zij de wedren niet vergeefs gelopen hebben³; en dat zij nu leven op de plaats die hun toekomt, in de aanwezigheid van de Heer, met wie zij ook geleden hebben. Zij hadden hun zinnen niet gezet op deze wereld; maar zij hielden van hem, die voor ons is gestorven en door God uit de dood is opgewekt.

1) Christus 2) Ignatius van Antiochië 3) Fil 2,16

* * *

Irenæus van Lyon (125 - 202)

De eerste bisschop van Lyon sprak veel over de martelaar Polycarpus, die niet uitgepraat raakte over diens leermeesters de apostelen. Zo komt de Messias wel heel dichtbij! De kerk werd echter bedreigd door een bonte veelheid van soms bizarre leerstellingen, waarin Jezus figureert als een wijsheidsleraar. Als geen ander heeft Irenæus gestreden tegen de dwaling dat de mens zich op eigen vermogen tot God kan verheffen.

1 het fundament

De apostelen hebben het evangelie overal verkondigd; en het later naar Gods wil aan ons doen toekomen door de Schriften, als fundament van ons geloof. Het is onjuist te beweren dat zij zijn begonnen te verkondigen, nog voordat zij tot volkomen kennis waren gekomen, zoals sommigen durven te beweren, die zich aanmeten de apostelen te corrigeren. Want nadat onze Heer uit de dood was verrezen, en zij met kracht van omhoog waren bekleed toen de heilige Geest op hen neerdaalde, was hun kennis volmaakt. Zij gingen uit tot de einden der aarde, de goede dingen verkondigend die van Godswege tot ons gekomen waren.

2 de traditie

We moeten niet bij anderen op zoek gaan naar de waarheid, die gemakkelijk kan worden verkregen van de kerk. Het was hier, in de kerk, dat de apostelen - zoals een rijke die een vermogen naar de bank brengt - alles neerlegden dat deel uitmaakt van de waarheid. Deze is de deur naar het leven. Alle anderen zijn dieven en rovers¹. Daarom moeten wij hen uit de weg gaan; maar met de grootste ijver de dingen van de kerk liefhebben, om zo de overlevering van de waarheid in handen te krijgen.

Wat staat ons dus te doen bij een dispuut over een zaak van ondergeschikt belang? Zouden we ons niet richten tot de oudste kerken, waar de apostelen zelf bekend waren, om hier een helder en duidelijk antwoord te krijgen op de zaak die ons bezig houdt? Zelfs al hadden de apostelen ons niet de Schriften nagelaten, zouden we dan niet de overlevering volgen die zij hebben doorgegeven en aan de kerken toevertrouwd?

1) Joh 10,1-10

3 de kerk van Rome

Deze is gesticht door Petrus en Paulus; en richt de aandacht op de traditie die zij van de apostelen heeft ontvangen en het geloof dat zij verkondigt, dat door de opvolging van bisschoppen tot in onze tijd is doorgegeven. De bijzondere en vooraanstaande positie van deze kerk in aanmerking genomen, kan er geen verschil van mening bestaan tussen deze en elke andere kerk (dat is: de gelovigen in elke plaats), op elke plaats en in elke tijd, waar de mensen de apostolische traditie hebben bewaard.

4 offers

God vraagt van mensen geen offergaven, maar geloof, gehoorzaamheid en een rechtvaardig en eerlijk leven, opdat zij gered mogen worden. God spreekt door de mond van de profeet Hosea, en leert de mensen zijn wil te verstaan: *Liefde en goedheid verlang Ik, en geen offers. De kennis van God is meer waard dan brandoffers*¹. Jezus leert hetzelfde als Hij zegt: *Als jullie begrepen hadden wat het betekent: barmhartigheid is mij liever dan offers*², dan hadden jullie geen onschuldigen veroordeeld.

Zo getuigde hij van de woorden van de profeten, dat zij de waarheid hadden verkondigd; en wees Hij hen terecht, die door hun verkeerde daden dwaas gehandeld hadden. (...) Het zijn dus niet de offers die je brengt, waardoor je geheiligd wordt. God heeft geen behoefte aan je offers; maar het offer wordt geheiligd door het zuivere geweten van wie het offer brengt.

1) Hos 6,6 2) Mt 12,7

5 brood en wijn

De wijnstok die in de aarde staat geplant, zal te zijner tijd vrucht dragen. De graankorrels vergaan in de aarde en komen tot nieuw leven, door de Geest van God die alle dingen onderhoudt. Door de wijsheid van God zullen zij in de behoefte van de mens voorzien; en door het Woord¹ van God worden zij tot de eucharistie: tot lichaam en bloed van Christus². Op dezelfde wijze zullen onze lichamen, die hierdoor zijn gevoed, in de aarde worden gelegd en hierin vergaan; om te bestemder tijd weer op te staan. Het Woord zal hun tot eer van God de Vader doen ontwaken. *Hij zal dit sterfelijk lichaam bekleden met onsterfelijkheid*³.

1) Christus 2) Joh 6,51 3) 1Kor 15,53

* * *

Hippolytus van Rome (overleden ongeveer 225)

Deze geleerde priester oefende grote invloed uit op de Romeinse curie. Bij de verkiezing van paus Callistus heeft hij zich zelfs laten uitroepen als tegenpaus. Dit heeft zijn relatie met het Vaticaan geschaad. Gedurende de christenvervolging onder keizer Maximus is hij met de toenmalige paus Pontanus verbannen naar Sicilië, waar zijn gemeenschap met de kerk is hersteld. Hier is hij aan de ontberingen overleden. Zijn geschrift *over de apostolische traditie* geeft veel waardevolle informatie over de uitoefening van de liturgie in die dagen. Het lichaam van deze heilige ligt begraven aan de Via Tuburtia te Rome, tegenover het graf van St Laurens, met wie de traditie hem heeft verbonden.

1 onderricht

Indien er in de kerk onderricht gegeven wordt over het Woord, dienen de gelovigen te besluiten dit bij te wonen, in de overtuiging dat het God zelf is, die wordt aangehoord in de persoon die het onderricht geeft. Wie 's morgens bidt in de kerk, zal hierdoor in staat zijn het kwaad van die dag uit de weg te gaan.

2 gebedstijden

Iedere gelovige moet 's morgens tot God bidden; en daarop aan 't werk gaan. (...) Bid ook om 9 uur a.m. en dank God; want dit is 't uur waarop Christus aan het kruis wordt geslagen. Bid ook om 12 uur; want nadat Christus aan het kruis was gehecht, maakte de dag plaats voor diepe duisternis¹. Op dat uur dienen de mensen dus met overgave te bidden en zich te vereenzelvigen met de kreet van hem, die bad aan het kruis; en die heel de schepping in duisternis hulde om het ongeloof van de Joden.

Bid ook om 3 uur p.m. en breng dank aan God, in navolging van hem, in wie geen bedrog is. Hij verhoort zijn heiligen en zendt hun zijn Woord om hen te verlichten. Op dit uur werd Christus' zijde doorstoken en stroomde er bloed en water uit; en deed hij het licht weer schijnen over de rest van de dag, tot aan de avond. Zo schiep hij op het ogenblik van zijn sterven de nieuwe dag als een beeld van zijn verrijzenis. Bid ook voor je gaat slapen. Sta te middernacht op, was je handen met water en ga in gebed.

1) Lc 23,44

3 bisschopswijding

Als de naam van de bisschop bekend is gemaakt en allen hiermee instemmen, laat dan het volk samenkomen met de priesters en de aanwezige bisschoppen. Deze laatsten leggen hem de handen op, terwijl de priesters er omheen staan; en allen bidden in stilte om de Geest. Hierna legt één van de bisschoppen een hand op hem die tot priester gaat worden gewijd, en bidt aldus:

“God en Vader van onze Heer Jezus Christus, U die hoog verheven woont en zeer laag neerziet: U bent bekend met alle dingen, al vóór zij tot stand kwamen. U hebt vanaf het begin een rechtvaardig nageslacht van Abraham beschikt; en U beschikt leiders en priesters, zodat uw heiligdom niet zonder bedienaars wordt gelaten. Vanaf de grondlegging van de wereld heeft het U behaagd door uw uitverkorenen te worden verheerlijkt. Laat ook nu van U uitgaan de kracht van uw Geest, die U uw geliefde kind Jezus Christus hebt gegeven; en die hij heeft geschonken aan de apostelen, die op alle plaatsen uw kerk hebben gevestigd, tot onafgebroken dankzegging en tot verering van uw naam.

Geef dat uw dienaar, door U tot opzichter uitverkoren, uw kudde als een vlekkeloze hogepriester zal weiden. Geef dat hij U zal dienen bij dag en bij nacht, om zonder ophouden verzoening te bewerken voor uw aangezicht; en U de gaven te offeren van uw kerk. Schenk hem de macht van het hogepriesterschap, om de zonden te vergeven en taken te delegeren; om hen die gebonden zijn vrij te maken door de macht die U de apostelen hebt gegeven; en om U te behagen door vriendelijkheid en zuiverheid van hart. Zo bidden wij door het geloof in Jezus Christus, door wie U de heerlijkheid toekomt, de eer en de macht, met de heilige Geest in de kerk, nu en tot in de eeuwen der eeuwen.”

4 verzoeking

Als je wordt verzocht, maak dan het teken van het kruis. Dit teken van het lijden is een beproefd middel tegen de duivel, mits in geloof gemaakt, niet om door de mensen te worden gezien, maar in de wetenschap dat het werkt als een schild. Als de tegenstander in het uiterlijke teken de macht van de Geest herkent die uit 't hart komt, (...) zal hij bevend op de vlucht slaan.

* * *

Cyprianus van Carthago (200-258)

Op latere leeftijd tot geloof gekomen, dwong zijn veranderde levenswijze zoveel respect af, dat hij reeds vier jaar later tot bisschop van werd gekozen. In een tijd van een pestepidemie, van kerkelijke dwalingen en vervolging, heeft hij zichzelf niet ontzien, maar zijn leven tot een offergave gemaakt; en gedurende de tien jaar die hem nog restten leiding gegeven aan geheel de kerk van Noord Afrika. Een zekere halsstarrigheid was hem niet vreemd, hetgeen tot verdeeldheid in de kerk heeft geleid. Tijdens een christenvervolging is Cyprianus de marteldood gestorven.

1 geduld

Hoed je voor de ijdelheid van filosofen en hun misleidende woorden. Werkelijk geduldig zijn zij die nederig en zachtmoedig zijn: eigenschappen die we bij veel filosofen missen. Wie Christus toebehoort heeft de wijsheid lief, niet in woorden maar in levenswijze. Laten wij als kinderen van God de geest van geduld uitdragen, zoals wij van Hem hebben geleerd. Als Hij onze Heer en meester is, moeten wij ook in zijn voetspoor gaan.

Hoe groot is het geduld van God, die in onuitputtelijke verdraagzaamheid allen verdraagt die een goddeloos leven leiden. Zij verachten zijn grootheid en jagen hun eigen verzinsels na. Toch schenkt Hij hun elke nieuwe dag het licht in de ogen; en onthoudt hun zijn weldaden niet. Hij verdraagt in mildheid hun zonden en stelt het oordeel uit, opdat zij zullen terugkomen van hun slechte wegen; en temidden van onheil en dwaling zich tot God zullen keren, zoals Hij door de profeet zegt: *Ik verlang niet de dood van de zondaars, maar dat zij zich bekeren en leven*¹.

1) Ez 18,32

2 vergelding

Vanwege pijn en moeite en de wonden door mishandeling komt bij verdrukten het verlangen op naar wraak op hen, die hen kwellen; en zijn zij niet bereid de dag van het oordeel af te wachten, waarop al het kwaad zal worden vergolden. Wij vermanen hen de zegen van het geduld aan te nemen. Laten wij temidden van de stormen van deze veranderlijke wereld geduldig de dag afwachten van de vergelding; en ons niet vol wrok haasten om ons lijden te wreken.

3 water en wijn

Christenen mogen gezien worden als water, waarin zij ook gedoopt zijn, en het bloed van Christus als wijn. Zoals in de kelk water en wijn worden vermengd, zo worden de mensen verenigd met Christus. De menigte van hen die geloven wordt gevoegd bij hem, in wie zij geloven; en één gemaakt met hem. Na deze samenvoeging en vereniging in de kelk van de Heer, kan wat gemengd is nooit meer van elkaar worden gescheiden. Er is dus niets, dat de kerk kan scheiden van Christus: haar onverdeelde liefde houdt altijd stand.

4 de armen

De Heer heeft in het evangelie niets sterker benadrukt dan dat wij moeten geven; dat wij niet moeten hechten aan aards bezit, maar een schat in de hemel moeten verzamelen. *Verkoop je bezit*, heeft hij gezegd; en: *Geef wat je hebt; en verwerp je een onuitputtelijke schat in de hemel*¹. Wat christenen geven aan armen en misdeelden geven zij aan Christus; maar wie aan hen voorbij loopt beledigt hem. Als je in de kerk niet wordt geraakt door de nood van je naasten, word dan tenminste geraakt omdat je beseft Christus in hen te ontmoeten.

1) Lc 12,33

5 vriendelijk en verdraagzaam

De rechter van allen werd voor een aardse rechter geplaatst; en het Woord van God werd zonder woorden als offer weggeleid. De hemel vreesde bij het zien van de Heer op het kruis, de elementen raakten in verwarring, de aarde beefde, de dag werd buitengesloten door de nacht. De zon trok zijn stralen in en bedekte het gelaat, om deze misdaad niet te hoeven aanschouwen.

Christus sprak niet en roerde zich niet. In zijn doodsstrijd noemde hij niet zijn majesteit. Hij verdroeg alles geduldig tot het einde. Hij ontving zijn doodslagers, opdat zij zich zouden bekeren; en naderen tot hem, die vriendelijk is en gekomen om ons te redden; en die met bewonderenswaardig geduld zijn kerk voor niemand afsluit. Als zijn tegenstanders, die hem lasteren en zich vijanden betonen van zijn naam, zich van hun kwade weg bekeren, zal hij ook hen doen delen in de beloning van het hemelse Rijk. Wat is vriendelijker en geduldiger dan dit?

6 kinderen van God

Hoe overvloedig zijn Gods weldaden en goedheid jegens ons, dat Hij ons voor zijn aangezicht zó wil zien bidden, dat wij Hem *Vader* noemen; dat wij, zoals Christus Gods Zoon is, eveneens tot de kinderen van God gerekend worden! Niemand zou het ooit wagen die naam in het gebed uit te spreken, als Jezus zelf ons niet had toegestaan met deze woorden te bidden. Wij dienen dus heel goed te beseffen dat wij, door God *Vader* te noemen, op ons nemen te leven als kinderen van God. Dan zal, als wij genade vinden bij God als Vader, Hij in ons behagen scheppen. Laten wij leven als tempels van God, zodat het vaststaat dat Hij in ons woont. Laten wij in ons doen en laten niet afwijken van de Geest, zodat allen, die hemels en geestelijk zijn geworden, alleen hemelse en geestelijke dingen zullen overdenken en doen.

7 de wil van God

De wil van God, zoals Jezus leefde en leerde, is nederigheid in de omgang, vastheid in geloof, bescheidenheid bij het spreken, rechtvaardigheid in daden en mededogen in ons optreden; en op zedelijk gebied: discipline, afkeer van onrecht, en aan ons begaan onrecht verdragen. Hij vraagt van ons onderlinge vrede, God met hart en ziel lief te hebben, te leven in ontzag voor Hem, niets te verkiezen boven Christus omdat hij niets verkoos boven ons, steeds in zijn liefde te leven; en trouw wakend bij het kruis te staan, als zijn naam en grootheid in het geding zijn. Zo zijn wij mede-erfgenamen van Christus, levend naar Gods geboden.

8 gebed

Wat is dat voor onoplettendheid, om bij het gebed door ongepaste gedachten te worden meegesleept, alsof andere dingen belangrijker zijn? Wil je dat God aan jou denkt tijdens het gebed, wanneer jouw gedachten niet bij Hem zijn? Zo ben je in het geheel niet op je hoede voor de vijand. Terwijl je bidt tot God, beledig je zijn grootheid door geringschatting van het gebed. Zo waken de ogen, maar slaapt het hart. Een christen echter *waakt met het hart, ook tijdens de slaap*¹. Daarom leert de apostel: *Blijf volharden in het gebed en wees waakzaam*².

1) hoogl 5,2 2) Kol 4,2

Dionysius de Grote (190 - 264)

Deze leraar kwam na een visioen tot geloof; en wierp zich op de studie van de Schrift. Al spoedig kreeg hij de leiding van de catechetenschool te Alexandrië, waar hij 15 jaar later tot bisschop werd gekozen. Tijdens de Romeinse christenvervolging leefde hij lange tijd in ballingschap. Na zijn terugkeer bond hij de strijd aan met rigoristische voorgangers, die de kerk verdeelden door hun opvatting dat voor hen, die tijdens de vervolging afvallig geworden waren, geen verzoening mogelijk was. Na terugkeer uit een tweede verbanning vond hij Alexandrië gewikkeld in een bloedige burgeroorlog. Tot overmaat van ramp brak de pest uit in de stad. Onder leiding van Dionysius heeft de kerkgemeenschap in deze rampzalige tijd zeer veel goeds gedaan.

1 ontstaan van de schepping

Voldoet een gebruiksvoorwerp niet meer, dan vergaat het, niet langer onderhouden door 't verstand en de vaardigheid waarmee het was gemaakt. Bij 't bouwen van een huis stapelen de stenen zichzelf niet op elkaar: de vakman stelt ze op hun plaats. Raakt het in onbruik en zakt het in, dan zullen de stenen her en der worden verspreid. (...) Wie zou dan nog willen beweren dat onze grootse woonplaats, samengesteld uit hemel en aarde, en die *kosmos* wordt genoemd, in al zijn orde en schoonheid is samengevoegd door de samenstellende atomen, die orde noch schoonheid hebben; en dat zo uit de chaos de kosmos is gegroeid?

2 de Zoon ongeschapen

Indien de Zoon een schepsel zou zijn, zou er een tijd zijn dat hij niet bestond; maar hij is altijd geweest, zoals hijzelf verklaart¹. Zonder twijfel is Jezus in de Vader². Als Christus het Woord³ is, de Wijsheid⁴ en de macht⁵, dan is dit alles uit God. Zou de Zoon een schepsel zijn, dan zou er een tijd zijn geweest dat deze dingen er niet waren; en zou God deze dingen missen: een absurde gedachte. Maar waarom zou ik hier nog langer op ingaan, nu je de heilige Geest hebt ontvangen? Je kunt zelf beoordelen tot welke dwaasheden de veronderstelling leidt, dat de Zoon is geschapen.

1) Joh 8,58 2) Joh 14,11 3) Joh 1,1 4) spr 9,1 5) Mt 28,18

Gregorius van Neocæsarea (overleden 268)

Door de 17 christenen van zijn woonplaats als bisschop gekozen, heeft hij zich met overgave gekweten van zijn taak als herder, leraar en apostel. St Basilius¹ noemt hem een man vol van de Geest, met de macht demonen uit te drijven en zieken te genezen. Van alle zijden kwamen de mensen bij hem om raad. Men zegt dat er bij zijn dood nog 17 heidenen over waren.

1) Zie blz. 49.

1 mensenzoon en Zoon van God

Sommigen beweren dat in Jezus God niet mens is geworden, maar dat Hij een man is die met God is verbonden. (...) Wij houden eraan vast dat het Woord van God mens is geworden om ons te redden; om ons te verheffen tot onze gelijkenis met het hemelse; en in ons het beeld te herstellen van hem, die van nature de ware Zoon van God is, en naar het vlees de mensenzoon.

2 God de Heilige Geest

Niemand kan zich voorstellen dat de Geest van God een schepsel is. Hoe zullen wij ontkomen, wanneer wij een zo groot heil verwaarlozen? Van dit heil is het eerst gesproken door de Heer zelf. Zij die Hem hoorden hebben ons de boodschap doorgegeven; en God voegde er zijn getuigenis aan toe door de gaven van de heilige Geest uit te delen zoals Hij verkoos. (...) Wie er moeite mee heeft de Geest God te noemen, dient naar Paulus te luisteren, die op geen enkele wijze de Geest scheidt van de Vader en de Zoon, maar leert dat de Geest voortkomt uit de persoon van de Vader.

3 Jezus' doop in de Jordaan

De koning van de hemelen spoedde zich naar zijn voorloper Johannes, zonder de engelen als zijn voorboden te zenden. In de grootste eenvoud, als een gewoon soldaat, meldde hij zich bij hem, die zijn ondergeschikte was. Als één uit de menigte kwam Hij naar hem toe. Hoewel hij de Verlosser was, vernederde hij zich als één van de gevangenen. Hoewel hij de rechter was, voegde hij zich bij hen die onder het oordeel vielen. Hij kwam als één van de kudde, hoewel hij de goede herder was, die voor de verstrooide schapen uit de hemel was neergedaald.

* * *

Lucius Lactantius (overleden 325)

Van deze leraar retorica is weinig meer bekend dan dat hij in dienst was van keizer Diocletianus, en later van Constantijn, die de opvoeding van zijn zoon Crispus aan hem toevertrouwde. Zijn *goddelijke instituties, een inleiding in de ware godsdienst*, heeft algemene bekendheid gekregen.

1 waarheid

Er zijn veel stappen nodig tot het bereiken van de waarheid; en het is niet voor iedereen even gemakkelijk de top te bereiken. (...) De eerste stap is de verwerping van valse godsdiensten en van de goden die door mensen zijn gemaakt. De tweede stap is de erkenning van de ene allerhoogste God, door wiens macht en voorziening de wereld in het begin gemaakt is; en nadien voortdurend wordt beheerst. De derde stap is zijn dienaar en boodschapper te kennen, die Hij als zijn ambassadeur naar de aarde heeft gezonden. Door diens onderricht zijn wij bevrijd van de dwaling waarin we verstrikt zaten; en gevormd tot aanbidding van de ware God, die ons recht en gerechtigheid doet verstaan.

2 de Zoon

Eer God een aanvang maakte met de wereld, heeft Hij een volkomen zuivere en onbederfelijke Geest voortgebracht, die Hij zijn Zoon noemde. Hoewel Hij later nog onnoemelijk veel andere wezens heeft geschapen, die wij engelen noemen, was alleen de Zoon het waardig bij de naam van God genoemd te worden. (...) De Grieken noemen hem *Logos*, hetgeen zowel *spraak* als *rede* betekent, daar hij zowel de stem als de wijsheid van God is. (...) God had het vanaf het begin zo bestemd, dat het bij het naderen van het einde der wereld noodzakelijk was zijn Zoon te doen neerdalen, om voor God een tempel te bouwen en onderricht te geven in de gerechtigheid; echter niet met de macht van een engel of hemelse kracht, maar in de gedaante van een sterfelijk mens; dat hij na het volbrengen van zijn dienst zou worden overgeleverd in de handen van slechte mensen en de dood zou ondergaan; dat hij na de dood te hebben overwonnen weer zou verrijzen, om de mensen, van wie hij de natuur had aangenomen en die hij had vertegenwoordigd, de hoop te brengen dat zij de dood zouden doorstaan; en om hen toe te laten tot de onsterfelijkheid.

3 Immanuël

Jesaja heeft voorspeld: *U zult hem de naam Immanuël geven*¹. Hij werd echter *Jezus* genoemd². Met de naam Immanuël (*God met ons*³), verklaart de profeet dat God mens zou worden. Uit een maagd geboren, moeten wij belijden dat God op deze aarde in een sterfelijk vlees met ons is geweest. David zegt: *Waarheid ontspringt uit de aarde*⁴. God heeft uit de aarde een lichaam genomen, om voor allen op aarde de weg tot redding te openen.

1) Jes 7,14 2) *redding of Redder* 3) Mt 1,23 4) ps 85,12

4 de kerk

De profeten hebben Christus voorspeld, die tot eer van God een tempel zou bouwen, die *kerk*¹ wordt genoemd, om alle volken bijeen te brengen tot de ware aanbidding van God. Dit is het betrouwbare huis. Wie hier niet offert, kan het loon van onsterfelijkheid niet ontvangen. Daar Christus de bouwer was van deze grote en eeuwige tempel, moest hij hierin een altijddurend priesterschap bekleden². Er kan geen toegang zijn tot het heiligdom van de tempel, en niemand kan hier voor Gods aangezicht verschijnen, dan door hem die de tempel heeft gebouwd³.

1) Grieks: *huis van de Heer* 2) Heb 7,21 3) Joh 14,6

5 het lijden

Het lijden dat Jezus moest ondergaan, kondigde aan dat de wijsheid zou worden gehaat. De zure wijn¹ die ze hem aanboden stelt de verdrukking in 't vooruitzicht, die zij die de waarheid volgen te verdragen zullen krijgen. Zijn lijden, hard en wreed, geeft de toekomstige kwellingen aan, die hij aan allen in de wereld heeft getoond. (...) De waarheid brengt bitterheid mee, omdat zij wordt veracht door hen, die, van deugd beroofd, hun leven geven aan de genoegens die leiden naar de dood.

1) Mt 27,48; ps 69,22

6 de doornenkroon

Eer wij tot kennis van God kwamen, waren wij als dorens. Onwetend en vervreemd van wat goed is, bevuilden wij alles met boosheid en lust. Uit doornstruiken genomen, omhullen wij nu het heilige hoofd van God. Want door hem geroepen en hem omringend, staan wij voor God, die onze meester en leraar is; en kronen hem koning van de wereld en Heer van alle leven.

* * *

Aphrates van Antiochië (overleden 345)

Toen de bisschop van Antiochië op aanstichten van de Arianers¹ werd verbannen en zij de kerk in bezit namen, schoot de kluizenaar Aphrates de christenen te hulp. De heilige had eens op de keizer zo'n diepe indruk gemaakt, dat zijn vijanden er vergeefs op aandrongen ook Aphrates uit de stad te verdrijven.

1) afgescheiden partij, die de Godheid van Christus ontkende

1 vergeving

Er zijn mensen die hun gebeden talrijk maken en hun gebed langdurig; die zich neerbuigen en hun handen opheffen, hoewel de werken die uit het gebed moeten voortkomen ver van hen zijn. Hij, die ons het leven geeft, heeft ons geleerd te bidden: *Vergeef ons onze schuld, zoals ook wij aan anderen hun schuld vergeven*. Jij die vraagt dat je zonden vergeven mogen worden: ben je tot inkeer gekomen om zelf te vergeven? Ga je eerst bij jezelf na of je anderen wilt vergeven, en heb je je zodoende tot God bekeerd, opdat Hij ook jou kan vergeven?

2 in het verborgene

Het is duidelijk dat het woord van de Heer: *Bid in het verborgene* de betekenis heeft van: *Bid in je hart*¹. Hij heeft gezegd: *Sluit de deur*. Wat betekent die deur anders dan je mond? Je bent immers zelf een tempel waarin Christus verblijft, zoals de apostel heeft gezegd: *Gods tempel ben jij*². Want Hij, die buiten de mens is, komt bij hem binnen. Hij zal deze woning zuiveren van alle onreinheid, als de deur – dat is je mond – gesloten is. (...) Mocht je je bevinden op een verlaten plaats, waar huis noch deur is, kun je dan niet in het verborgene bidden? Of mocht je bovenop een berg staan, zou je dan niet kunnen bidden?

Onze Redder heeft verklaard dat God de bedoeling van je hart kent en je gedachten doorgrondt: *Je Vader weet al vóór je Hem vraagt wat je nodig hebt*³. En bij de profeet Jesaja staat geschreven: *Vóór mijn uitverkorenen mij aanroepen heb ik hen al gehoord; en nog voor zij hun stem verheffen antwoord ik hun*⁴. Over de kwaadwilligen echter heeft Jesaja gesproken: *Al vermenigvuldigen jullie je gebeden: Ik zal niet luisteren; en: Zij roepen met luide stem in mijn oren; maar Ik luister niet naar hen*.

1) Mt 6,8 2) 1Kor 3,16 3) Mt 6,8 4) Jes 65,24

3 onenigheid

Het is niet voldoende de Schrift te lezen, we moeten er ook naar leven. Ben je betrokken bij onenigheid, dan worden je gebeden niet aanvaard. Dan stijgt je gave niet op van de aarde; en strekken je aalmoezen niet tot vergeving van je zonden. Waar vrede en rust ontbreken, staat de deur open voor de boze.

4 Kaïn en Abel

Het offer van Abel werd aangenomen, omdat het was opgezonden uit de zuiverheid van zijn hart. Hoe wist hij dat zijn offer werd aangenomen, en hoe merkte Kaïn dat zijn offer afgewezen werd? Jullie moeten weten, geliefden, dat toen Kaïn en Abel tezelfdertijd hun offergaven brachten, het duidelijk werd dat Abels offer voor God aangenaam was, doordat vuur uit de hemel werd gezonden om het te verteren. Toen dus Kaïn en Abel tezelfdertijd hun offer brachten, daalde het vuur van de engel, die voor Gods aangezicht stond, uit de hemel neer om het zuivere offer van Abel op te lekken; maar beroerde het niet het offer van Kaïn, omdat dit niet zuiver was. Zo wist Abel dat zijn offer was aanvaard, en Kaïn dat 't zijne verworpen was.

Hier toonden zich de vruchten van Kaïns hart. Zij getuigden tegen hem dat zijn hart vol bedrog was, toen hij zijn broer doodde. De gedachte die bij hem opkwam, werd door zijn handen uitgevoerd. De zuiverheid van Abels hart uitte zich in zijn gebed.

4 Jakob

Jakob zag in gebed de deur naar de hemel open staan en een ladder die omhoog voerde¹. Hij zag het mysterie van onze verlossing. De deur naar de hemel is Christus, die heeft gezegd: *Wie binnegaat door mij, heeft eeuwig leven*². En David zei: *Dit is de deur van de Heer; de rechtvaardigen zullen binnegaan*³. De ladder onthult het mysterie van onze Redder, door wie de rechtvaardigen vanuit de diepte opgaan naar omhoog. (...) Jakob noemde deze plaats *Bethel*⁴. Hij stapelde hier stenen op en goot er olie overheen. Zo toonde hij tevoren door de zalving van de stenen het mysterie; want wie in Christus geloven zijn met olie gezalfd. Johannes heeft immers gezegd: *God bezit de macht uit deze stenen kinderen van Abraham te verwekken*⁵.

1) gen 28,10-22 2) Joh 10,7v 3) ps 118,20 4) huis van God 5) Mt 3,9

Pachomius (292 – 348)

De vader van het kloosterwezen kwam tot geloof door het liefdebetoen van christenen, toen hij met het Egyptische leger onder erbarmelijke omstandigheden bij hen was gelegerd. Hij zocht de eenzaamheid van de woestijn, waar een oude heremiet hem de vreugde leerde van de godsontmoeting in een leven van vasten en gebed. Hier ontving hij van een engel de opdracht een gemeenschap van kluizenaars te stichten. Aange trokken door deze nederige God-gewijde man meldden de nieuwe leden zich al spoedig aan. Zijn kloosterregel heeft over heel de wereld navolging gevonden.

1 gelofte

Jezus Christus, God van alle heiligen, moge uw goedheid mij snel bereiken. Bevrijd mij uit deze moeilijkheden. Ik van mijn kant beloof u het mensdom dienstig te zijn, alle dagen van mijn leven.

2 nederigheid

Zoek geen eer van anderen, opdat je niet tot hun vreugde ten val zult komen. Streef liever naar nederigheid; want *wie zichzelf vernedert zal verhoogd worden*¹. Als het je op je eentje niet lukt, zoek dan het gezelschap van iemand die leeft volgens het evangelie van Christus, om samen voortgang te boeken. Luister zelf; en als je dat niet lukt, voeg je dan bij iemand die luistert. Wees sterk, zoals Elia; of wees anders gehoorzaam aan een sterke, zoals Elisa. Door Elia te gehoorzamen, ontving Elisa een dubbel deel van diens geest².

1) Mt 23,12 2) 2kon 2,9-15

3 demonen

De geest van lafheid gaat samen met de geest van wantrouwen hand in hand met de geest van misleiding. De geesten van begeerte en intriges, van duisterheid, oneerlijkheid en jalousie werken eendrachtig samen. De geest van ijdelheid gaat hand in hand met de geest van gulzigheid; de geest van ontucht gaat samen met de geest van onzuiverheid; en de geest van vijandschap gaat hand in hand met de geest van neerslachtigheid. Wee de ongelukkige ziel waar zij binnen kunnen gaan; en het heft in handen nemen. Zij houden die ziel ver van God vandaan; want dit ligt in hun macht. Het einde hiervan is de afgrond van de hel.

4 geduld

Door geduld hebben de heiligen alles verkregen wat hun beloofd was. Het is de trots van de heiligen. Door geduld zul je je in hun gezelschap kunnen voegen, vol van vertrouwen eens de kroon te mogen ontvangen die niet door roest wordt aangetast:

5 verkeerde gedachten

Laat 't je niet verstoren als je wordt geplaagd door allerlei gedachten. Verdraag het goedsmoeds, onderricht door de psalm: *Mijn vijanden zwermen om mij heen. Ik verjaag hen in de naam van de Heer*¹. Je zult direct door God worden geholpen om hen te verdrijven. Je wordt bemoedigd en de heerlijkheid van God zal je vergezellen, zoals de profeet zegt: *Het verlangen van je hart wordt vervuld*². Want Gods wegen zijn in nederigheid en zachtmoedigheid³. Hij spreekt door de profeet: *Ik neem mijn intrek in elk eenvoudig en vriendelijk mensenhart*⁴. Als je zijn weg gaat, zal Hij over je waken.

1) ps 118,11 2) Jes 58,11 3) Mt 11,29 4) Jes 57,15

6 onmin

Hoe groot is het gevaar, als wij, die kinderen van God genoemd worden in onmin met elkaar leven. Het Woord heeft voor ons geleden; en zou jij dit afbreken door afgunst, eerzucht, gierigheid, verachting of één van die andere dingen waarmee je vijand je heeft gestrikt? Hij heeft je van God vervreemd! Wat zul je tot je verdediging kunnen aanvoeren, als je voor Christus moet verschijnen? Hij zal tot je zeggen: "Als je je naaste haat, ben ik het die door jou wordt gehaat". Zo zul je de eeuwige kwelling binnengaan, omdat je met je naaste in vijandschap hebt geleefd.

7 eerzucht

Eva werd door eerzucht misleid, toen de duivel tot haar zei: *Als je van de vruchten van de boom eet, zullen je ogen opengaan en zul je als een god zijn*. Denkend dat het waar was, heeft ze hier gehoor aan gegeven. Verlangend als God te zijn, ging haar menselijkheid verloren. (...) Als je dus geprezen wordt, houdt jezelf dan in bedwang en geef God de eer. Wordt je verwenst? Breng ook dan eer aan God, dankbaar waardig bevonden te worden te delen in het lot van zijn Zoon en van zijn heiligen.

* * *

Antonius (abt) (251 -356)

Toen hij in de kerk de woorden hoorde: *Verkoop wat je hebt en geef het geld aan de armen; en je zult een schat in de hemel bezitten*¹, voegde hij de daad bij het woord en trok zich terug in de eenzaamheid, waar hij na hevige verzoeking Gods stem vernam: "Ik heb gezien hoe je de vijand hebt weerstaan. Ik zal je beschermen; en je naam alom bekend maken". Antonius heeft verschillende gemeenschappen gesticht. Zelf bleef hij in afzondering wonen; en voorzag met het vlechten van manden in zijn onderhoud.

1) Lc 18,22

1 volharding

Onze Heer is een gids voor ieder die naar deugdzaamheid streeft. Opdat het ons niet te veel zou worden, is de gezegende Paulus ons als voorbeeld gesteld. Hij heeft gezegd: *Ik sterf dagelijks*¹. Zouden we bedenken dat we vandaag moeten sterven, dan zouden we in het geheel niet meer zondigen. Zo moet dit woord van de apostel worden uitgelegd, dat we ons 's morgens voorstellen de avond niet te bereiken; en dat we ook elke avond ons moeten voorstellen dat we de volgende ochtend niet zullen halen. Indien we zo onze geest bewaken en met deze gedachte leven, behoeft de zonde ons niet te overmannen; en zal de lust van ons wijken en ons leven niet beheersen. Volhard niet in boosheid tegen de naaste; en schenk vergeving aan wie zich heeft misdragen.

Laat ons niet hechten aan vergankelijk bezit; en het verlangen naar vrouwen moet in ons² sterven, want hoe zouden we hier nog aan kunnen voldoen? Je wordt altijd overwonnen door wie sterker is dan jij; en ontzag voor God is sterker dan alles³.

1) 1Kor 15,31 2) monniken 3) pred 7,18; 8,12

2 nederigheid

De Heer zegt: *Leer van mij, ik ben zachtmoedig en nederig; en je zult rust vinden voor je ziel*¹. Wie nederigheid verkrijgt, wordt tot verblijf van God; en is komt tot innerlijke schoonheid, tot liefde voor onschuld, tot vrede en liefdadigheid. Sta dan op en richt je hart op het verkrijgen van de nederigheid; en begeef je niet door de hoogmoed in het gezelschap van duivels, want God, zijn engelen en heiligen keren zich af van wie trots is.

1) Mt 11, 29

3 ontmoeting met Satan

Op een avond zag ik de vorm van een buitengewoon grote en sterke man. Ik vroeg: "Wie bent je?" en hij antwoordde: "Ik ben Satan¹". Ik zei: "Wat zoek je?" Hij antwoordde: "Waarom beschimpen de monniken en de klui-zenaars en de andere christenen mij en vervloeken zij mij voortdurend?" Ik zei, terwijl ik naar mijn hoofd greep om zijn dolzinnige dwaasheid: "Waarom bezorg je hen zoveel narigheid?" (...) Hij antwoordde: "Ik heb geen plaats om te wonen, geen zwaard en zelfs geen echte onderdanen; want mijn onderdanen verachten mij. Bovendien moet ik hen geboeid houden, want zij blijven niet bij mij omdat zij het goed vinden om dat te doen; en ze staan altijd en overal klaar om aan mij te ontsnappen. Overal ter wereld komen de christenen; en zelfs de woestijn is vol van hun kloosters en verblijven."

In verwondering om Gods genade zei ik: "Hoe kan het dat jij, een leugenaar, die altijd uit is op bedrog, opeens de waarheid spreekt? Inderdaad ben je bij Christus' verschijnen naar de diepste diepte verwezen; en is de wortel van je dwaling uit de aarde getrokken." Toen Satan de naam van Christus hoorde, vervloog zijn vorm; en hielden zijn woorden op. Omdat dus de Satan zelf toegeeft dat hij niet werkelijk macht bezit, kunnen we hem en zijn legermacht geheel verwerpen. Nu we zijn zwakheid en hulpe-loosheid inzien, moeten we ons toerusten om op te trekken langs de weg die de Heer heeft geëffend, ongehinderd door hem en de horde gulzige honden van zijn legermacht.

1) Hebr. voor vijand.

4 de tong

Andere wonden kunnen helen, maar voor de wonden die de tong veroorzaakt is geen genezing. De tong van de draak is minder erg dan die van de kwaadspreker, die bewogen wordt door een zeer kwade geest; want hij brengt ruzie teweeg, en bittere na-ijver tussen mensen die elkaar na staan. Hij zaait kwaad en verdeeldheid waar vrede heerst en verstoort vele gemeenschappen. Als je de kwaadspreker in je omgeving toelaat, zal hij je van al je verdiensten beroven. Wie bij hem betrokken raakt, is al deelgenoot geworden van zijn bloedvergieten en moorden. Want een kwaadspreker en een moordenaar brengen dezelfde jongen voort.

* * *

Hillarius van Poitiers (315 - 367) kerkleraar

Van huis uit geen christen, kwam Hillarius tot het inzicht dat het pantheon van Romeinse goden een samenstel van menselijke verzinsels was; en dat er maar één God is, die alle mensen roept tot een goed leven, dat niet onbeloond zal blijven. Hij wierp zich op de studie van de Bijbel, werd gedoopt, en uiteindelijk gekozen tot bisschop van Poitiers. Hillarius was gehuwd, het echtpaar had één dochter. Met vuur heeft hij zich ingezet voor de verkondiging van de menswording van God in Christus; en de weerlegging van hen die het evangelie ontkrachtten met de stelling dat Jezus niet gezien kon worden als God-met-ons.

1 de broodvermenigvuldiging¹

Het verstand schiet tekort, verstomd door het raadsel van wat zich afspeelt. De Heer neemt vijf broden in zijn handen; en belijdt de heerlijkheid van Hem, uit wie hijzelf is. Niet dat hij het nodig had met de ogen van zijn lichaam op te zien naar de Vader. Hij deed dit om de omstanders te doen weten van wie hij deze macht ontvangen had. Dan geeft hij het brood aan zijn leerlingen. De vijf broden worden niet tot een groot aantal broden vermenigvuldigd; maar uit de afgebroken stukken ontstaan andere stukken, die ongemerkt door de handen gaan van hen die het brood breken. De substantie vermeerdert zich verder in de handen van hen die het ontvangen en in de monden van hen die eten. Wees niet verwonderd over het water dat ontspringt aan de bron, over de druiven aan de wijnstok of over de wijn die voortkomt uit de druiven; en dat deze middelen jaarlijks terugkerend tot ons komen: de opbrengst uit de broden verkondigt de Maker.

1) Mt 14,13-21

2 wet en evangelie

Toen de tijd van de wet ten einde was en met Johannes de Doper begraven, kwamen de leerlingen van Johannes bij Jezus¹ - de wet bij 't evangelie - en vertelden hem wat er gebeurd was. Toen aan de wet aldus een einde was gekomen, ging het Woord van God² aan boord van een schip - hij ging de kerk binnen - en voer naar een verlaten plaats. Hij verliet Israël, om de harten binnen te gaan die nog ledig waren van de kennis van God.

1) Mt 14,12-14 2) Jezus (Joh 1,1)

3 bestraffing

Laten wij niet twifelen dat God ons helpt bij alles wat mensen ons aandoen. We weten immers dat de ziel bij het verlaten van het lichaam – ook zal zou dit een gewelddadige dood betekenen – rust vindt bij God die haar overeind houdt. Laat zij er verzekerd van zijn dat het onrecht niet onbestraft blijft, in de wetenschap dat alle kwade daden weerkeren op het hoofd van de bedrijver hiervan. God kan niet worden beschuldigd van onrechtvaardigheid. De volmaakte goedheid kan niet worden aangetast door de intentie en de uitingen van een kwade wil. Hij wekt geen onrecht op uit boosheid, maar vergeldt het kwaad en bestraft het. Hij laat niet toe dat het ons treft omdat Hij tegen ons is, maar Hij richt zich tegen onze zonden.

4 besmetting

Gelovige mensen worden niet zelden van de rechte weg afgeleid door het streven naar een eervolle plaats in de wereld; en gehoorzamen aan de regels die hierbij horen, hoewel zij gebonden zijn aan de wetten van de kerk. Weliswaar verlangen zij hun geloof te betrekken bij hun werk, zoals blijkt uit hun vriendelijke en oprechte instelling; maar kunnen zij toch niet ontkomen aan een zekere besmetting met het onrecht dat gepaard gaat met de zaken die hun dagelijks werk zijn. Ook al willen zij volkomen gehoorzaam zijn aan wat de kerk leert, dan staat de uitvoering van hun maatschappelijke taken dit niet toe. Zonder hun gelovige intentie te verlaten, worden zij door de eisen die hun positie stelt soms tegen hun zin gedwongen harde woorden te gebruiken, te beledigen en te straffen. Hun positie maakt hen niet alleen tot uitvoerders, maar ook tot slachtoffers van deze eisen. Het systeem waarbinnen zij werken draagt deze infectie in zich, waardoor de wil van gelovig ingestelde mensen wordt vergiftigd.

5 dwaling

Mensen die van de rechte weg zijn afgeweken, schamen zich vaak dit toe te geven als zij voelen ongelijk te hebben. Zij proberen zich te rechtvaardigen door te wijzen op hen die hun opinie delen, als een bewijs van de juistheid van hun opvattingen. Van de dwaling die algemeen ingang heeft gevonden, wordt domweg aangenomen dat deze daarom de waarheid bevat.

6 een rietstengel

Jezus over Johannes de Doper: *Wat hebben jullie gezien in de woestijn? een rietstengel, door de wind bewogen?*¹ De woestijn betekent een toestand van leegte waar God niet woont. De rietstengel is een mens die geheel in beslag wordt genomen door al het aantrekkelijks dat de wereld te bieden heeft; en daardoor een ledig bestaan leidt, zonder de vruchten die uit de waarheid zijn. Het is aangenaam van buiten, maar leeg van binnen. Zo iemand wordt door elke windvlaag bewogen, dat is te zeggen: door de inblazingen van onreine geesten, waardoor hij, innerlijk ijdel en leeg, niet stevig vaststaat. Daarom zei Jezus: *Wat zagen jullie? een rietstengel, wuivend in de woestijn?* Zagen jullie iemand, die leeg was van de kennis van God en ontvankelijk voor de adem van onreine geesten? Hij spreekt hier goedkeurend over Johannes, om te bevestigen dat zij in hem niets gezien hadden wat leeg is en nutteloos.

1) Mt 11,7

7 Vader en Zoon

De leer is bekend: dat van de twee personen Vader en Zoon de Vader groter is¹; en dat de Zoon ondergeschikt is aan de Vader, samen met alle dingen die de Vader aan hem ondergeschikt heeft gemaakt²; dat de Vader onzichtbaar is, onsterfelijk en zonder lijden; maar dat de Zoon uit de Vader is voortgekomen: God uit God en Licht uit Licht³; dat niemand de wijze van voortbrenging van de Zoon kent dan alleen zijn Vader; en dat de Zoon van God zelf - onze Heer en onze God - naar het woord uit de Schrift⁴ vlees geworden is; en als mens met de mensen in de schoot van Maria een lichaam heeft aangenomen, zoals de engel het had aangekondigd⁵.

1) Joh 14,28 2) 1Kor 15,28 3) Joh 8,12 4) Joh 1,14 5) Lc 1,31

8 de psalmen

Al hetgeen staat geschreven in het boek van de psalmen moet worden verstaan in het licht van de verkondiging van het evangelie. Met welke stem de profetische geest ook heeft gesproken: alles heeft toch betrekking op de komst van onze Heer Jezus Christus, op zijn menswording en zijn lijdensweg, op zijn koninkrijk en de macht en de heerlijkheid van onze verrijzenis.

* * *

Zeno van Verona (overleden 371)

De bisschop van Verona heeft tijdens de Christenvervolging zijn kudde bijeen gehouden; en zich gezet tot het uitbannen van heidense gebruiken en de weerlegging van hen, die met hun verwerping van de goddelijke natuur van Christus de kerk verdeeld hielden. Zijn voorbeeld van een leven in armoede en zijn dagelijkse toespraken werden met succes beloond. Een menigte van niet-christenen vond de weg naar de kerk en ontving van hem het doopsel, zodat een nieuwe grote basiliek gebouwd moest worden, waarvoor de gelden van alle kanten toestroomden.

1 het geweten

Dit leert de Schrift: *De wet is er niet voor de rechtvaardigen, maar voor zondaars*¹. Zoals *de rechtvaardige leeft uit geloof*², zo leeft de ongelovige in ongerechtigheid. De wet is geldig voor allen, maar het geloof is een privé-aangelegenheid. De wet wordt gevonden in de boeken van Mozes, het geloof heeft zijn begin niet anders dan door een eigen vrije beslissing. De wet blijft voor allen steeds toegankelijk, maar het geloof gaat ten onder als iemand hier in deze of gene richting van afwijkt. De wet vermog niet meer dan het geweten van de mensen aan te spreken; en kan hier niet in binnentreden. Het geloof reinigt het geweten tot op de bodem, opdat het zich over geen enkel vergrijp meer schuldig behoeft te voelen. Iemand die niet oplettend het geweten beluistert, heeft geen ontzag voor God.

1) 1Tim 1,9 2) Gal 3,11

2 strijdvrage

Twist is vijandig aan de liefde en het geloof. Wie de liefde verliest, kan God noch mensen behagen. Houd dit in gedachten als je godsdienstig bent; en wijk hier niet van af, als je werkelijk leeft in eerbied en ontzag voor God. Waag je niet aan de discussie over vragen die de grens van het menselijk kenvermogen overschrijden. Wie het bestaan van God wil bewijzen, loochent Hem in zekere zin. De verdediging van Hem levert maar heel weinig op. Je kunt God geen eer bewijzen, als je meent dat het aan jouw begaafdheid te danken is als zijn bestaan wordt erkend. Verder ligt de ware grootheid van het geloof hierin, dat de mens God trouw dient; en op Hem alleen zijn vertrouwen wil stellen.

3 de liefde

Het is de eerste plicht van de liefde God te danken dat we het leven hebben; en niets meer in ons hart toe te laten dat we op grond van een ander recht dan het zijne zouden laten bestaan. Eerst als God op onze uitontzag voortgekomen uitnodiging in ons woning begint te maken - en wij in Hem, naar het woord van Johannes: *God is liefde; en wie in de liefde blijft, blijft in God en God in hem*¹ - eerst dan beantwoorden wij op gepaste wijze de liefde die Hij ons betoont, omdat door een uitruil hetgeen het zijne is overgaat op ons. De tweede plicht is onze naaste lief te hebben als onszelf, temeer omdat de rechten van de wederzijdse verwantschap dit vereisen. Want de profeet zegt: *EéNZelfde God heeft jullie geschapen. Is Hij niet de Vader van jullie allen?*²

1) 1Joh 4,16 2) Mal 2,10

4 wereldse wijsheid

*Laat de wijze zich niet beroemen op zijn wijsheid, de sterke niet op zijn kracht en de rijke niet op zijn welstand; maar wil iemand zich ergens op beroemen, laat het dan hierop zijn dat hij erkent en beseft dat Ik de Heer ben, die goedheid, rechtvaardigheid en recht uitoefent op aarde*¹. Zie met hoe weinig woorden God hier heel dat moeitevolle streven van de wereld heeft getekend! Want deze drie dingen staan aan het begin van alle ondeugden, waardoor de mensheid als door hevige stormen in gevaar van schipbreuk verkeert; en elk ogenblik door de ondergang wordt bedreigd. De wijsheid van de wereld heeft de mond vol bewijzen; en weet haar leugens overtuigend en verleidelijk in te kleden en met een vloed van mooie woorden te versieren. Bij strijdvragen bevatten haar conclusies de kiemen voor nog meer strijd.

1) Jer 9,23v

5 geduld

Bij alles moet geduld worden beoefend. Het leidt geen twijfel dat hoop, geloof, en gerechtigheid, nederigheid, kuisheid en rechtschapenheid, eenheid, liefde, en ook alle kunsten en bekwaamheden er niet kunnen zijn zonder de aanwijzingen en de begeleiding van het geduld. Het geduld staat altijd klaar: nederig en behoedzaam, verstandig en voorzichtig, met elke positie tevreden, rustig bij storm en onder druk.

* * *

Athanasius van Alexandrië (297 - 373) kerkleraar

De aartsbisschop van Alexandrië heeft - als geen ander op de bres gestaan voor de handhaving van het geloof. Zijn tegenstanders, de partij van de Arianers, ontkenden de godheid van Jezus; en genoten de steun van de keizer. Vijf keer is Athanasius uit de stad verdreven; maar telkens keerde deze onvermoeibare strijder voor het geloof in de mens geworden God sterker terug uit de ballingschap. Zijn betekenis voor de ontwikkeling van de leer van de kerk kan moeilijk worden overschat.

1 de menswording

Het Woord is mens geworden, om ons tot God te verheffen. God werd zichtbaar in het lichaam, opdat wij ons een idee mochten vormen van de onzichtbare Vader. Hij verdroeg de kwellingen die hem door mensen werden opgelegd, opdat wij in zijn onsterfelijkheid zouden mogen delen. Er werd hem geen schade berokkend, omdat hij als het Woord van God onschendbaar was en onvergankelijk. Hij verdroeg wat hem werd aangedaan; en redde zo de lijdende mensheid uit het gevaar waarin zij verkeerde.

2 de Zoon

De kerkvaders hebben vastgelegd dat de Zoon geen schepsel is, maar: *Alle dingen zijn door hem geschapen en bestaan door hem*¹. Arianers echter wagen het hem een schepsel te noemen, behorend tot de geschapen orde, waarvan hij nota bene de maker is. Er staat immers geschreven: *Door hem is alles gemaakt*². Als hij zelf een schepsel is, zou hij dus zichzelf geschapen hebben. Kan dan het geschapene scheppen?

1) Kol 1,16v 2) Joh 1,2

3 Witte Donderdag

*Laat wie dorst heeft tot mij komen om te drinken*¹. Wáár dan ook iemand hem zoekt, is er vrije toegang tot de aanwezigheid van de Redder. De genade van het feest is niet beperkt tot één gelegenheid. De stralen van zijn heerlijkheid gaan nooit onder. Altijd is hij aanwezig om hen te verlichten die hiernaar verlangen. Zijn macht is altijd aanwezig voor hen die zijn verlicht; en voortdurend de Schrift overdenken.

1) Joh 7,37

4 de Schrift

De Schrift brengt de Redder op tweeërlei wijze naar voren. In de eerste plaats als het Woord van God: de afstraling en de wijsheid van de Vader, die altijd God en Zoon is geweest. Vervolgens is hij omwille van ons in het vlees gekomen in een maagd, de God-draagster Maria, en mens geworden. In heel de Schrift kan men hierover lezen. (...) De evangelist Johannes schrijft: *In het begin was het Woord, het Woord was bij God, en het Woord was God. Hij was in het begin bij God. Alles is door hem geworden; en zonder hem is niets geworden van wat geworden is*¹; (...) *Het Woord werd vlees en heeft onder ons gewoond; en wij hebben zijn heerlijkheid gezien, een heerlijkheid als van de eniggeborene van de Vader*². En Paulus schrijft: *Hij, die kwam in de gestalte van God, heeft zich niet willen vastklampen aan de gelijkheid met God. Hij heeft zichzelf verloochend en de gestalte van een dienaar aangenomen. Aan de mensen gelijk geworden, en als mens verschenen, heeft hij zich vernederd. Hij werd gehoorzaam tot de dood*³. (...) Hij kwam niet in een mens, maar Hij werd mens. Dit moet goed begrepen worden, opdat ongelovigen anderen niet zullen misleiden met de bewering dat het woord op gelijke wijze als Hij tot de heiligen is gekomen, ook nu in een mens zijn intrek heeft genomen en deze mens geheiligd heeft.

1) Joh 1,1-3 2) Joh 1,14 3) Fil 2,6-8

5 de wonderen

Geïnspireerde schrijvers, sprekend over Jezus als iemand die eet en drinkt en geboren wordt, zien dan in dat het lichaam als lichaam wordt geboren en naar zijn natuur door voedsel wordt onderhouden; terwijl God het Woord zelf, die verenigd was met het lichaam en alle dingen verordent, door de werken die Hij in het lichaam verrichtte, bewees geen mens te zijn, maar God het Woord. Deze dingen worden over hem gezegd, omdat het lichaam, dat at, geboren werd en geleden heeft, aan niemand anders behoorde dan aan de Heer. Want zoals Hij, hoewel onzichtbaar, door de werken van de schepping wordt gekend: zo wordt ook, als Hij mens is geworden en in het lichaam zichtbaar is, uit zijn werken duidelijk dat Hij, die deze dingen kan doen, geen mens is, maar de macht en het Woord van God.

6 het kruis

De Grieken bespotten ons, waarbij ze het kruis als verwijt aandragen. Men moet medelijden hebben met hun ongevoeligheid. Zij zien niet dat de kracht van het kruis heel de wereld heeft vervuld; en dat door het kruis de kennis van God tot allen is doorgedrongen. Hadden ze zich gericht op zijn godheid, dan zouden ze zo iets groots niet bespot hebben, maar Jezus hebben erkend als Verlosser van het universum, in het besef dat het kruis geen aanstoot geeft, maar de redding is van de schepping.

7 de dood uitgebannen

Het Woord van God, onlichamelijk, onstoffelijk en onvergankelijk, is onze wereld binnengekomen. In zijn liefde voor allen is hij tot ons gekomen, zoals blijkt uit de wijze waarop hij zich aan ons openbaarde. In zijn mededogen met onze menselijke zwakheid, en bewogen door ons verval, kon hij niet terzijde blijven staan; en de dood het gezag over ons laten. Hij wilde de schepping niet ten onder laten gaan; en het werk van zijn Vader, die de mens tot aanschijn had geroepen, vergeefs laten zijn. Daarom heeft hij een lichaam aangenomen, niet verschillend van het onze. Hij vond het niet genoeg in het lichaam te zijn en gezien te worden. Door te sterven voor anderen, heeft hij in één keer de dood voor geheel de mensheid uitgebannen. Het verderf van de dood hoeft de mens niet langer in zijn ban te houden.

8 Antonius (abt)

Niet door wereldse wijsheid, noch door enigerlei kunstvorm was Antonius wijd en zijd bekend, maar enkel en alleen door zijn volkomen toewijding aan God. Deze gave van God zal niemand ontkennen. Hoe is het anders mogelijk dat in Spanje, Frankrijk, Rome en in Afrika werd gesproken over deze man, die leefde in een berg, indien niet God zelf, die dit in het begin aan Antonius had voorzeggd, de zijnen overal bekendheid geeft? Ook al werken zij in het verborgene en verlangen ze onbekend te blijven: de Heer laat toch de zijnen zien als lichten waardoor allen worden beschenen. Zo mogen zij, die over Hem horen spreken, beseffen dat Gods voorschriften de mens tot voorspoed kunnen brengen, opdat zij volijverig zullen voortgaan op de weg van de deugd.

* * *

Efrem de Syriër (overleden 373) kerkleraar

'De harp van de Geest' benutte in zijn strijd tegen dwaling het kerklied als onderricht: een methode die in onze dagen, nu de geloofskennis zo gering is, navolging verdient. Efrem heeft gewerkt als secretaris van verschillende bisschoppen, tot hij zich terugtrok in de eenzaamheid. Zijn teksten zijn geen gemakkelijke kost voor de moderne kerkganger, die niet meer gewend is aan de verkondiging van de beginselen van menswording, verlossing van schuld, oordeel en eeuwig leven. Wie gelooft er nog in een duivel? Efrem ontmaskert hem in een lang gedicht.

1 de Boze

De Boze draagt woede in 't hart, een vloek in de mond en gif in zijn wortel. Hij bedriegt met bloemen, maar de vrucht die hij aanreikt is uit Sodom. Vol overmoed is hij op onheil uit. Strijdlustig legt hij zijn strikken, de herkomst door verlokking verborgen. (...) Innerlijk duister en listig, is hij vrolijk en vriendelijk naar buiten. Hij strikt je met grappen, toont zich onschuldig en slaat je neer. Schijnbaar toegewijd, is hij een tegenstander.

2 het paradijs

Ik bevond mij tussen liefde en ontzag. Verlangen naar het paradijs drong mij het te verkennen; maar de schrik voor het verhevene weerhield mij hiervan. De wijsheid verzoende de twee. Met eerbied voor het verborgene overdacht ik wat onthuld was. Ik onderzocht om te gewinnen; en hield mij stil om hulp te ontvangen. (...) Ik las met blijdschap over het paradijs, rijk aan stof ter overweging. Mijn tong sprak de woorden en mijn verstand kreeg vleugels, steeg op en werd stil van ontzag, ziende het paradijs: voor zover het de mens gegeven is hier iets van te verstaan.

3 de aard van het kwaad

Kwaad wordt teweeggebracht door misbruik van het goede. Het huwelijk b.v., goed en zuiver naar de wet, wordt onrein en beschamend zonder wet. Eer Hem door wie wij zoveel begrijpen! Verwend door veel voedsel, voert de wil het lichaam tot zwelgen. Door de gaven van de natuur brengt hij teweeg wat verkeerd is, hoewel het goed was in zichzelf. Het kwaad is niet zo van nature; maar onze wil maakt het goede tot kwaad. De wil verdierf de oorspronkelijke orde, en de vrijheid bracht de mens in verwarring.

4 in de dood

Heer, als wij, vertrouwend op uw genade, uit deze wereld zijn heengegaan; als wij dan geheel op onszelf zijn, mogen wij dan duidelijk uw hulp ervaren. Geef dan uw vrede in onze harten en rust in ons bestaan. Laat de duisternis van die nacht voor ons dan zo helder als de dag zijn. In dat uur, als dit leven ons ontnomen is en de nacht ons in duisternis heeft gehuld, mag dan de vertroosting toenemen, die wij vinden bij U alleen.

5 de menswording van Christus

Vanuit zijn hoogheid nederig geworden teneinde zijn liefde en goedheid te openbaren, heeft hij zijn hoogheid getoond om aan te geven dat hij moet worden vereerd. Hij daalde neer en nam onze gedaante aan. Hij werd verhoogd en openbaarde zijn grootheid. Hij vernederde zich en bekende daarbij zijn ware wezen; door beide is hij ons te hulp gekomen. In liefde is hij afgedaald om ons te verrijken; en door zijn wezen is onze schat vermeerderd. Door vergelijkingen heeft hij zijn grootheid verkleind; maar opdat wij niet zouden denken dat hij niet meer was dan dat, heeft hij zijn majesteit onthuld, niet geheel zoals hij is, maar niet meer dan wij kunnen bevatten. Van zijn grootheid kon hij een straaltje tonen, naar de mate van ons vermogen dit te zien.

6 de dierenoffers van het oude Israël

Zie hoe God zondaars die naar de tempel kwamen met de offers te hulp kwam: Hij bewerkte dat zij gingen bidden; en vroeg hen zich te heiligen. Met de geur van het offer steeg 't berouw van de zondaar als wierook op. Verblinde mensen leek het alsof de brandoffers zelf de Heer behaagden. Wat Hem echter behaagde was de boetedoening van de overtreders¹.

1) Mt 9,13; Mt 12,7; Hos6,6

7 de rover aan het kruis

Gezegend ben jij, rover, met Christus gekruisigd. In je sterven ontmoette je het leven. Je was van het ene kwaad in het andere vervallen; maar de Heer nam je hand en voerde je naar Eden¹. Jij doet onze tong verstommen. Judas leverde hem uit², Simon verloochende hem³, de leerlingen vluchtten weg en verborgen zich⁴, maar door jou, rover, door jou wordt hij verkondigd⁵.

1) het paradijs 2) Lc 22,1-6 3) Mt 26,69-75 4) Mt 26,56 5) Lc 23,39-43

8 schuldbelijdenis

Ik heb mijn leven niet gebeterd en mij niet voorgoed afgewend van het kwaad. Zo richtte ik mijzelf te gronde; en heb ik ook anderen tot kwaad gebracht. Door mijn gebrek aan vroomheid zijn veel zielen omgekomen, mijn voorbeeld heeft velen schade gebracht en mijn verkeerde levenswijze is voor hen een oorzaak van zonde geweest. Bid voor mij, heel de gemeenschap van de heiligen: dat God mij genadig zal zijn, het kwaad van mij wegneemt en zich tot mij keert. Heer, zie mij aan, verwerp mij niet, laat mij niet in de macht van demonen. Hoe erg mijn zonden ook zijn, U bent genadig, vol liefde en ontferming.

9 vasten

Hoewel de Heer vele middelen had, overwon hij door te vasten¹. Hiermee toont Hij ons de kracht, verborgen in het vasten, waarmee de mens de zege boekt over hem, die Adam door een appel misleidde². (...) Door het vasten geeft hij zijn licht aan zijn kleinen, om hen te verheffen. Mensen met inzicht verheugen zich als zij zien hoe zij worden verheven. Het vasten reinigt de ziel, om God te kunnen aanschouwen, tot Hem verheven. De last van de wereld doet buigen naar de aarde. Gezegend is Hij die ons vleugels gaf door het vasten, om Hem tegemoet te kunnen vliegen.

1) Mt 4,1-11 2) gen 3,6

10 gebed om een heilig leven

Heer, laat onze ziel op die plaats van leegte, waar de stem van geruststelling niet meer klinkt, oplettend blijven en niet worden afgeleid. Al verkeert de mensheid in een doodsslaap, laat ons niet verzinken in begeertes. Geef ons in genade een waakzaam leven, zoals de vijf verstandige meisjes, die door hun goede werk voor U gereed waren². Dan zullen wij niet in het donker leven, met verduisterde zielen.

1) ps 139,12 2) Mt 25,4

* * *

Basilius van Caesarea (330-379) kerkleraar

De eerste van de vier grote kerkleraren van het oosten (met Gregorius van Nazianze, Johannes Chrysostomos en Cyrillus van Alexandrië), bijgenaamd de Grote, stamde uit een geslacht van heiligen uit Kappadocië (in het huidige Turkije). Zijn zuster St Macrina leerde hem de nederigheid. Basilius schreef de kloosterregel, die in het Oosten nog steeds in gebruik is. Gesteund door zijn broer St Gregorius van Nyssa en zijn vriend St Gregorius van Nazianze, toonde hij zich onverzettelijk tegenover keizerlijke inmenging in geloofszaken en tegenover de Arianers, die de God-gelijkheid van Jezus ontkenden. Tot zijn dood bad hij bij het ochtendkrieken met de gelovigen de psalmen; en preekte hij dagelijks voor een grote menigte, tot zijn kracht het begaf, uitgeput door de strijd voor de eenheid van de kerk.

1 gebed

Als je bidt, laat dan je geest niet afdwalen. Gebruik geen gezwollen taal, maar zeg: God, geduldig en verdraagzaam, ik vereer U die mij spaart die U dagelijks beledig; en mij tijd geeft mij te bekeren. Daarom zwijgt U en hebt U geduld met ons, Heer, opdat wij U eren, die wilt dat allen gered worden. U staat ons bij als wij U vrezen, door uw raad en uw profeten en door de komst van uw Christus. Want U hebt ons geschapen; en niet wijzelf.

Nadat je Hem nederig dank hebt gebracht, vraag je Hem wat passend is: niet om rijkdom of eer vraag je, en ook niet om een goede gezondheid; want Hij heeft je geschapen; en je gezondheid is zijn zorg. Hij weet welke staat het beste voor je is.

2 nederigheid

Van nature is het niet mogelijk je bij een onrechtvaardige behandeling te beheersen, of tegenslagen geduldig te overwinnen. Als je de nederigheid hebt bereikt, zul je echter geen moeite hebben met agressieve of beschamende woorden: je was je reeds van je onwaardigheid bewust, nog vóór je werd beledigd. Je kende je armzaligheid en je vele gebreken al vóór je voor bedelaar werd uitgemaakt; en je wist al dat je elke dag opnieuw Gods hulp nodig hebt. Als je onbetekenend wordt genoemd, en iemand met wie geen rekening hoeft te worden gehouden, dan had je dit allang bedacht; en overwogen dat je slechts uit stof bent gemaakt.

3 de liefde voor God

Jezus noemt dit het eerste en grootste gebod. Het tweede gebod, de naastenliefde, vult het eerste aan. De liefde voor God kunnen we niet van elkaar leren; zoals we ook niet van elkaar kunnen leren van zonlicht te houden, of ons leven te verdedigen. Niemand heeft ons geleerd onze ouders lief te hebben, of onze opvoeders. Op dezelfde wijze komt de liefde voor God niet van buiten tot ons. Bij de aanvang van het leven is in ons al het zaad geplant met het begin van de natuurlijke neiging tot deze liefde.

4 beproeving

Moeite en zorg beproeven de ziel als goud in het vuur; en testen ons geduld. Ook voorspoed kan voor velen een oorzaak van verleiding worden. Want het is even moeilijk in zware tijden de ziel oprecht en onverslagen te bewaren, als in een periode van voorspoed jezelf te behoeden voor schaamteloosheid en trots.

5 hebzucht.

Wat doet een mens niet om geld te krijgen? De akker wordt geld, wijn wordt geld, wol wordt om geld geweven. Elke activiteit kan geld opleveren. Ook het geld zelf brengt geld voort, door de rente ervan. Dit alles leidt tot een hebzucht waar geen einde aan is. We laten gulzige kinderen soms eten wat ze begeren, totdat ze er genoeg van krijgen; en waar ze eerst naar verlangden hun tegen gaat staan. Bij de hebzuchtige echter gaat dit niet op. Hoe meer hij krijgt, des te hongeriger wordt hij. Als de rijkdom toeneemt, zet dan niet je hart hierop!

6 de heilige Geest

Tracht je een idee te vormen van een intelligent wezen, oneindig in macht en grootheid, niet aan tijd gebonden, overvloedig in eigen goedheid, tot wie allen zich wenden die levensheiliging nastreven, om door zijn hulp tot volmaaktheid te mogen komen. De Geest wordt verenigd met de ziel door uitbanning van de hartstochten, die haar van God. verwijderen. Een ziel kan pas tot de Trooster naderen als zij gereinigd is van de smet van zonde; en terugkeert tot haar natuurlijke schoonheid, in haar oorspronkelijke koninklijke gelijkenis met God hersteld. De Geest zal je, nu je tot helder inzicht bent gekomen, het beeld tonen van de Onzichtbare in Hem zelf. Zo zul je de onuitsprekelijke schoonheid aanschouwen van Hem, die is; en die het begin is van alles.

7 eenzaamheid

De ziel kan niet worden ingewijd in de dingen van God, als niet eerst haar vertrouwde en vooropgestelde ideeën zijn verwijderd. Een belangrijk hulpmiddel hierbij is de eenzaamheid, die de hartstochten doet bedaren, en de rede in staat stelt deze uit de ziel weg te snijden. Dieren laten zich gemakkelijker temmen als ze worden gestreeld. Zo worden begeerte, boosheid, angst en neerslachtigheid, de wilde dieren van de ziel, gemakkelijker door de rede in toom gehouden als ze door de rust tot bedaren komen, en niet steeds weer worden gewekt door de verleiding.

8 gezang

Wat is er mooier dan in te stemmen met de engelen, de dag te beginnen met gebed, de Schepper met gezangen te eren en ook tijdens het werk te gaan het gebed niet te staken, maar de arbeid met gezang te begeleiden? Opgewektheid, vrij van neerslachtigheid, wordt verkregen door het zingen van geestelijke liederen.

9 de Schrift

De Schrift bevat meer dan alleen gedragsregels. Je leest over gezegende mensen: voorbeelden van een God-gewijd leven, te boek gesteld ter navolging van hun goede daden. Wie het geschrevene toepast op zichzelf, als hij of zij voelt tekort te schieten, zal bemerken dat de Schrift als een openbare apotheek is, waarin ieder de medicijn vindt voor de eigen onvolmaaktheden.

10 contemplatie

Laat de zinnen van het lichaam voor wat ze zijn, laat de aarde achter je, (...) ga voorbij de schoonheid van het hemelse leger: de engelenkoren, aartsengelen, *tronen, hoogheden, heerschappijen en machten*¹. Ga hen allen voorbij, in gedachten verder reikend dan het geschapene, en de geest verheffend tot de beschouwing van de goddelijke natuur: vaststaand, onbeweeglijk, onveranderlijk, eenvoudig en ondeelbaar, *wonend in ontoegankelijk licht*². Richt je op die alles overstijgende grootheid, die goedheid die alle verlangens overtreft, die onbevattelijke schoonheid, die zich onstuimig hecht aan de ziel en haar verwondt; maar waarover in woorden niet passend kan worden gesproken.

1) Kol 1,16 2) 1Tim 6,10

Cyrillus van Jeruzalem (315 -386) kerkleraar

Het leven deze bisschop is bekend door de strijd tegen de Arianers, die, gesteund door de keizer, de God-gelijkheid van Jezus ontkennen. Dit betekende voor hem een langdurige ballingschap. Tijdens zijn episcopaat ondernam keizer Julianus, een afvallige christen, een mislukte poging de tempel te Jeruzalem te herbouwen. Cyrillus is bekend geworden door zijn gedeeltelijk bewaard gebleven catechese aan doopleerlingen.

1 het doopsel

Hoe groot is het doopsel dat jullie te wachten staat: welkom in het koninkrijk! De slang aan de kant van de weg bespiedt hen die voorbijgaan¹. Wees dus op je hoede, dat je niet gebeten wordt door ongeloof. Hij ziet velen die gered worden en zoekt wie hij kan verslinden². Jullie gaan binnen bij de Vader van het geestelijk Rijk; maar je komt wel langs die slang. Hoe zul je hem passeren? Laat je voeten geschoeid zijn met de ijver voor het evangelie van de vrede, opdat je niet verwond raakt als hij je aanvalt.

1) gen 3,14v 2) 1Pe 5,8

2 wederdoop

Het is niet geoorloofd twee- of driemaal het doopsel te ontvangen. Anders zou men kunnen zeggen: De eerste keer is het niet gelukt, dat zal ik nu goedmaken. Als het echter eens verkeerd is geweest, is het niet mogelijk het over te doen; want er is één Heer, één geloof, één doopsel. Alleen de ketters worden opnieuw gedoopt, omdat hun doopsel geen doopsel is.

3 het kruis

Schaam je niet voor het kruis, waarvoor de duivels wegvluchten. Maak het kruisteken als je eet en drinkt, als je zit, als je gaat liggen, als je opstaat, als je spreekt, als je loopt, bij alles wat je doet. Hij die is gekruisigd is in de hemel: was hij in het graf gebleven, dan zouden we reden tot schaamte hebben; maar nu is hij, die op Golgotha was gekruisigd, van de Olijfberg in het oosten naar de hemel opgestegen¹. Na te zijn neergedaald bij de doden, en weer tot ons te zijn gekomen, is hij van ons naar de hemel opgestegen, naar de woorden van zijn Vader: *Zet je aan mijn rechterhand, tot Ik je vijanden als je voetbank heb gemaakt*².

1) hand 1,9 2) ps 110,1

4 goede vruchten

Jullie worden geplant in het paradijs; en ontvangen een nieuwe naam. Jullie waren doopleerlingen; nu zul je gelovigen worden genoemd, geplant tussen de geestelijke olijfbomen. Jullie worden van de wilde op de goede olijfboom geënt: van de zonden naar de gerechtigheid, van onreinheid naar zuiverheid; en deelgenoten gemaakt van de heilige wijnstok. Als je in de wijnstok blijft, zul je uitgroeien tot een vruchtbare tak; zo niet, dan zul de door het vuur worden verteerd¹. Moge God verhoeden dat aan ons gebeurt, wat aan de onvruchtbare vijgenboom geschiedde²: dat Jezus niet zal komen om ons tot onze onvruchtbaarheid te veroordelen. Laat allen in staat zijn te leven naar dat andere gezegde: *Ik ben als een vruchtbare olijfboom in het huis van God*³.

1) Joh 15,1-11 2) Mt 21,19 3) ps 52,10

5 de zonde

Als wij zondigen is het uit onze eigen vrije wil. Hiervan getuigt de profeet¹: Dit zegt de HEER: Ik heb een vruchtbare wijnstok geplant, helemaal gaaf. Hoe ben je dan tot bitterheid gekomen en een wilde wijnstok geworden? De aanplant was goed; maar de vrucht die voortkomt uit de wil is slecht. Daarom treft de planter geen blaam; maar de wijnstok zal met vuur worden verbrand.

1) Jer 2,21

6 hemelburgers

Dit is werkelijk een zaak van groot gewicht, waarop je je zorgvuldig moet voorbereiden. Ieder van jullie zal voor God gebracht worden, in bijzijn van duizenden engelenscharen. De Geest zal je ziel van zijn merkteken voorzien. Je gaat worden ingelijfd in het leger van de grote koning. Bereid je dus voor en houd je gereed: niet door mooie kleren aan te trekken, maar door je ziel te tooien met ware vroomheid. Beschouw het bad van het doopsel niet als gewoon water, maar let op de genade van de Geest, die met het water gegeven wordt.

7 de nieuwe mens

Door de biecht moet je de oude mens afleggen, die door de bedrieglijke begeertes te gronde gaat; en je bekleden met de nieuwe mens, die zich vernieuwt door de kennis van Hem, die hem schiep. Ontvang door het geloof het onderpand van de heilige Geest, om opgenomen te worden in de eeuwige woningen.

8 het lichaam

Houd, zolang je in dit lichaam leeft, in gedachten dat je uit de dood zult worden opgewekt, om geoordeeld te worden met dit lichaam. Mocht een ongelovige gedachte je geest binnensluipen en je voorhouden dat dit onmogelijk is, beoordeel dan de ongeziene zaken naar wat jezelf overkomt. Vertel me eens: waar was je 100 jaar geleden; en uit hoe weinig gewone materie ben je tot zo'n waardigheid en schoonheid gekomen? Zou Hij, die het niet-zijnde tot bestaan bracht, dan niet datgene kunnen opwekken, dat al bestaat en vergaan is? (...)

Zie hoe de bomen nu al maandenlang zonder vruchten of bladeren staan; maar als de winter voorbij is, komen zij tot leven als uit de dood. Zullen wij dan niet veel eerder en gemakkelijker tot het leven terugkeren?

9 vergeving

Zeg niet: "Ik heb niet éénmaal, maar heel vaak afschuwelijke zonden begaan. Hoe kan God dat allemaal vergeven?" Luister liever naar de psalmist, die zegt: *Heer, hoe groot is het goed, dat U hebt weggelegd voor wie leven in ontzag voor U?*¹ Al zou je al je zonden bij elkaar opstapelen, dan zou dit alles toch nooit Gods goedheid te boven kunnen gaan. (...)

Slechts één ding wordt van je gevraagd: jezelf geheel te geven in geloof. Maak de Geneesheer je lijden bekend, zoals David heeft gedaan, die zei: *Ik zal voor de Heer mijn overtredingen belijden*². Dan zal jou hetzelfde als aan David gegeven worden, die kon zeggen: *Toen vergaf U de schuld van mijn zonden.*

1) ps 31,20 2) ps 32,5

10 vat van de Geest

Maak het vat van je geest¹ gereed, opdat je een kind van God mag worden, *erfgenaam van God en mede-erfgenaam van Christus*², indien je tenminste jezelf zo voorbereidt dat je dit ook kan bereiken, indien je in geloof nadert om gelovig te worden en je vrijwillig *de oude mens*³ aflegt. Alles wat je misdaan hebt wordt je vergeven. Is er een grotere zonde dan Christus te kruisigen? En ook die wordt door het doopsel uitgewist.

1) 2Kor 4,7 2) Rom 8,17 3) Kol 3,9

* * *

Makarios de oudere (300 - 390)

MakariOs, 'de Egyptenaar', voelde zich al jong geroepen tot een leven in toewijding aan God. Beschuldigd van verkrachting van een vrouw, verdroeg hij geduldig zijn bestraffing; en zorgde hij voor haar onderhoud. Toen zij tijdens de bevalling haar leugen opbiechtte, sloeg de volkswoede tegen Makarios om in verering; en trok hij zich terug in de woestijn, waar hij 60 jaar als kluizenaar heeft geleefd. Voor talloze zoekers is hij hier een geestelijke vader en raadsman geweest. De bezoekers werden ontvangen door zijn leerling Evagrius, die als enige in zijn nabijheid leefde.

1 het oog van de ziel

vraag: Zijn de geest en de ziel verschillende zaken?

antwoord: Het lichaam telt veel leden die samen een mens worden genoemd. Zo heeft ook de ziel meerdere leden, b.v. de geest, het geweten, de wil. Deze delen behoren tot de ziel; en de ziel is één: de innerlijke mens. Zoals de ogen van 't lichaam doornstruiken opmerken, oneffenheden en valkuilen, en hier tevoren voor waarschuwen: zo zal ook een oplettende geest de lagen en listen van de tegenwerkende macht ontdekken; en de ziel op tijd beveiligen. De geest is in feite 't oog van de ziel.

2 van de dood naar het leven

Omdat christenen als bevoorrechte kinderen van God zijn Geest hebben ontvangen, zien zij als in een spiegel de dingen van het eeuwige leven. Door conflicten en moeilijkheden heen bereiken zij een toestand van vrijheid, waarin hun rust niet meer wordt verstoord door vele ijdele gedachten. Hierin zijn zij meer en beter dan de wereld, omdat hun geest- en zielsgesteldheid worden beheerst door de vrede van Christus. Dit bedoelde de Heer, toen hij zei dat zij waren *overgegaan van de dood naar het leven*¹.

Christenen onderscheiden zich van de wereld door de vernieuwing en de rust van hun gedachteleven, door de liefde en de ijver voor de Heer. Deze geestelijke zegen voor hen die echt in hem geloven was het doel van Jezus' komst. Aan christenen is een heerlijkheid geschonken, een schoonheid en geestelijke rijkdom, die niet in woorden is te vatten; en die met bloed, zweet en tranen wordt gewonnen, door de genade van God.

1) Joh 5,24

3 geestelijke honger

Als zij hongeren en dorsten naar de genade, zullen christenen bij zichzelf geestelijke vooruitgang kunnen waarnemen. Hoe rijker hun geest, des te armer achten zij zichzelf, in hun onverzadigbare verlangen naar de hemelse bruidegom¹, zoals de Schrift leert: *Wie mij eet, krijgt nog meer honger; wie mij drinkt, krijgt nog meer dorst*². Deze onverzadigbare zielen, vervuld van een vurige liefde voor de Heer, zijn rijp voor het eeuwige leven. Hierom wordt hun bevrijding van de hartstochten verleend; en verwerven zij de onuitsprekelijke geestelijke gemeenschap in de heilige Geest, en de volheid van de genade.

1) Joh 3,29 2) Sir 24,21

4 de gedachten bij God

Als we onze gedachten dwingen zich op de Heer te richten, zal Hij tegemoet komen; en ons tot de waarheid verheffen die in Hem is. Alle goede wil en dienstbetoon begint bij de gedachten. Span je dus in Hem te behagen, zoek Hem altijd in jezelf en dwing je wil zich voortdurend opwaarts te richten tot Hem. Zo zul je mogen ervaren hoe Hij naar je toe komt en zijn verblijf bij je neemt¹. Naargelang je je geest er sterker toe zet Hem te zoeken, zal Hij zich door zijn eigen mededogen en goedheid gedwongen voelen om tot je te komen en je rust te geven². Hij ziet je geest aan, je gedachten en bedoelingen; en bemerkt hoezeer je Hem zoekt met geheel je ziel, en niet laks en onverschillig.

1) Joh 14,23 2) Lc 18,7

5 niet oordelen

Christenen behoren zich voortdurend in te zetten voor ieders welzijn. Nooit mogen zij een oordeel over anderen uitspreken, ook niet over publieke vrouwen, of over hen die zich misdragen en onbeschaamd allerlei kwaad bedrijven. Zij moeten allen aanzien met dezelfde onverdeelde intentie en zuiverheid van ogen, opdat het voor hen tot een vaste wet wordt niemand te verachten en te veroordelen, van niemand een afkeer te hebben en geen onderscheid te maken tussen personen. Zie je iemand met één oog: wees dan niet innerlijk verdeeld, maar beschouw hem als normaal. Zie de verlamde als niet verlamd en de misvormde als welgevormd. Dit is zuiverheid van ogen: als je overtreders ziet, of zieken, en je bent met hen begaan, vol van mededogen.

6 de liefde voor God

Aan wie leven in vertrouwen op God voegt Hij het vertrouwen van de hemel toe; en maakt hen tot tweevoudige wezens. Welk deel van jezelf je ook aan Hem toewijdt: Hij mengt met je ziel een deel van zichzelf, opdat ál wat je onderneemt zuiver mag zijn, evenals je liefde en je gebed. Groot is de menselijke waardigheid! Zie de grootheid van de hemel, de aarde, de zon en de maan; maar de Heer wilde niet hier rusten, maar in de mens, die van groter waarde is dan alle geschapen dingen; ja, ik durf zelfs te zeggen: niet alleen groter dan alle zichtbare, maar ook dan alle onzichtbare wezens, zelfs groter dan de dienende geesten¹. Het was niet over Michaël of Gabriël, de aartsengelen, dat Hij zei: *Laat ons hen maken naar ons beeld en gelijkenis*², maar over het geestelijke wezen van de mens: de onsterfelijke ziel.

1) de engelen; Heb 1,4 2) gen 1,26

7 beproeving

Hun die in verdrukking leven of in verleiding komen, zal - als zij volharden - het Rijk van God niet ontgaan. Het moet hun niet verwonderen als zij door armoede en lijden op de proef worden gesteld; maar integendeel moeten zij zich hierin verheugen, en de armoede als rijkdom beschouwen, het vasten als feesten, oneer en verachting als heerlijkheid. Laat hen geen behagen scheppen in comfort weelde, luxe en eerbetoon, dan maar veel-
eer deze dingen schuwen, zoals men vuur uit de weg gaat.

8 bij de dood van het lichaam

Indien een mens zich bij dit leven heeft onderworpen aan de macht van de duisternis en zich hiernaar heeft gevoegd, hoeveel te meer zal hij dan bij het vertrek uit deze wereld hierdoor worden vastgehouden. Om dit te begrijpen moet je acht slaan op wat er gebeurt aan de goede zijde. Zij die God naar waarheid dienen, hebben tijdens dit leven zijn engelen voortdurend bij zich. Deze heilige geesten omringen hen en beschermen hen; en als zij dit lichaam verlaten, zullen de engelen hun zielen begeleiden naar de zuivere wereld en hen voor de Heer brengen, aan wie de heerlijkheid toebehoort, en de macht, in de eeuwen der eeuwen.

* * *

Gregorius van Nazianze (329-390) kerkleraar

Deze zoon van de bisschop van Nazianze (in het huidige Turkije) werd door zijn vriend Basilius *de theoloog* genoemd. Tegen zijn zin werd hij tot bisschop benoemd; en vanwege zijn theologische kennis geroepen tot aartsbisschop van Constantinopel, als herder van een kleine gemeente, naast een door de keizer gesteunde Ariaanse meerderheid¹. Zo raakte hij betrokken in de turbulentie van kerk en politiek, waarbij hij als geen ander heeft geijverd voor het herstel van het geloof. Later heeft hij zich teruggetrokken naar Nazianze, om zich te wijden aan theologische arbeid.

1) Deze partij ontkennde de God-gelijkheid van Christus.

1 opstanding

Het sterfelijke leven is verbonden met onze onvolmaaktheid, het andere met onvergankelijkheid. Het ene is bestemd om te sterven, het andere voor de opstanding. De middelaar tussen God en mensen, de mens Jezus, is gekomen om het ene op zich te nemen en het andere te openbaren. Het ene heeft hij ondergaan door te sterven, het andere geopenbaard door uit de dood op te staan. Had hij aan ons, die zijn sterfelijk leven kennen, niet de opstanding van zijn lichaam voorgezegd en dit voor onze ogen getoond, wie zou dan in zijn belofte geloven?

2 contemplatie

Niets schijnt mij groter dan dit: de zinnen tot zwijgen te brengen, in jezelf te keren, je niet langer bezig te houden met dingen dan alleen met het strikt noodzakelijke; in gesprek te gaan met jezelf en met God, een leven te leiden dat het zichtbare overstijgt; in de ziel goddelijke beelden te dragen, altijd zuiver, niet gemengd met aardse en bedrieglijke vormen maar een volmaakte spiegel van God en de dingen van God; (...) om in de hoop van de tegenwoordige tijd het toekomstige goed te genieten.

3 de naam van God

God is altijd geweest en zal altijd zijn. Hij is eeuwig. Naar het woord *zijn* heeft Hij zich genoemd: *Ik ben*, toen Hij sprak met Mozes op de berg¹. Al wat bestaat wordt in stand gehouden door Hem, die begin noch einde heeft: een grenzeloze zee van zijn, die alle begrip van tijd en natuur te boven gaat.

1) ex 3,14

4 Pasen

Laten wij hem, die geleden heeft en voor ons is verrezen, het offer aanbieden - niet van goud en zilver, de kostbaarheden van deze aarde die hier zullen achterblijven en waarvan de slaven van aards bezit en de prins van deze wereld - de duivel - het overgrote deel bezitten - maar laten we hem het offer aanbieden van onszelf. Dit is voor God de kostbaarste gave, als we Hem aanbieden wat naar zijn beeld is gemaakt. Laten we onze waardigheid overwegen en Hem eren naar wiens gelijkenis wij zijn geschapen. Laten we stilstaan bij 't wonder van 't paasmysterie, opdat we mogen zien waarom Christus is gestorven.

5 het offer van Christus

De offers van 't oude verbond wijzen vooruit naar het offer van Christus. Aan wie werd dat bloed, voor ons vergoten, geofferd? Wij waren gevangenen van de Boze, verkocht onder de heerschappij van de zonde; en ontvingen hiervoor plezier in 't kwaad. De prijs van de verlossing wordt betaald aan wie ons gevangen houdt. Aan wie wordt hier betaald? Aan de Boze? Jammer dan voor 't verlies hiervan! Als de dief niet alleen van God ontvangt, maar God zelf als losprijs krijgt, hadden we 't losgeld dat wordt gegeven in ruil voor zijn tirannie beter kunnen bewaren. Als het wordt betaald aan de Vader, hoe dan? Hij hield ons niet gevangen. Waarom zou het bloed van zijn Zoon aangenaam zijn voor de Vader, die het offer van Isaäk niet wilde aannemen, maar in plaats van hem een ram als slachtoffer gaf?⁴ Het is duidelijk dat de Vader het aannam om het plan van onze verlossing. Het was nodig de mens tot heiligheid te herstellen door de menswording van God. De tirannie is overwonnen door de kracht van een mens. Hij heeft ons bij zich teruggebracht door zijn Zoon.

1) gen 22,13

6 deugden

De deugden zijn de weg waarlangs wij de eeuwige woningen bereiken, waar ieder naar verdienste wordt beloond. De één legt zich toe op deze deugd, de ander op die. De één streeft vele, de ander alle deugden na. Allen hebben als doel voortgang te boeken, in het verlangen hem te volgen die de weg heeft aangegeven, ons op deze smalle weg begeleidt, en ons voert door de nauwe poort die toegang geeft tot de plaats van volmaakt geluk.

7 ziekte van de ziel

Wat is dat voor ziekte die de ziel aantast, erger dan een lichamelijke kwaal? De laatste overkomt ons tegen onze wil; de eerste blijft met onze toestemming. De ene houdt op met dit leven, de andere gaat met ons mee als we van hier vertrekken. De ene is onfortuinlijk, de andere verwerpelijk. Waarom schieten we onze natuur niet te hulp, zolang er nog tijd is? (...) Hoe kunnen we plezierig leven als we anderen zien lijden? Laat het ver van mij zijn mij in rijkdom te wentelen, terwijl zij gebrek lijden; voedsel, kleding en onderdak te hebben, zonder hun - voor zover mijn middelen dit toelaten - voedsel en kleding en onderdak te verschaffen.

8 genade

De tijd en ik, als vogels of schepen op zee,
zij glijden aan elkaar voorbij,
met niets dat blijvend is dan wat ik heb misdreven:
dat draag ik als de wreedste pijn van dit bestaan.

Waar zal ik voor bidden, hoe te leven, wat te doen?
Denk met mij mee, ik wordt door angst bevangen.
Door mijn zonden werd mijn leven tot een warboel vol pijn.
Sterf ik: ach, dan is er geen genezing voor mijn driften.

Is dit het, wat 't leven mij heeft toebedeeld?
De kwelling is zo groot en zal niet stoppen na mijn einde.
Wat is er nog te zeggen? De afgrond gaapt aan beide zijden.
Wat kan ik doen dan opzien naar U, uw vergevende liefde?

9 je hebt een taak

Je hebt een taak, mijn ziel, een grote taak als je dat wilt.
Onderzoek jezelf: Wie ben ik, wat is mijn bestemming?
Waar kom ik vandaan en waar vind ik mijn rust?
Tracht het te verstaan: is dit alles, mijn leven van nu,
of is er méér dan dat?

Je hebt een taak, mijn ziel, zuiver dus je leven;
Speur na wat er was eer de wereld bestond,
en wat dit betekent voor jou:
waar je vandaan komt en waar je naartoe gaat.
Dit is je taak, mijn ziel, zuiver dus je leven.

* * *

Gregorius van Nyssa (4e eeuw)

De broer van aartsbisschop St Basilius was bisschop van de stad Nyssa, waar Arianers¹ zijn verbanning bewerkten. Bij de dood van Basilius kwam de last van de strijd om de handhaving van de leer van de kerk op hem neer. Op het concilie van Chalcedon, waar de leerstellingen over de persoon van Christus als God met ons en mens met de mensen, en over God de heilige Geest werden afgekondigd, had Gregorius een belangrijke plaats.

1) Zij ontkennen de goddelijke natuur van Christus

1 levensheiliging

Zielen, door de dood uit het lichaam losgemaakt, worden bevrijd van de zorgen van dit aardse leven. Zo was mijn zuster (St Macrina) al bij haar leven vrij van de ijdelheid van dit bestaan; en geordend als de bestaanswijze van engelen. Niemand kon in haar iets van trots ontdekken, van afgunst, haat en hoogmoed. De begeerte naar zaken als eer en roem was haar vreemd; zelfoverschatting en een overdreven gevoel van eigenwaarde waren uitgebannen. Haar lust werd tot zelfbeheersing, haar roem tot onbekendheid, haar rijkdom tot bezitloosheid en 't afschudden van overdaad. Alles waarover men zich in dit leven druk maakt was voor haar bijzaak. Voor haar telde enkel de oefening in de goddelijke dingen. Het gebed en het psalmgezing, verdeeld over de getijden, was voor haar zowel arbeid als rust van de arbeid.

2 contemplatie

Voor de volmaakte ziel hebben de zichtbare dingen niets wat de aandacht vasthoudt, vanwege de dingen die boven zijn, en alleen in de geest kunnen worden aanschouwd. Hetzelfde geldt voor het gehoor, als de ziel gericht is op wat het uitdrukkingsvermogen van de taal te boven gaat. De zintuigen verkeren dan in een slaaptoestand, terwijl de activiteit van de ziel onverminderd is; en de rede, vrij van de activiteit van de zintuigen, de blik omhoog richt. Het menselijk genot is tweërlei: Ten eerste in de ziel in volkomen rust; en ten tweede door de hartstocht. Als je één van de twee verkiest, wordt de andere hierdoor overheerst. Kies je voor de zintuigen en lichamelijk genot, dan ga je door het leven zonder de goddelijke vreugde; en wordt het hoogste genot door het laagste buitengesloten.

3 de heilige Schrift

Niet-christelijke filosofen kunnen vrij theoretiseren met betrekking tot de ziel. Wij hebben echter niet de vrijheid alles te kunnen zeggen wat wij willen, omdat wij steeds de Schrift hanteren als toets voor onze beweringen. Wij zijn gehouden deze standaard steeds in gedachten te houden; en alleen aan te nemen wat in overeenstemming is met hetgeen hierin geschreven staat. (...) De Schrift leert dat we niets aan God kunnen toeschrijven wat niet ook behoort tot de goddelijke natuur. Hij heeft gezegd dat de ziel een gelijkenis is van God; en stelt dat alles wat God vreemd is buiten de beschrijving van de ziel moet blijven.

4 de berg van God

Wie zich ertoe zet de hoogte van de contemplatie te beklimmen, moet eerst het gedrag zuiveren van elke irrationele invloed van de zinnen, de geest schoonwassen van elke mening afkomstig van vroegere ervaringen en afzien van het normale sexuele verkeer met zijn echtgenote, dat is te zeggen: van ervaringen van de zinnen, die als een echtgenote zijn en verwant aan onze natuur. Aldus gereinigd mag hij het wagen de berg te beklimmen. Deze berg - want inderdaad is zo de kennis van God - is steil en moeilijk toegankelijk; en de meerderheid van de mensen bereikt zelfs nauwelijks de voet ervan.

5 Macrina

Toen mijn broer Basilius was overgegaan naar God, was dit voor alle kerken een reden voor veel verdriet. Omdat onze zuster Macrina, die ook onze leermeesteres was, nog leefde, haastte ik mij naar haar toe met het droevige nieuws over onze broer. Mijn hart was één en al bedroefdheid over zo'n groot verlies; en ik wilde mijn tranen delen met iemand die dit net zo hevig zou ervaren. Toen wij elkaar echter terugzagen bracht het uiterlijk van mijn lerares nieuw lijden met zich mee, omdat zij door een dodelijke ziekte was aangetast. Maar zij, als een geoefende amazone, stond mij toe een ogenblik door mijn verdriet te worden meegesleept; om vervolgens te trachten mij met haar woorden te beteugelen. Zij gebruikte haar rede als een bit om het gebrek aan discipline in mijn ziel te beteugelen; en berispte mij met de apostolische vermaning dat het verdriet ons niet mag overmannen, zoals gebeurt bij hen die geen hoop hebben.

6 het Woord van God

Het goddelijk Woord (Christus) was niet door één of andere noodzaak gedwongen de mens te maken. Het was zijn liefde die Hem ertoe bracht een levend wezen van deze specifieke soort tot bestaan te roepen. Het paste niet dit licht zonder iemand te laten die het kan waarnemen, zijn heerlijkheid zonder getuigen te laten, zijn goedheid zonder iemand om het te genieten en alle overige goddelijke eigenschappen ongebruikt te laten liggen, met niemand om hier deel aan te hebben en ervan te genieten.

7 Drie-eenheid

Daar de Geest van Christus is, is Hij ook God. Wie de ene kant van een ketting opneemt, trekt hierbij ook de andere kant op. Als je de Geest opneemt, neem je met Hem ook de Zoon op en de Vader. Als je iets van de Zoon hebt begrepen, betrek je hierbij aan de ene kant de Vader en aan de andere kant zijn Geest. Hij kan niet van de Vader worden afgezonderd, want hij is altijd in de Vader; en hij kan nooit gezien worden zonder zijn eigen Geest, door wie hij alle dingen bewerkt. Als je dus de Vader erkent, erken je samen met de goddelijke macht ook de Zoon en de Geest. Je kunt geen scheiding bedenken die het mogelijk maakt aan de Zoon te denken zonder de Vader, of de Geest af te scheiden van de Zoon. Eerder bemerk je in hen een onuitsprekelijke en onbevattelijke gemeenschap en verscheidenheid.

8 de tweede dood

Wij moeten ons zoveel mogelijk afgescheiden houden van de wereld; en ons bevrijden uit de greep van het vlees; opdat wij na de dood van het lichaam geen tweede dood¹ nodig zullen hebben om ons te bevrijden van de hechting aan het vlees. Als de zwaarte van het lichaam de ziel niet naar zich toetrekt, wordt haar gang naar wat goed is licht. Maar is iemand vleeselijk en wijdt hij alle activiteit van de ziel aan het lichaam, dan is zo'n mens ook nadat hij het lichaam heeft verlaten, toch nog niet vrij van de ervaringen hiervan. (...) De ziel die meer dan noodzakelijk gehecht is aan het bestaan naar het vlees, zal na uit dit vlees te zijn verdreven niet de wil hebben gereinigd heen te vliegen.

1) openb 3,2

Ambrosius van Milaan (340 - 397) kerkleraar

Toen er na het overlijden van de bisschop ongeregelheden dreigden over de opvolging, maande Ambrosius, gemeentesecretaris van Milaan, de menigte tot de vrede van Christus. De mensen waren onder de indruk van zijn woorden; en een stem klonk: "Ambrosius bisschop!" De menigte nam die oproep over; en ondanks zijn protest dat hij geen theoloog was en zelfs nog niet gedoopt, gebeurde het dat hij een week later het doopsel ontving en tot priester werd gewijd. Hij schonk zijn vermogen aan de armen en zette zich aan de studie van de Bijbel.

Als geboren bestuurder zocht de nieuwe bisschop regelmatig de steun van de keizer. Toen het hof zich echter schaarde achter de partij van de Arianers¹ en de basiliek voor hen opeiste, heeft hij, gesteund door het volk, het onheil afgewend door de kerk bezet te houden. Velen, onder wie Augustinus, waren onder de indruk van zijn preken over de grootsheid van menswording en verlossing. Na een buitensporig gewelddadige vergeldingsactie voor een oproer in Thessalonika heeft de bisschop de keizer de communie geweigerd, waarop deze boete heeft gedaan voor zijn wreedheden; en erkend dat er binnen de kerk geen onderscheid kan bestaan tussen hoog- en laaggeplaatsten. Ambrosius wordt gerekend tot de vier grote kerkvaders van het westen.

1) Arius ontkende de God-gelijkheid van de mens Jezus. Zijn optreden heeft geleid tot uitwerking van de vraag die in de kerk steeds opnieuw aan de orde komt: *Wie is Jezus?*

1 de ogen van de ziel

Zocht je maar net zo hard naar medicijn voor de ziel als naar geneesmiddelen voor het lichaam! Wie zou er, als hij veroordeeld was - nee, niet tot de dood, maar tot verlies van het gezichtsvermogen - niet alles geven om dit onheil af te wenden? Als je dan zo benauwd bent voor de aantasting van het lichaam, zou je dan niet veel meer nog de geestelijke dood moeten vrezen, temeer daar de pijn van de lichamelijke dood kort van duur is, terwijl de dood van de ziel geen einde kent? Als je de ogen van het lichaam koestert, die je spoedig door de dood van het lichaam weer zult moeten verliezen, moet je dan niet veel meer nog houden van de ogen van de ziel, waarmee je je Heer voor altijd mag zien?

2 waken en bidden

Vermoeid van de aardse reis moeten wij bidden om de geestelijke versterking, die het hart van een mens steeds opnieuw doet opleven. De Heer leert ons dat we te allen tijde moeten waken en bidden, want we weten niet wanneer Hij komt. Gezegend is die dienaar, die de Heer bij zijn komst waakzaam zal vinden! Wil je dus door God worden gedragen, dan moet je waakzaam blijven; want er zijn tal van strikken waar mensen van goede wil in gevangen kunnen raken. Diep is de slaap van het lichaam; maar als de ziel slaapt gaat de deugd verloren. Sta dus op uit je slaap en klop op de deur van Christus.

3 het doopsel

Zoals Christus stierf om de zonde en leeft voor God, zo moet jij jezelf beschouwen als dood voor de verlokking van de zonden, door het sacrament van het doopsel; om weer op te staan door de genade van Christus. Het doopsel is een sterven¹: niet in de werkelijkheid van de lichamelijke dood, maar bij wijze van gelijkenis. De dompeling in het doopwater is te vergelijken met dood en begraven te zijn². God de almachtige Vader, die je een nieuw bestaan heeft geschonken door het water en de heilige Geest, en die je zonden heeft vergeven: Hijzelf zalft je met zijn Geest tot eeuwig leven. Stel dit huidige bestaan dus niet boven het nieuwe leven met Hem!

1) Rom 6,1vv 2) Kol 2,12

4 vrees de dood

Werk nu het nog dag is; want: *De nacht komt, waarin niemand meer kan werken*¹. Met *overdag* wordt bedoeld dit huidige bestaan; en met *de nacht* de dood en wat daarop volgt. Als - zoals de Waarheid² ons leert - na dit leven de vrijheid om te werken ontbreekt, waarom werken allen dan niet nu er nog tijd voor is, en zij nog in deze wereld leven? Leef dus in vrees voor deze dood, waarvan de Verlosser zegt: *De nacht komt, waarin niemand meer kan werken*. Allen die nu kwaad bedrijven, vrezen deze dood niet; en zullen na hun vertrek uit dit leven de eeuwigdurende dood ervaren. Werk in dit leven door je te onthouden van verfijnde kost en je ver te houden van alles wat niet deugt.

1) Joh 9, 4 2) Joh 14,6

5 genade

De Heer onze God tempert zijn oordeel door zijn genade. Wie van ons zou zonder Gods genade staande blijven? Welk van onze werken zou een hemelse beloning waard zijn? Wie van ons kan in dit lichaam verrijzen en de eigen ziel verheffen, om altijd bij Christus te zijn? In hoeverre zal het goede dat mensen doen hen helpen, opdat *dit vergankelijke lichaam zich met onvergankelijkheid zal bekleden, en dit sterfelijk lichaam onsterfelijkheid aan zal doen*?¹ Door welk werk of door welk lijden zouden we onze zonden kunnen afwassen? *Het lijden van deze tijd weegt niet op tegen de heerlijkheid hierna*.² Het is dus niet door onze verdienste, dat de aard van het goddelijke plan met de mensen wordt onthuld, maar door Gods genade.

1) 1Kor 15,53 2) Rom 8,18

6 verlossing

Christus zet zich niet neer bij een put maar bij een bron. Daar vond een Samaritaanse vrouw hem. Zij die geloofde, verlangde naar het water uit die bron. Ook al had je hem eigenlijk vroeg in de ochtend moeten zoeken, toch kun je ook op een later uur nog komen. Zelfs op het middaguur zul je Jezus kunnen vinden, vermoeid van zijn reis. Je aanhoudende ongeloof heeft hem vermoeid. Toch zal hij niet verstoord zijn als je nu pas komt. Hij die jou te drinken geeft, vraagt dat hem te drinken wordt gegeven. Hij drinkt niet van de waterstroom die er eens niet meer zal zijn, maar jouw redding lest zijn dorst. Hij drinkt van je liefde. Hij drinkt uit de kelk van het lijden, waardoor jij van je zonden wordt verlost; opdat door zijn heilig bloed de dorst van deze wereld in jou zal worden verdreven.

7 advent

Jezus, hoewel u altijd en overal aanwezig bent, en ook nu in ons midden staat: de dag komt dat ál wat leeft u ziet verschijnen. Dan zult u allen vergoeden wat zij voor u hebben gedaan. (...) U beloofde de rechtvaardigen *een grote beloning in de hemel*. U zult hen betalen, naar uw woorden: *Uitstekend gedaan, goede en trouwe dienaar. Over weinig ben je trouw geweest, over veel zal ik je aanstellen. Ga binnen in de vreugde van je Heer*.²

1) Mt 5,12 2) Mt 25,21

* * *

Amphilogius van Iconium (339-400)

'Heraut van de waarheid' werd hij genoemd. Zijn neef, de kerkvader Basilius, was zijn raadsman inzake de nog niet definitief beantwoorde vraag: Is de heilige Geest God? Op de grote algemene kerkvergadering te Chalcedon nam Amphilogius met Gregorius van Nazianzen een belangrijke plaats in. Hier is op deze vraag, die de kerk van Christus eeuwenlang heeft beziggehouden, een bevestigend antwoord gekomen: De Vader, de Zoon (God met ons) en de heilige Geest (God in ons): zij zijn één.

1 Simon in de tempel en Maria

U bent waardig gekeurd, maagd, hem te dragen die alle dingen draagt. Christus, die in u verbleef, is dezelfde die heeft vastgesteld: *Dit kind zal zijn tot val of opstanding van velen; en tot een teken dat weersproken zal worden*¹. Tot een val voor de Joden die niet geloofd hebben; maar tot opstanding van hen die geloven, uit alle volken. Tot een teken dat weersproken zal worden, want het kruis is dit weersproken teken, omdat velen die niet geloofden, hem loochenden op het kruis. Door hun woorden en hun optreden dreven zij hier de spot mee, toen zij hem azijn te drinken gaven, hem gal aanboden in zijn dorst, een krans van doornen om zijn hoofd legden, hem sloegen en beledigend toeriepen: *Anderen heeft Hij gered, zichzelf redden kan hij niet!*²

1) Lc 2,34 2) Mt 27,42

2 overgave

Hij die het strand heeft gemaakt om de zee tegen te houden, wordt met touwen op het kruis gebonden. Ze geven hem azijn te drinken¹, die ons honingzoete bronnen verschaft. Hij, die de aarde met bloemen bekront, wordt gekroond met een krans van doorntakken²; en hij heeft voor zijn vervolgers gebeden: *Vader, vergeef het hun, zij weten niet wat zij doen*³. Door goedheid overwon hij het kwaad. Verlangend hen in zijn net te vangen⁴, nam Christus de verdediging op zich van hen die hem ter dood brachten. Hij deed de tenlastelegging teniet en pleitte voor hun onschuld. Zonder bitterheid onderwierp hij zich aan hun dronken verdwazing; en in zijn liefde voor allen riep hij hen tot bekering. Wat kon hij meer nog doen?

1) Mt 27,48 2) Mt 27,29 3) Lc 23,34 4) Mt 4,19

3 bij de doden

Onze Redder heeft voor hen die gestorven waren de band van de dood verbroken, het dodenrijk vervuld van zijn pracht en hen die daar neerlagen doen opstaan uit de slaap. Wij die op aarde leven verheugen ons bovenmate, met de verrijzenis in gedachten; want de dood boezemt nu geen angst meer in, machteloos tegen de onsterfelijkheid, zoals de Schrift leert: *U zult uw heilige geen bederf doen zien*¹. De Joden en de Grieken zullen lachen om deze wijsheid; want de eersten zien uit naar een andere Christus en de laatsten zien hun hoop vervliegen in het graf, zoals de profeet terecht heeft gezegd: *Hun graf is hun eeuwig tehuis*². Zij zullen wenen, als zij hem zien die zij doorstoken hebben³. Wij wenen nu, maar ons verdriet wordt getemperd door blijdschap. De dood heeft onze Heer Jezus Christus gegrepen, maar zal het leven niet langer in zijn ban houden. Hij slokte hem op, die hij niet kende; maar zal hem met vele anderen teruggeven.

1) hand 2,27; ps 16,10 2) ps 49,12 3) Zach 12,10

4 de verrijzenis

Houd ermee op de Zoon van God te beledigen, in de waan zijn licht te kunnen doven. Ga daar niet mee door en probeer niet de levensbron te verzegelen. (...) Bega geen dwaasheden meer en laat je niet goddeloos gaan, in de mening God te kunnen verslaan. Betaal geen soldaten om de waarheid te verzwijgen¹. Zet geen bewaking bij het graf (van Christus) en vertrouw niet op de macht van wapens². De verrijzenis kan niet door wapens worden tegengehouden, noch worden verhinderd door het graf te verzegelen³, noch door soldaten worden bestreden of door omkoping verborgen worden gehouden.

Heb je niet gehoord over Lazarus⁴, die kort tevoren de dood had afgeworpen, alsof het slaap was? Hoe hij op de woorden *Kom naar buiten!* uit het graf verscheen, gehoorzaamend aan de stem die hem riep, en ongehinderd door zijn windselen? Heb je niet gezien hoe de dode, die al in ontbinding was, op bevel van de Heer werd hersteld? Hoeveel te meer zal hij, die hier zijn dienaar opwekt, zelf uit de dood verrijzen? Hij, die een lichaam in ontbinding weer tot leven bracht, zal zichzelf niet in de dood laten.

1) Mt 28,12 2) Mt 27,65 3) Mt 27,66 4) Mt 28,13; 5) Joh 11

* * *

Johannes Chrysostomos (347 - 407) kerkleraar

Johannes, vanwege zijn overtuigingskracht Chrysostomos (*Guldenmond*) genoemd, trok zich na zijn opleiding terug in de eenzaamheid, om zich te bezinnen op het evangelie; waarna hij zijn roeping op zich nam de leiding van de kerk te aanvaarden, gesteund door de diakones St Olympias. Verkozen tot aartsbisschop van Constantinopel (Istanboel), kwam zijn standvastigheid in zijn strijd voor de leer van de kerk tegenover de dwaling van de Arianers¹ de bisschop op verbanning te staan. Onder veel ontberingen is hij in ballingschap gestorven.

1) door de keizer gesteunde partij, die de menswording van Christus ontkende

1 aardsgezindheid

De mensen: "Ik wil mij mijzelf amuseren. Geef mij vandaag, dan mag jij je met morgen bezighouden". De dwaasheid! Zij betwijfelen het bestaan van de hemel en zeggen: "Er is niemand uit de hemel gekomen om te vertellen dat er een Schepper bestaat"; en: wie kan bewijzen dat de mens een ziel heeft " Zo spreken zij, die alleen geloven wat zij met eigen ogen zien. Als je gelooft wat de ogen zien, hoeveel meer moet je dan geloof hechten aan de onzichtbare wereld, die door mensen met het verstand kan worden waargenomen. De zintuigelijke waarneming is bedrieglijk; maar de overweging van de ziel - in het licht van de Schrift - leidt tot een waardevolle beoordeling van de wereld om ons heen.

2 het oordeel

Als wij van onze misdragingen geen rekenschap af zouden hoeven te leggen, zou er ook geen loon zijn voor ons zwoegen in deze wereld. God zou dan geen waarde hechten aan de moeite die wij ons voor anderen getroosten. Zou Hij zijn trouwe dienaren net zo behandelen als hebzuchtigen en overspeligen? Dat kan niet waar zijn! Weet wel dat God zijn kinderen beschermt. In moeite en pijn is Hij nabij en zorgt Hij voor je. In de dood laat Hij je niet over aan het gezelschap van kwaadwilligen. Hij zal je met waardigheid bekronen en aan engelen gelijk maken. Laten we dit steeds voor ogen houden, onze zielen behoeden en de weg van de deugd vervolgen met nog meer ijver dan voorheen, opdat wij na de geduldig gedragen zorgen van dit snel voorbijgaande leven zullen mogen delen in het goede dat God ons heeft beloofd.

3 gebed

We zitten rustig op de bank en denken nergens aan; maar zodra we gaan bidden wordt onze geest belaagd door duizend gedachten. Dit betekent dat we na ons gebed onze weg gaan, zonder ons te herinneren wat onze woorden waren. Als dit gebeurt, moeten we ons gebed opnieuw beginnen. Gebeurt het voor de derde of de vierde keer: laten we dan steeds opnieuw beginnen; en het niet opgeven tot we ons gebed tot God hebben opgezonden met het ontzag en de aandacht die we Hem verschuldigd zijn. Als de duivel ziet dat we net zo lang doorgaan tot we met eerbied en aandacht onze gebeden hebben verricht, zal hij ophouden met ons lastig te vallen, omdat hij ziet dat zijn bedrog hem geen voordeel brengt, maar ons steeds opnieuw God doet danken.

4 geestelijk onderricht

Zonder geestelijke bewerking brengt de ziel dorens en distels voort. Wij, die door de apostelen worden onderricht en de schriftliederen meezingen, kunnen ons oproerig hart nauwelijks bedwingen. Met moeite beteugelen wij onze boosheden, bevrijden wij ons van het gif van de afgunst en worden wij de wellust de baas. Als wij al moeite hebben met dit 'wild geierte' wat voor hoop op redding hebben zij dan, die dit medicijn niet krijgen en nooit dit goddelijk onderricht hebben ontvangen?

5 eenheid en harmonie

Als tien mensen één van geest zijn, kan elk van hen met tien worden vermenigvuldigd. In de tien tref je slechts één; en in ieder van hen vind je er tien. Een vijand die één van hen aanvalt, zal ervaren dat hij met tien tegenstanders te maken heeft. Lijdt één gebrek? In de negen heeft hij overvloed; en de behoeftige wordt geholpen: het kleine deel door de rest. Oordeel zelf hoe sterk de band van de liefde is; en hoe deze de mens onoverwinnelijk maakt. Zie hoe één mens tot velen wordt en op vele plaatsen kan zijn. Hetgeen de natuur niet kan, volbrengt hier de liefde. Heeft iemand duizend vrienden, zie dan hoe ver zijn macht zich uitstrekt, en de verruiming die de liefde bewerkt! Het wonder is, dat één tot duizend wordt. Waarom zouden we ons niet verrijken en ons veilig weten? Deze macht gaat alle andere macht en rijkdom te boven. Het is meer waard dan gezondheid en bezit.

6 rouw om een dode

De ledematen zijn hier, maar de geest is geweken. Roepen we hem, dan komt er geen antwoord; zeggen wij iets, dan wordt het niet verstaan. Hij ligt hier met een gezicht dat zo bleek is en met een uiterlijk dat zo sterk is veranderd, dat we hierin de dood zelf onder ogen hebben. Ervaar je nu de ononderbroken stilte, en denk je daarbij terug naar de mooie en goede dingen uit het verleden, helpt dit je dan voort? Bij de verwanten van de overledenen komen goede en medelevende woorden naar boven, en er is verdriet om het einde van een lange vriendschap: dingen die onze klacht en onze tranen doen opkomen. (...)

Tegen deze menselijke bedroefdheid stellen wij de gedachte, dat ieder die eens geboren is weer sterven moet. Dit is Gods wet en zijn onaantastbare verordening, die de eerste van het menselijk geslacht als gevolg van de zonde heeft ontvangen; en Hij zei: *Uit stof ben je gemaakt, en tot stof zul je wederkeren*¹. Wat gebeurt er dan voor nieuws, als iemand die onder deze verordening geboren is, Gods wet en oordeel heeft vervuld? Wat is er nieuw aan, als een mens, uit sterfelijke mensen geboren, naar zijn natuur de schuld voldoet waaraan hij niet kon ontkomen? (...)

Teveel verdriet is daarom in strijd met de rede, en daarbij niet zonder gevaar. "Ja", zul je hier misschien tegenin brengen, "dit lot treft inderdaad iedereen; en ik weet dat wie gestorven is een schuld heeft betaald. Maar ik denk aan ons geluk in het verleden, en ook aan hen die achterblijven. Ik mis zijn gezelschap en genegenheid". Als je je verslagen voelt, dan word je daardoor gemakkelijk misleid; en luister je niet meer naar de rede, die leert dat de goede God, die je dit geluk deed toekomen, in staat is je een ander en volmaakter geluk te schenken. Hij, door wie je tot deze relatie bent gekomen, zal deze op de bestemde tijd vervangen. Denk aan deze winst, niet alleen voor hem die nu gestorven is, maar ook voor jezelf. Het is goed zo voor hem. Het woord is vernomen dat wie in Christus gelooft en zijn geboden onderhoudt *zal leven, ook al is hij gestorven*². Paulus, door wie God heeft gesproken, klemde zich hieraan vast. Hij leert ons: *Wees niet bedroefd, zoals andere mensen die geen hoop hebben*³.

1) gen 3,19 2) Joh 11,25 3) 1Tes 4,13

Prudentius (348 - Ong. 410)

De poëzie van deze dichter heeft de tijd doorstaan. Van zijn leven is niet veel méér bekend, dan dat hij is geboren in Spanje; en hoge bestuurlijke functies heeft vervuld. Na zijn bekering heeft hij zich wellicht teruggetrokken uit het openbare leven. De gedichten dateren uit deze laatste periode van zijn leven. Onderstaande regels zijn een gebrekkige weergave van enkele stukjes hieruit, overgezet uit een Engelse vertaling.

1 schaamte

Voor zevenenvijftig jaren zag ik voor 't eerst 't licht. Zevenenvijftig jaren lang heeft de heerlijke zomerzon mij steeds opnieuw verheugd. Nu is mijn loop bijna gelopen; en de dood, de verwante van de oude dag, is mij nabij. Wat heb ik gedaan, al die jaren, dat zegen verdient? Mijn kindertijd komt mij te binnen, die tijd van bestraffing en tranen. Het ijdele vermaak van de jongeling en zijn dwaze uitspattingen staan mij voor ogen. Ik sta beschaamd als ik denk aan die onbezonnen dagen, vroeger in overdaad doorgebracht; die verspilde dagen die mijn onschuld bezoedelden met wellust en met twist. (...)

Om mijn verwarde geest te richten, legde ik mij toe op bestuur; en meteen kwam de na-ijver op, mijn weg bestrooiend met doorns en scherpe stenen. Ik maakte kennis met de lust van de macht. Twee keer grepen deze zwakke handen de teugels, om grote steden te besturen. Twee keer bezat ik de hoogste macht, schreef ik de mensen de wet voor en beslechtte hun geschillen.

2 bekering

Wat ligt er voor gewin in aarde dingen - goed of kwaad -
als toch de dood dit aardse vat verkrijgt;
en de zwakheid breekt, die rest van de eens zo schone vorm?
Werp dan nu eindelijk, zondige ziel, die ijdelheid af!
(...) Hoewel zonder goede werken,
kan toch je tong van Gods genade verhalen.
Vul je dagen dan met hymnen;
en laat de nacht niet zonder lofzang passeren.
Verwerp de dwaling, bezing de waarheid
en verkondig het waarachtige geloof.

3 Christus

Getogen uit zijn Vaders hart eer het heelal bestond, is hij de *alfa en de omega*¹, oorsprong en doel van alle dingen: van wat is, wat geweest is of ooit zal zijn². Hij sprak en op zijn woord kwam alles tot stand³: de uitgestrekte zee, de aarde en de hemel en ál wat zij bevatten, zon en maan en de planeten, zwevend in de onmetelijke ruimte. Hij nam ons zwakke lichaam aan, bekleed met sterfelijk vlees, waarbuiten Adams nageslacht zijn hemelse gelaat niet kon aanschouwen, door de wet van de dood verbannen naar het rijk van Tartarus.

1) openb 22,13 2) Heb 1.2 3) ps 33,9

4 drie wonderen

Zie de weduwe: haar zoontje wordt gedragen naar het graf¹.

Jezus, vol van mededogen als hij de vrouw ziet wenen,
spreekt zijn woord tot hem: Sta op!

Hij ontruikt hem aan de dood;
en geeft hem in zijn moeders armen.

Lazarus, dood en begraven², lag vier dagen in het graf,
de ontbinding al begonnen, toen zijn ziel is weergekeerd;
toen de maker van het zijnde hem opnieuw het leven gaf.

Jezus, gaande op het water³: zie de golven, schuimend wit,
hoe het meer zijn schreden steunt en een vaste basis biedt;
hoe de golven 't niet begeven waar de Heer zijn voeten drukt.

1) Lc 7,12 2) Joh 11,39 3) Mt 14,26

5 verleiding

O kind van God, gedenk toch de wassing van het doopsel.

Hij gaf je witte kleding en zalfde je met olie.

Als dan de slaap zich aandient: geef je niet eerder over,
dan na op borst en voorhoofd het teken aan te brengen
van Jezus' reddingswerk.

Zo zal het kwade vluchten, want niets weerstaat dit teken.

De Geest rust onbewogen op jou, gerust en heilig.

6 voedsel

Vraag vóór de maaltijd de wil van God, neem dan voedsel of niet: als Hij
maar wordt verheerlijkt. Verhef je hart en Christus zal zijn gaven zegenen.

* * *

Gaudentius van Brescia (overleden 410)

De assistent van bisschop St Philastrius van Brescia trok zich terug in de bergen voor een leven als kluizenaar. Na de dood van Philastrius is hij, opziend tegen de verantwoordelijkheid, na sterke aandrang van de geloofsgemeenschap en op uitdrukkelijk verzoek van Ambrosius van Milaan gezwicht; en teruggekeerd naar Brescia om de plaats van de overleden bisschop in te nemen. Na zijn wijding door Ambrosius heeft hij zich met volledig voorbijzien van zichzelf van dit veeleisende ambt gekweten. Een twintigtal van de preken van Gaudentius zijn bewaard gebleven.

1 afvalligen

De zielen van de gelovigen verheffen zich boven de aardse dingen op de vleugels van het geloof, om de hoogte en de diepte te bevatten van de kennis van God. Afvalligen en dwalers discussiëren over God met slechts aardse dingen in gedachten. Beladen met aardse overwegingen, worden zij van de verheven kennis van het goddelijke afgeleid naar wat lichamenlijk is en voorbijgaat. Het is hun niet mogelijk inzicht te krijgen in dat grenzeloos goddelijke, waartoe alleen de gelovige ziel toegang heeft.

2 ware wijsheid

Zoek de wijsheid van boven, overweeg haar onderricht; en benut de kracht van je ziel dit te begrijpen. Bekend met wereldse wijsheid moet uit de Schrift ware wijsheid leren; en de betekenis onderzoeken van Jezus' woorden, de wijsheid van God.

3 God-met-ons

In zijn wijsheid heeft de Zoon van God zijn leerlingen stap voor stap onderricht in de waarheden van het geloof dat hen redt; want het menselijk brein kan dit niet ineens bevatten. In zijn toespraken had hij al naar voren gebracht wat betrekking had op zijn eigen goddelijkheid en zijn eenheid met de Vader. Hij had hun geleerd dat er geen scheiding tussen hen was; en dat de woorden die hij tot hen sprak niet van hemzelf waren; maar: *Het woord dat jullie hebben gehoord is niet van mij, maar van mijn Vader die mij gezonden heeft*¹. Hiermee maakt hij het overduidelijk, dat zij die het onderricht van de eniggeboren Zoon verwerpen ook het onderricht van de Vader afwijzen.

1) Joh 14,14

4 wedergeboorte

Bij onze eerste geboorte zijn we vanuit het niets de wereld binnengekomen. Bij ons doopsel zijn we opnieuw geboren, en – bevrijd van zonde en dwaling – overgegaan naar de werkelijkheid van een leven in liefde. De martelaren zijn ons voorgegaan in de derde geboorte, toen zij, om hun belijdenis van Christus gedood, na hun pijniging zijn opgenomen in het koninkrijk van de hemel.

5 pelgrims

De dingen van deze wereld behoren ons niet echt toe. Wij zijn immers geroepen om als *vreemdelingen en pelgrims*¹ in deze wereld te verkeren, terwijl wij uitzien uit naar onze beloning in de toekomstige wereld. Elk van ons, die vaststaat in de hoop op verlossing, mag door dit geloof de Heer belijden, en zeggen: *Ik ben een vreemdeling en een bijwoner hier*². Voor ons die geloven is ons ware en duurzame bezit daar, waar wij nu met ons hart al zijn; en waar wij nu al vreugde vinden door het geloof.

1) 1 Pe 2,11 2) ps 39,13

6 rechtvaardigheid

Laten wij, die in genade worden gered door het geloof, rechtvaardig oordelen, en bij al ons handelen dit in gedachten houden; want een rechtvaardige beoordeling behoort tot de aard van de redelijke ziel, in het voor-nemen liever God te dienen dan de wereld; en de geboden van Christus na te leven, teneinde niet te worden misleid door het bedrog van de duivel. Zo wordt zij standvastig in het geestelijk leven, zonder verstrikt te raken in de ondeugden van het lichaam. Zij leert de vluchtige genoegens van deze wereld geen voorrang te geven boven de zegeningen van het toekomstige leven.

7 ons bezit

We moeten uit ons inkomen onder dankzegging gebruiken wat we nodig hebben; en uitdelen aan anderen die tekort komen. We gaan in tegen de wet van God, als we onze middelen zonder onderscheid voor onszelf gebruiken; en het recht menen te hebben tot buitensporige uitgaven en groot vertoon. Bij de komst van de Heer zullen we rekenschap moeten afleggen van ons beheer¹.

1) ps 10,4; Heb 4,13

* * *

Hieronymus (342 - 420) kerkleeraar

De Latijnse bijbelvertaling van deze geleerde - een heftig man, die veel strijd heeft gekend – is alle eeuwen door in gebruik gebleven. Naar eigen zeggen werd hij na 'een jeugd van ijdele genoegens', gevormd door bisschop St Valerianus van Aquileia. Hij vertrok naar Palestina, waar hij een ascetisch leven als kluizenaar begon. Toen de verleiding terug te keren hem bijna te machtig werd, stortte hij zich op de studie van het bijbelse Hebreeuws. Later vinden we Hieronymus in Rome, waar velen zich onder zijn leiding stelden. Terug in het heilig land heeft hij met steun van zijn vermogende volgelingen St Paula en haar dochter St Eustochium verschillende kloosters gesticht. Zelf werkte hij in een grot nabij Bethlehem.

1 boete

Velen van ons zijn als gevangenen naar Babylon gesleept; en gaan gebukt onder 't juk van koning Nebucadnesar. Velen hebben Gods tempel, zijn woning in hen, vernield. Als je echter na de zonde boete doet, zal je woning na de gevangenschap weer worden opgebouwd. Beginnen wij daarom met de Heer te vragen, dat onze woning niet verstoord zal worden, dat de Babyloniërs niet zullen komen om de tempel van God in ons te vernielen. Mocht dit toch gebeurd zijn, dan kunnen wij gered worden door een stuk hout¹, zoals er na een schipbreuk door een plank nog redding mogelijk is; en wordt het huis herbouwd.

1) het kruis

2 Christus in mij

Gelukkig zijn zij, die Bethlehem in 't hart dragen; en in wie Christus dagelijks wordt geboren! Bethlehem betekent broodhuis. Laten wij dan ook een huis zijn voor Jezus, *het brood, dat uit de hemel is neergedaald*¹. Dagelijks wordt hij voor ons aan het kruis geslagen. Wij worden gekruisigd voor de wereld en *Christus wordt gekruisigd in ons*². Gelukkig zijn zij, bij wie hij dagelijks in de harten opstaat, omdat zij voor de zonden boete doen. Gelukkig zijn zij, die dagelijks vanaf de olijfberg mogen opstijgen naar het hemelse Rijk, waar de sappige olijfbomen van de Heer groeien, en het licht van Christus opgaat. Zo leert het de psalm: *Ik ben als een vruchtbare olijf in het huis van God*³.

1) Joh 6,41 2) Rom 6,6 3) ps 52,10

3 de kribbe

Ach, kon ik toch eens die kribbe zien, waarin de Heer gelegen heeft! Christenen hebben nu bij wijze van eerbetoon de kribbe van leem vaak vervangen door een van zilver. Voor mij is de afgeschafte kribbe van meer waarde; want de wereld verwerft zich zilver en goud, maar het christelijk geloof vraagt om een kribbe van leem. Ik veroordeel hen niet, die als eerbetoon aan hem een kribbe van zilver hebben vervaardigd. Ik bewonder echter de Heer, die - hoewel hij de wereld heeft geschapen - niet geboren is temidden van zilver en goud, maar in een kribbe van leem.

4 goden

Er is geen enkel volk, dat niet van nature zijn Schepper erkent. Ook al vereren zij beelden van steen en hout: toch weten zij dat er een Wezen is dat groter is dan zichzelf; maar door hun afdwaling wordt dit inzicht verduisterd. Van nature echter wordt God bij elk volk erkend. Weliswaar buigen zij voor godenbeelden, maar als er onder hen onenigheid bestaat, en zij zweren dat hun standpunt juist is, dan zeggen zij niet: Deze steen of dit stuk hout kan het zien, maar: God ziet het, God hoort het. De psalm leert: *God heeft de aarde gevestigd, zodat zij niet wankelt*¹. Daartoe is Christus gekomen en heeft hij het mensengeslacht opnieuw gevestigd, opdat zij in eeuwigheid niet zullen wankelen.

1) ps 96,10

5 verlossing

Had de Zoon van God niet de menselijke natuur aangenomen, dan had hij ook niet kunnen verlossen. Zou hij alleen het vlees, maar niet de menselijke ziel hebben aangenomen, dan had hij deze niet verlost. Zou Christus dan het kostbaarste niet hebben verlost? Beamt men echter dat hij de menselijke ziel heeft verlost, die hij zelf heeft aangenomen, dan heeft hij dus ook het verstand verlost, dat in de ziel de belangrijkste plaats inneemt.

6 zing voor de Heer!

Je looft de Heer als het licht is: niet in het duister van de zonde, maar bij het licht van de deugden. De zon - Christus - moet steeds opgaan, opdat het nieuwe licht zonder ophouden in jou geboren mag worden; en je van dag tot dag zijn redding mag verkondigen.

7 brief aan een priester

Versier niet je kleding, draag geen gebedsriemen als uiterlijk vertoon en kom niet tegen je geweten in naar de wijze van de Farizeeën voor de dag in een opvallend gewaad. Het is beter om je innerlijk te versieren dan het lichaam; en om Gods goedkeuring te zoeken dan mensen te behagen. Wil je weten welke versierselen God van je vraagt? Verstandig beleid, rechtvaardigheid, matigheid en sterkte. Laat dit vierspan jou als Gods wagenmenner op volle snelheid voort doen gaan naar je doel.

8 beproeving

Mijn vlees was zo goed als dood, maar toch werd ik In de woestijn bewogen door een vlammende lust. Als dan alle andere hulp mij ontbrak, wierp ik mijzelf aan Jezus' voeten neer, *maakte ze nat met mijn tranen en droogde ze met mijn haar*¹. Bleef mijn vlees dan nog opspelen, dan onderwierp ik het aan weken van vasten. Ik schaam mij niet deze ellende te bekennen; maar integendeel beklaag ik mezelf dat ik niet meer ben zoals ik eens was. Ik herinner me hoe ik de nacht bij de dag voegde met mijn klacht; en niet ophield mijn schuld te betreuren, tot ik op bevel van de Heer mijn rust herkreeg.

1) Lc 7,38

9 eenvoud

Veel kerken worden gebouwd met marmeren pilaren, opgesierd met goud en het altaar belegd met juwelen, terwijl de keuze van Gods dienaars weinig aandacht krijgt. Laat niemand hier tegenin brengen dat ook de tempel te Jeruzalem rijk was versierd, ingericht met de tafel, de lampen, en wierookvaten, alles van goud. Deze dingen werden door de Heer goedgekeurd in de tijd dat de priesters dierenoffers brachten; en het bloed van schapen de verlossing van zonden voorstelde. Het waren niet meer dan voorafbeeldingen, *te boek gesteld als een waarschuwing voor ons, over wie het einde van de tijden gekomen is*¹. Nu echter heeft de Heer door zijn armoede de eenvoud van zijn huis gezegend, opdat we liever aan het kruis zouden denken, en de rijkdom zouden zien als niet meer dan vuil. Waarom bewonderen we hetgeen Christus *de onrechtvaardige mammon* noemde?²

1) 1Kor 10,11 2) Lc 16,11

* * *

Aurelius Augustinus (354-430) kerkleraar

De Noord-Afrikaan Augustinus leidde een vrijgevochten leven als leraar welsprekendheid in Milaan. Hier kreeg hij een zoon, die op jonge leeftijd gestorven is; en hier liep hij in de val van de Manichaeërs, een sekte die goed en kwaad zag als gelijkwaardige machten. Door de gebeden van zijn moeder Monica, en onder de indruk van bisschop Ambrosius, kwam hij tot inkeer. Teruggekeerd naar zijn geboortegrond is hij daar uiteindelijk tot bisschop van Hippo gewijd, waar hij met priesters en diakens in één gemeenschap leefde. Voor hen schreef hij de kloosterregel, die de eeuwen door in gebruik is gebleven. Door zijn strijd tegen de volgelingen van Pelagius, die meenden dat mensen voor een God-gewijd leven voldoende hebben aan hun eigen kracht, is hij tot de leraar van de genade geworden. Augustinus is van grote invloed geweest op het westerse denken. Van zijn talrijke boeken worden zijn bekeringsgeschiedenis *belijdenissen* en zijn *Stad van God* nog geregeld herdrukt.

1 genade

De letter doodt, maar de Geest maakt levend. De Geest zorgt ervoor dat de wet naar de letter wordt vervuld, zodat de letter niet kan doden. Heiligen zijn zij, die door de gave van God zijn wet naleven. De wet kan verordenen, maar niet te hulp komen. De Geest komt erbij als helper. Zo wordt Gods gebod met vreugde en plezier vervuld.

2 de dag van het oordeel

Op de dag van het oordeel zal alle onrecht de mond worden gesnoerd. Dan zal er vreugde zijn bij de gelovigen en verslagenheid bij de ongelovigen. Dan zullen arme kleren blinken als goud en verbleken de dure gewaden. Dan zal een armzalig krot meer waard blijken dan een gouden paleis. Dan blijkt volhardend geduld meer waard dan wereldse machten. Dan is gehoorzaamheid waardevoller dan sluwheid. Dan is een zuiver geweten meer waard dan grote geleerdheid. Dan is een gelovig gebed meer waard dan een verrukkelijke maaltijd. Dan blijkt zwijgen meer waard te zijn dan lange gesprekken. Dan zullen gelovige daden meer waard zijn dan mooie woorden; en een sober leven meer betekenen dan alle aardse genoegens en genot.

3 eigenliefde

Wat is er weinig echte liefde voor Jezus, zonder eigenbelang. Als je altijd aan je eigen voordeel denkt, bewijs dit dat je meer van jezelf dan van Christus houdt. Vind maar eens iemand die belangeloos God dient! Je hebt weinig mensen met een geestelijk leven, dat zo sterk is dat ze vrij zijn van aardse belangen. Waar vind je iemand die van alles afstand kan doen? Dat is meer waard dan edelstenen! Wat is dus het allerbelangrijkste dat je moet doen? Dat je jezelf loslaat: geen eigenliefde, geen zelfzucht meer.

4 vooruitgang

Ook al hebben wij een groot deel van ons leven achter ons, en al hebben we veel vooruitgang gemaakt, niemand mag zeggen: "Het is genoeg; ik ben een goed mens". Wie dat zegt, blijft stilstaan op de weg; en maakt geen voortgang meer. Waar men zegt: "Het is genoeg", daar blijft men steken. Kijk naar Paulus en luister hoe hij geholpen wilde worden om het doel te bereiken: *Ik beeld mij niet in dat ik het al gegrepen heb*¹. Maar als hij het doel nog niet bereikt heeft, als hij nog niet volmaakt is, dan is hij nog behoeftig en arm; dan zegt hij terecht: *Heer, help mij!*²

1) Fil 3,13 2) Rom 7,24

5 boosheid

Als je je boosheid de hele dag koestert, en haar zelfs 's avonds nog niet kwijt bent, dan ontaardt zij in haat; en dan ben je ver van huis! De haat voedt zichzelf met duizend valse zekerheden. Je zult altijd denken dat je terecht kwaad bent geworden. Hoed je dus voor boosheid. Het is haast onmogelijk er een matig en verstandig gebruik van te maken.

6 eenvoud en zuiverheid

Twee vleugels doen een mens boven het aardse uitstijgen: eenvoud in de gedachten en zuiverheid in ons innerlijk. Eenvoud richt zich op God, zuiverheid bereikt God en geniet van Hem. Als wij innerlijk vrij zijn van verkeerde neigingen, worden we niet gehinderd goed te leven. Wij zijn innerlijk vrij als wij niets anders verlangen dan God en de mensen te dienen. Zoals wij innerlijk zijn, zo uiten wij ons. Als er érgens in de wereld vreugde te vinden is, dan is het bij mensen met een zuiver hart; maar een slecht geweten is vol angst en zorg.

7 vrede en onvrede

Een goed en vredig mens keert alles ten goede. Wie vrede heeft, is niet achterdochtig; maar wie ontevreden en prikkelbaar is wordt door argwaan gekweld, vindt geen rust en laat ook anderen niet met rust. Hij zegt dingen die hij beter niet had kunnen zeggen; maar laat na wat beter wél gedaan had kunnen worden. Hij kijkt of anderen hun plicht doen, maar verzaakt zijn eigen plicht. We moeten dus eerst onszelf onder handen nemen, voordat we het recht hebben een ander aan te pakken.

8 elke dag Pasen

Laten wij niet aan het aardse hechten, maar ons richten op nieuw leven met Hem, die de gestorvenen zal opwekken. Laten wij, levend in zijn Geest, zorgen dat wij aan die opstanding deel hebben. Daarom moeten wij alle dagen Pasen vieren. Dit feest moet onze herinnering levend houden, onze vreugde nieuw leven inblazen en onze ijver te vernieuwen. Wij vieren een voorbijgaand feest, maar wij hebben in gedachten een onvergankelijke nieuwe aarde: de eeuwige Dag, waarin wij Hem zullen zien.

9 toewijding

Wie dienen God even toegewijd als zij die wereldse dingen najagen? Voor een karig loon leggen zij grote afstanden af, maar voor het eeuwige leven verzetten zij geen voet. Zij ruziën over geld en zijn dag en nacht in de weer met onbenullige dingen; maar voor de hemelse rijkdom willen zij zich niet inspannen. Gelovigen mogen zich schamen: anderen spannen zich méér in voor waardeloze dingen, dan zij om hemelse schatten te vergaren.

10 U bent niet ver

Er was een tijd, dat ik niets liever deed dan beminnen en bemind worden. Mijn hart was duister: ik verwarde liefde met wellust. Ik was ver van U; en U liet me gaan. Ik verknoeide mijn kracht, wie kon me tegenhouden? De branding van mijn jeugd moest bedaren. Ik was ver van U, maar U was niet ver van mij. Ik volgde mijn lust en niet uw wet. Maar niemand kan U ontlopen. In liefde bestrafte U mij, om mij te leren zoeken naar genoegens, die niet vervluchtigen maar blijvend zijn; en die ik buiten U niet vinden zou. Onrustig was mijn hart, tot het rust vond in U.

* * *

Paulinus van Nola (overleden 431)

Hij leidde met zijn vrouw Thérèse een teruggetrokken bestaan nabij Barcelona, waar hun bisschop St Delphinus hun het geloof uiteenzette en hun het doopsel toediende. Toen enige jaren later hun langgewenste kindje na de geboorte stierf, besloten zij hun luxe leven vaarwel te zeggen. Zij verdeelden hun bezit onder de armen, met als onverwacht gevolg dat de bevolking van de stad, onder de indruk van hun handelwijze, aandrong op Paulinus' priesterwijding; hetgeen tot diens verrassing tijdens het Kerstfeest van 393 door de handen van de bisschop plaatsvond. Het echtpaar vestigde zich uiteindelijk in Nola bij Napels, waar Paulinus in 409 tot bisschop werd gekozen; en waar hij zijn vele leerdichten schreef.

1 mijn lied

Het is geen nieuw lied dat ik zing. Lang tevoren spraken de profeten al over Christus; en heiligen meldden in hun boeken zijn geboorte. Zij schreven over zijn leven en over zijn dood - als het een dood genoemd mag worden - waarin door zijn bloed de hemel werd verworven. Ik heb slechts als doel hetzelfde te ontvouwen, en in welluidende taal de geesten van mijn hoorders te bereiken.

2 filosofen

Een andere macht, een grotere God spreekt tot mijn geest;
en vraagt een andere levenswijze.

Hij vraagt van de mens zijn gaven terug;
en te leven voor de Vader van het leven.

Hij vraagt ons de dagen niet in leegheid te verdoen
met zinloze zaken of verzonnen proza;
maar zijn wetten na te volgen en het licht te ontwaren,
dat in nevels wordt gehuld door spitse filosofen.

Zij vullen het land met wat vals is en zinloos.

Zij oefenen de tong maar brengen geen heil;
en bekleden ons niet met de waarheid.

Wat kunnen zij voor goeds en waars bezitten,
als zij niet het Hoofd van alles erkennen:

God, de aanvang en de bron van wat goed is en waar,
die niet anders wordt gekend dan door Christus?

3 vreugde en vrees

Dien de Heer met vrees en beven;
 en laat de vreugde gepaard gaan met ontzag¹.
 Laat de tegenpolen samenwerken;
 en je hart door beide bewogen worden.
 Laat geen vrees je terneerslaan
 als geen vreugde wordt gevoeld,
 maar angst voor de verschrikking van de dood;
 en laat ook de vreugde de vrees niet doen vergeten.
 Leef in vrees voor het oordeel van God
 en verheug je in zijn liefdevolle goedheid,
 opdat je niet in zijn toorn² zult geraken,
 zoals de wereld die over zich afroept;
 en opdat je niet verloren zult lopen,
 als je de weg van rechtvaardigheid verlaat.
 Maak er ernst mee het pad van de boosheid te mijden.
 Straks toont de Almachtige zijn toorn,
 en verontrust zijn oordeel de wereld.
 Het kaf scheidt Hij af voor het vuur³,
 en de tarwe bewaart Hij tot zijn redding.

1) spr 8,13 2) buiten Gods genade 3) Mt 3,12

4 vroegere goden

De stad was overgegeven aan uitzichtloze vernietiging,
 de wereld werd bedorven
 door aanbidders van goud en steen.
 Venus met haar prostitutie en de gekke Bacchus,
 de goden van de betreuenswaardige massa:
 door hen werd de lust en de dwaasheid gevierd
 met boosaardig ritueel, een verworden ceremonie.
 Hoe kon je leven, waar eerbied en schaamte ontbraken?
 Wie schrok er nog terug voor de zonde,
 waar dwaasheid en lust tot religie waren verheven?
 De bewoners dienden de zonde als hun god,
 en zagen ook de godheid in zonde gedompeld.

5 lofzang op Christus

Christus, het licht en de waarheid, de weg naar het leven,
de sterkte en de geestkracht, machtige arm van de Vader,
Zon van gerechtigheid, bron van zegen, bloem van God,
Zoon van God en Schepper van de wereld,
leven voor onze sterfelijkheid en dood voor onze dood:

Hij is de Heer van alle deugden, de mens geworden God,
die zijn goddelijke staat heeft verlaten,
om in alles aan de mensen gelijk te worden,
en de mens voor eeuwig met God te verbinden.

Hij, die God is en ook mens: Hij heeft ons hart beschenken.
Hij reinigt van het vuil dat verzwakt;
en vernieuwt de aard van ons denken.

Hij verruilt wat ons vroeger bekoorde voor zuiver genot.

Hij vraagt, door zijn rechten als Heer,
ons hart en ons hoofd en onze woorden;
en dat de gedachten steeds bij Hem zijn.

Hij vraagt ons begrip, ons geloof, ons verpozen.

Onze eerbied verlangt hij, en onze liefde.

6 oproep tot bekering

Ongelukkige mens, altijd klagend, verzacht nu je hart;
en schud je kwade neigingen af.

Waarom jaag je zo verbeterd naar bedrieglijke schijn;
en geef je, met bezwaarde harten, toe aan ijdel vermaak?
Keer terug op die weg, breek de banden van de dood;
en bied je aan het zachte juk te dragen.

Gebruik toch je vrijheid, onderwerp je aan de geboden,
die de banden van de zonde verbreken;
en je binden met aanbidding en overgave.

Wie de duisternis het hof maakt loopt verloren in het licht;
en wie 's nachts wil zien heeft geen oog voor de dag.

Open dus voor Christus de ogen van de ziel,
opdat je, voor de zonde gesloten, open mag staan voor God.

* * *

Johannes Cassianus (360 - 433)

Na jaren als kluizenaar te hebben geleefd in de woestijn van Egypte, zond aartsbisschop Johannes Chrysostomos van Constantinopel hem op een missie naar Rome. Uiteindelijk belandde Johannes in Zuid Frankrijk, waar hij een mannen- en een vrouwenklooster heeft gesticht, in de geest van het ascetische monnikendom in Egypte. Zijn kloosterregel en zijn *gesprekken over Egyptische monniken* zijn van grote invloed geweest op St Benedictus van Nursia en het monnikenwezen in Europa.

1 onthouding

We moeten op onze hoede zijn als we tot ons nemen wat voor ons onderhoud noodzakelijk is. Als de zwakte van het lichaam ons niet meer dan strikt noodzakelijk verplicht onze aandacht te geven aan de verzorging hiervan, zullen we uiteindelijk de toestand bereiken, waarbij we niet langer worden afgeleid van ons geestelijk leven. Want *onze strijd gaat niet tegen vlees en bloed, maar tegen de heerschappijen, tegen de machten, tegen de wereldbeheersers van deze duisternis en de boze geesten in de hemelen*¹. (...) Het is geen vijand van buiten die we vrezen; maar onze vijand is in onszelf, en voert dagelijks oorlog tegen ons.

1) Ef 6,12

2 genade

Niemand kan vrij worden van de zonden, zonder te beseffen dat onze inspanning tekort schiet om tot zo'n verheven doel te komen. Mensen moeten niet alleen leren door een overgeleverde methode, maar ook door hun eigen gevoelens, deugdzaamheid en ervaring, dat dit doel niet kan worden bereikt dan door Gods genadige hulp. (...) Ik zeg dit niet om af te doen aan menselijke inspanning, of om mensen in hun streven en inzet te ontmoedigen. Met alle ernst en duidelijkheid houd ik eraan vast - niet als mijn eigen mening maar aan die van de ouden - dat zonder deze inspanningen de volmaaktheid niet kan worden bereikt. Uitsluitend hierdoor echter, zonder de genade, kan niemand hiertoe geraken. Met de stelling dat het werken van de mens zonder de hulp van God niet volstaat om tot het doel te komen, geven we aan dat Gods goedheid en genade alleen worden geschonken aan hen, die zich met volle overgave hiervoor inzetten.

3 voorbeelden

Wie als een bij geestelijke honing wil inzamelen, moet zorgvuldig de deugden zoeken bij hen die deze bezitten; en deze ijverig opslaan bij zichzelf: niet lettend op iemands tekortkomingen, maar alleen op de deugd die deze persoon bezit, om deze voor zichzelf te kunnen verwerven. Indien we alle deugden zoeken bij één persoon, zullen we niet dan met veel moeite - of zelfs helemaal niet - het geschikte voorbeeld ter navolging ontmoeten. We kunnen nu nog niet kunnen zien dat *Christus* alles in allen is; maar zo kunnen we hem toch stukje bij beetje in allen vinden.

4 de liefde

De liefde vergaat nooit. Zij verricht in ons haar arbeid, zowel in deze als ook in de komende wereld. Als de last van de voorzieningen voor het lichaam zal zijn afgeworpen, blijft zij voortbestaan, met nog grotere kracht en uitnemendheid, niet langer door gebrek verzwakt. In altijddurende onbederfelijkerheid zal de liefde God nog intenser en met meer toewijding aanhangen.

5 deugdzaamheid

Zoals er slechts één substantie goud bestaat, verdeeld over vele verschillende sieraden, zo is ook de aard van alle deugden gelijk, hoewel zij met verschillende namen van elkaar worden onderscheiden. Hieruit is te begrijpen, dat als één deugd wordt verwaarloosd, de overige deugden niet voor onheil kunnen behoeden. Hoe kunnen we trouwens geloven dat iemand b.v. de brandende begeerte van de wellust heeft gedooft (die niet alleen door lichamelijke aandrang, maar ook ten gevolge van geestelijke zwakte wordt aangewakkerd), als die persoon niet in staat blijkt de scherpe prikkels van de woede buiten werking te stellen, die alleen tot uitbarsting komt door de onmatigheid van het hart? Hoe kunnen we aannemen dat de lichtzinnige begeertes van lichaam en geest aan banden zijn gelegd, als iemand niet in staat is de eenvoudige ondeugd van de eerzucht uit te bannen? (...) Een stad mag nóg zo goed beschermd zijn door de hoogte van haar muren: zij zal geen stand kunnen houden tegen de vijand als ergens een klein deurtje openstaat, waardoor deze binnen kan komen. Wat maakt het voor verschil, of een vijand binnendringt over hoge muren, of door een nauwe achteringang?

6 matigheid

*Ga niet in op het vlees en zijn begeerte*¹. De apostel verbiedt hier niet de zorg voor het lichaam, maar leert niet alle verlangens in te willigen. Hij snijdt overtollige begeerte weg, zonder uit te sluiten wat noodzakelijk is; opdat wij niet door de vertroeteling van het vlees verstrikt raken in de verlangens hiervan. We zouden dan door eigen toedoen worden gewond; en niet meer in staat zijn onze noodzakelijke geestelijke plichten te vervullen.

1) Rom 13,14

7 het kruis

De apostel leert: *Door Christus is de wereld voor mij gekruisigd, en ik voor de wereld*¹. Overweeg de eis van het kruis; want dit teken moet je leven beheersen. *Ik ben het niet, die leef, maar Christus die in mij woont*². Hij is voor jou gekruisigd! Daarom behoren wij onze tijd te benutten op de wijze waarop hij voor ons aan het kruis is gehecht, bevend van ontzag voor God.

!) Gal 6,14 2) Gal 2,20

8 zelfbeheersing

*Ik loop de wedren niet in den blinde en ik boks niet als iemand die in de lucht slaat; maar ik kastijd mijn lichaam en houd 't in bedwang*¹. De apostel doelt op onthouding, vasten en beteugelen van het vlees, dat hij niet vergeefs heeft bewerkt met de slagen van de zelfbeheersing. Door de versterving van zijn lichaam heeft hij de overwinning behaald. Door de tuchting van zelfbeheersing en de slagen met de bokshandschoenen van het vasten heeft zijn geest gezegevierd; en heeft hij de bekroning met onsterfelijkheid en de prijs van onbederfelijkheid zeker gesteld.

1) 1Kor 9,26v

9 een zuiver hart

Niet vasthouden aan eigen gelijk, geen behagen scheppen in wat niet deugt, geen kwaad denken enzovoort: wat betekent dit anders dan God een zuiver hart aanbieden, vrij van wat de rust verstoort? (...) Vasten, meditatie, zelfverloochening en het opgeven van bezittingen: op zich zijn het geen volmaaktheden, maar zij dienen om te leiden naar dit doel. Alles wat die zuiverheid en innerlijke vrede kan verstoren, moet - ook al lijkt het misschien bruikbaar en goed - als schadelijk worden vermeden.

* * *

Cyrrillus van Alexandrië (overleden 444)

Zijn oom, aartsbisschop St Theophilus, haalde hem naar Alexandrië om hier te studeren. Als opvolger van Theophilus werd zijn loopbaan getekend door het conflict met de partij van Nestorius, aartsbisschop van Constantinopel, die afdeed aan het volledige menszijn van Christus; en concludeerde dat "Maria strikt genomen niet moeder van God genoemd mag worden". Door de bemoeienis van de keizer met kerkelijke zaken moest hij voorzichtig opereren, hetgeen hem niet altijd even goed afging. Hij werd zelfs een tijdlang in arrest gehouden. Op de grote kerkvergaderingen zijn de geschriften van Cyrrillus, 'de leraar van de menswording', van doorslaggevende betekenis geweest bij de veroordeling van Nestorius en de vastlegging van de leer van de kerk.

1 de macht van de duivel

De duivel, die alle goeds haat, bezat tot de komst van de Redder grote macht; en greep leden uit de kudde, die niet de zijne was, maar toebehoorde aan de God van al wat bestaat; en sloot hen in zijn eigen kudde op. Toen verscheen het Woord van God, uit wie alle kracht is, de HEER van het hemelse leger. Hij werd mens, ontnam de duivel zijn wapenrusting; en schonk alles wat deze had bezeten aan anderen¹. Zij, die door de duivel werden vastgehouden in dwaalleer en atheïsme, worden door de verkondiging van de apostelen geroepen tot kennis van de waarheid; en door hun geloof in de Zoon aan de Vader teruggegeven. *Ik ben gekomen, zegt Hij, om hen aan de handen van de duivel te ontrukken, gevangenen vrij te maken, licht te brengen waar duisternis heerst, gevallen op te richten, gewonden te genezen; en Gods kinderen bijeen te brengen, die Hij had verstrooid*².

1) Lc 11,22 2) Lc 4,19

2 vuur en ijver

Laten wij bidden in de naam van Jezus; en trachten door de Geest de Schrift te verstaan. Laten wij ons krachtig verzetten tegen ongepaste neigingen, ons werk goed doen en voortgaan in het verwerven van deugden. Laten wij ons met vuur en ijver, verheugd in de hoop op de beloning die ons wacht, verwijderen van de droefenis, die voortkomt uit een slecht geweten; en onze geest verrijken door de vreugde van Christus.

3 God in ons

De gelovigen moesten deel krijgen aan de goddelijke natuur¹, wilden zij in staat zijn hun oude leefwijze te verlaten, hun leven te vernieuwen en andere mensen te worden, zoals het goed is voor God. Dit was niet mogelijk dan door de komst van de Geest, en een leven in gemeenschap met Hem. Zolang Christus nog lichamelijk bij zijn gelovigen aanwezig was, was hij voor hen de gever van alle gaven. Toen de tijd echter daar was; en het nodig werd voor hem naar zijn hemelse Vader op te stijgen², moest hij door zijn Geest bij zijn aanbidders aanwezig blijven; en door het geloof in hun harten woning maken³.

1) 2Pe 1,4 2) Lc 24,51 3) Ef 3,17

4 nieuw leven

Jezus is noodzakelijkerwijs in ons vlees geboren. Zo heeft hij al het onze in zich opgenomen, opdat allen die als vergankelijke wezens in het vlees zijn geboren, rust zouden vinden in hem. Hij nam het onze en maakte het tot het zijne, opdat wij al het zijne mochten bezitten. *Om jullie is hij arm geworden, terwijl hij rijk was, opdat jullie rijk zouden worden door zijn armoede*¹.

Als zij² beweren dat het Woord van God geen vlees is geworden³ en geen geboorte uit een vrouw heeft gekend, doen zij hiermee de boodschap van redding teniet. Indien hij die rijk was niet arm is geworden, en zich niet in liefde tot onze staat heeft vernederd, dan hebben wij zijn rijkdommen niet verkregen, maar werken wij nog in onze staat van armoede, als slaven van de zonde en onderworpen aan de dood.

1) 2Kor 8,9 2) de Nestorianen 3) Joh 1,1

5 verlossing

Gods Zoon heeft de macht de mensheid uit de greep van de duivel te verlossen. In onbegrensde liefde heeft de Zoon van de Vader, één met Hem in macht en majesteit, zichzelf gegeven. De Schepper en vormgever van hemel en aarde, van engelen en mensen, heeft als mens zijn gelijkheid aan God niet voor zichzelf gebruikt. Hij heeft zich ontledigd en als een dienaar onder ons geleefd. In menselijke gedaante verschenen, in alles aan de mensen gelijk - met uitzondering van de zonde - kon Hij voor allen tot Verlosser worden; en ons bij God, de Vader, terugbrengen: vrij van elke smet of onreinheid.

6 gebed

Jezus heeft zijn leerlingen geleerd te streven naar geestelijke gaven. Hij sterkte hun vertrouwen dat zij deze gaven zullen verkrijgen als zij er met aandring om vragen¹. De Vader zal het hun geven, met Jezus als bemiddelaar, die hun verzoek overbrengt, en dit in eenheid met de Vader inwiligt. Daarom leert hij hun te bidden: *Vraag het de Vader in mijn naam, en Hij zal het je geven*². Zij kunnen niet tot de Vader naderen dan door de Zoon. Door hem hebben wij toegang tot de Vader, zoals hij zegt: *Ik ben de deur*³; en: *Niemand komt tot de Vader dan door mij*⁴.

1) Joh 6,23-30 2) Joh 14,13v 3) Joh 10,7 4) Joh 14,6

7 een nieuw begin

De vloek van de vergankelijkheid van de aardse Adam is op ons overgegaan; en door onze verdorvenheid zijn wij onder de wet van de zonde gekomen. Door de gave van Christus echter zijn wij tot hemelse wezens geworden. Hij is uit de allerhoogste God; en van nature is hij God. Op hoogst ongewone wijze is hij tot onze staat neergedaald, naar het vlees geboren door de Geest; opdat ook wij met hem in heerlijkheid en onvergankelijkheid zouden leven. Het is duidelijk, dat - als uit een nieuwe stam en als een nieuw begin - de genade door hem tot ons is gekomen.

8 niet op eigen kracht

Goud wordt in het vuur getest. Zo wordt het geloof beproefd door verleiding. De menselijke geest is zwak; en heeft hulp van boven nodig om de gevaren onderweg in vertrouwen onder ogen te kunnen zien. Dat is wat onze Verlosser leert, als Hij zegt *dat wij zonder Hem niets kunnen doen*¹. Paulus belijdt het zo: *Ik ben tot alles in staat, dankzij Hem die mij de kracht daartoe geeft*².

1) Joh 15,5 2) Fil 4,13

9 oppervlakkig geloof

Voor sommigen is het geloof niet meer dan woorden en ritueel. Het heeft geen wortel. Als zij een viering bijwonen, vinden ze het mooi als er veel mensen zijn; en nemen ze zonder aarzelen deel aan het sacrament van het altaar, maar met een zekere lichtvaardigheid, zonder serieuze bedoeling. Na het verlaten van de kerk zijn ze het gegeven onderricht al snel weer vergeten.

* * *

Proclus van Constantinopel (overleden 446)

Deze leerling van Chrysostomos leefde ten tijde van aartsbisschop Nestorius, die gehoor vond voor de verkondiging dat Jezus wel met God verbonden, maar niet één met Hem is. Van Proclus zijn de bekende woorden: *Wij verkondigen geen vergoddelijkte mens, maar een mens geworden God*. Tot aartsbisschop benoemd, wist hij de rust te herstellen. Zijn episcopaat werd gekenmerkt door zijn innemendheid en prudentie van zijn optreden, waardoor velen tot het geloof van de kerk zijn teruggevoerd.

1 moeder van God

Jezus is geboren uit een vrouw: God, en toch niet uitsluitend God; en mens, maar niet alleen maar een mens. Door zijn geboorte is wat eens de deur van de zonde was, geworden tot de poort van redding. Door oren die ongehoorzaam waren bracht de slang zijn gif in¹; door gehoorzame oren kwam het Woord binnen, om een levende tempel te vormen². In het eerste geval was het Kaïn, de eerste leerling van de zonde, die naar buiten kwam; in het tweede was het Christus, de Verlosser van dit ras, die in het leven kwam zonder gezaaid te zijn. (...)

Indien de moeder geen maagd was gebleven, zou het kind niet meer dan een mens zijn geweest, en de geboorte geen wonder. Maar als zij maagd was gebleven tot na de geboorte, dan was hij inderdaad op een wonderbaarlijke manier geboren, zoals hij ook ongehinderd binnenkwam toen de deuren gesloten waren; en de vereniging van zijn beide naturen werd verkondigd door de woorden van Thomas: *Mijn Heer en mijn God!*³.

1) gen 3,4v 2) Gal 2,20 3) Joh 20,26vv

2 God en mens

Christus is niet door vervolmaking tot God geworden, God verhoede deze bewering! Wij geloven dat Hij uit liefde mens is geworden. Wij verkondigen geen vergoddelijkte mens, maar een mens geworden God. Hij, die naar zijn wezen zonder moeder is en in de menswording zonder vader, erkende zijn eigen dienstmaagd als zijn moeder. (...) Eén en dezelfde is Schepper zonder moeder en schepsel zonder vader.

3 redding

De profeten, die zagen dat onze wonden niet door mensen konden worden genezen, riepen tot de hemelse geneesheer: *Neig uw hemel en daal neer!*¹ en een ander: *Genees mij, Heer, en ik zal gezond zijn*²; en: *Wek uw sterkte op en kom ons verlossen*³; en weer een ander: *Zal God inderdaad bij de mensen zijn verblijf nemen?*⁴. (...) Onze Koning staat niet toe dat wij voorgoed onder tirannie gebukt gaan. De goede God wil niet dat wij ten einde toe ondergeschikt aan de duivel zullen zijn. Hij, die altijd aanwezig is geweest, is gekomen; en hij heeft de losprijs betaald met zijn eigen bloed⁵. Als prijs voor de mensheid heeft hij het lichaam gegeven, dat hij genomen had uit de maagd die hem droeg.

1) ps 144,5 2) Jer 17,14 3) ps 80,2 4) 1kon 8,27 5) 1Pe 1,19

4 Pasen

Niet alleen de mensen op aarde zijn verheugd, maar de hemelse machten verenigen zich met ons in de vreugdevolle viering van Christus' verrijzenis. Het leger van engelen en aartsengelen houdt feest op deze dag, in afwachting van de zegevierende wederkeer naar de aarde van Christus onze Heer, de koning van de hemel. De menigte van gezegenden verheugt zich op gelijke wijze, en verkondigt Christus. (...) Zijn verrijzenis vervult onze harten van een grote blijdschap: niet alleen vanwege de heerlijkheid van deze dag, maar ook omdat hij ons redding schenkt door zijn lijden, onsterfelijkheid door zijn dood, genezing van onze wonden en verrijzenis uit onze val.

5 Lam van God

Laat de joden, die zich verzetten tegen de wil van God, een einde maken aan het offeren van een dom schaap voor de verlossing van hun volk; want het geestelijk lam, de Zoon van God die de zonde van de wereld wegneemt¹, is voor ons ten offer gebracht²; en heeft ons bevrijd uit de handen van de verwoester. Laat hun het oude zuurdeeg vaarwel zeggen; en in plaats hiervan het nieuwe, ongedesemde brood van de waarheid ontvangen³. (...) Laten we dus ons feest niet vieren met het oude zuurdeeg, met het bederf van slechtheid en boosheid, *maar met het zuivere brood van reinheid en waarheid*⁴.

1) Joh 1,29 2) Heb 9,14 3) 1Kor 5,7v 4) 1Kor 5,8

* * *

Eucherius van Lyon (overleden 449)

Eucherius en Galla hadden twee zoons, beiden ingetreden in de abdij van Lérins op een eilandje voor de Franse kust; en beiden later tot bisschop gewijd; en evenals hun vader later als heiligen vereerd. Eucherius is hen later gevolgd naar het klooster, vanwaar hij zich verder terugtrok in de eenzaamheid. Hier schreef hij zijn bekende *lofzang op het eenzame leven*. Hij werd echter gedwongen het ambt van bisschop te aanvaarden. De 15 jaar die hem noch restten is hij als een ware heilige voor zijn bisdom tot toonbeeld van een God-gewijd leven geweest.

1 overgave

De mens is in de wereld gebracht om zijn Schepper te kennen, en gekend te worden; geroepen om Hem te belijden, om los te laten en zijn leven te wijden aan de dienst en de aanbidding van de Gever - hetgeen een bijzondere gave van God is. Wat de mens van God heeft ontvangen, kan door oprechte toewijding worden benut; en wat hem is toegekend toen hij nog in zijn onwaardige staat onder Gods toorn leefde, kan hem door gehoorzame overgave kostbaar en geliefd maken in Gods ogen.

2 de ziel

Als we zorg besteden aan het lichaam, met zoveel aandacht voor de pijn en in hoop op gezondheid, verdient dan de ziel geen medicijn? Als het goed is hulp en geneesmiddelen te zoeken voor het herstel van de gezondheid, die toch niet blijvend is, maar voorbijgaat, is het dan niet onjuist de ziel van die zorg uit te sluiten, en door dodelijke ziektes te laten vervelken en vervuilen?

3 vertrouwen

Ons vertrouwen en ons toekomstig geluk berusten niet op zwakke en onzekere auteurs, maar op onze Heer en meester Jezus Christus, de almachtige en betrouwbare getuige, die de rechtvaardigen een koninkrijk zonder einde belooft, en de veelvormige beloning van een gezegende eeuwigheid. Door het niet te bevatten sacrament van zijn menszijn heeft hij, God en mens zijnde, de mens met God verzoend; en door het grootse mysterie van zijn lijden heeft hij de wereld van zonde verlost.

4 God en de mens

De eerste opgave van God-gewijde personen, die hiertoe in de wereld zijn gebracht, is de Schepper te kennen, en – zelf door Hem gekend – Hem te belijden; en in de dienst aan Hem hun eigen leven niet te achten, hetgeen een prachtige en bijzondere gave van God is. Wat zij in genade hebben ontvangen, kunnen zij in volkomen toewijding benutten; en wat hun, die dit uit zichzelf niet waardig waren, is toevertrouwd, kan hen door gehoorzame onderwerping waardevol en geliefd maken. We zijn ervan overtuigd dat het onze redding betekent als wij, die van God zijn uitgegaan, ons in geloof hieraan volledig inzetten om met Hem te leven. Zo komen we tot het enig juiste inzicht, dat God de mens heeft geschapen voor zichzelf.

5 redding

Het lichaam geeft aanleiding tot velerlei kwaad; en drukt ons op het stof waaruit we zijn gemaakt. De ziel echter is neergedaald van de Vader in het licht; en vliegt omhoog als vonken uit het vuur. Zij is het beeld van God in ons, en heeft de kostbare belofte ontvangen van haar toekomstige heerlijkheid. Laten we ons met alles wat ons ten dienste staat inzetten voor haar behoud. (...)

Laat dus het eerste en waardevolste niet als laatste onze aandacht krijgen, alsof het iets gerings betreft. Onder christenen moet het belangrijkste de voorrang krijgen. Ons eerste doel is onze redding, de grootste winst die we kunnen behalen; en die we uit alle macht moeten veilig stellen en verdedigen. Dit moet niet alleen onze grootste, maar ook onze enige vreugde zijn.

6 dood en eeuwig leven

De mens ziet door de naderende dood het einde van het leven snel dichterbij komen; en het staat vast dat het nageslacht hierin zal volgen. Deze overweging zou ons dag en nacht in gedachten moeten zijn, in het voortdurende bewustzijn van onze kwetsbare situatie. Laten we daarom blijven bedenken dat ons einde misschien heel nabij is. Hoe meer we dit voor ons uit schuiven, des te onverwachter het komt. (...) Gezegend zijn zij, die zich al met Christus hebben verzoend. De dood jaagt hun geen angst meer aan, die verlangen te vertrekken om bij hem te zijn.

* * *

Petrus Chrysologos (overleden 450) kerkleraar

De aartsbisschop van Ravenna heeft met heilig geduld de misbruiken in zijn bisdom uitgebannen; en door zijn voorbeeld een Godgewijd leven bevorderd. Anders dan toen gebruikelijk, heeft hij de dagelijkse communie ingesteld als voedsel voor de ziel. Zijn preken, eenvoudig van inhoud, maakten door zijn voordracht diepe indruk op zijn toehoorders, die van alle zijden toestroomden. Petrus werd soms zo sterk gegrepen door zijn boodschap van menswording en verrijzenis, dat de adem hem in de keel stokte en hij niet verder kon spreken. Dit vuur van zijn verkondiging bezorgde hem de naam *Chrysologos* (gouden woord).

1 genezing

Christus heeft de mensen bezocht om hun te geven wat uit God is. Hij werd vernederd en gaf hun eer. Hij werd gekweld en gaf genezing. De arts die een kwaal niet kent, weet niet hoe deze te genezen. Wie niet zwak is met de zwakken, zal geen gezondheid kunnen brengen. Was Christus in zijn eigen domein gebleven, dan had Hij niets gemeenschappelijks gehad met de mensen; en was zijn menswording vergeefs geweest. Hij heeft in onze behoefte gedeeld; en zo bewezen werkelijk mens te zijn.

2 de wet¹

Je zult geen overspel plegen. De synagoge² is geoordeeld, omdat ze overspelig de heidense goden naliep en Christus verwierp, die de macht van haar onderdrukkers heeft gebroken; en haar benaderde met de liefde van een echtgenoot. *Je mag niet stelen;* maar zij heeft de verrijzenis van de Heer gestolen door geld te geven aan de soldaten die zijn graf bewaakten³, opdat zij de waarheid van de verrijzenis zouden begraven en verbergen. *Je zult geen vals getuigenis afleggen;* maar zij riep vele valse getuigen op⁴, waardoor het schriftwoord werd vervuld: *Valse getuigen staan tegen mij op en vragen mij naar wat ik niet weet.*

1) ex 20 2) de joodse godsdienst 3) Mt 28,12 4) Mt 26,60

3 de biecht

Het leven is hard en een bron van verdriet. Door ingeboren zwakheid vervallen wij tot zonde. De schaamte hierover weerhoudt ons deze te bekennen. Terwijl er geen schaamte was in het kwaad dat we deden, is deze er wel in de belijdenis hiervan.

4 dood en nieuw leven

Als de stem van Christus gebiedt te zijn en niet te zijn, aan de dood overgeeft en weer tot leven brengt: waarom zou hij in ons dan ook niet eenmaal doen, hetgeen hij zonder ophouden overal om ons heen verricht? Zou de goddelijke macht alleen in ons tekort schieten? Mens, als voor jou ál hetgeen God geschapen heeft uit de dood weer tot leven komt, zou jij dan door God niet uit de dood tot leven worden gewekt? Zou God alleen in jou falen, voor wie al het geschapene dagelijks bestaat, leeft, beweegt, wordt veranderd en vernieuwd? (...) Wij moeten geloven dat het kruis is als een ploeg voor het lichaam; dat het geloof ons zwaard is, de vore ons graf, de ontbinding als het ontkiemen, en de tijd die dit kost als periode van afwachting; zodat, als de lente van de komst van de Heer ons begroet, het groene gewas van onze lichamen als in een levende oogst zal opstaan.

5 het zilverstuk

*Welke vrouw, die tien zilverstukken bezit en er één verliest, steekt niet een lamp aan, veegt het huis en zoekt zorgvuldig tot ze het vindt?*¹ (...) Nadat het hemelse vuur – het vuur van de heilige Geest – als een hemelse regen was neergestroomd, en nadat Hij door dit vuur de even koude als donkere harten van de mensen had verwarmd, ontstak de vrouw – dat is de kerk – haar lamp: een krachtig innerlijk visioen, door de verlichte ogen van het hart². Zij ontstak haar lamp, en door de hierop volgende arbeid van de apostelen haalde zij het Joodse huis, dat als blind was door de duisternis van onwetendheid, ondersteboven, tot zij in Christus het zilverstuk vond, dat verloren was gegaan van de tien, dat is: van de wet.

Christus is het muntstuk van de Godheid, het zilverstuk van onze verlossing waardoor wij zijn gekocht³. Hij was verborgen in de wet en de tien geboden. De synagoge bezat Christus, maar zag hem niet vanwege de duisternis waardoor zij werd bestreden. De wet⁴ leert: *Je zult geen overspel plegen*. De synagoge⁵ is geoordeeld omdat ze overspelig de heidense goden naliep en Christus verwierp, die de macht van haar onderdrukkers heeft gebroken en haar benaderde met de liefde van een echtgenoot.

1) Lc 15,8-10 2) Ef 1,18 3) 1Kor 6,20; 7,23 4) ex 20 5) de Joodse godsdienst

Leo I (overleden 461) kerkleraar

Paus Leo de Grote behoort tot de vier vooraanstaande kerkleraren van het westen, in het bijzonder met betrekking tot de menswording van Christus. In een tijd waarin dwaalleraren het volledig menszijn van Christus, of juist zijn Godheid ontkenden, heeft hij zich ingezet voor een systematisch onderricht van de gelovigen; en de kerk met vaste hand geleid. Uit zijn brieven spreekt gezag zonder een spoor van onzekerheid. Zijn optreden is van doorslaggevend betekenis geweest voor de vaststelling van de leer van de kerk op het grote eucumenische concilie van Chalcedon. Ook voor de Romeinse samenleving is deze paus van onschatbare betekenis geweest. Toen de Hunnen onder Attila dood en verderf zaaiden in Italië, trok hij hun met een select gezelschap onbevreesd tegemoet. Zo heeft hij de verwoesting van de stad en verder bloedvergieten weten te voorkomen.

1 de menswording

Jezus Christus, de Redder van de mensheid, heeft het geloof gebracht dat boosdoeners tot inkeer brengt en de doden tot leven wekt. Hij heeft zijn leerlingen onderricht gegeven in de leer; en wondertekenen doen zien, met als doel dat zij zouden geloven dat Jezus Christus zowel de eniggeboren Zoon van God is als ook de mensenzoon. Slechts één van deze beide waarheden - zonder de andere - is niet voldoende voor verlossing. Het is even gevaarlijk te geloven dat de Heer Jezus Christus alleen God is zonder volledig mens te zijn, als te beweren dat Hij alleen mens is zonder ook God te zijn. Beide waarheden moeten naast elkaar beleden worden. Als God bezat Hij tevens de menselijke natuur, als mens was Hij werkelijk God.

2 tempel van de Geest

In gewone huizen wordt elke beschadiging zorgvuldig hersteld. Zo moeten we erop toezien dat er in onze ziel niets onreins gevonden wordt. Deze verblijfplaats zou niet bestaan zonder de ondersteuning van haar Maker; en de structuur ervan zou niet betrouwbaar zijn zonder de oplettende aandacht van haar Bouwer; maar evengoed - omdat wij denkende 'stenen' zijn en levend materiaal - heeft de hand van onze Maker ons zo gevormd, dat degene die hersteld wordt met zijn Maker kan medewerken.

3 gezegend

De Rechtvaardigheid verlangt dat je rechtvaardig wordt, zodat de Schepper in zijn schepsel zichtbaar kan worden; en door daden van navolging vorm krijgt. Vast staat het geloof van wie goeddoen. Je verlangen wordt vervuld; en wat je liefhebt zul je mogen genieten, zonder einde. Omdat door de vrijgevigheid alle dingen rein voor je worden¹, zal ook die zegening je deel worden, die door de Heer is beloofd toen Hij zei: *Gezegend zijn zij, die zuiver van hart zijn; want zij zullen God zien*².

1) Lc 11,41 2) Mt 5,8

4 drie pijlers

Drie dingen zijn eigen aan onze godsdienst: *gebed, vasten en liefdadigheid*. Zij kunnen te allen tijde worden beoefend, met extra aandacht gedurende de periodes die door de apostolische traditie zijn doorgegeven, zoals de adventstijd. Door te bidden verkrijgen we goddelijke gunsten, door te vasten doven we de wellustige neigingen van het lichaam, door liefdadigheid worden zonden uitgewist; en door deze drie tezamen wordt het beeld van God in ons vernieuwd, zolang we Hem in alles willen eren.

5 ijdelheid en trots

De duivel, vijand van alle deugd, beziet met afkeer de geloofsijver van Gods kinderen; en brengt zijn kwaadaardige kracht tegen hen in, om zelfs hun vroomheid om te buigen, en tot instrument te maken tegen hun toewijding. Wie hij niet door wanhoop te gronde kan richten, tracht hij door ijdelheid ten val te brengen. Het kwaad van de trots staat immers steeds op de loer, de deugd wordt door ijdelheid belaagd. Het gebeurt maar zelden, dat een deugdzzaam leven niet door de mensen wordt geprezen.

6 geloof

Een krachtig vertrouwen, gebouwd op de rots - Christus - kent geen angst voor de dood; en belijdt onze Heer Jezus als werkelijk God en werkelijk mens, in het geloof dat de ene persoon zowel zoon van de maagd is als Schepper van de moeder. Dit geloof belijdt dat aan het einde van de tijd hij is geboren, die aan het begin staat van de tijd²; dat dezelfde Heer van alle machten deel uitmaakt van het sterfelijk mensengeslacht; en dat hij, die zonder zonde is, in het vlees voor zondige mensen is geofferd.

7 met Christus gekruisigd

Als wij met 't hart geloven wat wij met de mond belijden¹ zijn wij met Christus gekruisigd, gestorven en begraven²; en op de derde dag met hem verrezen. *Zoek daarom de dingen die boven zijn, waar Christus is gezeten aan de rechterhand van God*³. En opdat de gelovigen beseffen over de middelen te beschikken om de begeertes van de wereld te overwinnen en tot de wijsheid van de hemel te worden verheven, heeft de Heer ons zijn aanwezigheid beloofd met de woorden: *Ik ben bij jullie, alle dagen, tot aan de voleinding van de wereld*⁴. We moeten ons niet laten afleiden door voorbijgaande dingen; en niet terugschrikken als het moeilijk wordt. Door dit bedrog misleid, worden de moeilijkheden alleen maar groter. Jullie weten toch dat de aarde *vol is van Gods heerlijkheid*?⁵ Daarom is zijn overwinning overal bij ons.

1) Rom 10,10 2) Rom 6,1-10 3) Kol 3,1 4) Mt 28,20 5) Jes 6,3

8 de nieuwe mens

Laat het volk van God inzien dat zij in Christus nieuwe schepsels zijn. Laat hen oplettend zijn, om te leren van Hem van wie zij dit hebben ontvangen. Laten zij die vernieuwd zijn niet terugkeren tot hun vroegere onzekere bestaan; en niet afwijken van hun taak, als zij eenmaal de hand aan de ploeg geslagen hebben. Laten zij toezien op wat zij zaaien; en niet omzien naar wat zij achter zich hebben gelaten. Laat niemand terugkeren tot de staat waaruit hij is opgestaan; maar bij terugval ernstig naar genezing verlangen en naar herstel van zijn kracht. Dit is de weg naar redding; en het begin van onze opstanding in Christus.

9 de nieuwe Adam

Als wij in vertrouwen op God onze schepping trachten te begrijpen, zullen we inzien dat de mens is gemaakt naar Gods gelijkenis, om de Schepper te kunnen imiteren. We zullen erkennen, dat het onze oorspronkelijke waardigheid is geweest de kracht van de goddelijke goedheid als door een spiegel in ons te doen weerschijnen. In zijn genade wil de Verlosser ons van dag tot dag in deze waardigheid herstellen. Hetgeen door de eerste Adam is verspeeld, wordt door Jezus, de nieuwe Adam³ geschonken. (...) Laten wij dus God liefhebben, die ons eerst heeft liefgehad.

1) gen 1,27 2) gen 3,17-19 3) 1Kor 15,45

* * *

Patrick, apostel van Ierland (389 - 461)

De zoon van een Ierse diaken was in zijn jeugd met alles bezig, behalve met het geloof. Op 15-jarige leeftijd werd hij gevangengenomen en naar Engeland gevoerd, waar hij onder harde dienst heeft leren bidden. Na zes jaar wist hij naar Frankrijk te ontkomen. Zoals vaker bij 'bekeerlingen' wordt gezien, heeft hij zich met nooit aflatende ijver toegelegd op een leven in geloof, hetgeen ertoe heeft geleid dat hij ondanks zijn gebrek aan opleiding uiteindelijk tot bisschop is gewijd; en naar Ierland gezonden om het evangelie te verkondigen. Na een leven van strijd tegen heidense machten was de oogst groot, waarmee God de inspanningen van deze grote apostel beloonde. Enkele van zijn brieven en preken en zijn boekje *confessies* zijn bewaard gebleven.

1 bekering

Mijn God deed mij mijn ongeloof zien, zodat, veel te laat, mijn zonden mij te binnen kwamen; en ik mij met heel mijn hart tot God keerde, die met deernis heeft omgezien heeft naar mijn geringe staat, mijn pubertijd en mijn onwetendheid. Hij waakte over mij eer ik Hem kende, zelfs al voor ik in staat was goed en kwaad van elkaar te onderscheiden. Als een vader zijn zoon: zo versterkte en vertroostte Hij mij.

2 ik geloof

God de Vader is zonder begin; en uit Hem is het begin van alles. Zoals we hebben geleerd, onderhoudt Hij al het zijnde. Wij belijden niet alleen het geloof in de Vader, maar ook in zijn Zoon Jezus, die met de Vader altijd heeft bestaan, al vóór de tijd begon. Hij is geest, voortgebracht door de Vader en aanwezig bij Hem op een wijze die menselijke woorden niet kunnen uitdrukken; en door hem zijn alle dingen - de zichtbare en de onzichtbare – gemaakt¹ en is hij zelf tot mens gemaakt; en nadat de dood was overwonnen is hij in de hemelen ontvangen door zijn Vader. Aan hem is de macht gegeven over alles op aarde, in de hemelen en in de diepten beneden, *opdat elke tong zal belijden dat Jezus Christus onze God en Heer is*². In hem geloven wij; en wij hopen dat hij spoedig zal wederkeren om de levenden en de doden te oordelen; en ieder te geven naar zijn daden.

1) Heb 1,2 2) Fil 4,11

3 drie verblijven

Er zijn drie verblijven, onderworpen aan de almachtige hand van God: één in de hoge, één in de diepte, en het verblijf daartussenin. Het eerste wordt genoemd het *koninkrijk van God* of het *koninkrijk van de hemel*, het tweede de *hel*; en het derde verblijf is de huidige wereld, of deze aarde. Van deze drie zijn de twee uitersten geheel aan elkaar tegengesteld, zonder enige onderlinge verbinding. Welke gemeenschap zou het licht kunnen hebben met de duisternis, of Christus met de afgoden? Het middelste verblijf toont echter overeenkomst met de beide uitersten. Hier zijn licht en duisternis, koude en warmte, pijn en goede gezondheid, liefde en haat, goed zowel als kwaad, recht en onrecht, heren en knechten, dienstvaardigheid en overheersing, honger en verzadiging, leven en dood. De ene helft gelijkt op de hemel, de andere op de hel. Deze vermenging van goed en kwaad is eigen aan de tegenwoordige wereld; maar in het koninkrijk van God is het kwaad afwezig en zijn allen goed. In de hel echter is niemand goed maar zijn allen slecht. Beide plaatsen, de hemel en de hel, worden vanuit het middelste verblijf gevuld. (...) Rechtvaardige mensen worden verenigd met de rechtvaardige engelen, zondige mensen met de engelen die gezondigd hebben.

4 de hemel

Het koninkrijk van God is zo vol van licht, vrede, wijsheid, heerlijkheid, oprechtheid, zachtheid, goedheid en alle onuitsprekelijk goede gaven, dat woorden altijd tekort zullen schieten; en de geest het niet kan omvatten. (...) Hier zijn de rechtvaardigen vol van het hemelse gezicht op het heilige volk van God en de engelen, en bovenal op God zelf; maar slechte mensen worden gekweld door de aanblik van vervloekten en demonen, en bovenal van de duivel in eigen persoon. In het koninkrijk van God wordt niets verlangd dat niet gevonden kan worden, in de hel wordt niets gevonden waarnaar verlangd wordt. In het koninkrijk van God wordt niets aangetroffen dat geen vreugde brengt en niet verzadigt, terwijl in het diepe water van nimmer eindigende misère niets wordt gezien en gevoeld dat niet verontrust en geen kwelling veroorzaakt.

* * *

Prosper van Aquitaine (overleden 465)

Van deze Franse geleerde en vriend van Hillarius van Poitiers is niet meer bekend dan dat hij correspondeerde met Augustinus; en diens leer over Gods genadige hulp in het streven naar levensheiliging verdedigde tegen de misvatting dat de mens aan eigen kracht genoeg heeft. De dwaling werd veroordeeld; maar de plaats van de vrije wil heeft Prosper altijd bezig gehouden.

1 genade

Het Oude Testament staat vol van de afdwalingen van Israël. Het wordt duidelijk dat het aan Gods genade te danken is, dat niet het gehele volk van de Heer is afgefallen. Zelfs omgeven door de goedheid van God neigt de menselijke natuur steeds naar een gedegenereerde wil om toe te geven aan wat zonde is.

2 niet op eigen kracht

Door zijn ongehoorzaamheid heeft Adam veel kwaad over zich afgeroepen, dat is doorgegeven aan zijn nageslacht. De overwinning op dit kwaad en de uitroeiing hiervan is gekomen door de genade van de Verlosser, die door zijn werk zijn schepping herstelt. Hiertoe is de Zoon van God verschenen, om de werken van de duivel teniet te doen. Hij verbreekt de boeien van de gevangene, bekleedt de naaktheid van de beroofde en heelt de kwetsuren van de gewonde. Dit gebeurt op zo'n wijze, dat hetgeen hij in de mens verricht ook wordt bewerkt door de mens zelf, die het niet zal aandurven de vijand zonder bescherming te bevechten. Hij moet immers strijd leveren tegen degene die hem eens verslagen heeft; en zal daarom niet op zijn eigen kracht vertrouwen.

3 niet alles willen weten

We moeten niet toestaan dat hetgeen ontoegankelijk is voor onze kennis verduisteren zal wat we helder kunnen inzien. Laten we niet proberen te begrijpen wat we niet kunnen kennen; en zo uit 't oog verliezen wat we wel kunnen begrijpen. Het moet ons voldoende zijn te leven met de verkregen kennis. (...) We moeten toegeven dat het menselijk begrip ontoereikend is om de diepte van Gods oordelen te kunnen peilen. We behoren derhalve niet te onderzoeken waarom Hij, die wil dat alle mensen behouden worden, niet ook allen daadwerkelijk redt.

4 beloning¹

Toen hij, die bij zijn vertrek aan zijn ondergeschikten al naar gelang ieders bekwaamheid verschillende bedragen toevertrouwde, was dit geen beloning voor hun verdiensten, maar een werkkapitaal. Bij zijn terugkeer prees hij niet alleen de twee oppassende en ondernemende dienaren, maar deed hij hun ook binnegaan in de eeuwige vreugde van hun Heer. De gemakzuchtige en onverschillige levenswijze van de derde dienaar echter bestrafte hij niet alleen door deze door verwijt en berisping te beschamen, maar ook door hem het ontvangen deel af te nemen. Door geen liefdadigheid te beoefenen, verdiende hij 't het geloof te verliezen, dat in hem geen vruchten had voortgebracht.

1) Mt 25,14-30

5 liefdadigheid

Liefdadigheid is een vorm van liefde die verdrongen kan worden door een andere liefde. Vaak wordt de liefde van God verstikt door de liefde voor de wereld, tenzij de liefde voor God - ontstoken door de heilige Geest - zulk een gloedvolle staat bereikt, dat geen koude haar kan blussen, noch laksheid de kans krijgt haar ijver te doen afnemen. Werkelijk, met deze onuitsprekelijke gave is ons de hoofdsom van Gods overvloed en het hart van alle deugden verleend. Hierin worden alle andere gaven ons geschonken, die de ziel in staat stellen haar verlangen te vervullen; en doelbewust toe te werken naar de volmaakte liefdadigheid.

6 vuur en ijver

De hemel verleende de heiligen zulk een standvastigheid in het geloof, zulk een hoop en vertrouwen, zulk een sterkte en lijdzaamheid, dat het vuur van de liefde, door de heilige Geest ontstoken in de harten van de gelovigen, op geen enkele wijze door hun vervolgers kon worden gedoofd. Integendeel vlamde het vuur nog heviger op, zodat niet zelden hun vervolgers zelf werden gegrepen door het vuur dat zij bestreden. De apostel Paulus was van dit vuur vervuld, toen hij - vol van geloof en ijver - zei: *Wij zijn zelfs trots op onze beproevingen, in het besef dat verdrukking leidt tot volharding, volharding tot beproefde deugd, en deze weer tot hoop*¹.

1) Rom 5,3v

* * *

Maximus van Turijn (380 - 467)

Van deze bisschop van Turijn is niet veel meer bekend dan dat hij, waar hij ijverde voor de zuivere leer van de kerk en een voorbeeldig leven van de christenen ter plaatse, die hij leerde 's morgens en 's avonds de psalmen te bidden, God bij de maaltijden dank te zeggen; en gedurende de dag, bij wat zij ondernamen en zeiden, in gedachten het kruisteken te maken, om zo op Gods zegen te kunnen vertrouwen.

1 goden

Hij, die als mens is verschenen, gering geworden door zijn nederigheid en klein door zijn sterfelijke zwakheid, was nochtans in het bezit van zulk een macht van wijsheid, dat heel de wereld ál hetgeen hij heeft gezegd en onderwezen nauwelijks kan bevatten. Toen hij zich door zijn goddelijke macht over de wereld ging verspreiden, betrok hij uit alle rassen mensen in zijn eigen wezen, om hun het juk op te leggen van zijn Geest, opdat alle christenen als Christus zouden worden.

2 veertigdagentijd

Hoe langer het vasten duurt, hoe meer grond er is voor het verkrijgen van vergeving. Hoe langer de tijd van zelfverloochening, hoe hoger de prijs die we betalen voor de redding van onze ziel en hoe strenger de behandeling van onze wonden, des te zekerder is de genezing. God, de geneesheer van onze zielen, heeft de juiste tijd vastgesteld: voldoende voor de rechtvaardigen tot herstel van hun fouten, en voor zondaars om te smeken om genade.

3 strengheid

Niet dat de Vader de één meer liefheeft dan de ander, maar hij bewijst zijn tederheid naargelang de houding van elk van zijn kinderen. De goedwillende spoort hij aan door vermaning en wie niet wil luisteren door strengheid, zodat hij bij zijn correctie van beiden zeker kan zijn, bij de één aandringend in liefde, bij de ander in hardheid, naar het woord van de apostel: *Tucht levert op het moment zelf meer verdriet dan blijdschap op; maar op de lange termijn levert het voor degenen die zich hierdoor lieten vormen de heilzame vrucht op van een heilig leven*¹.

1) Heb 12,11

4 de vloed

De vloed is een beeld van het doopsel. Hetgeen hierin wordt voorafgebeeld, is nu tot vervulling gekomen. Toen de fonteynen van water opengingen, is de boosheid aan zijn einde gekomen; en heerste alleen nog de rechtvaardigheid. De zonde werd naar de diepte verwezen, en de heiligheid werd tot de hemel verheven. (...) Zoals Noach werd gered in de ark, terwijl de boosheid van de mensen ten onder ging in de vloed, zo wordt door de wateren van het doopsel de kerk geboren, dicht bij de hemel; en zo wordt alle bijgeloof weggedaan. Het geloof, dat voortkomt uit de ark van de Redder, heeft heerschappij gekregen op aarde.

5 aalmoezen

Zoals water het vuur dooft, zo vernietigt het geven van aalmoezen de zonde. De macht hiervan is groot. De brandende massa van vele overtredingen wordt geblust uit de bron van de goede wil; en het vuur van het kwaad wordt gedoofd door het water van de edelmoedigheid; zodat God, hoewel we Hem hebben beledigd en uitgedaagd door het kwaad dat we bedreven, door aalmoezen ertoe wordt gebracht ons hiervan te bevrijden.

6 de innerlijke mens

Laten we ons liever tooien met onze goede werken dan met verfijnde kleding. Modieuze kleren sieren wel het lichaam, maar niet het innerlijk; of verkies je elegant gekleed rond te gaan met een onzuivere geest? Laten we dus, opdat de bedekking van het uiterlijk tot zijn recht zal komen, beginnen de neigingen van de innerlijke mens tot waardigheid te brengen.

7 God en mens

De Joden wisten niet dat hun boosheid tot instrument zou worden van de onmetelijke Goedheid. De Heer, in de wetenschap van eigen majesteit, had medelijden met hun menselijk dwalen. Wetend welk een grote vreugde op zijn marteling zou volgen, vergaf hij, toen hij dit lijden onderging, de misdaad van hen die hem kruisigden; want hij wilde dat zijn dood leven zou brengen aan wie hem ter dood brachten; en tot veroordeling zou zijn van hen die verloren gaan. Na zijn dood toonde hij zijn leerlingen zowel zijn goddelijke macht als de werkelijkheid van zijn lichaam.

* * *

Sidonius Apollinaris (430 - Ong. 480)

Werkzaam aan het Romeinse hof, werd hem verzocht het bisdom Auvergne te leiden. Gezwicht voor de aandrang, nam Sidonius zijn roeping serieus. Hij zette hij zich aan de studie van de Schrift, zocht hulp bij collega's; en legde zich toe op vasten, gebed en vrijgevigheid. Zijn vele brieven, waaruit hier enkele stukjes volgen, geven een goed beeld van de tijd waarin hij leefde.

1 aan zijn neef

Het valt mij zwaar anderen te moeten onderwijzen in wat ik zelf nooit heb geleerd; en de goedheid te verkondigen vóór ik die zelf heb beoefend. Als een kale boom zonder de vrucht van goede werken; en strooi ik als blaadjes ijdele woorden rond. Bid voor mij, dat mijn toekomstige leven zal bewijzen dat het niet voor niets is geweest dat ik zowat uit de onderwereld ben teruggekeerd; want voortzetting van mijn fouten uit het verleden zou de ondergang van mijn ziel betekenen.

1 aan bisschop Fonteius

De titel van bisschop, opgelegd aan mijn onwaardigheid, dwingt me de beschutting te zoeken van uw voorbede, opdat de wonden van een verhard geweten tenminste gesloten zullen worden door uw genezende gebeden. Nu ik mijzelf en mijn geliefden¹ bij u aanbeveel, vraag ik u dringend om steun bij mijn eerste stappen als een nieuweling in dit ambt, door de heilzame gebeden waarvoor u algemeen bekend staat. Als het God in zijn altijddurende goedheid behaagt de slechtheid van dit hart van mij te veranderen, zal ik alles te danken hebben aan uw bemiddeling.

1) zijn vrouw Papianilla en hun drie kinderen

2 aan bisschop Censorius

De bezorger van deze brief heeft het voorrecht het ambt van diaken te bekleden. Met zijn familie op de vlucht voor de Gothische verwoestingen, werd hij tot in uw gebied gedreven. Als berooide heeft hij inderhaast een half bewerkte akker ingezaaid in het gebied van de kerk, in het diocees van uwe heiligheid. Nu vraagt hij om toestemming de gehele oogst voor zichzelf te mogen behouden. (...) Als u uw wettige claim op zijn zeer geringe oogst wilt laten varen, zal hij u zeer dankbaar zijn; en vorstelijk toegerust de thuisreis kunnen aanvaarden.

3 aan zijn vriend Aper

In vermoed dat de plechtigheden van de week van hemelvaart je naar de stad zal voeren. Bisschop Mamertus, onze vader in God, heeft de ceremonie van deze gebeden ingevoerd; en hiermee een daad gesteld waar we dankbaar voor moeten zijn, want dit is van de grootste waarde gebleken. Er bestonden al gebeden voor het volk; maar, zonder de gelovigen te willen beledigen: het waren lauwe gebeden, ongeordend en oppervlakkig. Door de veelvuldige vraag naar verversingen werd het vuur gedoofd. Bovendien werd er voornamelijk gevraagd om regen of juist om mooi weer, zodat de tuinder en de pottenbakker zich niet met goed fatsoen in gebed konden verenigen. Bij de gebeden die onze vader heeft ingesteld en aan ons overgedragen, vasten we, bidden we onder tranen en zingen we de psalmen.

3 aan bisschop Græcus

Gallus, die u deze brief bezorgt, werd tot een eerlijk mens door direct naar zijn vrouw terug te keren, zoals hem was gevraagd. Hij brengt u zijn groeten over; en bewijst hiermee de doeltreffendheid van uw optreden in deze. Toen ik in zijn aanwezigheid uw schrijven opende, zag hij de brief niet zozeer als een bericht aan mij, maar wel als een veroordeling van hemzelf; en werd hij gegrepen door berouw. Als gevolg hiervan beloofde hij meteen terug te keren, maakte hij zich gereed en vertrok hij zonder verder uitstel. Bij het zien van dit spoedige berouw kon ik niet volstaan met een bestraffing; maar sprak ik ook geruststellende woorden; want na een gebroken onschuld is zo'n spontane inkeer toch het best denkbare. (...) Rest mij nog u een plaats te vragen in uw veelvuldige gebeden waardoor u zo krachtig alle ondeugden verdrijft, zodat u, gelijk de wijzen uit het evangelie langs een andere weg naar huis terugkeerden¹, mij door een nieuwe levenswijze mag geleiden naar mijn huis in het land van de gezegenen.

1) Mt 2,12

Vincent de Lérins (5e eeuw)

Tot geloof gekomen, heeft Vincent zijn zwaard neergelegd; en zijn soldatenuniform ingeruild voor de monnikspij in de abdij van Lérins, waar hij zich wijdde aan de studie van de Schrift en vroeg-christelijke schrijvers. In zijn 'Commonitorium' zet hij de regels uiteen, volgens welke christelijke waarheden kunnen worden onderscheiden van valse leerstellingen.

1 Schrift en traditie

Wil je de vinger op dwalingen leggen; en voortbouwen op het katholieke geloof, dan dien je met Gods hulp jezelf op twee manieren te versterken: door het gezag van de Schrift en de traditie van de kerk. Hier zal iemand misschien tegenwerpen dat de canon¹ van de Bijbel voltooid is, en voldoet om alle vragen te beantwoorden: waarom moet hieraan het gezag van de kerkelijke uitleg nog worden toegevoegd? De reden is de diepgang van de Schrift, waardoor niet ieder dezelfde uitleg geeft. Het lijkt soms of er evenveel verklaringen als uitleggers van een tekst zijn. (...) Deze moeilijkheid maken het noodzakelijk de regel te hanteren van toetsing aan de kerkelijke en katholieke verklaring.

1) lijst van boeken behorend tot de Bijbel

2 ontwikkeling van de leer

Kan er geen ontwikkeling zijn in de kerk van Christus? Zeker wel! Wie zou zich tegen God en de mensen willen keren, en dit verbieden? Het moet hierbij wel om een *voortgang* gaan, en niet om een *verandering* van het geloof. Ontwikkeling houdt een verruiming van het onderwerp in, terwijl een verandering de overgang naar iets anders betekent. De intelligentie, de kennis en de wijsheid - zowel van afzonderlijke individuen als van geheel de gemeenschap - moeten in de loop der eeuwen een ontwikkeling bewerken; maar wel binnen dezelfde leer, en met dezelfde intentie en betekenis. (...) Dit is de voorgeschreven regel voor groei: bij volwassenwording komen de delen tot ontwikkeling, die de Schepper vanaf het begin in het kind gereed had gemaakt. (...) Zo behoort ook de christelijke leer tot ontwikkeling te komen, uit te groeien en zich te verfijnen in al haar delen, zonder verstoring en zonder verandering toe te laten.

* * *

Fulgentius van Ruspe (468 - 533)

Na lezing van een preek van Augustinus over de vergankelijkheid trok Fulgentius zich terug in een klooster. Rust was hem echter niet gegund. Benoemd tot bisschop van Ruspe (Tunesië), werd hij na een conflict met de Arianers¹ verbannen naar Sardinië. Hier stichtte hij een klooster, vanwaar hij de gelovigen in zijn bisdom onderrichtte. Na zijn terugkeer is hij nog tien jaar tot een zegen geweest voor de christenen van zijn land.

1) Zij ontkenden de menswording van God in Christus

1 mensenzoon en Zoon van God

De geloofsleer houdt voor waar dat de Zoon door de Vader is voortgebracht; dat hij als God tezamen met de Vader eeuwig en onsterfelijk is en niet kan lijden; dat hij naar het vlees zonder verlies van zijn eeuwige zijn in de tijd is geboren, heeft geleden en is gestorven; en dat hij zonder verlies van zijn onveranderlijkheid, waardoor hij de ware God en het eeuwige leven is, werkelijk is opgewekt uit de dood. Alles wat hij uit hoofde van zijn goddelijke natuur zonder aanvang bezat, had hij gemeenschappelijk met de Vader; en hij had niets gemeenschappelijk met Hem, wat hij in zijn nederigheid als mens in zijn persoon heeft opgenomen.

2 menswording

God is mens geworden in de schoot van een maagdelijke moeder, opdat door hem de zonde teniet zou worden gedaan, waar alle mensen door hun geboorte deel aan hebben. Voor het aan de dood onderhevige lichaam geldt immers de wet van de geboorte: dat de vruchtbaarheid van de moeder samengaat met het verlies van haar maagdelijkheid. Zo heeft de eniggeboren God de zonde gedelgd, waar de mens bij de ontvangenis deel aan krijgt.

3 de schepping

Mensen kunnen na het begin van het leven te hebben ontvangen groeien naar volmaaktheid; en zij kunnen afnemen, omdat zij uit het niets geschapen zijn. Door de wet van hun oorsprong nemen zij af; maar de wet van hun Schepper helpt hen de volmaaktheid te bereiken. Hierin is de eeuwigheid te herkennen van de drie-ene God: dat zij - ondanks het feit dat hun bestaan een begin kent - onmogelijk eens kunnen ophouden te bestaan.

4 twee naturen in Christus

Houd er met onschokbaar geloof aan vast dat de twee naturen van de mens geworden Zoon van God zonder vermenging of scheiding voortbestaan: de menselijke natuur en de ene, ware en goddelijke natuur die hij gemeen heeft met de Vader, op grond waarvan hij zegt: *Ik en de Vader, wij zijn één*¹; en: *Wie mij ziet, ziet de Vader*²; en: *Ik ben in de Vader en de Vader is in mij*³. Daarom noemt de apostel hem *de afglans van de Vader*⁴. Daarbij heeft hij een tweede, menselijke natuur, op grond waarvan de mens geworden God zelf zegt: *De Vader is groter dan ik*⁵.

1) Joh 10,30 2) Joh 14,9 3) Joh 14,10 4) Heb 1,3 5) Joh 14,28

5 het offer van brood en wijn

De patriarchen, profeten en priesters dierenoffers gebracht aan hem (Jesus), aan de Vader en aan de heilige Geest. Nu, in de tijd van het nieuwe verbond, biedt de heilige katholieke kerk over heel de aarde in geloof en liefde hem met de Vader en de heilige Geest, met wie hij dezelfde goddelijke natuur bezit, het offer van brood en wijn aan. De offers van vlees tijdens het oude verbond waren een voorafbeelding van het vlees van Christus, dat hij, die zonder zonde is, voor ons zondaars moest brengen; en van het bloed, dat hij moest vergieten ter vergeving van onze zonden. Dit offer is een dankzegging en herinnering aan het lichaam van Christus dat hij voor ons gegeven heeft; en aan het bloed, voor ons vergoten. Paulus zegt tot de bisschoppen: *Geef acht op de kudde waarover de Geest u heeft aangesteld om Gods kerk te hoeden, die Hij zich verwierf door het bloed van zijn Zoon*¹.

1) hand 20,28

6 slechte christenen

Niet allen die in de katholieke kerk het sacrament van het doopsel hebben ontvangen, zullen het eeuwige leven binnengaan; maar alleen diegenen die na gedoopt te zijn een goed leven leiden, waarin zij zich afkeren van de ondeugden en niet toegeven aan verkeerde lichamelijke verleidingen. Net zomin als ongelovigen, zij die een dwaalleer aanhangen of scheurmakers deel kunnen krijgen aan het hemelse Rijk, kunnen katholieken hier binnengaan, die zich aan zonden overgeven.

* * *

Cæsarius van Arles (470 - 542)

De bisschop van Arles heeft 40 jaar met voorbeeldige ijver dit ambt bekleed. Hij voerde het dagelijkse getijdengebed in; en paste dit zo aan, dat het voor gewone kerkgangers niet te gecompliceerd was. Hij stichtte het eerste vrouwenklooster, geleid door zijn zuster St Cæsaria, die met haar zusters tot een zegen werd voor de stad. Krachtig veroordeelde hij de stelling dat mensen op eigen kracht hun redding kunnen bewerken. Door zijn vijanden belasterd en ter verantwoording geroepen, maakte hij diepe indruk op de koning, die sprak: "Moge God zijn aanklagers straffen! Ik beefde toen ik hem zag, met het gelaat van een engel."

1 waarom Jezus moest lijden

Indien God in zijn hoogheid en macht de duivel ten val zou hebben gebracht, had de vijand van de mensheid kunnen zeggen: "De mens heeft zich vrijwillig met mij verbonden; en in vrije wil heeft hij zich van U losgerukt: hij is van mij. Wij zijn op grond van de zonde op gelijke wijze tot straf bestemd. Als de mens aan mij ontruikt wordt, is dat geen rechtvaardigheid maar geweld, geen genade maar onrecht, geen barmhartigheid maar roof. Waarom wordt de mens, die toen het hem mogelijk was, niet wilde leven, tegen zijn wil in tot leven gebracht?" (...) Opdat deze misdadige stem geen kans zou krijgen, en alle daden van God op recht en rede zouden berusten, is die kracht van de hemel¹ gekomen. Hij is niet gekomen om de mens met overmacht los te rukken van de duivel, maar met inachtneming van de rechtvaardigheid, zoals de Heer zelf heeft aangegeven bij zijn doop, toen hij zei tot Johannes de Doper, toen deze zich verontschuldigde: *Zo is het immers gepast dat wij alle gerechtigheid vervullen*².

1) Christus) Mt 3,15

2 twee rijken

Babylon en Jeruzalem. Babylon betekent verwarring, en Jeruzalem zicht op vrede: twee staten met elk hun eigen bevolking en eigen burgers. Als je het eeuwige vaderland wilt bereiken, verbindt je dan niet met de Babylooniërs! Ontmoet je iemand die liefde bezit en eeuwige vreugde zoekt: dan heb je een medeburger van engelen gevonden, een pelgrim die vol verlangen onderweg is. Voeg je bij hem, hij is je metgezel, loop met hem mee.

3 kaf en koren

Laat onze inspanning hierop gericht zijn, dat we zorgvuldig kiezen wat we moeten liefhebben. Mensen die van de wereld houden zijn er in grote aantallen; maar door Gods genade ontbreekt het ons ook niet aan hen die Hem liefhebben. Zouden er in deze wereld uitsluitend liefhebbers van de wereld zijn, dan zou dit ons aangaande het eeuwige leven wanhopig maken. Tussen het kaf wordt echter ook koren gevonden; en soms wordt tussen de doornen een roos geplukt.

4 Christus volgen

Waarheen moet Christus anders gevolgd worden dan waarheen hij gegaan is? Wij weten dat hij is opgestaan en naar de hemel is opgestegen: daarheen moet hij gevolgd worden. Er is alle reden te blijven hopen, niet omdat de mens uit zichzelf daartoe in staat is, maar aangezien hijzelf de belofte heeft gedaan. Voordat ons hoofd naar de hemel was opgestegen, was de hemel ver van ons. Waarom zouden wij dan nog wanhopen of we daar zullen aankomen, als wij leden van dat hoofd zijn?¹ Waarom wanhopen wij? Omdat er op aarde met veel angst en verdriet wordt geploeterd. Laten we daarbij Christus volgen naar waar het hoogste geluk, de grootste vrede en onafgebroken veiligheid is.

Laat wie verlangt hem te volgen luisteren naar de apostel: *Wie zegt met God verbonden te zijn, moet leven juist zoals Christus geleefd heeft*². Wil je Christus volgen? Wees nederig, zoals hij nederig is geweest. Als je tot zijn hoogheid wilt komen, keer je dan niet af van zijn nederigheid. Die weg werd weliswaar moeilijk begaanbaar nadat de mens gezondigd had, maar is geëffend sinds Christus deze door zijn opstanding heeft betreden.

1) Ef 4,16 2) 1Joh 2,6

5 rust en vreugde

In de dagen van ons ijdele bestaan zal niemand ware rust en vrede kunnen vinden, naar de woorden van de Heer: *Zalig zij die treuren*; en in het eeuwige leven wordt vervuld wat hij hieraan toegevoegd heeft: *want zij zullen getroost worden*. Omdat ons leven wordt verstaan als een reis naar het eeuwige leven, betekent het verlangen hiernaar dat er onderweg wordt getreurd, opdat in het vaderland de eeuwige vreugde bereikt wordt.

* * *

Barsanuphius en Johannes (6^e eeuw)

Een stroom van bezoekers kwam deze kluizenaars in Gaza om raad vragen en geestelijke steun zoeken. Hoewel zij geen gasten ontvingen, gaven zij wel schriftelijk antwoord op de gestelde levensvragen. Hun teksten zijn opgenomen in het verzamelwerk *Filokalia*.

1 heiligen

De mensen worden door God beproefd als in een oven. Laten we dus, als we rechtvaardig zijn, ons welgemoed onderwerpen aan de beproeving. Als we echter kwaad doen, moeten we ondergaan wat ons toekomt. Denk aan de heiligen en herinner je wat zij te verduren kregen, hoewel zij goed deden: hoe aangenaam hun woorden waren en hoe standvastig zij bleven in de waarheid. Zij werden door de mensen gehaat en vervolgd; maar, zoals de Verlosser had opgedragen: zij baden voor hen die hen boosaardig misbruikten en vervolgden.

2 beproeving

God staat niet toe dat je boven je vermogen in verzoeking komt¹. Naargelang je de kracht hiertoe hebt, oefent Hij je in geestelijke oorlogsvoering. Grote heiligen worden - zoveel als zij kunnen dragen - door zware beproevingen bezocht; en zij verheugen zich hierin: want langs de weg van verleiding wordt een mens tot wapenfeiten gebracht. Iets goeds wordt niet dan na veel strijd tot stand gebracht. Heb dus geen angst voor beproevingen; maar wees er blij mee, want ze leiden tot resultaat.

1) 1Kor 10,13

3 aan een zieke

Je vraagt of men bij ziekte het lichaam mag verwennen? God heeft je verstand gegeven om dit te beoordelen. Waak ervoor geen dingen te doen of te gebruiken teneinde de lust te bevredigen. Wat je onderneemt om ziekte te bestrijden is geen zonde en geen verwennerij. In gezondheid zou zoiets wellicht de lust van je lichaam opwekken. Als je echter uit noodzaak het lichaam ondersteunt, zal dit je helpen je werk te kunnen doen. We verzorgen de dieren, die in onze behoefte voorzien. Hoeveel te meer moeten we dan zorgen voor het lichaam, als een werktuig voor de ziel?

4 lijden

Geliefde broeder, zij die aan de wereld gestorven zijn, bereiken deze staat langs de weg van geduldig verdragen beproevingen. De Heer heeft geleden op het kruis. Zou jij je dan niet moeten verheugen in je lijden, omdat het verdragen hiervan voert naar zijn koninkrijk? Het is een goed teken als je te lijden hebt. Weet je dan niet dat moeite en lijden worden vermenigvuldigd, als de Heer zijn zegen voorbereid?

5 eer van anderen

Eerbetoon verhindert ons te zien hoezeer we in onze acties tekortschieten. Het schaadt zelfs hen die geestelijk gevorderd zijn; en leidt ons weg van het geloof in God, die zegt: *Hoe kun je geloven, als je eer van anderen zoekt te ontvangen?*¹ Wie de nederigheid van de apostel nastreeft, zal liever *dwaas lijken om wijs te mogen worden*². Maar als iemand zich liever wijs dan geestelijk voordoet, zou het mij verwonderen als hij aan het oordeel kon ontkomen, dat aan de zelfverheffing wordt voltrokken.

1) Joh 5,44 2) 1Kor 3,18

6 nederigheid

De Heer heeft gezegd: *Leer van mij, want ik ben zachtmoedig en nederig van hart; en je zult rust vinden voor je zielen*¹. Wil je deze rust vinden, bedenk dan wat de Heer heeft ondergaan; en verdraag jij het lijden evenzo. Kap in alles je eigen wil af, naar zijn woorden: *Ik ben uit de hemel neergedaald, niet om mijn eigen wil te doen, maar de wil van Hem die mij gezonden heeft*².

Nederigheid beteken het verdragen van oneer, beschuldiging en alles wat onze leraar heeft geleden. Het is een teken dat een mens tot volmaakt gebed is gekomen; en zich er niet meer om bekommert, ook al zou de hele wereld hem beschuldigen.

1) Mt 11,29 2) Joh 6,38

7 kwade gedachten

Spreek kwade gedachten die bij je opkomen niet tegen: dit is wat de vijanden (demonen) verwachten; zo zullen ze niet ophouden je aan te vallen. Bid tot de Heer om hulp en leg je zwakheid aan zijn voeten neer. Hij heeft niet alleen de macht ze uit te bannen, maar ook om ze volledig te niet te doen.

* * *

Benedictus van Nursia (overleden 547)

Afgeschrikt door het bandeloze studentenleven trok de grondlegger van het Westerse monnikendom zich terug in de verlaten streek van Subiaco om God te zoeken. Later trok hij verder naar Monte Casino, waar hij zijn eerste klooster heeft gesticht. De patroon van Europa is van onschatbare betekenis geweest voor het christendom. Hier volgen enkele stukjes uit zijn kloosterregel.

1 opwekking

Het is tijd om te luisteren naar wat God ons dagelijks toeroept: *Vandaag, als je zijn stem verstaat, maak dan je hart niet ongevoelig¹*; en: *Laat allen die oren hebben om te horen luisteren naar wat de Geest tot de kerken spreekt²*. En wat zegt de Geest? *Kinderen, luister naar Mij, Ik leer jullie ontzag voor de Heer³*. Haast je dus voort, zolang je het levenslicht bezit, opdat niet de duisternis van de dood je overvalt. In de menigte die Hij dit toeroept, zoekt de Heer zijn arbeiders. Hij zegt: *Wie is de mens die het leven zoekt en naar goede dagen verlangt?⁴* Als je op deze vraag antwoordt met: "ik", spreekt de Heer tot jou: *Als je het ware en eeuwige leven verlangt te bezitten, weerhoud dan je tong van het kwaad en je lippen van bedrog. Keer je af van het kwade en doe wat goed is. Zoek de vrede en jaag die na⁵*. Dan blijven mijn ogen op je gevestigd en sla Ik acht op je gebeden. Al vóór je Mij aanroept zal Ik zeggen: Hier ben Ik. Wat is zoeter dan de stem van de Heer, die ons zo uitnodigt? Hij toont ons in liefde de levensweg. Laten wij dan, gesterkt door het geloof, ons toeleggen op goede werken, en geleid door het evangelie op zijn wegen verder gaan, om Hem te mogen ontmoeten in zijn Rijk.

1) ps 95,8 2) openb 2,7 3) ps 34,12 4) ps 34,13v 5) 1Pe 3,10

2 goede raad

Als zich in het klooster iets belangrijks voordoet, roept de abt de gemeenschap bijeen. Hij luistert naar de raad van de broeders, overweegt dit, en doet wat hij nuttig acht. Hij roept allen bijeen, omdat de Heer soms aan de jongste openbaart wat 't beste is. De broeders van hun kant nemen de grootst mogelijke nederigheid en onderwerping in acht. Zij zullen hun mening nooit hardnekkig verdedigen, maar de beslissing veeleer aan de abt overlaten; en hem gehoorzamen in alles wat hij 't heilzaamst heeft geacht.

3 gehoorzaamheid

Gehoorzaamheid is God alleen welgevallig en is alleen aangenaam bij de mensen, als het gebod niet aarzelend en langzaam wordt uitgevoerd, niet lauw en met ontevredenheid en tegenspraak. De gehoorzaamheid aan de overste wordt immers aan God bewezen, die gezegd heeft: *Wie naar u luistert, luistert naar Mij*¹. De leerlingen moeten steeds hun meerdere met een opgeruimd hart gehoorzamen, want *God heeft de blijmoedige gever lief*². Als daarentegen een leerling met tegenzin gehoorzaamt; en met de mond, of zelfs alleen in het hart tegenspreekt: al doet hij wat er bevolen is, dan is hij toch niet aangenaam bij God, die het hart aanziet van de ontevredene.

1) Joh 13,20 2) 2Kor 9,7

4 de veertigdaagse vasten

Het monnikenleven moest eigenlijk altijd zijn als in de vastentijd. Maar die kracht bezitten slechts weinigen. Daarom raden wij de monnik aan gedurende de veertigdagentijd zijn ziel met de grootst mogelijke zuiverheid te bewaren; en alle nalatigheden in deze heilige dagen uit te wissen. Dit zal gaan zoals het hoort, als wij ons van alle ondeugd onthouden; en ons toeleggen op gebed en tranen, op lezing, inkeer, en versterving. Laten wij dan gedurende de vastentijd iets toevoegen aan de gewone plicht van onze dienstbaarheid, zoals bijzondere gebeden of onthouding van spijs of drank. Laat ieder uit eigen beweging en in de vreugde van de Geest iets meer aan God geven dan hij verplicht is. Laat hij b.v. zijn lichaam wat voedsel of drank ontzeggen, wat slaap, of praten en schertsen, om met de vreugde van een geestelijk verlangen toe te leven naar het heilig Paasfeest.

5 nieuwkomers

Als iemand aanklopt, voeg hem dan grievende woorden toe, laat hem niet binnen. Blijft hij dit verdragen, breng hem dan naar het gastenkwartier. Na enkele dagen wordt hij bij de nieuwelingen ondergebracht, waar een novicenmeester de kunst verstaat zielen te leiden; en tot in alle kleinigheden op hen let. Hij vraagt zich af of de nieuweling werkelijk God zoekt, of hij ijverig is voor Gods werk, in gehoorzaamheid en vernederingen.

* * *

Gregorius I (540-604) kerkleraar

Met recht wordt deze monnik Gregorius de grote genoemd. Toen hij tot paus werd verheven, verkeerde de kerk van Rome in een deplorabele toestand. Met tomeloze energie heeft hij zich gewijd aan het herstel van de kerk en de verbreiding van het geloof. Vanuit zijn klooster zond hij 40 monniken om het evangelie in Engeland te verbreiden. Het is onbegrijpelijk, zoveel als deze paus tijdens een pontificaat van 13 jaar heeft verzet. Voor de kerk, en de stad Rome is hij van Onschatbare betekenis geweest.

1 verleiding

Eerst komt de verzoeking, dan het behagen hierin, en dan de toestemming. We bezwijken omdat het ons prettig lijkt, en stemmen toe. De zonde die in ons woont brengt ons in conflict. God echter, mens geworden in de schoot van de maagd en zonder zonde in de wereld gekomen, droeg de oorzaak van dit conflict niet in zich. Hij kon wel in verleiding komen, maar het behagen in de zonde kon geen vat op hem krijgen. De verleiding door de duivel kwam van buiten, niet van binnen.

2 Ik ben

De wereldse geest van hen die Jezus omringden deed hen niet verder zien dan zijn vleeselijk lichaam. Zij zeiden: *U bent nog geen vijftig jaar, hoe kunt u dan Abraham gezien hebben?*¹ Onze Verlosser maakt hen vriendelijk los van zijn menselijke verschijning; en leidt hen ertoe God in hem te aanschouwen: *Vóór Abraham er was, Ik ben*². Dit *vóór* wijst naar het verleden, Ik ben naar het heden. Hij zegt niet: *Vóór Abraham er was, was Ik er*, maar: *Vóór Abraham werd gemaakt, Ik ben*³. De ongelovigen echter haastten zich hem te stenigen; en hem de baas te worden die zij niet konden begrijpen.

1) Joh 8,57 2) Joh 8,58 3) Hebreeuws Jahweh (ex 3,14).

3 belediging

Beledigingen bedreigen de deugd van geduld alleen als de gedachten bij deze wereld zijn; en niet erop gericht Hem te behagen, die uit de hemel ons ziet. Laat wie beledigd wordt de woorden van de Heer overwegen: *Ik zoek niet mijn eigen eer; maar de eer van Hem die ieder zal oordelen*¹.

1) Joh 8,50

4 het juiste woord

Laten we nutteloos gepraat vermijden. Strooi je woorden niet nodeloos rond, als je bij machte bent je tong te bedwingen; want onze Rechter heeft gezegd: *Van ieder onnut woord dat de mensen spreken, zullen zij rekenschap moeten afleggen op de dag van het oordeel*¹. (...) Een woord is ijdel als het onoprecht is en niets oplevert, of als het ongefundeerd is, of zonder noodzaak gesproken. Probeer door je verlangen naar opbouwende woorden die nutteloze conversatie om te buigen. Denk aan de gestrengheid van de Rechter, die komen zal. Houd deze raad innerlijk bij je; en deel dit met je naasten. Laat niet na hen zo goed als je kunt te waar-
schuwen.

1) Mt 12,36

5 liefde voor je vijand

Indien je van een ander - als van een rover - te lijden hebt, wees dan op je hoede voor de verborgen rover, die op geen enkele manier beter is te verslaan dan door die uiterlijke rover lief te hebben. Dit is het uiterste bewijs van onze liefdadigheid: dat we zelfs hen liefhebben die zich tegen ons keren¹.

1) Mt 5, 44

6 zalig de armen

God heeft hen uitgekozen die in de wereld niet in tel waren¹. Dikwijls brengt de verachting door de een mens tot zichzelf. (...) De armen en de zwakken, de lammen en de blinden: zij worden allen uitgenodigd², en zij komen; want de verworpenen in deze wereld zijn veelal eerder bereid naar Gods stem te luisteren dan zij die in de wereld opgaan. En elke zondaar die tot inkeer komt haalt zich de verachting van de wereld op de hals.

1) 1Kor 1,28 2) Lc 14,21

7 bekering

Je ziet het wel gebeuren dat mensen, als zij zich van een bepaalde zonde bewust worden, hier zoveel spijt van krijgen dat de liefde voor God in hen een plaats gaat vinden. Zij beginnen zich toe te leggen op een goed leven; en ondergaan van harte de moeite die dit met zich mee brengt. Zij keren aan de wereld de rug toe en ontvluchten alle lof en eerbetoon.

8 God in ons

Jezus leert: *Mijn Vader zal je liefhebben; en wij zullen bij je komen en onze intrek bij je nemen*¹. De Heer komt ons hart bewonen! Als je bezoek verwacht van een invloedrijk persoon, zul je je huis schoonmaken, om Hem niet te mishagen. Verwijder dan nu de vlekken van het kwaad uit het huis van je ziel, om de komst van God voor te bereiden.

1) Joh 14,23

9 voorzichtigheid

Een voorzichtig mens bereidt zich voor op mogelijke tegenwerking, met de beledigingen in gedachten die de Verlosser zijn aangedaan. Als dit gebeurt, zul je het beter en vastberadener kunnen doorstaan, naarmate je jezelf van te voren beter bewapend hebt. Als je onvoorbereid op tegenwerking stuit, ben je als iemand die in de slaap wordt overvallen: je wordt snel verslagen, omdat de vijand geen weerstand ontmoet.

10 ontmoeting met de Heer

De monnik Martyrius ging eens op bezoek bij een ander klooster, waar een heilige abt aan het hoofd stond. Onderweg ontmoette hij een leprolijder, die in al zijn ledematen door de ziekte was aangetast; en niet bij machte zijn verblijfplaats te bereiken. De man Gods was begaan met de toestand van de zieke. Hij spreidde zijn habijt uit op de weg, liet de man hierop zitten, en maakte zo een bundel van zijn gewaad, die hij over zijn schouder mee kon sjouwen. Toen zij in de buurt van het klooster kwamen, riep de abt met luide stem: Open snel de poort, want broeder Martyrius is in aantocht; en hij brengt de Heer met zich mee!

11 berouw

De rechtvaardige ziel wordt op vier wijzen beroerd door berouw: als hij zich zijn zonden herinnert en overdenkt vanwaar hij komt; als hij beeft voor Gods oordeel en overdenkt waar Hij heengaat; als hij stilstaat bij het kwaad in dit bestaan en met pijn beziet waar hij nu is; en als hij de vreugde beschouwt van de hemelse woning die hij nog niet heeft bereikt, en met spijt overweegt wat hij nog niet bezit. (...) Dit berouw doet de ziel ernaar streven de ogen van het hart te richten op die straal van goddelijk licht.

* * *

Isidorius van Sevilla (560 – 636) kerkleraar

Zijn broer St Fulgentius werd bisschop, zijn zuster St Florentina heeft tal van kloosters gesticht en zijn oudste broer St Leander, bisschop van Sevilla, heeft hem opgevoed. Verlangend naar een bestaan als monnik, moest hij echter Leander na diens dood opvolgen; en diens werk voortzetten de afgescheiden Arianers¹ en de heidense volken in het Spaanse schiereiland tot het katholieke geloof te brengen. Als voorzitter van de Spaanse bisschoppensynode kon hij de reorganisatie van de kerk ter hand nemen; en het onderwijs hervormen, dat hij zag als een middel ter integratie van de verschillende bevolkingsgroepen. De ‘schoolmeester van de middeleeuwen’ ontwikkelde een leermethode die tot buiten de landsgrenzen bekend werd. Bij zijn dood waren de meeste Arianers met de kerk verzoend.

1) Zij ontkennen de goddelijke natuur van Christus

1 de heilige Schrift

Christus, die in het evangelie wordt geopenbaard, is voorzeggd in de wet; of liever: hijzelf heeft hierin gesproken door de profeten, zoals er geschreven staat: *Zij zullen weten dat Ik het ben die spreek*¹. Hij die de wet heeft gegeven voor de opvoeding van kinderen, maakt nu het evangelie bekend als het volmaakte onderricht ten leven aan volwassenen. In de wet worden de goederen van deze aarde beloofd aan hen die werken; in het evangelie stelt hij het koninkrijk van de hemel in het vooruitzicht aan hen die onder de genade leven in geloof. Met recht wordt het evangelie genoemd *het goede nieuws*; want goed nieuws is het inderdaad, waardoor zij die het aannemen tot kinderen van God worden.

1) Jes 56,2

2 de zondag

De apostelen heiligden de zondag door religieuze plechtigheid, omdat de Verlosser op deze dag is verrezen uit de dood. Het wordt ‘de dag van de Heer’ genoemd, opdat wij, zonder de belemmering van aardse bezigheden en de verlokkingen van de wereld, hem op deze dag niet anders zullen dienen dan door aanbidding, verering en eerbied, in de hoop op onze opstanding met hem. Juist zoals onze Heer en Redder uit de dood is opgestaan, hopen wij te zullen worden opgewekt op de laatste dag.

3 onze Vader

In de eerste drie beden gaat het om hemelse, in de laatste vier om aardse zaken, waar om wordt gevraagd teneinde eens de hemelse stad te mogen bereiken. Als wij bidden: *Uw naam worde geheiligd, uw Rijk kome, uw wil geschiede*, dan nemen deze drie dingen al een aanvang op aarde, in de hoop op de vervulling in dat leven, waar de heiliging en de wil en het koninkrijk van God voor altijd verblijven in de heiligen. Om het volgende, het dagelijks brood, dat zowel aan het lichaam als aan de ziel wordt geschonken, wordt in deze wereld gebeden. Hier wordt ook, na het voedsel te hebben ontvangen, vergeving gezocht, zoals ook de medemens in liefde wordt vergeven. Het is in deze wereld dat we vragen niet beproefd te worden; en hier smeken we tenslotte om met Gods hulp bevrijd te worden van het kwaad. In die andere plaats bestaan deze dingen echter niet.

4 dagelijkse communie

Sommigen zeggen dat wij dagelijks te communie moeten gaan, tenzij een zonde dit in de weg staat; omdat wij, zoals de Heer geboden heeft, erom vragen dat dit brood ons dagelijks wordt gegeven met de woorden: *Geef ons iedere dag ons dagelijks brood*¹. Zij zeggen dit terecht, indien zij het ontvangen met eerbied, vroomheid en nederigheid; en hier niet toe overgaan in de hoogmoedige overtuiging van hun eigen gelijk.

Anderzijds, als zij zonden hebben begaan die hen als doden van het altaar verwijderd houden, moet eerst boete worden gedaan, eer deze reddende medicijn kan worden ontvangen, immers: *Wie op onwaardige wijze eet, eet en drinkt zijn eigen vonnis*². Onwaardig ontvangen betekent dat men ontvangt op het moment dat men boete behoort te doen.

1) Mt 6,11 2) 1Kor 11,29

5 de psalmen

Het psalmboek met zijn aansprekende melodieën wordt gebruikt om de zielen gemakkelijker tot inkeer te brengen. In de vroege kerk gebruikte de psalmlezer slechts een geringe stemverhoging, zodat het meer op spreken dan op zingen leek. De zang is niet om spirituele maar om gevoelsredenen ingevoerd, opdat de zielen, als zij niet door de woorden worden geraakt, bewogen zullen worden door de aangenaam klinkende melodie.

6 de menswording

Omdat de wereld zijn fouten niet inzag, heeft God zijn Zoon gezonden, om in een menselijk lichaam aan de mensen te verschijnen en zondaars te genezen. Hij werd één met het mensenras, omdat Hij in zijn eigen wezen niet voor de mensen kenbaar was. Het Woord is vlees geworden, opdat hij mocht worden gezien. In een lichaam zijnde, was hij nochtans niet veranderd. Hij nam het menszijn aan, zonder zijn goddelijkheid te verliezen. Eén en dezelfde is God en mens. Met de natuur van God is hij gelijk aan de Vader; en door zijn menselijke natuur is hij één van ons, en voor ons sterfelijk gemaakt. Hij bleef wat hij was en hij vernieuwde wat hij niet was, om zo te bevrijden wat hij had gemaakt.

7 lectoren

Bij de wijding van lectoren zal de bisschop eerst aan de mensen hun levenswijze voorhouden, waarop hij hun het boek met de goddelijke boodschap overhandigt, waaruit zij het woord van God zullen voordragen. Wie tot deze waardigheid wordt geroepen, moet belezen zijn en kennis bezitten van de betekenis van de woorden. Zo zal hij bij het lezen van de zinnen kunnen zien waar een paragraaf eindigt, waar de nadruk van een zin moet worden gelegd en waar een uiteenzetting wordt besloten. Naast deze toerusting zal hij een krachtige uitspraak hebben; en zo de gedachten en gevoelens van de mensen aanspreken en hen tot een goed begrip brengen.

8 de geestelijkheid

Geestelijken, apart gezet van het gewone leven, worden door de wet van de vaders gewaarschuwd zich te vrijwaren van de wereldse genoegens van de zinnen, geen deel te nemen aan schouwspelen, parades en publieke feestmaaltijden, en hun privéleven niet alleen kuis maar ook sober te houden. (...) Zij dienen misleiding en samenzwering te doorzien en zich ver te houden van tweespalt, rivaliteit, na-ijver en laster. Zij moeten onderweg hun ogen niet laten rondwalen en hun tong in bedwang houden; en niet opgeblazen optreden, maar bescheiden zijn, wellevend en eenvoudig. obscene woorden en daden moeten zij met beslistheid afwijzen.

* * *

Johannes Climacus (575 - 649)

Deze kluizenaar bij het klooster op de Sinaï - de berg, waar Mozes van JAHWEH de 2 stenen platen met de wet ontving - werd tot een veelgezocht raadsman voor de talrijke monniken die hier in eenzaamheid of in kloosterverband leefden; tot hij op gevorderde leeftijd en zeer tegen zijn zin tot abt werd gekozen. Zijn naam Climacus (van de ladder) komt van zijn bundel geestelijke raadgevingen voor kloosterlingen *de geestelijke ladder*, met 31 treden, opstijgend naar omhoog. Deze catechetische instructie is honderden jaren in gebruik gebleven.

1 boete

Boete is de verzoening met de Heer door het stellen van goede daden, die tegengesteld zijn aan de begane fouten. Boete is zuivering van het geweten. Boete is het geduldig verdragen van allerlei kwellingen. De boeteling is de bewerker van zijn eigen bestraffing. Boete is een krachtige versterking van de maag, en een treffen van de ziel dat hevig wordt ondergaan.

2 kwaadsprekerij

Ontzie de kwaadspreker niet; maar zeg: "Hou op, ik bega dagelijks zwaardere zonden: zou ik die man dan veroordelen?" Zo maak je dubbele winst; want met dezelfde zalf genees je én jezelf én je naaste. Dit is immers één van de directe wegen tot de vergeving van zonden, indien we tenminste het woord voor waar houden: *Oordeel niet, en je zult niet geoordeeld worden*¹.

1) Mt 7,1

3 vasten

Vasten betekent geweld tegen de natuur. Het is wegsnijden van wat zoet is in de mond, uitsnijden van de brand van de hartstocht, uitroeien van slechte gedachten, bevrijding van dromen, zuivering van het gebed, verlichting van de ziel, bewaking van de geest, bevrijding van de verstoktheid, nederig gezucht, onthouding van veelpraterij, aanzet tot stilheid, bewaking van de gehoorzaamheid, verlichting van de slaap, gezondheid van 't lichaam, bevorderaar van hartstochtloosheid, vergiffenis van zonden, deur en geniëting van het paradijs.

4 de heiligen

Het is onmogelijk in één keer de levenswijze van de heiligen na te bootsen. Denk aan 't psalmwoord: *U hebt mij door benauwdheid en verschriking doen gaan; en U wekt mijn ziel tot leven, verzezen uit de diepte der aarde*¹. Gezegd hij die omwille van de Heer dagelijks wordt beschimpt en geminacht en zichzelf in toom houdt. Hij zal zich bij het koor van de martelaren voegen; en zich vrijmoedig met de engelen onderhouden. Gezegd de monnik, die zich vernedering en misprijzen waardig acht². Gezegd de mens die zijn eigen wil volledig heeft doen sterven.

1) ps 71,20 2) Mt 5,11

6 zachtmoedigheid en woede

Zachtmoedigheid is een onbewogenheid van de ziel, gelijkmoedig zowel onder vernederingen als bij loftuigingen. Het begin van afwezigheid van woede is het stilzwijgen van de lippen, ook als het hart in verwarring is. Het tussenstadium is het stilzwijgen van de gedachten, als de ziel slechts weinig in verwarring is. Het eindstadium is de onverstoorbare gemoedsrust, temidden van onzuivere winden. Boosheid is het volharden in verborgen haat, en het verlangen kwaad te doen aan wie ons verbitterd heeft.

7 zwijgen

Verstandig stilzwijgen is de moeder van 't gebed, terugroeping uit gevangenschap, opzichter over gedachten, ontdekker van vijanden¹, gevangenis voor berouw, vriend van tranen, beoefenaar van 't denken aan de dood, het oordeel en de eeuwige straf, dienaar van de heilzame rust, vijand van vrijpostigheid, metgezel van stilheid, vermeerdering van kennis, bewerker van beschouwing, onzichtbare vooruitgang en verborgen opgang.

1) demonen

8 eerbetoon

God verbergt vaak voor ons de deugden die wij bezitten; maar de man die ons prijst opent onze ogen hiervoor. Als dan onze ogen open zijn, is onze rijkdom verdwenen. De vleier is een dienaar van demonen, een handlanger van de hoogmoed, de vernietiger van berouw, de verwoester van deugden, en iemand die doet afdwalen. Zij, die jou prijzen, misleiden je.

* * *

Maximus Confessor (580 - 662)

Mogelijk was hij secretaris van keizer Heraclius; maar hij trok zich terug in een klooster. In zijn strijd voor de verkondiging van Christus als mens met de mensen en God-met-ons kwam hij in botsing met door de keizer gesteunde aanhangers van hen die afdeden aan het menszijn van Jezus. Na jaren van verbanning is deze vooraanstaande theoloog vanwege zijn belijdenis van het geloof, waar hij de naam Confessor aan dankt, veroordeeld tot wrede verminking, hetgeen hij niet lang heeft overleefd.

1 vrije wil

Bij vrijwillige onderwerping aan God krijgen wij heerschappij over onze wil; en leren wij slechts te willen wat God wil. Onze Redder, die het onze heeft aangenomen, sprak: *Niet zoals ik, maar zoals U wilt*¹. Paulus, alsof hij zichzelf ontkende en geen eigen leven had, zei: *Ik ben het niet meer die leeft, maar Christus die leeft in mij*². Denk niet dat het mijn bedoeling is de vrije wil te ontkennen. Ik spreek over een zelfgewilde overgave, verlangend onze weg te gaan met Hem die ons tot leven heeft geroepen.

1) Mt 26,39 2) Gal 2,20

2 genade

De genade van de Geest maakt duidelijk dat God aan het werk is; en dat er in alles de activiteit is van God en van hen die de verwantschap met God waardig zijn. Hij zal allen vervullen op een wijze die bij ieder afzonderlijk past. Het is daartoe noodzakelijk dat allen stoppen met een zelfgewilde beweging naar iets anders, als de enige schoonheid verschijnt, die onze verlangens verzadigt. (...) Al ons werken en elke goede gedachte zal begerig zijn gericht op dat einde, waarin alle verlangens tot rust komen.

3 als engelen

Wij volgen op aarde de levenswijze van de engelen, als wij ons niet af laten leiden van de dingen die uit God zijn. Als wij leven overeenkomstig ons gebed, zullen wij dagelijks het Woord mogen ontvangen als levenbrengend brood, dat onze zielen voedt en ons de kracht van de ons geschonken goede gaven doet behouden. Het Woord heeft immers gezegd: *Ik ben het brood dat uit de hemel is neergedaald en leven schenkt aan de wereld*¹.

4 woede

Levensheiliging betekent versterving van de zintuigelijke begeerte. Als wij hierdoor niet langer worden beheerst, brengen wij het ongepaste geschreeuw van de woede tot bedaren. De begeerte kan dan de woede niet meer opwekken door deze te overreden te vechten voor eigen genoegens; want zij is tot lijk geworden door de heiliging door de rede. De woede, die de rechten van de begeerte opeist, houdt op met razen als zij dit bemerkt.

5 gebed

Wie bidt moet niet stil blijven staan op die steile helling die leidt tot God. (...) Hij moet het verstand en de vastbeslotenheid van de ziel verheffen tot het goddelijke, om Jezus te kunnen volgen, de Zoon van God, alomtegenwoordig, *die de hemelen is doorgedaan*¹. Door Gods beschikking van de menswording heeft hij alles voor ons ondergaan, opdat wij door hem te volgen alles zouden doorstaan wat hij heeft ondergaan, om zo met hem te leven.

1) Heb 4,14

6 de woestijn

De woestijn stelt de huidige wereld voor, door hartstochten beheerst. De geest, die in deze gesteldheid wordt onderricht in de ware kennis van de geschapen dingen, ontvangt van God de verborgen en mystieke opdracht om uit het 'Egypte' van 't hart - het rijk van de zintuigen - goddelijke gedachten vrij te maken over de geschapen wezens, overeenkomstig de bevrijding van de Israëlieten. Deze gedachten zijn nutteloos voor wie zich laten leiden door vleselijke begeertes; maar wie trouw aan Gods opdracht de kennis hiervan bij zich draagt, met de innerlijke houding van bezinning, zal zeker voortgang boeken op de weg van de deugden, een weg die op geen enkele wijze vertraging toelaat van hen die hem volgen. Integendeel nemen zij deel aan de altijd voortgaande wedloop van de ziel naar het doel van de hemelse roeping. Stilstand op de weg van de deugden is echter het begin van kwaad. Indien de geest, onderworpen aan de begeertes en vastgehouden door de materiële zaken die zich langs deze weg aan alle zijden aandienen, wordt zij werelds; en wordt het besneden hart onbesneden. De ziel verliest dan de zuiverheid van gedrag en bezinning, die voortkomt uit een God-gewijd leven.

7 onthechting

Laten we tevreden zijn met de dingen die noodzakelijk zijn voor ons bestaan; en niet zoeken naar wat ons leven verder kan veraangenamen. Laten we daarbij God vragen in staat te zullen zijn onze ziel te vrijwaren van de slavernij der begeerte, zodat zij niet langer wordt beheerst door de dingen die het lichaam aangaan. Laten we dus tonen dat we eten om te leven; en geen grond geven aan de beschuldiging dat wij zouden leven om te eten. Het eerste is immers eigen aan de redelijke, het tweede aan de redeloze natuur. Laten we daarbij ons gebedsleven nauwgezet bewaken en door onze daden aantonen stevig verankerd te zijn in het ene en enige leven door de Geest; en dat wij dit huidige bestaan benutten, teneinde aan dit leven door de Geest deel te mogen hebben.

8 lichaam en ziel

De ziel is gemaakt gelijkend op de Schepper. Door verlangen en liefde houdt zij vast aan God, deelt zij in het goddelijk leven en gaat zij door vergoddelijking op Hem gelijken. Omdat God, die zorgt voor het lagere - het lichaam - het gebod heeft uitgevaardigd de naaste lief te hebben, maakt de ziel een verstandig gebruik van het lichaam. Door de beoefening van de deugden wint het lichaam aan vertrouwdheid met God; en gaat Hem samen met de ziel dienen. God, neemt de ziel tot woning, en gebruikt deze als instrument om zich tot het lichaam te richten; en maakt het door de innige band tussen lichaam en ziel mogelijk dat het lichaam gaat delen in onsterfelijkheid. Het komt erop neer, dat de ziel is voor 't lichaam wat God is voor de ziel.

9 verleiding

Er is aangename en pijnlijke verleiding. De duivel trachtte de Heer in verleiding te brengen door gulzigheid, hebzucht en ijdelheid, die aanleiding geven tot aangename dingen. Toen hij was afgewezen, vertrok hij tot de vastgestelde tijd. Tot welke tijd? Tot het lijden op het kruis, opdat hij door zijn aanval met onvrijwillige en pijnlijke verleiding - zo dacht hij - iets van menselijke hartstocht in hem zou kunnen ontdekken. Hij werd door dezelfde dingen verjaagd; en door het kruis verslagen en tot niets gebracht.

* * *

Germanus van Constantinopel (overl. 730)

Germanus, aartsbisschop van Constantinopel, verzette zich tegen het keizerlijk verbod op iconen: *Wij aanbidden niet de kleuren op het hout, maar de onzichtbare God, die aan de boezem van de Vader is.* Gedwongen zijn ambt neer te leggen, trok zich terug in een klooster. Zijn uitleg van de mis is eeuwenlang toonaangevend geweest in de kerken van het Oosten.

1 het evangelie

God verschijnt ons niet in dromen, zoals bij de profeten, maar in een zichtbare gedaante, in een mens. (...) *Wij hebben zijn heerlijkheid gezien, de heerlijkheid van de eniggeboren Zoon van de Vader, vol van genade en waarheid*¹. Door hem heeft de Vader van aangezicht tot aangezicht en niet in raadsels tot ons gesproken. Vanuit de hemel heeft Hij van hem getuigd, toen de stem sprak: *Dit is mijn geliefde Zoon*². Hij is de wijsheid, het Woord en de kracht, door de profeten voorgezegd. In de evangeliën wordt hij geopenbaard, opdat allen die hem aannemen en in zijn naam geloven *de macht zouden ontvangen als kinderen van God te leven*³. *Wij hebben het gehoord en met eigen ogen gezien*⁴, wij getuigen van hem, de wijsheid en het Woord van God; en wij roepen het uit: Eer aan God! De Geest, die verborgen was in een lichtende wolk⁵, spreekt nu door een mens. *Luister naar hem*⁶!

1) Joh 1,14 2) Mt 3,17 3) Joh 1,12 4) 1Joh 1,1 5) deut 1,33 6) Mt 17,5

2 het Lam van God

Christus heeft zichzelf door het offer van zijn lichaam als een gave aangeboden aan zijn God en Vader, als een offerlam¹. Als hogepriester² en als mensenzoon offert hij en wordt hij geofferd als een mystiek bloedeloos offer; en stelt hij voor de gelovigen de redelijke eredienst in, waarin wij deelgenoten worden gemaakt van het eeuwige en onsterfelijke leven. Dit lam is in Egypte door Mozes voorafgebeeld *in de avondschemering*³, toen het bloed van het lam de verderfengel aan hen voorbij deed gaan, zodat het volk niet werd gedood. Dit geeft aan dat het ware lam van God bij het vallen van de avond is geofferd: hij, die op zijn kruis *de zonde van de wereld heeft weggenomen*⁴; want *Christus, ons paaslam, is voor ons geslacht*⁴.

1) Joh 1,29 2) Heb 2,17 3) ex 12, 7vv 4) 1Kor 5,7

3 de verrijzenis

Aan het eind van het dankgebed volgt de gedachtenis van hen die gestorven zijn in geloof in de God van de geesten en van alle vlees, van hem die Heer is zowel van de doden als van de levenden; en die heerst over hen in de hemel, op de aarde en in de onderwereld. Want Christus is als koning aanwezig; en de Geest roept levenden en doden tot eenheid en rust, tot de verschijning van onze God en Redder Jezus Christus, als zij zich zullen verzamelen voor zijn aangezicht. De boeien van de zielen in de onderwereld worden losgemaakt door de dood en verrijzenis van Christus, de *eersteling van de oogst*¹. Hij heeft voor allen de weg gebaad tot de opstanding uit de dood.

1) deut 26,2

4 het offer

Abraham bouwde een altaar, legde het hout erop en zijn zoon; en bracht toen in diens plaats een ram als offer¹. Zo heeft het God de Vader, die vanouds is² en zonder begin, in de laatste dagen aan Abraham³ behaagd als zijn nageslacht zijn Zoon in het vlees te doen verschijnen, geboren uit de onbevleete maagd en moeder van God. Als mens heeft Jezus geleden in het vlees; maar als God bleef Hij onkwetsbaar. Christus heeft zijn kruis opgenomen. In plaats van een ram offerde hij zijn vlekkeloze lichaam; en werd hij in zijn zijde doorstoken⁴. Hij werd de hogepriester die zichzelf ten offer bracht⁵ om de zonden van velen te dragen. Hij stierf als een mens en verrees als God; en verkreeg hierbij de heerlijkheid die hij bezat, al voor de wereld bestond⁶.

1) gen 22,13 2) ex 3,14 3) gen 22,16v 4) Joh 19,34 5) Heb 7,26v 6) Joh 17,5

5 Maria's dood

Toen Christus zijn moeder bij zich wilde nemen, heeft Hij haar door de engel doen weten dat het ogenblik van haar inslapen daar was; opdat zij bij het naderen van haar dood niet zou worden bezwaard door het afscheid van de achterblijvenden, zoals dat bij sterfelijke mensen het geval is. Ook sterke mensen kunnen bij de scheiding van ziel en lichaam geestelijk in nood komen. Om die reden heeft Hij, die alles weet, zijn engel tot haar gezonden; opdat niet het natuurlijke instinct van het lichaam haar door een onverwachte dood in verwarring zou brengen.

* * *

Beda (672-735) kerkleraar

Een licht van de kerk, noemde Bonifacius zijn Engelse landgenoot. Als zevenjarige kwam hij het klooster binnen, om het niet meer te verlaten. Beda is bekend geworden als schrijver over kerkgeschiedenis; maar hij schreef ook over de kerkvaders en de Bijbel. Op zijn sterfbed dicteerde hij nog zijn commentaar op het Johannes-evangelie; en sloot dit zo af: *Ik bid u Jezus, vol van liefde, die het mij hebt gegeven vol vreugde de woorden van uw kennis te mogen indrinken, dat u het mij in uw ontferming geeft om te verschijnen voor u, de bron van het leven.*

1 gebedsverhoring

Wij bidden: *Uw Rijk kome*. Toch ontvangen wij dit Rijk niet direct maar op de vastgestelde tijd. De voorzienigheid van de Schepper heeft dit zo bepaald, opdat ons verlangen bij aanhoudend gebed intenser zal worden en dagelijks zal toenemen, totdat wij hetgeen wij zoeken in volkomen vreugde zullen bezitten. We moeten ons ook realiseren dat, als wij bidden voor mensen die kwaad doen, en wij hun bekering niet kunnen bewerken, de vrucht van ons gebed ons toch niet ontnomen wordt. Hoewel zij niet waardig waren behouden te worden, zullen we de beloning ontvangen voor de liefde die wij aan hen hebben besteed.

2 de barmhartige Samaritaan

*Hij zette de gewonde man op zijn ezel, bracht hem naar een herberg en verzorgde hem*¹. De ezel is het lichaam waarin hij (Jezus) tot ons heeft willen komen. Hij zette de gewonde hierop, omdat hij onze zonden (onze 'wonden') heeft gedragen op het kruis²; en *het verloren schaap* op zijn schouders heeft gelegd en teruggebracht bij de kudde³. 'Op zijn ezel gezet te worden' betekent dus te geloven in de menswording van Christus en de betekenis hiervan te leren; en zo beveiligd te worden tegen de aanvallen van de vijand. De herberg is de kerk waar reizigers, op weg naar hun eeuwige woning, kracht opdoen tijdens hun reis.

1) Lc 10,34v 2) 1Pe 2,24 3) Lc 15,4

3 de aanwezigheid van de Heer

De Heer verschijnt aan zijn leerlingen terwijl zij over hem spreken. Hij geeft hun een visioen van zijn aanwezigheid, naar zijn woord: *Waar twee of drie bijeen zijn in mijn naam, ben ik in hun midden*². Wat hij te allen tijde doet door de aanwezigheid van zijn liefdevolle goedheid, maakt hij hier door zijn lichamelijke aanwezigheid ook nog eens zichtbaar, teneinde de standvastigheid van ons geloof te bevorderen.

1) Joh 20,19 2) Mt 18,20

4 dankbaarheid

Hoe slechter een ziel die tot leven is geroepen eraan toe was, hoe meer anderen door dit voorbeeld tot inkeer komen. Denk aan David¹, of aan Petrus²: hoe hoger zij stonden, hoe dieper hun val. En hoe dieper hun val, des te groter hun vreugde en dankbaarheid dat zij weer werden opgericht. Hoe meer dus de liefde vanwege Gods genade in iemand zichtbaar wordt, hoe zekerder ook de hoop op redding is, bij allen die hierdoor tot inkeer komen; zodat met recht gezegd wordt dat God zijn volk bezoekt.

1) 2Sam 11-12 2) Mt 26,69-75

5 verkeerde gedachten

Door elk spoor van zonde te verwijderen, worden wij geschikt als woning voor de Geest, die in het oordeel ons zal berechten. Bedenk dat er drie soorten verkeerde gedachten zijn: gedachten die de geest besmeuren door de bedoeling kwaad te doen, die de geest vertroebelen door behagen in de zonde, hoewel er niet in wordt toegestemd; en gedachten die op zich geen kwaad doen, maar de geest ervan afhouden het goede te overwegen.

6 bouwen op de rots

De kerk is gebouwd op een Rots; en *die Rots is Christus*¹. Als je tot geloof in hem komt en zijn liefde in het hart draagt, hoef je geen enkel gevaar te vrezen. Iemand echter die afvallig wordt; en door ontkenning of levenswijze de belijdenis van de gelovigen geweld aandoet, kan niet worden gezien als iemand die zijn huis op een rots heeft gebouwd². Hij heeft gebouwd op zand, zonder fundering; en volgt niet Jezus na, oprecht en nederig van hart; maar draagt een aards en vergankelijk masker van godsdienstigheid.

1) 1Kor 10,4 2) Mt 7,24-27

7 de verrijzenis van het lichaam

Wij moeten geloven dat onze lichamen na de opstanding bekleed zullen worden met hemelse heerlijkheid¹, om naar eigen wil te kunnen handelen, en te mogen bereiken wat we verlangen. We zullen dan niet de behoefte voelen om te eten: dat zou ons niet van nut zijn. In die onsterfelijke wereld zal in het geheel geen gebruik worden gemaakt van aards voedsel. Hier hebben de kinderen van de verrijzenis geen ander voedsel dan het ware, verlorene leven, vrede, blijdschap en alle goeds.

1) 1Kor 15,44

8 genade

God bezocht Sara, zonder hoop op nageslacht¹, om haar in genade te schenken wat de natuur haar onthield. Dit geldt voor alle kinderen van de belofte², die gered worden: niet vanwege hun persoonlijke verdienste³, maar door de uitverkiezing van zijn genade; niet op grond van hun eigen inspanning, maar door de Heer die de harten bezoekt en de belofte van genade vervult.

1) gen 21,1vv 2) de gelovigen

9 dwaling

Tien lepralijders bleven op een afstand staan en riepen om genezing^{1,2}. Zij mogen lepralijders worden genoemd, die – zonder de ware kennis van het geloof – allerlei afwijkende leerstellingen aanhangen. Deze mensen verbergen hun onwetendheid niet, maar verkondigen hun dwaling als het hoogste inzicht en laten zich hierop voorstaan. (...) In de kerk kunnen zij geen plaats hebben; maar van een afstand kunnen zij tot Jezus roepen.

1) Lc 17,12 2) Vanwege het besmettingsgevaar moesten zij afgezonderd leven.

10 profeten en apostelen

Jezus sprak: *Gelukkig de ogen die zien wat jullie zien¹. Abraham was verheugd dat hij mijn dag mocht zien.* Ook Jesaja² en Micha³ en veel andere profeten hebben de grootheid van God gezien⁴. Daarom worden ze zieners genoemd. Maar ze zagen hem als 't ware in een donkere spiegel en begroetten hem uit de verte; terwijl de apostelen de Heer voor ogen hadden, met hem aten en hem dingen konden vragen en van hem leerden wat zij graag wilden weten.

1) Lc 10,23 2) Jes 9,1-6; 11v 3) Micha 5,1-3 4) 1Pe 1,10v

* * *

Johannes van Damascus (690 - 749) kerkleraar

Johannes volgde zijn vader op als schatbewaarder aan het hof van de kalief van Damascus, een moslim die een liberaal bewind voerde in zijn uitgestrekte rijk. Later trok hij zich terug in een klooster nabij Jeruzalem, om zich als monnik geheel aan contemplatie en literaire arbeid te kunnen wijden. Zijn catechismus is in de kerken van het Oosten eeuwenlang in gebruik gebleven.

1 Maria ten hemel opgenomen

Vol van de Geest aanvaardde zij in de boodschap van de engel de wil van de Vader; en zonder de lust van de gemeenschap met een man ontving zij in haar schoot het Woord van God, die alles draagt. (...) Hoe zou de dood haar verslinden, die zo geheel en al verenigd was met God? Hoe zou het dodenrijk haar kunnen opnemen en het bederf dit lichaam durven te beroeren, dat het Leven zelf had gedragen?

2 het ontstaan van de wereld

Hoe kan de eenheid van het heelal blijven bestaan, zonder een almachtige aanwezigheid die uiteenvallen verhindert? Wie heeft de elementen samengebracht en verdeeld? Wat zet hen in een voortdurende, ononderbroken beweging? Is het niet de Maker van alle dingen, die al het zijnde aan wetten heeft onderworpen, waardoor alles in stand wordt gehouden? Is Hij het niet die de elementen tot bestaan heeft geroepen? Je kunt dit onmogelijk aan een spontane werking toeschrijven, want door welke macht zouden de elementen zelf zijn ontstaan? En welke macht heeft alles zijn plaats gegeven en met elkaar in harmonie gebracht, door de wetten die hun bestaan beheersen? Het is duidelijk dat hier méér aan de hand is dan uitsluitend een spontane actie.

3 de eigenschappen van God

Zonder begin, eeuwig, immateriëel, goed, scheppend, rechtvaardig, zonder grens, verlichtend, onveranderlijk, onbeperkt, ongezien, niets behoevend, albeheersend, leven gevend, almachtig, het heelal omvattend en onderhoudend: al deze eigenschappen bezit de Godheid uit zichzelf. Van buiten zichzelf heeft Hij niets ontvangen. Naargelang ieders vermogen het te ontvangen deelt Hij alle goeds aan zijn schepsels mede.

4 de Koran

Mohammed leert dat Christus geschapen is en dat hij uit Maria, de zuster van Mozes en Aäron, geboren is zonder dat zij bevrucht was¹. Want het woord van God, zo zegt hij, en de Geest kwamen over Maria; en zij bracht Jezus ter wereld, die een profeet was en een dienaar van God². En dat de Joden hun eigen wet overtraden door hem te willen kruisigen, maar dat ze alleen zijn schaduw gekruisigd hebben, maar dat Christus zelf niet gekruisigd is en ook niet gestorven³. God nam hem bij zich op in de hemel, omdat Hij hem liefhad. Hij zegt bovendien dat toen Jezus naar de hemel was opgegaan, God hem vroeg: “Jezus, heb je gezegd: Ik ben de Zoon van God?” En dat Jezus’ antwoord luidde: “Genade, Heer, U weet dat ik dat niet heb gezegd en dat ik het niet beneden mijn waardigheid acht uw dienaar te zijn.

1) soera 19,20 2) soera 3,45; 66,12 3) soera 4,56-59

5 de engelen

Engelen bezitten de macht de wil van God direct ten uitvoer te brengen; en zijn met zo'n snelheid toegerust, dat zij prompt worden aanschouwd, waarheen de goddelijke blik hen wenkt te gaan. Zij zijn de bewaarders van de aarde, gesteld over volken en landen, door de Schepper aan hen toegewezen. Door de wil van God, in wiens nabijheid zij verkeren, zijn zij aangesteld om ons te leiden; en ons tot hulp te zijn in wat wij ondernemen.

6 verdorvenheid

Door de verdorvenheid van de Boze gedreven, gaan sommigen zelfs zover het bestaan van God te ontkennen. Dit is wel het vreselijkste en meest dolzinnige dieptepunt van verwoesting, waarvan David, sprekend door de Geest van God de dwaasheid aangeeft als hij zegt: *De dwaas denkt bij zichzelf: Er is geen God*¹. De leerlingen van de Heer en zijn apostelen, onderricht door de heilige Geest, deden met hulp van de macht van zijn genade vele wonderen; en vingden met dit ‘net’ hen, die in de diepte van onwetendheid verkeerden, om hen te verheffen tot het licht van de kennis van God. Ook hun opvolgers in deze waardigheid, pastores zowel als leraren, staande in zijn genade en verlicht door de heilige Geest, konden door wonderen en door de verkondiging van het Woord hen verlichten die in de duisternis dwaalden.

1) ps 14,1

7 spreken over God

Veel van wat over God gaat kan wel worden aangevoeld, maar niet goed onder woorden worden gebracht. Als het gaat over zaken die groter zijn dan wij, zijn wij gebonden aan onze beperkte woordenschat. Sprekend over God, zijn wij gedwongen woorden te gebruiken als slapen, toorn, handen, voeten, zich verbergen, en zo meer. (...)

Met Gods *handen*¹ wordt bedoeld zijn wijze van werken, zoals wij onze handen gebruiken om iets te vervaardigen of onze kracht aan te wenden. Onder zijn *handelen*² moet worden verstaan zijn macht tot nauwkeurig beoordelen, en het stellen van eisen tot in details. Met zijn *voeten*³ wordt zijn komst bedoeld; en zijn aanwezigheid om de armen bij te staan en vijanden te wreken, zoals ook wij met onze voeten met een bepaald doel op een bepaalde plaats aankomen. Zijn *eed*⁴ is zijn onveranderlijk besluit. Zijn *toorn*⁵ stelt zijn afkeer van alle boosheid voor, zoals ook wij boos worden om wat ons niet bevalt; en zijn *slaap*⁵ is het uitstellen van zijn optreden tegen zijn vijanden.

1) Joh 10,29 2) Joh 5,17 3) Zach 14,4 4) gen 26,3 5) Mt 3,7 6) ps 44,24

8 Christus alleen

Wie naar hem verlangt, moet beginnen de ogen te sluiten, de zintuigen niet te achten, en zich innerlijk nergens meer mee bezig te houden; maar al die dingen achter zich te laten als niet ter zake doende en heilloze afleiding. Hij moet geheel in zichzelf zijn gekeerd en geen aandacht schenken aan wat hem nog te binnen komt, behalve alleen Jezus Christus, de verwonde; en zo zorgvuldig door hem de aandacht richten op Hem, dat is: door de mens tot God, door de wonden van zijn menszijn tot de innerlijke realiteit van zijn goddelijkheid. Zo kan hij zich als individu en als deel van het geheel, zonder aarzeling en zonder tegenwerping toevertrouwen aan Gods nooit aflatende voorzienigheid, zoals de Schrift leert: *Werp al je zorgen op Hem*¹, die alles kan; en: *Wees over niets bevreesd*²; en bovenal: *Het is mijn enig verlangen bij God te zijn*³; en: *Mijn God houd ik steeds voor ogen*⁴. Zo spreekt ook de bruid in het hooglied van Salomo: *Ik heb Hem gevonden die mijn ziel liefheeft*⁵.

1) 1Pe 5,7 2) Fil 4,6 3) ps 73,18 4) ps 16,8 5) hoogl 3,4

* * *

Bonifacius van Mainz (675 - 754)

Deze Engelse monnik, door Gregorius II belast met de verkondiging van het evangelie, begon zijn werk in Hessen, waar hij tot ieders ontzetting de boom omhakte, die gewijd was aan Donar. De afgod liet niets van zich horen; en het volk begon geleidelijk het geloof in hun oude goden te verliezen. In het kielzog van de apostel en zijn eerste gezellen kwamen nu vele Engelse zusters en monniken naar Duitsland. Bonifacius werd tot aartsbisschop gewijd en koos Mainz als hoofdplaats. Op 73-jarige leeftijd ondernam hij nog de evangelisatie van Friesland, waar hij bij Dokkum door zijn tegenstanders om het leven is gebracht.

1 eed van trouw

Ik, Bonifacius, bisschop door Gods genade, beloof u, gezegende Petrus, en uw vicaris, de gezegende paus Gregorius, en zijn opvolgers, in de naam van de Vader en de Zoon en de Geest, de ondeelbare Drie-eenheid, dat ik mijn oprecht geloof zal bewijzen aan de heilige katholieke leer; en dat ik met Gods hulp zal volharden in de eenheid van dit geloof, waarin zonder twijfel de redding van christenen is vervat. Op geen enkele wijze zal ik instemmen met hetgeen ingaat tegen de eenheid van de universele kerk, ongeacht wie mij daartoe tracht over te halen.

2 valse broeders (brief aan abdis Eadburga)

Het ergste van allen zijn de valse broeders, die met hun verraderlijkheid de kwaadaardigheid van ongelovige heidenen overtreffen. Bid daarom tot de genadige beschermer van onze levens en de enige toevlucht voor mensen in nood: tot het Lam van God dat de zonden van de wereld wegneemt, dat hij ons met zijn rechterhand zal beschutten, als wij ons bij de verblijfplaatsen van de wolven bevinden; dat de voetstappen van de afvalligen niet daar aangetroffen zullen worden waar de voeten gaan van hen die de toorts dragen van de vrede van het evangelie; en dat de almachtige Vader ons op de weg die wij gaan vurige en helder stralende toortsen in de hand zal geven, om de heiligen te verlichten met de kennis van de grootheid van Christus.

3 missie (brief aan een Schotse bisschop)

De Duitse oceaan is gevaarlijk voor wie hem bevaren. Wij bidden dat wij de haven van eeuwige vrede mogen bereiken zonder verwonding aan onze ziel; en dat wij, bij onze opgave het licht van de waarheid te brengen aan blinden en onwetenden - onwillig als zij zijn hier acht op te slaan - niet zelf in de duisternis van onze zonden zullen worden gehuld, en vergeefs de wedren hebben gelopen; maar dat wij, door uw voorbede gesteund, mogen voortgaan, verlicht door de glans van het evangelie.

3 bekering (brief aan Angelsaksische gelovigen)

Bid voor ons dat wij bewaard mogen blijven voor de strikken van Satan en van slechte en wrede personen; en dat het Woord van God zijn weg mag vinden en verheerlijkt wordt. Wij smeken u door uw gebeden voor ons te verkrijgen dat onze Heer en God Jezus Christus, die wil dat alle mensen behouden worden en tot kennis komen van God, de harten van de Saksen zal brengen tot de aanvaarding van het katholieke geloof; dat zij bevrijd mogen worden uit de strikken van de duivel; en dat zij tot de moederkerk vergaderd mogen worden.

4 vergankelijkheid (brief aan een leerling)

*Ga voort terwijl je het licht hebt, opdat niet de duisternis je overvalt¹. Alle tegenwoordige dingen gaan snel voorbij; maar de blijvende dingen liggen voor het grijpen. De kostbaarheden van deze wereld, zoals zilver, goud en edelstenen, verfijnd voedsel en modieuze kleding, gaan als een schaduw voorbij. Zij vervluchtigen als rook en verdwijnen als schuim, naar het betrouwbare woord van de psalmist: *De mens is als de bloemen in het veld: vandaag staan zij te bloeien, morgen zijn zij er niet meer*².*

1) Joh 12,35 2) ps 103,15

5 voorbede (brief aan bisschop Nothelm van Canterbury)

Ik vraag u mij te gedenken in uw gebeden, opdat het scheepje van mijn geest, heen en weer geslingerd door de aanhoudende stormen van de Germaanse stammen, door uw gebeden in een veilige, door rotsen omgeven haven mag aanlanden. (...) Mogen mijn reisgenoten en ik het waardig zijn met u verbonden te zijn door de band van de heilige Geest, verenigd in de liefde en in de vreugde van onze onderlinge genegenheid.

* * *

Gregorius van Narek (950 – 1003) kerkleraar

De zoon van de bisschop van de Armeense Kerk werd na de dood van zijn moeder opgevoed door zijn tante, abdis van het plaatselijke vrouwenklooster. Ingetreden bij de monniken van zijn stad, schreef deze dichter zijn commentaar op het hooglied en het gebedenboek *klaagzangen*, geschreven 'uit de diepte van het hart' en getuigend van een diep schuldbesef. Na zijn dood werd Gregorius als nationale figuur geëerd met een mausoleum, dat tijdens de Turks-Armeense oorlog is verwoest. Als eerste niet RK heilige is hij tot kerkleraar benoemd.

1 mijn offer

U, die alle geheimen kent, ik bied U aan het zuchten van mijn hart, mijn snikken en bedroefde kreten als de vruchten van mijn wankele geest, een geurig offer op het vuur van mijn gekwelde ziel, om opgezonden te worden tot U op het wierookvat van mijn ziel. Genadige God, beadem deze offergave; en zie dit met meer welgevallen aan dan een uitbundig offer, met veel wierook gebracht. Ik bid U, aanvaard deze eenvoudige woorden; en wend U niet afkeurend af.

2 Gods grootheid

Gever van alle gaven, oorsprong van alle goedheid, heerser over allen, schepper uit niets, groot en vol van heerlijkheid, ontzagwekkend, te hoog om te bevatten, zeer te vrezen, machtig en gestreng, licht dat allen verlicht (...), beschermende kledij en waardevolle mantel, schitterend sie-raad, krachtige hulp, betrouwbare toevlucht, nimmer afnemende genade, onuitputtelijke rijkdom, zuivere regen en glinsterende dauw, universele remedie, kosteloze genezing, hervonden gezondheid, sublieme aansporing en betrouwbare roeping, goed nieuws voor allen, koning die de slaaf verheft, beschermer die de armen liefheeft, schenker van oneindige overvloed (...), onvergelijkelijke compassie, nimmer eindigende weldadigheid, geprezen nederigheid, reddende omhelzing; U, de gezegende, geloofd, bezongen en verkondigd, verheerlijkt, veelbesproken, gezocht met niet afnemend verlangen: wat uw stromen van zoetheid ons brengen zal worden verhelderd in deze beeldende gezangen, om U te tonen, mijn Redder, mijn geliefde Heer.

3 geloof

Nu mag ik, de traagste van de gelovigen en verstoken van alle goedheid, met de ogen van de geest heel de schepping aanschouwen, uit niets gemaakt door de hand van de Schepper. In hoop groeit mijn geloof dat Jezus Christus ál wat hij wil kan doen, zoals Paulus leert en David verkondigt: *Ik heb geloofd, daarom heb ik gesproken*¹. Laat hun gebeden in mij werkelijkheid worden, opdat ik hem leer kennen door het geloof, *en de kracht van zijn opstanding mag ervaren*; opdat ik, naar het woord van de apostel, *mag delen in zijn lijden en de heerlijkheid die hierop volgt*². Want oprecht geloof betekent vernieuwing, door de overgang van kwaad naar verzoening, van zonde naar rechtvaardigheid, van onzuiverheid naar heiligheid, van onvergeeflijke dodelijke overtreding naar hemelse vrijheid.

1) 2Kor 4,13 2) Fil 3,10

4 hoop

Ik vestig mijn hoop niet op mensen, want het boze oog zou mij vervloeken en mij in wanhoop ten val brengen; maar mijn geloof is in u, mijn Heer, die de zielen liefheeft. Zelfs aan het kruis genageld vloede u nog over van mededogen; en smeekte u de Vader in de hoge om ontferming voor uw folteraars. Geef mij hoop op verzoening, op leven en ontkoming, opdat ik bij mijn laatste ademtocht van u een genezen ziel mag ontvangen.

5 de liefde van God

Heer, als wij dreigen te bezwijken, geeft U ons moed.

Als wij ziek zijn naar lichaam en geest geneest U ons.

Als wij liegen, rechtvaardigt U ons door uw waarheid.

Als wij voor de afgrond staan, leidt U ons naar de hemel.

Als wij onze wil niet willen opgeven geleidt U ons.

Als wij zondigen, dan weent U, als wij goed doen glimlacht U.

Als wij van U vervreemden rouwt U.

Als wij tot U naderen viert U feest. Als wij geven, ontvangt U.

Als wij koppig zijn blijft U geduldig.

Als wij ondankbaar zijn, geeft U mateloos.

Als wij U verlaten doen wij U verdriet.

Als wij volharden verheugt U zich.

6 redding

Jezus, ten tijde van de vloed die alles verwoestte werden zij weggevaagd, die onbezorgd leefden op de vaste grond van deze wereld; en zij werden van uw genade beroofd. Maar zij die uw naam aanriepen stonden in de schommelende afgedekte houten ark en werden gered. Red zo ook mij in uw liefde voor de mensheid. Ik bid u: ook al word ik voortdurend heen en weer geslingerd, breng mij naar de haven van uw vrede.

7 genezing

Zoon van de levende God,
 U bent in de hemel, onbeschrijfelijk;
 in de wereld, onbevattelijk;
 in al het zijnde, tot de einden der aarde.
 In deze heldere zekerheid nam ik mijn toevlucht bij u.
 Nu ben ik, de gebrokene, hersteld;
 ik, die aan de grond zat, heb overwonnen.
 Ik, die losgeslagen was, ben genezen;
 rondzwalkend vond ik hoop.
 Ten dode opgeschreven vind ik het leven,
 belast met slechte daden vind ik het licht,
 verdorven door dierlijk genot vind ik de hemel.
 Tot twee keer toe verweekeld in schandalen vind ik redding.
 Gebonden door de zonde vind ik de belofte van vrede.
 Verschrikt door mijn ongeneeslijke wonden
 vind ik de zalving van onsterfelijkheid.
 Ongeremd rebels vind ik de teugels van rust.
 Ik was afvallig, maar ik heb mijn roeping verstaan
 Onbeschaamd eigenzinnig heb ik nederigheid gevonden.
 Ik was een ruziemaker en heb vergeving gevonden.

8 de engelen

De engelen hebben zorg voor ons. Zij staan ons bij in onze zwakheid; en koesteren wat goed in ons is. In het eeuwige leven bidden zij om onze redding: Laat het werk van uw handen niet varen! Zij zijn de grote hemelse machten, strijders, zuiver en ontzagwekkend, deugdzame dienaars in uw hemelse Rijk, schitterende stralen van uw lichtende wolk, God in de hoge.

* * *

Simeon de nieuwe theoloog (949 - 1022)

Als bestuurder aan het hof te Constantinopel trok zijn hart naar de eenzaamheid; en is hij ingetreden in het klooster waar hij uiteindelijk tot abt werd verkozen. Na een lastercampagne uit Constantinopel verdreven, trok zijn roep van heiligheid zoveel jonge mannen naar zijn verblijfplaats, dat hier een nieuwe monnikengemeenschap groeide, waar hij zijn leven van versterving en literaire arbeid voortzette. Omringd door zijn broeders, stierf hij met Jezus' woorden: *In uw handen, Heer, beveel ik mijn geest*¹.

1) Lc 23,46

1 ziel en lichaam

Ziel en lichaam vormen samen de mens. Adam stierf in de ziel, zodra hij had gegeten (van de verboden vrucht)¹; en 930 jaar later stierf ook zijn lichaam². Zoals de dood van het lichaam een scheiding van de ziel inhoudt, zo betekent de dood van de ziel een scheiding van de heilige Geest, die God, zijn Schepper, hem in zijn welbehagen geschonken had opdat hij zou leven als de engelen van God, die - voortdurend door de Geest verlicht - niet tot het kwaad te bewegen zijn.

1) gen 3 2) gen 5,5

2 de menswording

God, die naar een mens verlangde zoals Hij Adam in de aanvang had geschapen, zond zijn enige Zoon. Deze kwam in het vlees, in volmaakt mens-zijn. Volkomen God en volkomen mens was hij, zodat de godheid een mens had die dit waard was. Zie die mens! Zo iemand is er nooit geweest, is er nu niet en zal er nooit meer zijn. Maar waarom is Christus mens geworden? Om de wet van God met zijn geboden te vervullen; en zo de strijd aan te gaan en de duivel te overwinnen. (...)

Als Christus dezelfde God is die de wet met zijn geboden heeft gegeven, zou hij dan niet de wet die hijzelf gegeven heeft kunnen vervullen? En als hij God is zou hij zich dan laten bedriegen door de kunsten van de duivel? Toch stond de duivel, in zijn onverstand verblind, tegen hem op om de strijd aan te binden. Dit werd toegestaan, opdat door het grote en ontzagwekkende mysterie - namelijk dat Christus, hij die zonder zonde was, zou lijden – Adam, die gezondigd had, vergeving zou ontvangen.

3 de heiligen

De heiligen zijn door God tot woning genomen; en door adoptie tot goden geworden¹. Zij zijn niet onwetend van elkaar; maar zij zullen elkaars heerlijkheid zien, zoals de Zoon de heerlijkheid ziet van de Vader, en de Vader die van de Zoon. Wat die heerlijkheid van de heiligen dan is? Het is de heerlijkheid van de Zoon, die deze waarheid naar voren brengt, als hij spreekt tot de Vader: *De heerlijkheid die U mij hebt gegeven, heb ik ook hun gegeven, opdat zij één zullen zijn, zoals wij één zijn*².

1) ps 82,1 2) Joh 17,22

4 innerlijk licht

Stel je een man voor, die jarenlang zonder licht zit opgesloten in de gevangenis. Dan wordt er een opening gemaakt in het dak van de cel, zodat hij de blauwe lucht ziet. Stel dat dit gat wordt vergroot, en hij een licht ziet, zoals hij nooit eerder zag. Hij wist zelfs niet dat dit bestond. Hogelijk verwonderd, wordt hij een ander mens, met de ogen gericht op het schijnsel; en zich afvragend wat er zo plotseling met hem is gebeurd. Precies hetzelfde geldt voor iemand die plotseling geestelijk verlicht wordt. Bevrijd van de banden van harttochten en lichamelijke ervaringen, verwondert hij zich; en lijkt het voor hen die dit licht niet ontwaren of hij de kluts kwijt is. Hij trekt zich terug; en richt zich met heel zijn verstand op het innerlijke visioen, gegrepen door de straling van Hem, die zich zo aan hem openbaart.

5 vrije wil

God ziet de dingen vóór ze er zijn, want Hij bestaat vóór alles en alles bestaat in Hem. De keizer ziet met één oogopslag alle hardlopers en worstelaars in de arena, maar maakt zich daarmee niet verantwoordelijk voor de zege van de winnaars of het falen van de verliezers, noch voor het vuur of de lauwheid van de deelnemers, waarmee ze zegevieren of worden verslagen. Met God is het evenzo. Hij heeft ons toegerust met een vrije wil, en de geboden gegeven om ons te leren hoe de vijand te weerstaan en te overwinnen; of te verslappen en ellendig te worden verslagen. Daarbij laat Hij ons, ingedachtig de menselijke zwakheid, niet aan onszelf over. Hij staat ons bij en verbindt zich werkelijk met hen die de strijd aangaan, op mysterieuze wijze hen versterkend.

6 het kruisteken

Op het kruis stierf de Zoon van God voor de gevallen mens. Daarom wordt het kruis terecht vereerd en aanbeden; en afgebeeld als het teken van de opstanding van alle mensen, opdat zij die knielen voor het kruis verlost zullen worden van de vloek van Adam, en de zegen en de genade van God mogen ontvangen, tot volbrenging van elke deugd.

Voor christenen betekent het kruis verhoging, heerlijkheid en macht; want al onze macht is gelegen in de macht van Christus die gekruisigd werd. Onze zondigheid wordt tenietgedaan door de dood van Christus aan het kruis; en onze verhoging en heerlijkheid komen door de nederigheid van God, die zichzelf in zulk een mate heeft vernederd dat het hem behaagde te sterven tussen boosdoeners en dieven. Om deze reden tekenen christenen, die in hem geloven, zich met het teken van het kruis: niet zomaar als iets dat erbij hoort, niet gedachteloos, maar met alle aandacht, in vrees en beven en met de grootst mogelijke eerbied. Want het teken van het kruis geeft de verzoening aan, en de vriendschap met God, waarin de mens is binnengegaan.

7 kennis van het eeuwige leven

Uit 't geloof in Christus wordt het verlangen geboren naar eeuwige zegeningen; en groeit de vrees voor kwelling. Het verlangen naar deze zegeningen en de vrees voor de kwelling leiden tot een strikt onderhouden van de geboden; en de strikte onderhouding van de geboden brengt mensen tot bewustwording van hun eigen zwakheid. Dit doet de dood in gedachten houden. Wie deze gedachte steeds als metgezel heeft, zal zich alle moeite nemen te weten te komen wat hem na dit leven te wachten staat.

Wie over de toekomst probeert te leren, moet beginnen zich het heden te ontzeggen: de zegeningen en dingen van deze wereld; want wie gehecht is aan het laatste - hoe gering en onbelangrijk ook - kan geen goede betrouwbare kennis verwerven over het eerste. Ook als God verkiest hun van deze kennis te doen proeven, zullen zij die niet direct afstand doen van waar zij aan hechten en zich niet uitsluitend toeleggen op het verwerven van deze kennis - en ook maar de gedachte aan iets anders toelaten - zelfs van de kennis die zij denken te bezitten worden beroofd.

* * *

Petrus Damiani (1007 - 1072) kerkleraar

Deze geleerde Benedictijner abt dankte zijn opleiding aan zijn oudere broer Damiano, wiens naam hij als achternaam heeft gekozen. als veelgezocht raadsman. kon hij uiteindelijk niet aan de opdracht ontkomen zijn kerk als bisschop te gaan dienen. Pas na vele jaren trouwe dienst verkreeg hij toestemming zijn klooster weer op te zoeken, waar hij als monnik en kluizenaar verder leefde. Van zijn vele brieven zijn er 180 bewaard gebleven.

1 verzoening

Je hebt je naaste minder lief, als je het gesprek met degene die jou beledigd heeft uit de weg gaat. Met als excuus te handelen in verdraagzaamheid, laat je na je hand uit te steken in een vriendschappelijk gesprek met je medemens. In deze onechte verdraagzaamheid ontkom je niet aan het verwijt dat je liefde gering is. De Heer heeft niet gezegd: Als iemand tegen je zondigt, verdraag het dan, maar: Als je naaste je iets misdaan heeft, moet je hem dat onder vier ogen zeggen. Zo zal hij, op zijn fout gewezen, tot inkeer komen, zijn misstap goedmaken, en weer delen in de liefde die hij verlaten had. (...)

De één heeft iets misdaan, de ander is gekwetst. De liefde, die dit moet afwegen, weegt beiden op de schaal van de rechtvaardigheid, indachtig hun beider recht op een billijke beoordeling, namelijk dat het van de gekwetste mens minder zorgvuldig is zich te behoeden voor de zonde van onverdraagzaamheid, dan de gewenste wederzijdse verzoening met de schuldige te bewerken.

2 de gaven van de Geest

Jezus heeft zijn kerk zo georganiseerd, dat hij zijn gaven weliswaar schenkt door de bedienaars van zijn woord, maar zelf - als de bron hiervan - de volheid van genade geeft. Dezelfde apostel die zegt: *Wij dragen deze schat in aarden vaten*¹, geeft te kennen dat in het hart van Jezus alle schatten van wijsheid en kennis verborgen liggen. Wat blijft er dan over om in de 'aarden vaten' van mensen te worden opgeslagen? Wat Hij van nature bezit, daar delen zij in door de genade, zoals er staat geschreven: *Alles is het werk van één en dezelfde Geest, die aan ieder zijn eigen gaven uitdeelt zoals Hij het wil*².

1) 2Kor 4,7 2) 1Kor 12,11

3 de omgang met anderen

Als je vooruitgang wilt boeken op de weg van geestelijk leven, moet je voor jezelf net zo streng en onbuigzaam zijn als je naar anderen toe medelevend bent en begrip toont. Streef er steeds naar uit te blinken in de beoefening van alle deugden, opdat je zult weten hoe je aan anderen liefde kunt bewijzen. Laat je innerlijke afweging van wat recht is zich zó voltrekken, dat je niet onverzettelijk bent; en vergeving onthoudt aan wie zich heeft misdragen. Laat er verdriet in je hart zijn, maar blijdschap op je gelaat. Als er iemand op bezoek komt, wees dan opgewekt; en loop er niet over te tobben dat je nu niet klaar komt met waar je mee bezig was. Als er wordt geklopt, laat die zorgen dan verdwijnen, ontspan je gelaat en doe opgewekt open.

4 gulzigheid

Streef met Gods hulp naar de overwinning. Laat je niet afleiden, zoals Israël naar het vlees deed toen de Israëlieten klaagden in de woestijn: *Er is hier niets dan dit manna, wáár we ons ook wenden!*¹. Zing liever het lied van de profeet: *Een genot zijn mij uw woorden, zoeter zijn zij mij dan honing in de mond*². Laat de begeerte naar aardse delicatessen vallen. Bedwing het lichamelijke genot; maar laat de geestelijke genoegens ons innerlijk versterken. Een feestmaal leidt tot voedsel voor de wormen. Geestelijk voedsel echter doet mensen niet sterven; maar leidt hen op de weg naar de aangename groene weiden van de eeuwigheid.

1) nu 11,16 2) ps 119,103

5 boosheid

Wie zich door boosheid laat leiden wordt beroofd van nederigheid en vrede, omdat hij de deur dichtslaat voor de Geest; en Hem - arrogant door dwaze drift - de toegang ontzegt. Zo veroordeelt hij zichzelf om als het ware achter een vergrendelde deur te leven. Besef hierbij dat de boosheid uiterlijk vaak de schijn van kalmte aanneemt; en zich aan de buitenkant vreedzaam voordoet. Het komt niet tot een openlijke uitbarsting, maar innerlijk brandt het heviger dan in een oven. Hoewel het uiterlijk rustig is, klinkt er van binnen hevig geschreeuw, alleen hoorbaar voor de mens die in woede is ontstoken.

1) Jes 57,15

6 het oordeel

Op de oordeelsdag, als we moeten verschijnen voor de Rechter, die niet misleid kan worden door het verbergen van misdaden¹, of omgekocht tot vrijspraak; als Hij het verborgene aan het licht brengt en onze woorden en daden, maar ook de gedachten blootlegt: wat doen we dan voor zijn majesteit? (...) Welk berouw zal ons helpen, als we - nog in het lichaam - berouw bespottelijk hebben gevonden? Welke werken zullen ons beschermen, als die er niet waren in ons leven? Welke heilige zullen we om voorspraak vragen, als we tijdens ons leven hun woorden en voorbeeld hebben geringschat? Zoeken we een excuus in lichamelijke zwakte, dan wordt dit ontkracht door het voorbeeld van de heiligen, die bij hun leven de zwakheid van het lichaam hebben overwonnen²; en zo hebben getoond dat ook wij hadden kunnen doen wat zij deden. Want het was niet op eigen kracht dat zij aan de zonde weerstand boden, maar met de hulp van een genadige God.

1) Rom 2,16 2) 2Kor 12,9

7 onthechting

Als we innerlijk rust beginnen te vinden in de Schepper, zullen we een afkeer ontwikkelen van wat afwijkt van wat voor Hem recht is. Hieruit komt de onthechting voort; en zijn zij, die het kruis van de Verlosser dragen, als dood voor de wereld. Zij scheppen geen behagen in de dwaasheid van allerlei verhalen en laten zich niet meevoeren in nutteloze conversatie; maar maken zich vrij om zich in geestelijke liederen te uiten. Zij verlangen naar een plaats om zich terug te kunnen trekken; en beschouwen de werkplaatsen, waar mensen samen zijn en van alles en nog wat bespreken, als een marktplein. Zij vermijden onnodige gesprekken, om vrijer te mogen verkeren in Gods aanwezigheid.

8 slangen

Sluit je oren voor het gesis van kwaadsprekende slangen. Houd ze zuiver, om in de eenvoud van de arme, gekruisigde Christus te blijven¹. Weiger te drinken uit de gouden beker van Babylon², zo verleidelijk aangereikt, waardoor je de beker van Gods toorn³ zult drinken. Ga de pest van hoogmoedige mensen uit de weg; en vermijdt de omgang met hen die het woord van God verlaten.

1) 1Kor 2,2 2) wereld van luxe en vermaak 3) buiten Gods genade

* * *

Bruno (1030 – 1101)

De stichter der strenge Kartuizer orde, geboren en tot priester gewijd te Keulen, werd als 27-jarige reeds benoemd tot hoogleraar in de theologie te Reims. Zijn ster rees snel; maar toen hij genoemd werd als nieuwe aartsbisschop van Reims, verliet hij zijn post en trok hij zich met enkele verwante zielen terug naar het onherbergzame oord van de Chartreuse nabij Grenoble, waar zij een kapel bouwden en voor elk van hen een cel. Als kluizenaars leidden zij hier een leven van arbeid en gebed, op één maaltijd per dag. Tegen zijn zin werd Bruno naar Rome geroepen als adviseur van de paus. Hij kreeg toestemming zich te vestigen in de eenzaamheid van het nabije Calabrië, waar al spoedig een nieuwe hermitage groeide. Zijn brieven getuigen van de vreugde van een onthecht bestaan voor het aangezicht van God.

1 een kostbaar goed

Geliefde broeders, wees gelukkig dat je hebt kunnen ontkomen aan de gevaren en schipbreuken van deze door stormen geteisterde wereld; en een rustige plaats hebt gevonden in de beschutting van een verborgen haven. Velen zouden zich bij jullie willen voegen; en velen hebben dit ook geprobeerd, maar zijn er niet in geslaagd. (...) Wees er zeker van dat ieder die zo'n benijdenswaardig goed heeft gevonden en het om welke reden ook heeft verloren, dit verlies tot 't einde van zijn dagen zal blijven betreuren, als hij bekommerd is om de redding van zijn ziel.

2 vijandschap met God

Vriendschap met de wereld is vijandschap met God. Wat kan er verkeerder en verderfelijker zijn en wat kan meer onheil teweeg brengen dan een verdwaasde en koppige geest, die je opzet tegen Hem die je niet kunt weerstaan, en wiens rechtvaardige bestraffing je niet kunt hopen te ontlopen? Heus, wij zijn niet sterker dan de hel. Je hoeft niet te denken dat Hij aan het einde alle aanmatiging en verachting die Hij heeft verduurd onbestraft zal laten, alleen omdat Hij ons nu zo zorgzaam en geduldig tot inkeer roept. Wat is er bedrieglijker, roekelozer en meer in strijd met de natuur en de goede orde, dan het geschapene meer lief te hebben dan de Schepper, het vergankelijke te verkiezen boven het eeuwige en de aardse goederen liever te verwerven dan de hemelse?

3 beloning

Mannen met een sterke wil kunnen hier in zichzelf keren, en daar blijven zoveel als zij willen, ijverig het kiemende zaad van de deugd verzorgen en de vruchten van het paradijs genieten. Zij verwerven hier de heldere blik die de bruidegom (Christus) zozeer raakt; en die hun God zelf doet zien. Hier gaan zij op in een ontspannen bedrijvigheid, in de kalmte van een rustige activiteit. Vanwege hun ernstige strijd bekroont God hier zijn atleten; en schenkt Hij hun de beloning waar zij op hoopten: de vrede die de wereld niet kent, en de vreugde van de heilige Geest.

4 recreatie

Dit landschap¹ van golvende heuvels en verborgen, koele schaduwrijke dalen, met verfrissende bronnen, beekjes en stromen is moeilijk te beschrijven. Er zijn vruchtbare tuinen met allerlei vruchtbomen. Maar waarom stilstaan bij zulke dingen? Wie het ware inzicht bezit kent een nuttiger vreugde, die veel aantrekkelijker is, want van God gegeven. Maar het is nu eenmaal zo dat onze zwakke natuur, afgemat door het streven naar geestelijke doelen en door een strenge levenswijze, in zo'n omgeving opveert en zich herstelt. De boog kan niet altijd gespannen zijn, wil hij niet verslappen en nutteloos worden.

1) Calabrië

5 een zware last

Wat staat ons anders te doen, dan acht te slaan op de vermaning van God zelf; en in de waarheid te geloven, die niet kan misleiden? Want hij roept tot allen met de woorden: *Kom tot mij, allen die vermoeid zijn en zwaar beladen, en ik zal je rust geven.* Is 't geen hoogst vruchteloos gezwoeg, als je door hartstocht bent bevangen en voortdurend wordt gekweld door benauwdheid, ongerustheid en zorgen over de voorwerpen van je passie? Is er een zwaardere last denkbaar, dan de geest vanaf de schittering van zijn natuurlijke waardigheid in de afgrond te hebben neergeworpen, en zo de essentie van de juiste orde te zijn kwijtgeraakt? Vlucht daarom weg van deze nimmer eindigende misère en versterking van de rust. Verlaat de woedende stormen van deze wereld voor de zekerheid van een rustige haven.

* * *

Anselmus van Canterbury (1033 - 1109)

kerkleraar

Aangetrokken door de faam van abt Lefranc trok Anselmus, de grootste theoloog van zijn tijd, naar Normandië, waar hij intrad in het klooster. Zijn boek over de menswording is alle eeuwen door gelezen. Anselmus is Lefranc opgevolgd als abt in Normandië en later als aartsbisschop van Canterbury. In conflict met de Britse koning, die zeggenschap wenste bij de benoeming van bisschoppen, kon hij lange tijd zijn ambt niet uitoefenen.

1 ontoegankelijk licht

Heer, U woont in ontoegankelijk licht¹, waar niemand kan binnengaan om U geheel te zien zoals U bent². Ik kan dit licht niet zien, omdat het gewoonweg te helder is voor mij. Toch zie ik door dat licht ál wat ik kan zien, zoals het zwakke oog alles ziet door het licht van de zon, maar de zon zelf niet kan aanschouwen. Mijn verstand is ontoereikend om dat licht te doorgronden. Het straalt te sterk om het te kunnen bevatten. Het oog van mijn ziel verdraagt het niet er lang op gericht te zijn. Het wordt verblind door de glans, overweldigd door de weidsheid, overstelpt door de onmetelijkheid, verward door de overvloed.

1) 1Tim 6,16 2) ex 33,20

2 het goede

Wat zal hun die het hemelse goed genieten ten deel vallen en wat zal hun ontbreken? Wat zij wensen zal hun deel worden en wat zij niet wensen zal hun ontbreken. Daar zal al 't goede voor lichaam en ziel zijn, *zoals geen oog gezien heeft, geen oor heeft gehoord en in geen mensenhart is opgekomen*¹. Waarom dwaal je dan, kleine mens, langs zovele wegen, op zoek naar wat goed is voor ziel en lichaam? Bemint het ene Goed, waarin al het goede is vervat. Verlang naar het enkelvoudige goed, dat al het goede is; en dat is genoeg. Wat bemint je, mijn vlees, en wat verlang je, mijn ziel? Daar is alles wat je bemint en waarnaar je verlangt. Indien schoonheid je verheugt: *daar zullen de rechtvaardigen schitteren als de zon*². Indien snelheid je bekoort, sterkte, of vrijheid van het lichaam, waartegen niets weerstand kan bieden: daar zullen zij gelijk zijn aan de engelen van God³.

1) 1Kor 2,9 2) Mt 13,43 3) Mt 22,30

3 hoelang nog?

Heer, wanneer zult U naar ons omzien en ons verhoren? Wanneer zult U onze ogen verlichten en ons uw aangezicht tonen?¹ Wanneer zult U zich aan ons terugschikken? Zie naar ons om, Heer, verhoor ons, verlicht ons, toon Uzelf! Geef Uzelf aan ons terug, opdat het ons, die het zonder U zo slecht stellen, goed mag gaan. Wees ons genadig en zie onze moeite en onze pogingen om tot U te komen, wij die zonder U niets vermogen. U nodigt ons uit, help ons dan.

Ik smeek U, Heer, laat mij niet wanhopig worden door mijn verzuchtingen; maar laat mij door te hopen tot verademing komen. Ik smeek U, Heer, want mijn hart is verbitterd in zijn verlatenheid: verteder het door uw vertroosting. Hongerend ben ik begonnen naar U te zoeken; laat mij niet ledig ophouden zonder deel aan U te hebben gehad. Uitgehongerd ben ik aangekomen, laat mij niet onverzadigd heengaan.

1) ps 80,4vv

4 rust in God

Komaan mensenkind, ontvlucht een tijdje je bezigheden en onttrek je een ogenblik aan je onrustige gedachten. Zet nu je drukkende zorgen van je af en stel je moeizame bedrijvigheid even uit. Maak je vrij voor God en rust wat in Hem. Ga in de *binnenkamer*¹ van je geest, sluit alles buiten, behalve God en wat je kan helpen Hem te ontmoeten; en zoek Hem, na de deur gesloten te hebben. Spreek je dan van ganser harte uit, en zeg: *Ik zoek uw aangezicht, Heer; ik zoek U voortdurend*².

1) de ziel; Mt 6,6 2) ps 27,8

5 hemelse vreugde

Mijn God, mijn hoop en de blijdschap van mijn hart: leer mijn ziel of dit de vreugde is waarvan U spreekt door uw Zoon: *Vraag het mij en je zult het verkrijgen, opdat je vreugde volkomen zal zijn*¹. Want ik heb een vreugde gevonden die volkomen is, en meer dan volkomen. Inderdaad, als het hart, de geest, de ziel, als geheel de mens van die vreugde is vervuld, dan nog zal er bovenmatige vreugde overblijven. Die vreugde zal dus niet in haar geheel binnengaan in degenen die zich verheugen, maar zij die zich verheugen zullen geheel binnengaan in die vreugde.

1) Joh 16,24

6 zelfonderzoek

Als ik mijzelf onderzoek, schijnt het mij toe of geheel mijn leven ofwel zondig is of vruchteloos. Als iets al vruchtbaar lijkt, dan is het onvolkomen, of het is een pretentie, of zelfs op enigerlei wijze onjuist, zodat het God niet behaagt, of Hem mishaagt. Zo, zondig mens, is niet bijna heel je leven, maar werkelijk geheel je leven zondig en verdoemelijk, of onvruchtbaar en verwerpelijk. Maar wat is het verschil tussen onvruchtbaar en verdoemelijk? Het onvruchtbare is ook verdoemelijk. Want de Waarheid heeft gezegd: *Elke boom die geen vrucht draagt wordt omgehakt en in het vuur geworpen.* En zelfs al doe ik iets wat heilzaam is, dan weegt het toch in het geheel niet op tegen de dingen die ik heb verknoeid. Wie zal een dier laten weiden, dat niet minstens evenveel waard is als het opeet? Toch voedt U ons, goede God, en blijft U dit nutteloze wezen, deze onwelriekende zondaar dienen.

7 gebed om genade

Almachtige God, genadige Vader, mijn goede Heer, heb medelijden met mij, een zondig mens. Schenk mij vergeving van mijn zonden, en maak mij waakzaam. Help mij alle valstrikken, verleidingen en schadelijke genoegen uit de weg te gaan; en laat mij in woord en daad alles vermijden wat U verbiedt. Laat mij geloven en hopen, liefhebben en leven naar uw bedoeling en naar uw wil. Laat mijn hart zijn vervuld van goedheid en nederigheid, door onthouding en versterving van het lichaam.

Help mij U lief te hebben, steeds tot U te bidden, U te danken en over U te mediteren. Laat mij in alles handelen en denken naar uw wil, zuiver, eenvoudig, gelovig en met een werkelijk toegewijde geest. Leer mij uw geboden te verstaan en lief te hebben; en ze zonder uitstel uit te voeren en toe te passen.

8 macht en onmacht

Jezus, hoop van mijn hart, sterkte van mijn ziel en mijn hulp in zwakheid: maak door de macht van uw goedheid af, hetgeen ik in mijn machteloze zwakheid tot stand probeer te brengen. U kent mijn leven en u ziet het einde waar ik naar streef. Ik heb u nog niet lief zoals het hoort; maar laat dan toch mijn verlangen naar u net zo groot zijn als mijn liefde behoort te zijn.

* * *

Bernardus van Clairvaux (1090 - 1153)

kerkleraar

Onder de indruk van St Stephen Harding, abt van het Cisterciënzerklooster van Citeaux, meldde Bernardus zich in 1112 met een groep van 31 personen bij de kloosterpoort. Na zijn novitiat zond Stephen hem met 11 andere monniken uit om een nieuwe vestiging tot stand te brengen. Dit werd de abdij van Clairvaux, een centrum van gelovig leven. Abélard, hoogleraar aan de universiteit van Parijs, die afbreuk deed aan de genade, werd zijn grote tegenstander. Na de verovering van Jeruzalem door de Turken droeg de Paus Bernardus op een kruistocht te prediken. Tot zijn verdriet bevonden zich onder de kruisvaarders tal van landverhuizers en ook plundersaars. Bij de inname van Jeruzalem is veel bloed vergoten. Tot de dag van vandaag worden de kruistochten de Christenen door de Islam nagedragen.

1 liefde voor God

Als steeds weer moeite en verdriet je overvallen; als je tot God roept en Hij je steeds opnieuw uitkomst biedt, zou je een hart van steen moeten hebben om niet te smelten bij zoveel bewijzen van genade. Zo ga je Hem liefhebben: niet alleen om wat je van Hem ontvangt, maar om wie Hij is. Als je door Hem wordt geraakt, zal het je niet zwaar vallen zijn opdracht te vervullen; en je naaste lief te hebben als jezelf. Je zoekt niet langer je eigen belang, maar je verlangen gaat uit naar wat hier bovenuit gaat: Je zoekt de dingen die boven zijn, waar Jezus is. Zo heeft hij ons liefgehad. Zichzelf vergetend heeft Hij alles gegeven om ons te dienen. Als je zo God liefhebt, niet om wat je van Hem verwacht, maar om wat Hij is, niet omdat Hij goed voor jou is, maar om zijn eigen goedheid: dan heb je Hem werkelijk lief.

2 eigenliefde

De eigenliefde stelt steeds hogere eisen, tot zij de opdracht verneemt: Heb je naaste lief als jezelf. Zoals een paard door teugels wordt bedwongen, wordt de eigenliefde beteugeld door Gods wet, die verhindert dat je achter je eigen begeertes aan holt. De liefde kan slechts toenemen, als je inziet dat God hier de bron van is. Hoe kan de liefde, die God niet erkent als het begin van alle goeds, ooit tot volmaaktheid komen?

3 godsdienstigheid

Je kunt God dienen uit angst, uit nood of uit liefde. Wie uit angst zijn geboden probeert na te leven, is een slaaf die zijn werk doet om niet gestraft te worden. Christenen die leven in angst voor de hel, en daarom de voorschriften van de Bijbel en de kerk onderhouden, leven als slaven en niet als vrije mensen. (...) Christenen, die zich in ziekte en verlies tot God wenden, worden gedreven door verlangen naar genezing of hulp bij hun verlies. Als zij die genezing of die hulp hebben ontvangen, keert - zoals in de vergelijking van de melaatsen - slechts één van de tien terug om God te danken¹. Deze wordt door God gerechtvaardigd en staat aan het begin van de ware godsdienstigheid, niet langer gedreven door angst of nood, maar door de liefde voor Hem.

Lc 17,12

4 zelfverloochening

Gelukkig is ieder die zichzelf vergeet en God alleen ziet. Soms, in een flits, kan dit je even overkomen, tot de naastenliefde je terugroept; want liever zou je dit vergankelijke lichaam verlaten om bij God te zijn. Zo lang we in dit lichaam zijn, bidden we vurig: *Uw wil geschiede, zoals in de hemel, zo ook op de aarde*. In de hemel blijft ons menszijn wel bestaan, maar in een andere vorm: geestelijk en op God gericht. Zolang we ons echter in dit kwetsbare lichaam bevinden, waar wij ook aandacht aan moeten geven, worden wij twee kanten op getrokken. Laat de zorg voor 't lichaam ons niet teveel in beslag nemen, laat de lust van het lichaam ons niet beheersen en de last van 't leven ons niet in de war brengen: we zouden zo de liefde voor God vergeten en het uitzicht op het leven bij Hem zou verduisterd worden.

5 onthechting

In deze wereldzee komen ongelukkigen om, die zich vastklampen aan voorbijgaande dingen en zo verliezen wat blijvend is. Hadden zij zich hieraan niet gehecht, dan hadden zij kunnen ontkomen en hun ziel kunnen redden. Want het wordt van de waarheid gezegd, en niet van wereldse ijdelheid: *Je zult haar kennen en zij zal je vrijmaken*¹. Overweeg het in alle ernst; want God wil jou openbaren, wat Hij *voor wijzen en geleerden verborgen houdt*².

1) Joh 8,32 2)Mt 11,25

6 de brede weg

Zij, die zich alleen op uiterlijke zaken richten, dwalen af van de rechte weg; en leggen in vergeefse moeite grote afstanden af, zonder het schriftwoord te bewaren: *Onderzoek alle dingen en behoud het goede*¹. Hiermee wordt bedoeld dat je niet met alle verlangens moet instemmen. De psalmist waarschuwt hiervoor: *Zo zul je de berg van God niet beklimmen; en niet staan op zijn heilige plaats*². De massa gaat op de brede weg³ naar de ondergang; maar de rechtvaardige houdt zich aan het woord van de Heer: *Verkoop wat je hebt om het aan de armen te geven*⁴; en: *Gezegend de armen, want voor hen is het Rijk van de hemel bestemd*⁵. Van alle vergankelijke rijkdom zul je daar immers niets binnen kunnen dragen?

1) 1Tes 5,21 2) ps 24 3) Mt 7,13 4) Mt 19,21; Mc 10,21; Lc 18,22 5) Lc 6,20

7 Jezus meer dan een voorbeeld

Door de wedergeboorte krijgen wij - gerechtvaardigd door het geloof in Christus - deel aan het nieuwe leven. Want *zoals de zonde van één mens (Adam) leidde tot de veroordeling van allen, leidde één goede daad tot vrij spraak en leven voor allen*¹. Als dit zo is, waarom houdt deze leraar² dan vol, dat de reden en drijfveer voor de menswording van Christus geen andere was dan dat Christus door het licht van zijn wijsheid de wereld wilde verlichten; en haar wilde ontvlammen in liefde voor Hem? Hij erkent dat onze verlichting en onze prikkel tot de liefde van Christus komt. Maar van wie komt dan onze verlossing en bevrijding? (...)

Het is duidelijk, dat hij het geheimenis van de redding van de mensheid ontluistert en de inhoud van dit mysterie teniet doet, door onze redding uitsluitend toe te schrijven aan de beoefening van een deugdzaam leven en niet aan de wedergeboorte. Hij ziet de grootsheid van onze verlossing niet in de kracht van het kruis en de verlossing door het bloed van Christus, maar alleen in onze vooruitgang in de deugd. De apostel leert echter: *Moge God mij ervoor bewaren mij ergens anders op te beroemen dan op het kruis van onze Heer Jezus Christus, waardoor de wereld voor mij gekruisigd is en ik voor de wereld*³

1) Rom 3,24 2) Abélard, zie blz. 152 3) Gal 6,14

* * *

Hugo van St Victor (overleden 1142)

Van deze tijdgenoot van Bernardus is weinig méér bekend, dan hij waarschijnlijk afkomstig is uit de zuidelijke Nederlanden; en is ingetreden bij de nieuwe kloosterstichting St Victor van de Augustijner orde te Parijs, waar hij als leraar optrad. Hugo's geschriften waren al tijdens zijn leven wijd verspreid. Zijn verhandelingen onder de naam *de ark van Noach* behoren tot de meest gelezen boeken van de late middeleeuwen.

1 naar Gods gelijkenis

Jezus vergelijkt het Rijk van de hemel met een schat in een akker¹. Dit Rijk betekent eeuwig leven. Christus is het eeuwige leven en de wijsheid; en de wijsheid is de schat. Deze schat lag verborgen in de akker van 't hart van de mens, toen deze gemaakt werd naar het beeld van zijn Schepper. Het menselijk hart was zo geschapen, dat het als een spiegel de goddelijke wijsheid zou weerkaatsen, opdat hetgeen van zichzelf niet zichtbaar is door de beeltenis van God zichtbaar zou worden gemaakt.

1) Mt 13,44

2 herstel

De eerste mens had de macht vast te staan; en kwam ten val door zijn eigen keus. Indien nu iemand uit eigen vrije keus opstaat, keert hij niet dan door beproevingen terug tot God. De goddelijke beschikking aangaande ons herstel is zeer goed geordend, in de zin dat hij, die uit eigen keuze ten val kwam, op moest staan: niet hiertoe gedwongen, maar eveneens uit eigen keus; en dat hij, die uit vrije wil ziek was geworden, zijn gezondheid niet terug zou krijgen dan op het ogenblik dat hij uit eigen vrije wil naar genezing zou gaan verlangen.

3 de menswording

De schepping van de hemel en de aarde en van alle dingen waarvan gezegd wordt dat ze door God zijn gemaakt, is tot stand gebracht met het oog op de schepping van de mens. De menswording van het Woord dient tot zijn herstel. Alles wat sedert het eerste begin is voorafgegaan aan de menswording, dient als een voorafbeelding hiervan of als een profetie hierover; en alles wat hierna geschiedt, tot aan het einde van de wereld dient als verkondiging van het geloof hierin.

4 de liefde

God heeft de denkende geest om geen andere reden geschapen dan uit liefde, teneinde hem te doen delen in zijn eigen gezegende staat. Opdat de mens van die zegen zou kunnen genieten, deed Hij hem de liefde kennen als een geestelijke smaak van innerlijke zoetheid. Zo kon hij door deze zelfde liefde het geluk waarden van de ware vreugde die hem geschonken was; en met onvermoeibaar verlangen hieraan vasthouden. (...)

Het denkende schepsel wordt door de liefde tot gemeenschap met zijn Schepper gebracht. De band van de liefde maakt hen één. Hoe sterker deze band is, des te groter de zegen. De onverdeelde vereniging en volmaakte wederzijdse overeenstemming wordt verder bevorderd en de band wordt verdubbeld door de liefde voor de medemens. Door de liefde voor God worden allen vergaderd in Eén, terwijl door de naastenliefde allen met elkaar worden verenigd. Zo zal ieder door de liefde voor de medemens in elkaar meer ten volle mogen bezitten, hetgeen zij niet in zichzelf konden ervaren van Hem, aan wie allen zich hechten.

5 bekering

Zaad kan niet ontkiemen, tenzij het eerst in de aarde valt en sterft. Evenmin kunnen wij tot nieuw leven komen, tenzij wij eerst door een heilzaam en levenbrengend verdriet afsterven aan deze wereld. Dit is de moeite die de achterlating van ons huidige leven met zich meebrengt. Het is terecht, dat het ontvangen van de genade gepaard gaat met pijn. Want eer we door de gave van Gods genade zijn verlicht, zullen we de verkeerdheid van onze huidige toestand niet echt kunnen inzien; en zullen we de vreugde van de Geest niet kunnen beleven. Daarom zegt Salomo: *Wie veel wijsheid bezit, kent veel verdriet*¹.

* * *

Ælred van Rievaulx (1110 - 1167)

De zoon van de priester van het Britse Hexham verlangde zijn leven volkomen aan God te wijden; maar zijn vriendschapsbanden weerhielden hem ervan monnik te worden. Innerlijk verscheurd, vond hij pas rust nadat hij zich gemeld had bij de kloosterpoort van de strenge orde der Cisterciënsers te Rievaulx. "Het juk van de onthouding drukt niet terneer, maar bevrijdt de ziel", schreef hij later. Deze vrijheid spreekt uit zijn werken, die de liefde voor God ademen waarmee hij later, tot abt gekozen, zijn kloostergemeenschap tot bloei bracht. Vanuit Rievaulx heeft Ælred verschillende nieuwe kloosters gesticht.

1 de liefde

God, wie U liefhebben ontmoeten U; en omvatten U zoveel als zij U liefhebben. U bent liefde. Dit is de overvloed van uw huis, waarvan uw geliefden dronken worden, zodat zij zichzelf verliezen om op te gaan in U. Hoe kan dit anders gebeuren dan door de liefde tot U? Maar dan wel met heel hun wezen. Ik bid U, laat in mijn ziel een stukje neerdalen van uw overgrote liefelijkheid, die het brood van haar bitterheid zoet maakt voor haar. Moge de ervaring van een stukje hiervan haar verschaffen van wat zij begeert, waar zij naar verlangt en op haar pelgrimstocht zuchtend naar uitziet. Laat het hongeren hiernaar voor haar een proeven zijn, en het dorsten een drinken.

2 begeerte

Door misbruik van de vrije wil heeft de mens zijn liefde afgewend van het onveranderlijke Goed; en gericht op iets gerings. Zo staat hij verblind door zijn eigen begeerte. Door zich te richten op wat niet goed is in zichzelf, komt hij tot afbraak, waar hij de vooruitgang najoeg. Door een verkeerde liefde voor zichzelf verliest hij zichzelf en God. Zo is het gebeurd dat hij in zijn weetgierigheid aan God gelijk wilde worden, vanwege zijn begeerte juist ongelijk werd aan Hem. Het beeld van de mens is dus bedorven, maar niet vernietigd. Hij heeft er immers nog een herinnering aan, beschadigd door de zwakheid van het geheugen. Hij bezit kennis, echter onderhevig aan dwaling. Hij heeft ook liefde, die echter maar al te vlug plaats maakt voor begeerte.

3 geluk

Het is de mens niet alleen gegeven goed te zijn, niet alleen mooi en harmonisch te zijn, maar bovenal gelukkig te zijn. Geen enkel schepsel heeft het bestaan uit zichzelf, of is goed uit zichzelf, maar ontleent dit aan Hem die het hoogste zijn is en het hoogste goed; die de schoonheid is van al het schone en de oorzaak van al het bestaande. Evenmin is geen enkel schepsel gelukkig uit zichzelf, maar ontvangt hij of zij dit van Hem die het hoogste geluk is; en die daardoor het geluk is van allen die gelukkig zijn. Alleen het redelijke schepsel, geschapen naar het beeld van de Schepper, is ontvankelijk voor dit geluk; en in staat zich te hechten aan Hem, wiens beeld hij of zij is.

4 wil en verstand

Het vermogen tot vrij beslissen is een eigenschap van de ziel, waardoor men nergens in toestemt zonder het oordeel van het verstand. De toestemming wordt gegeven door de wil, de beoordeling geschiedt door het verstand. Samen vormen zij 't vermogen tot een vrije beslissing. Het verstand stelt voor ogen wat goed en wat verkeerd is, rechtvaardig en onrechtvaardig - en alles wat daartussen ligt - en de wil geeft de toestemming.

5 leven in Christus

Laat mij u volgen, Heer, in de tuin waar uw lichaam als een zaad in de aarde is gelegd. Hier ligt u neer, hier viert u in zekere zin een heerlijke sabbath. Laat mij met u begraven zijn, opdat ik, levend in het lichaam, niet meer leef voor mijzelf *maar in u, die uzelf voor mij hebt overgeleverd*¹. Laat mij samen met u gezalfd worden, *zodat de zonde niet meer heerst in mijn sterfelijk lichaam*², en ik niet wordt als een lastdier, dat ten onder gaat in zijn eigen vuil. (...) Laat mij uw kruis opnemen en u volgen³. Hoe kan ik u volgen? "Hoe", vraag Ik je, "ben je van Mij afgeweken?" Ik meen, Heer, niet door de stappen van mijn voeten, maar door de genegenheid van mijn geest. Toen ik in mijn ziel mijn geest niet op u wilde richten, heb ik hem gericht op mijzelf; en omdat ik mijzelf wilde bezitten zonder u, heb ik ook nog mijzelf verloren; en ben ik mijzelf tot een zware last geworden.

1) Gal 2,20 2) Rom 6,12 3) Mt 16,24

Hildegard van Bingen (1098 - 1179) kerklerares

De abdis van de Benedictinessen te Hildesheim heeft bekendheid gekregen door haar zangwerken. In haar tijd trok zij de aandacht door haar visioenen, waarvan er vele opgetekend zijn. Daarnaast heeft zij poëzie nagelaten, en geschriften op het gebied van theologie, filosofie en gezondheid. Hoewel kerkelijke en wereldlijke leiders regelmatig haar advies zochten, heeft zij door haar volgens sommigen eigennuttige handelwijze ook veel tegenwerking ondervonden. In 2012 is deze veelzijdige vrouw heilig verklaard, met de eretitel van kerklerares.

1 Babylon

Waarheen zal ik vluchten? Mijn pijn is onverdragelijk. Als ik bij deze kwaadwilligen blijf, zal ik deel gaan uitmaken van hen, met wie ik in Babylon¹ schandelijke omgang had. Waar bent u nu, moeder Sion?² Wee mij, dat ik tot mijn eigen ongeluk bij u vandaan ben gegaan. Als ik u niet zou kennen zou mijn pijn draaglijker zijn. Nu wil ik echter wegvluchten van die duivelse metgezellen, omdat het onzalige Babylon mij in het loden mengvat heeft gestopt, en mij met zware balken heeft samengeperst, zodat ik nauwelijks nog kan ademen. Als ik klagend huil om u, mijn moeder, veroorzaakt het onzalige Babylon zoveel gerucht van waterstromen, dat u mijn stem niet kunt horen. Ontdaan als ik ben, zoek ik smalle paden om aan mijn kwade gezellen en deze vreselijke gevangenschap te ontkomen.

1) wereld van begeerte en vermaak 2) woonplaats van God bij de mensen

2 troost

Ik huilde om het verlies van mijn moeder Sion; en overzag mijn verdriet en mijn wonden. Mijn wonden werden door mijn tranen overgoten. Op eens drong een aangename geur mijn neusgaten binnen. Het leek me dat dit als een vleugje van mijn moeder was uitgegaan. Ik weende bij het ervaren van deze vertroosting. (...) Ik werd door mijn tranen zo verblijd, dat het leek alsof ik mijn moeder zag. Toen mijn vijanden mijn vreugdekreten hoorden, zeiden zij: "Waar is zij, die ons tot nu toe zozeer was toegedaan dat zij in alles naar onze wil handelde? Kijk, zij roept de hemelbewoners aan! Laten wij haar zorgvuldig bewaken; en al onze listen aanwenden, zodat zij ons niet ontvluchten kan".

3 geloof en ongeloof

De gestalte (het ongeloof) sprak: "Ik begeef mij niet op wegen en ik beoefen geen wetenschap op gebieden die ik niet ken. Als ik wil vliegen op de vleugels van de winden, dan zal ik neerstorten; of als ik de zon en de maan vraag wat ik moet doen, dan zullen zij mij weinig antwoorden; en mocht mij al iets ter ore komen, dan weet ik nog niet of het mij van nut zal zijn of schadelijk. Ik weet immers niets van wat mij zoal wordt voorgespiegeld. Alleen als ik het zie, dan weet ik het. Ik verneem veel heil voorspellende verhalen, veel preken en leerstelligheden die ik niet begrijp. Daarom zal ik datgene doen wat mij het meest van nut zal zijn."

Toen hoorde ik uit de donderwolk de stem die antwoord gaf aan deze gestalte: "Je bent gemeen en verdorven, een list van de duivel, die alles wat rechtvaardig is verloochent. Je geeft te kennen net zo te zijn als hij. Jouw stellingen getuigen van de duivel, die aan je rechterhand staat. Je ogen zijn verduisterd, omdat je niet de weg van je redding ontwaart, die naar de hemel voert."

4 goddeloosheid

De wind is vol onzuiverheid en de lucht brengt zoveel vuil mee, dat mensen de mond niet meer durven te openen. Als gevolg van de goddeloze waanzin van een goddeloze mensenmenigte, die de zaken enkel en alleen naar eigen begeerte regelt, is de groeikracht verwelkt. Zij zeggen: Wie is dan die Heer, die wij nooit te zien krijgen? Maar de Meester zegt: Zien jullie Mij dan niet dag en nacht? Zie je Mij niet als je zaait; en het zaad, door de regen bevochtigd, ontkiemt? Zo moet ieder schepsel streven naar zijn Schepper; en erkennen dat Eén het al heeft voortgebracht.

5 engelen en mensen

God, die zonder begin is, en aan het einde der tijden niet zal ophouden te zijn, heeft ieder schepsel op wonderlijke wijze naar zijn wil gemaakt en wonderbaarlijk naar zijn wil in zijn orde opgenomen. Hij bestemde de ene soort schepselen om met de aarde verbonden te zijn, en de andere om de hemel te bewonen. Hij bestemde de zalige engelen - die geest zijn - tot heil van de mensen en tot eer van zijn naam. Hij stelde namelijk sommigen aan om de mensen in hun nood te hulp te komen; en anderen om zijn verborgen oordelen bekend te maken.

6 Lucifer

Toen hij (de engel Lucifer) zijn schoonheid bezag en zijn grote kracht bij zichzelf overdacht, verviel hij tot trots; en richtte hij zijn aandacht op de plaats waar hij zich meende te kunnen vestigen om zijn schoonheid en kracht te tonen. En hij sprak in zijn hart over God: Daar wil ik schitteren, zoals Hij daar! Heel zijn strijdmacht viel hem bij en riep: Wat jij wilt, dat willen wij ook! Toen hij in zijn hoogmoed zijn voornemen wilde uitvoeren, verhief zich de ijver van de Heer als een zwarte vuurwolk en verstootte hem met heel zijn gevolg.

7 Adam en Eva

Toen de duivel de mens in het paradijs zag, riep hij: Wie bevindt zich daar in de woning van mijn ware geluk? Hij werd zich er van bewust, dat hij het kwaad dat hij in zich droeg nog in geen ander schepsel had aangericht. Toen hij dus Adam en Eva in hun kinderlijke onschuld in de paradijstuin zag wandelen, kon hij dit niet verdragen; en zette hij zich ertoe hen door de slang te verleiden. Hij zag dat de slang meer dan enig ander schepsel op hem leek. Zo wilde hij door haar geniepigheid bereiken, wat hijzelf, openlijk in zijn eigen gedaante, niet kon bewerken.

8 verklaring van een visioen

Je ziet een grote vierkante stad. Dit wijst op het betrouwbare werk van Gods beschikking. De stad is omgeven door een muur van lichtgloed en duisternis, omdat de gelovigen de heerlijkheid verdienen, maar de ongelovigen veroordeeld worden. De stad is versierd met afbeeldingen van verheven zaken, dat wil zeggen sterk gemaakt door wondertekenen en deugden, en hoog verheven. God heeft immers zijn rechtvaardige werken zo verricht en met sterkte bevestigd, dat ze door geen enkele stoot kunnen worden verzwakt of vernietigd. Ten oosten van de stad zie je een vuurspuwende vulkaan van wit gesteente. Dit betekent dat God groot is in macht, verheven in heerlijkheid, hard in gestrengheid en mild in zachtheid. Als de trots in mij een toren van ijdelheid wil oprichten, heeft Hij die vertrapt. Zo voert de hoog verheven God mij tot nederigheid, word ik de liefelijkheid gewaar van een heilzame balsem en verheug ik mij in de zoetheid van God.

* * *

Franciscus van Assisi (1181 - 1226)

Deze koopmanszoon wilde in het leger; maar een stem zei hem een andere heer te gaan dienen. Na de ontmoeting met een lepralijder hoort Franciscus weer Gods stem: *Herstel mijn huis!* Tot woede van zijn vader geeft hij zijn kleren aan zwervers; en verruilt de luxe van het ouderlijk huis voor een leven in armoede. Hij herstelt drie kerkjes, voordat de eerste volgelingen verschijnen: het begin van de orde der Franciscanen, die van zo grote invloed is geweest op het herstel van de kerk.

1 iets kleins

Op ons pad vinden we niet altijd iets groots om te doen. Maar elk uur zijn er gelegenheden iets kleins heel goed te doen, dat wil zeggen: met grote liefde, zoals het verdragen van iemands kwade bui of een overwinning op de eigen verkeerde neigingen. Dat is veel heilzamer voor ons dan we doorgaans denken.

2 Wees op je hoede

Als je te zeker bent van jezelf, ben je te weinig op je hoede voor de vijand. Als de boze vat op je krijgt - al krijgt hij slechts een haartje in handen - dan laat hij dit al gauw uitgroeien tot een balk. Het is goed mogelijk dat hij geen vat op iemand krijgt, ook al probeert hij het jarenlang met allerlei verleidingen. Toch zal hij hierover geen enkele klacht laten horen: als hij uiteindelijk maar succes heeft. Dat is tenslotte zijn werk.

3 geduld

Een dienaar van God kan niet beoordelen hoe groot zijn geduld en zijn nederigheid zijn, zolang alles naar wens verloopt. Maar als de tijd komt dat zij, die aan je wensen tegemoet moesten komen, je dwars zitten: zoveel geduld en nederigheid als je op dat moment hebt, zoveel heb je en meer niet.

4 lofzang op de deugden

De heilige eenvoud verslaat de wijsheid van de wereld. De heilige armoede verslaat de begerigheid, de hebzucht en de zorgen van dit aardse leven. De heilige nederigheid verslaat de hoogmoed van alle mensen. De heilige liefde verslaat alle duivels, vleselijke bekoringen en angst; en elk vleselijk streven van de wil. Zij houdt het lichaam als dood, om te gehoorzamen aan de Geest.

5 verleiding

Niemand kan zich Gods dienaar noemen, die niet verleiding en kwelling heeft doorstaan. Overwonnen verleiding is de ring, waarmee de Heer zich als bruidegom met de ziel verbindt. Er zijn mensen die zich verheugen nooit ernstig op de proef te zijn gesteld. Laten zij bedenken dat dit komt, omdat de goede God rekening houdt met hun zwakke geestelijke gesteldheid. Indien zij echt ernstig in verleiding zouden worden gebracht, zouden ze alleen al door hun angst en schrik hiervoor van hun stuk gebracht worden, nog vóór de strijd goed en wel begonnen was. Je kunt rustig zeggen dat niemand aan een hevige strijd wordt blootgesteld, wanneer er geen sprake is van volmaakte deugd.

6 moedeloosheid

Als een gelovig mens om één of andere reden uit zijn evenwicht raakt, en niet meer weet waar hij aan toe is, laat hij dan meteen gaan bidden; en net zolang bij de Vader aandringen, totdat Hij hem weer de vreugde teruggeeft over het heilzame werk dat Hij verricht. Als je echter aan moedeloosheid gaat toegeven, zal dat God onwelgevallige kwaad steeds erger worden. Het zal tenslotte blijvende sporen bij je achterlaten, tenzij je door boete en berouw jezelf hiervan zult bevrijden.

7 ijdelheid

Het is ons meer waard bij de mensen in de gunst te staan, dan de liefde van Christus te bezitten. We zijn kritiekloos ten aanzien van onze hartstochten, en onderzoeken niet de geest die ons drijft. Ook als we in werkelijkheid geleid werden door het verlangen naar eer van de mensen, menen we nog dat we uit liefde hebben gehandeld. En als we eens echt iets goeds gedaan hebben, al is het nóg zo weinig, dan zijn we niet in staat dit te dragen; en kunnen we die weelde niet op. Al heel gauw geven we die kleine verdienste prijs, doordat we er ruchtbaarheid aan geven; en verliest het zijn waarde voor de eeuwigheid. We kunnen er rustig mee leven dat we niet goed zijn; maar dat we naar buiten niet goed lijken, dat de mensen ons niet voor goed houden: dat verdragen we in geen geval. Zo leven we alleen maar om door de mensen geprezen te worden.

* * *

Antonius van Padua (1195 - 1231) kerkleraar

Als Augustijner monnik voegde hij zich na 9 jaar studie bij de Franciscanen, teneinde het evangelie in Marokko te verkondigen. De reis mislukte; en eindigde in Italië, waar hij als prediker optrad. Zijn gehoor werd zodanig geraakt door zijn woorden en zijn verschijning, dat de mensen van alle zijden toestroomden en tot inkeer kwamen, vetes bijlegden, luxe afschaften en het geld aan de armen gaven. Veel oudere kerken hebben nog steeds een kluisje van het Antoniusfonds voor de armen in de muur gemetseld, waar kerkgangers een donatie kunnen doen.

1 verlossing

Zie op, mijn ziel, naar de Zoon van God, hangend aan een kruis; en je zult overvloeien van vreugde en je tranen de vrije loop laten. Je hart zal zich verwonderen over de ontferming van de Vader, die zijn Zoon zag hangen, maar hem niet van het kruis afhaalde. Vader, hoe kon U zich zo inhouden? Wat weerhield U om de hemel open te scheuren en uw Geliefde te bevrijden? In deze verwondering zal je ziel worden verruimd tot liefde voor de Vader, die zijn Zoon heeft gegeven om jou te verlossen; en zijn Geest, om in jou zijn werk te verrichten.

2 gebed

Als je je medemens dienstbaar bent, wijd jezelf dan volledig aan hem of haar toe; en als je je aandacht richt op God, vergeet dan wat achter je ligt, vergeet je plichten en het goede werk waar je mee bezig was en dat je straks weer zult opnemen. Zet al je gedachten hieraan opzij als je in gebed gaat, opdat ze niet steeds opnieuw bij je opkomen; want zij vormen een grote hindernis in de geest tijdens je beschouwing.

3 het lichaam

We moeten het lichaam beschouwen als een zieke die onze zorg nodig heeft. Veel dingen waar het naar verlangt zijn niet goed voor hem; en moeten hem worden ontzegd. Veel andere dingen die wel goed voor hem zijn bevallen hem niet; maar we moeten er op staan dat hij ze neemt. We moeten ons lichaam zien als iets dat ons niet toebehoort, maar hem door wie wij voor een hoge prijs zijn gekocht; en hem in ons lichaam verheerlijken.

4 de armen

Als je de medemens in nood ziet, voor wie Christus is gestorven, moet je hem of haar geven wat je kunt missen. Wie dit nalaat, sluit het hart voor de behoeftige medemens. Ik houd het erop dat dit een doodzonde is en dat de liefde van God ver te zoeken is; anders zou je immers graag geven aan je medemens in nood? Wee hen die de kelder vol hebben liggen met voedsel en drank en de kasten vol kleren, terwijl de armen van Christus hongerig en zonder kleren aan hun deuren staan te roepen.

5 boete

De eerste vruchten van de geest zijn het berouw en het verdriet om de begane zonden. Alle heiligen laten dit zien. Want zij slaan geen acht op de balk in het oog van iemand anders¹, zij spelen niet voor rechter en veroordelen niemand²; maar zij zuchten bij zichzelf, met bitterheid in hun ziel, uitzien naar hun aanneming tot de onsterfelijkheid van het lichaam.

1) Mt 7,3 2) Mt 7,1v

6 Farizeeën

De gerechtigheid van de Farizeeën bestond eerder in het bedwingen van hun hand dan van hun hart. Zij zagen geen zonde in de intentie, maar alleen in de actie. De gerechtigheid van de apostelen is overvloedig door de Geest van raad, door de genade die God in zijn goedheid hun bewijst, zodat de geest van verkeerde gedachten wordt weerhouden. De schriftgeleerden en Farizeeën zijn huichelaars die zichzelf als rechtvaardigen beschouwen en op anderen neerzien. Hun gerechtigheid moet blijken uit uiterlijke dingen, zoals hun gewaden en de vele voorschriften die zij naleven. De gerechtigheid van de ware boeteling bestaat in geestelijke armoede, onderlinge liefde en verdriet om de zonden; in de onthouding, de troost van de beschouwing, het verachten van succes in de wereld en in geduldig gedragen tegenslag

7 boosheid

De boosheid omvat elke verkeerde stap naar het kwaad. Een opwelling waar niet op in wordt gegaan, is niet meer dan een aanzet tot geweld. Wordt er echter aan toegegeven, dan volgt de uitbarsting; en komt de dood nabij.

* * *

Clara van Assisi (1193 - 1253)

Clara werd al jong gegrepen door de prediking van haar stadgenoot Franciscus. In 2012 verliet zij haar ouderlijk huis; en werd zij door hem voorlopig ondergebracht in een naburig vrouwenklooster. Toen haar zus Agnes haar volgde, installeerde Franciscus hen in een huis aan de rand van Assisi, waar zich al spoedig vele andere vrouwen bij hen voegden, onder wie hun moeder. Als moeder-overste is Clara voor haar zusters en voor velen buiten het klooster tot een lichtend voorbeeld geweest, zodat de nieuwe orde zich gestaag tot ver buiten de grenzen uitbreidde.

1 vervuld van de Geest

Laten mijn zusters voor ogen houden dat zij bovenal moeten verlangen de Geest van de Heer te bezitten; en steeds met een zuiver hart tot Hem bidden. Zij moeten zachtmoedig en geduldig blijven in ziekte en verdrukking; en liefhebben wie ons vervolgen en beschuldigen. *Want gelukkig zijn zij, die vervolgd worden bij het goede dat zij doen; want hun behoort het Rijk van de hemel.*¹

1) Mt 5,10

2 hemelse schoonheid

De hemelingen bewonderen onophoudelijk Jezus' schoonheid. Zijn liefde wekt liefde, zijn genegenheid verzadigt, zijn zoetheid schenkt vervulling, aan hem denken schenkt heerlijk licht, zijn geur brengt doden tot leven. Hem in zijn heerlijkheid te zien maakt alle bewoners van het hemelse Jeruzalem gelukkig. Hij is de afstraling van de eeuwige heerlijkheid¹, de helderheid van het eeuwige Licht en een spiegel zonder vlek².

1) Heb 1,3 2) Wijsh 7,26

3 standvastigheid

Laat je niet van de wijs brengen door het lawaai en de ijdele beelden van een wereld, die als een schaduw voorbijgaat. Sluit je oren voor de lokroep van de hel, breek met kracht zijn pogingen. Onderga graag tegenspoed en laat voorspoed je niet overmoedig maken; want trouw wordt gevraagd in voorspoed en is vereist in tegenspoed. Volbreng wat je aan God hebt beloofd, en Hij zal het je vergelden. O liefste, zie op naar de hemel die ons uitnodigt, neem het kruis op, en volg Christus die ons voorgaat¹.

1) Mt 16,24

4 Gods woning

De ziel van de gelovige, het waardigste van de schepselen, is door Gods genade groter dan de hemel. De hemelen, samen met alle andere schepselen, kunnen de Schepper niet bevatten; maar de ziel van de gelovige is zijn woning en zetel¹; en dit alleen door de liefde, die mensen zonder God missen. Want zo spreekt de Waarheid²: *Wie mij liefheeft, zal door mijn Vader liefgehad worden. Ook ik zal hem liefhebben, en wij zullen tot hem komen en bij hem wonen*³.

1) Gal 2,20 2) Joh 14,6 3) Joh 14,23

5 de armoede

Wees sterk in de heilige dienst die je begonnen bent, vurig verlangend naar de arme Gekruisigde. Hij heeft voor allen het lijden aan het kruis ondergaan; en ons ontrukkt aan de macht van de vorst van de duisternis¹, die ons gevangen hield door de overtreding van onze stamvader². Hij heeft ons met onze Vader verzoend. Zalige armoede: aan wie haar liefhebben geeft zij eeuwige rijkdom. Heilige armoede: aan wie haar bezitten en naar haar verlangen, belooft God het koninkrijk van de hemel³; en schenkt Hij zonder twijfel de eeuwige heerlijkheid en het gelukzalige leven. Vrome armoede: de Heer Jezus Christus, die regeerde en nog steeds regeert over hemel en aarde, Hij *die sprak en het was er*⁴: Hij heeft zich verwaardigd haar boven alles te omarmen.

1) Kol 1,13 2) gen 3,1vv 3) Mt 5,3 4) ps 33,9

6 bruid van Christus

Kijk naar hem, die om u verachtelijk is geworden. Volg hem na: u die om hem voor de wereld verachtelijk bent geworden. Uw bruidegom, schoon boven alle mensenkinderen, is om u te redden de armzaligste van alle mensen geworden. Hij is veracht en geslagen en over heel zijn lichaam hevig gezeseld; en hij is onder de foltering van het kruis gestorven. Kijk naar hem, edele koningin¹, en beschouw hem om hem na te volgen. Als u met hem lijdt, zult u met hem heersen. Als u met hem treurt, zult u met hem verheugd zijn. Als u met hem sterft aan het kruis van hevig lijden, zult u in de heerlijkheid van de heiligen een woning bezitten; en zal uw naam staan opgetekend in het levensboek.

1) De brief is gericht aan Agnes van Bohemen, abdis van een nieuwe vestiging in Praag.

* * *

Bonaventura (1221 - 1274) kerkleraar

Thomas van Aquino en de Franciscaan Bonaventura zijn de twee vooraanstaande theologen van de middeleeuwen. Door zijn orde gevraagd de verdeeldheid tussen rigoristen en gematigden te beslechten, schreef hij hier toe zijn *leven van Franciscus*; maar een schisma heeft hij niet kunnen voorkomen. In zijn onderricht aan priesters beklemtoonde hij het gebed als sleutel tot geestelijke ontwikkeling. Zijn omvangrijke oeuvre getuigt van een persoonlijke omgang met Christus, een sterk verlangen naar de hemelse volmaaktheid en 't streven hieraan gestalte te geven.

1 Gods nabijheid

Het lijkt vreemd, dat - hoewel God zo nabij is - slechts weinigen ertoe komen Hem als hun Eerste Beginsel in zichzelf te beschouwen. De reden is echter duidelijk. De menselijke geest wordt zó door zorgen afgeleid, dat hij niet gemakkelijk in zichzelf treedt. Beneveld door allerlei denkbeelden, gaat hij in zijn denken niet bij zichzelf naar binnen. Afgeleid door lichamelijke begeerte, keert hij niet in verlangen naar innerlijk genot en geestelijke vreugde in zichzelf terug. Zozeer wordt Hij door de zintuigen in beslag genomen, dat hij niet in zichzelf als het beeld van God kan terugkeren. Waar je neergevallen bent blijf je liggen; tenzij iemand komt en je helpt op te staan.

Onze ziel kan zich niet op eigen kracht verheffen uit de gebondenheid aan de zintuigen; en innerlijk zichzelf zien en de eeuwige waarheid ontdekken. Hiertoe is Christus gekomen: de waarheid in persoon, die een menselijk lichaam heeft aangenomen. Hij is als een trap naar omhoog. De eerdere trap, die in Adam was vernield, is door hem hersteld. Al ben je nóg zo verlicht door je natuurlijke kennis: je kunt niet bij jezelf naar binnen gaan om te genieten van de Heer, tenzij door bemiddeling van Christus. (...)Je nadert tot hem door in hem te geloven, op hem te hopen en hem lief te hebben. Wil je opnieuw tot de waarheid komen en hiervan genieten zoals in het paradijs? Ga dan binnen door het geloof in de bemiddelaar tussen God en mensen. Vestig je hoop op hem en geef hem je liefde: Jezus Christus, de *boom van het leven in het midden van het paradijs*².

1) gen 3,22

2 gebed na de communie

Liefste Jezus, doorboor mijn ziel met de vreugdebrennende en genezende wonden van uw liefde en met uw oprechte, overtuigende en apostolische bewogenheid. Dan zal ik alleen nog maar uitzien en verlangen naar u; en mijzelf verliezen in volkomen liefde voor u, hunkerend naar uw aanwezigheid, om met u samen te mogen zijn en u geheel en al toe te behoren. Mag mijn ziel hongeren naar u, brood van engelen, opwekking van heilige zielen, ons ware dagelijkse brood, heerlijk van geur en smaak.

Laat mijn hart alleen uitzien naar u, naar wie het verlangen van engelen uitgaat; en laat mijn ziel worden verzadigd door de zoetheid van uw aanwezigheid. Laat mij ernaar dorsten u te genieten in de volheid van Gods huis. Laat mij gedurig zoeken u te benaderen. Laat mij naar u toe hollen, over u mediteren, van u spreken en alles doen tot eer en verheffing van uw naam, nederig en eenvoudig, in liefde en opgewektheid, in rustige toewijding, volhardend tot het eind.

Heer, wees mijn enige hoop, mijn volledige vertrouwen, mijn enige rijkdom, mijn blijdschap en zielsverrukking, mijn rust en mijn stilte, mijn vrede, mijn spijs en drank, mijn steun en toeverlaat, mijn wijsheid, mijn enig bezit en verborgen schat, op wie mijn hart en mijn geest voor altijd zijn gericht, stevig en onwrikbaar geworteld in u.

3 Christus in mij

Als je je verstand hebt gezuiverd door tranen van inkeer en berouw; als het in vuur en vlam staat; als je bent opgeheven door de geestdrift van de liefde, door onbezoedelde overweging en op God gerichte gedachten, zul je tot het inzicht komen hoe de Jezus, de Zoon van God, geestelijk verborgen is in de ziel die aan God is gewijd. Gestimuleerd door de hoop op de beloning van omhoog, of door de angst voor eeuwige straf, of ook door een te langdurig verblijf in dit tranendal, wordt dan de ziel, door een nieuw licht beschenen, in vlam gezet door heilige genegenheid; en verliest ze zich in de overweging van hemelse dingen. Na de vroegere fouten en gebreken te hebben afgezworen, en het nieuwe leven te hebben aangenomen dat de Vader van het licht schenkt, uit wie al het goede en volmaakte voortkomt, wordt de ziel geestelijk vruchtbaar door deze genade waarin zij staat.

4 geestelijke groei

Verlang je te leven als een burger van de hemel, dan moet je groeien. Ga slecht gezelschap uit de weg, verhef jezelf op voorspraak van Maria, zoek de raad van geestelijke mensen, leg je toe op de navolging van de heiligen, neem de woorden van goede mensen ter harte en let op hun levenswijze. Houd je doof voor adviezen van hen die onheilig leven: zij zijn erop uit je van de ingeslagen weg af te brengen en het nieuwe leven door de Geest teniet te doen. Onder het mom van goede bedoelingen doordringen ze je met een onvrome lauwheid, en zeggen: "Het is te groot wat je onderneemt, het gaat je geestkracht te boven!"

5 de bruidegom

Wil je God leren kennen, dan is het van uitzonderlijk belang de Schrift te bestuderen, die het herstel van de betrekking tussen God en de mensen als onderwerp heeft. Zij spreekt over geloof, hoop en liefde: de deugden - in het bijzonder de liefde - waardoor de ziel wordt herschapen. Paulus noemt de liefde, *voortkomend uit een goed geweten en een oprecht geloof, het doel van het gebod*¹. Onze Verlosser noemt de liefde tot God en je naaste *de vervulling van alle geboden*². Deze liefde wordt beoefend door Jezus, de bruidegom van de kerk³, die onze naaste is en onze God, onze broeder en Heer, koning en vriend, tegelijk ongeschapen en vleesgeworden Woord, zowel onze Schepper als onze Herschepper⁴, *de Eerste en de Laatste*⁵. Hij is de Heiligmaker, die zijn bruid⁶, dat wil zeggen: zijn kerk en iedere ziel die hem toebehoort, zuivert, verlicht en tot volmaaktheid brengt.

1Tim 1,5) 2) Mt 22,40 3) Joh 3,29 4) Heb 1,2 5) openb 22,13 6) ps 45

6 vervoering

Toen Franciscus op de berg in vervoering God beschouwde, is hij, tevoren een voorbeeld van actie, tot een voorbeeld van contemplatie geworden, een tweede Jakob. God wilde door hem alle werkelijk spirituele mensen uitnodigen tot een geestelijke vervoering; en dit meer door Franciscus' voorbeeld dan door zijn woorden. Je moet hiertoe alle verstandelijke activiteit verlaten, om je in het diepste van je innerlijke gevoel geheel te verplaatsen in God; en je door Hem te laten omvormen.

* * *

Thomas van Aquino (1224 - 1274) kerkleraar

Tegen de zin van zijn familie trad Thomas in bij de Dominicanen. Hij studeerde bij Albertus Magnus te Parijs bij, waar hij zijn theologische handboeken heeft geschreven. Na een leven van gebed en studie stierf deze 'engelachtige doctor', 50 jaar oud. Op het vernemen van dit bericht riep zijn vroegere leraar uit: "Broeder Thomas, het licht van de kerk, is dood!" Zijn teksten zijn voor moderne lezers nogal wijldlopig. Zijn *gouden keten*, een aaneenschakeling van commentaren van de kerkvaders op de vier evangelieën, is van bijzondere waarde.

1 waarheid

Waarheid wordt gevonden in het verstand, dat een zaak beschouwt zoals deze is; en in dingen zoals deze overeenstemmen met het verstand. Dit wordt in de hoogste mate gevonden in God. Zijn wezen is niet geconformeerd aan zijn verstand, maar is hier één mee. Zijn daad van begrip is de maat en de oorzaak van ieder ander wezen en ieder ander verstand. Hij is zijn eigen bestaan en begrip. Hijzelf is de waarheid, de soevereine en eerste waarheid.

2 goed en kwaad

Het goede is iets wezenlijks, waar de wil en het verlangen zich op richten. Het kwaad is slechts een afgeleide, dat zich richt tegen het goede. Hieruit volgt dat de werking van de wil en het verlangen, die het goede beogen, van nature voorafgaat aan wat zich richt op het kwaad. Vreugde is er eerder dan verdriet, liefde is er eerder dan haat; want hetgeen zijn bestaan heeft in zichzelf is er altijd eerder dan wat zijn bestaan heeft door iets anders.

3 kennis van God

Het verstand wordt versterkt door licht van boven. Soms worden beelden uit het menselijk voorstellingsvermogen van Godswege gevormd, ten einde de goddelijke dingen duidelijker uit te drukken. Dit geschiedt in profetische visioenen. Ook worden natuurlijke waarneming en zelfs stemmen door Gods gebruikt om het goddelijke te doen kennen. Dit gebeurt b.v. in het doopsel. De Geest werd hier gezien in de gedaante van een duif; en de stem van de Vader werd gehoord: *Dit is mijn geliefde Zoon.*

4 Christus in het Oude Testament

De profeet Jesaja geeft de Christus een goddelijke naam: *Immanuël*¹. Matteüs legt uit dat de God-gelijkheid van Jezus wordt bedoeld: *Zij zullen hem de naam Immanuël geven, dat is: God met ons*². Jesaja noemt hem ook op een andere plaats God, als hij zegt: (...) *Hij zal worden genoemd wonderbare Raadsman, sterke God, Vader voor eeuwig, Vredevorst*³.

1) Jes7,14 2) Mt 1,23 3) Jes 9,5

5 de heilige Geest

We mogen geen dingen beweren over God, die niet expliciet of impliciet gevonden worden in de Schrift. Hoewel nergens letterlijk wordt gezegd dat de Geest ook uitgaat van de Zoon, vinden we dit toch wel in de Schrift, waar de Zoon zegt, sprekend over de Geest: *Hij zal mij verheerlijken, omdat Hij aan u zal verkondigen wat Hij van mij ontvangen heeft*¹. (...) In de geloofsbelijdenis van Nicæa² wordt hier nog niets over gezegd, omdat de dwaling dat de heilige Geest (behalve uit de Vader) niet ook voortkomt uit de Zoon, nog niet was voorgekomen; en het dus niet nodig was op dit punt een expliciete verklaring te geven.

1) Joh 16,14 2) algemene kerkvergadering in 325

6 na de dood

Zoals het lichaam door de zwaartekracht direct op zijn plaats wordt gebracht, tenzij dit ergens door verhinderd wordt, zal ook de ziel, als de band met het vlees waardoor zij aan haar plaats gebonden was wordt verbroken, direct haar beloning ontvangen, tenzij er een hindernis bestaat. De zonden, waarvoor reiniging nodig is, verhinderen dat de beloning wordt ontvangen. Het gevolg is dat de beloning wordt uitgesteld.

7 Maria

De engelen zongen: *Eer aan God in den hoge, en vrede op aarde bij de mensen in wie Hij behagen heeft*¹. Hier begon zich de heerlijke belofte te vervullen van God aan Abraham, tot wie gezegd werd dat in één uit zijn nageslacht alle volken gezegend zouden worden². Want Maria, die wij naar waarheid prijzen en vereren als moeder van God, omdat zij de persoon baarde die tegelijk God en mens was, had haar afkomst van koning David.

1) Lc 2,14 2) gen 22,18

8 loutering

Er zijn er, die houden dat er na de dood geen loutering van de zielen is: van hen die in liefde zijn gestorven, maar bij wie nog iets moet worden gezuiverd. In de eerste brief aan de Korintiërs staat echter te lezen: *Indien iemand op dit fundament (het fundament van het geloof, dat door liefde werkzaam is) een gebouw heeft opgetrokken van hout, hooi en stro, zal hij schade lijden. Hijzelf zal echter gered worden, als door het vuur heen*¹.

1) 1Kor 3,12vv

9 verleiding

De duivel brengt in verleiding opdat je ongehoorzaam zult zijn, en je jezelf niet aan God zult onderwerpen. Hierdoor wordt het geloof weggenomen, want door het geloof weten wij dat Hij Heer is over alles; en dat wij Hem daarom dienen te gehoorzamen. *Jullie tegenstander, de duivel, zwerft rond op zoek om te verslinden. Weersta hem, sterk door het geloof*¹. De wereld brengt in verleiding door te verlokken met zijn voorspoed of door af te schrikken met zijn tegenslagen. Dit overwinnen wij door het geloof, dat ons doet geloven in een ander en beter leven dan dit leven. Daarom achten wij niet de voorspoed van dit leven, en zijn wij niet bang voor tegenslagen. *Dit is de overwinning waardoor de wereld wordt overwonnen: ons geloof*². Ook leert het geloof ons te geloven dat er een ander en groter kwaad is: de hel. Het lichaam wil ons in beslag nemen door de voorbijgaande genoegens van dit bestaan. Het geloof leert ons echter dat wij, als we op een niet passende manier onze vreugde vinden in deze genoegens, wij de eeuwige vreugde zullen verliezen.

1) 1Pe 5,8 2) 1Joh 5,4

10 eeuwig leven

Het eeuwige leven bestaat allereerst hierin, dat de mens op intieme wijze met God is verbonden. God zelf is immers het einddoel en de beloning van al ons werk. *Ik ben uw Beschermers en uw loon is zeer groot*¹. Deze vereniging bestaat in het volmaakte zien van God. *Nu zien wij in een spiegel, onduidelijk, maar dan van aangezicht tot aangezicht*².

1) gen 15,1 2) 1Kor 13,12

* * *

Albertus Magnus (1206 - 1280) kerkleraar

De graaf van Bollstädt was niet gelukkig met de keus van zijn zoon voor de Dominicanen. Na zijn studie volgde al spoedig zijn benoeming aan de universiteit van Parijs, het academisch centrum van Europa. Als schrijver over onderwerpen uit alle takken van wetenschap werd Albert - om zijn geleerdheid al spoedig *de Grote* genoemd - soms verweten de theologie te verwaarlozen. Toch ligt hier zijn voornaamste betekenis. Hij paste de logische redeneertrant van de filosofie toe op de theologie, die hij ordende tot een systeem (de scholastiek), dat door zijn leerling Thomas van Aquino is uitgewerkt.

1 zuiver van hart

Verlang je je bestemming te bereiken van werkelijk geluk, leg je dan toe op zuiverheid van hart, een heldere geest en rust van de zinnen. Bepaal je tot dit verlangen en richt je geest voortdurend op de hoog verheven God. Hiertoe moet je je zoveel mogelijk onttrekken aan vrienden, bekenden en alle activiteiten die dit in de weg staan. Neem elke mogelijkheid te baat om je de plaats, de tijd en de middelen te verschaffen die je in staat stellen je te wijden aan stilte en contemplatie; en de verborgen vruchten van de stilte te verzamelen, die je doen ontkomen aan de schipbreuk van de huidige tijd en de drukte van een rumoerige wereld. Leg je te allen tijde toe op zuiverheid, helderheid en vrede van hart, vrij van de vormen en beelden van de fysieke zinnen.

2 God alleen

Het religieuze gemoed dient in het algemeen en in het bijzonder alles gelijkmoedig en in vertrouwen te accepteren en uit de hand van de goddelijke voorzienigheid te aanvaarden, geduldig in vrede en stilte instemmend met de Heer. Dit is het belangrijkste van het geestelijk leven: de geest van elke voorstelling te ontdoen, zodat door de goede wil het verstand met God kan worden verenigd; en gelijkvormig aan Hem kan worden. Er zal dan niets meer tussen jou en God staan; want door de kloostergelofte van vrijwillige armoede heb je afstand gedaan van het bezit van wat dan ook; door de gelofte van kuisheid luister je niet naar je lichaam; en door de gehoorzaamheid heb je de wil en je ziel zelf losgelaten. Zo staat er niets meer tussen jou en God.

3 geestelijke oefening

Gelukkig de mens, die de vele fantasieën en voorstellingen van zich afhoudt, zich naar binnen keert en God zoekt. Zo zal hij er uiteindelijk in slagen zich van de producten van de verbeelding te ontdoen; en zich, eenvoudig en onbedekt, met een zuiver begrip en een gezuiverde wil, te richten op het eenvoudigste van alle objecten: God. Verwijder dus uit je geest alle fantasieën, beelden en vormen die niet uit God zijn, zodat je bezigheid naar begrip, doel en wil met niets anders van doen heeft dan met God in jou. Dit is immers het doel van alle geestelijke oefening: de geest op God te richten; en met een volkomen zuiver inzicht en een volledig toegewijde wil in Hem te rusten, vrij van de strikken en fantasieën van de verbeelding. (...) Iemand die zich bezig houdt met de producten van de verbeelding en de uitwendige zinnen en hieraan vasthoudt, is nog niet verheven boven de motivering en de begrenzing van zijn dierlijke natuur.

4 aan een monnik

Niemand kan tot God naderen, zonder door moeilijkheden en verleiding te zijn beproefd. Geef dan niet toe, maar blijf het kalm en geduldig, nederig en gelijkmoedig verduren. Blijf vastberaden volharden, wetend dat er geen effectiever middel is dan dit soort gedachten volstrekt te negeren. Ook al betreft het de vuilste, gemeenste en vreselijkste godslasterlijkheden, schenk er dan eenvoudigweg geen aandacht aan, veracht ze en beschouw ze als niets. Zie deze dingen niet als van jou; en sta jezelf niet toe er een gewetenszaak van te maken. De vijand en zijn gezellen zullen zeker van je wegvlugten, als je hen op deze wijze met verachting behandelt. Het is voor zijn trots onverdragelijk te worden geminacht en verworpen. De beste remedie is dus deze, dat je verleidingen volledig veronachtzaamt; en beschouwt als vliegen, die buiten je wil rond je hoofd zoemen. Jezus' volgelingen moeten zich niet zo makkelijk van de wijs laten brengen en zich van Gods aangezicht terug laten trekken.

* * *

Mechtild van Hackeborn (1241 - 1298)

Als kind met haar ouders op bezoek bij haar zus Gertrudis, religieuze van de orde der Cisterciënzerinnen, mocht het meisje na hevig aandringen in de abdij achterblijven, onder de hoede van haar zus. Zij heeft het klooster nooit meer verlaten. Toen Gertrudis abdis werd, verplaatste zij de abdij naar Helfta, waar de gemeenschap tot grote bloei kwam. Mechtild werd belast met de begeleiding van nieuwkomers, onder wie een andere Gertrudis, later *de Grote* genoemd. Deze heeft Mechtilds visioenen te boek gesteld: voedsel voor de moderne kerkganger, die zelden hoort preken over de persoonlijke en vertrouwelijke omgang met God.

1 de communie

Toen zij (Mechtild) eens te communie wilde gaan, sprak zij: "Mijn liefste Heer, leer mij hoe ik mij moet voorbereiden op het koninklijk gastmaal van uw lichaam en bloed". De Heer antwoordde: "Wat deden mijn leerlingen, die ik zond om het paasmaal voor te bereiden, toen ik vóór mijn lijden met hen het avondmaal wilde houden?" Toen scheen zij zich in een woning te bevinden, waarin een gouden tafel stond, bedekt met een tafellaken, waarop schalen en schotels waren geplaatst. De Heer sprak: "Dit huis staat voor mijn vrijgevigheid, waarmee allen die hier komen mild en vol blijdschap worden binnengehaald. Laat allen die graag te communie willen gaan tot Mij komen in mijn milde vrijgevigheid, waarin zij liefdevol, als door een moeder, worden ontvangen; en beschermd worden tegen alle kwaad".

2 vertrouwelijke omgang met God

Jezus verlangt er hevig naar de zielen met zich te verenigen, in het bijzonder van hen die verlangen door hem getroost te worden en zijn aanwezigheid te genieten; en zichzelf daarvoor alle afleiding en ontspanning ontzeggen, waarin zij niet worden aangespoord tot de liefde voor God. Als er dingen zijn waar je van geniet en waar je in opgaat, bedenk dan of God je dit heeft gegeven om toe te nemen in liefde voor Hem. Merk je dat je hart meer bij die dingen is dan bij God, dan is het goed - of het nu om mensen gaat of om zaken - er afstand van te doen, wil je de vertrouwelijke omgang met God niet kwijtraken; want die relatie is uiterst kwetsbaar en duldt niets boven zich of naast zich.

3 verschijning van Agnes

In een visioen zag zij de martelares Agnes, en Jezus met zijn arm om haar heen geslagen. Zij klaagde tot God dat zij, die vanaf haar jeugd in het kloostergewaad aan Christus was toegewijd, Hem toch niet op de wijze van Agnes van ganser harte had liefgehad. Toen sprak de Heer tot Agnes: Schenk haar al het jouwe! Zij begreep dat God zijn heiligen hun waardigheid schenkt, opdat zij wat Hij in hen bewerkte, en alles wat zij voor Christus doorstonden, zelf zouden kunnen schenken aan degenen die hen liefhebben en hun zijn toegedaan en Gods gaven in hen bewonderen.

4 de gemeenschap van de heiligen

Toen zij bad voor haar zuster Gertrudis, sprak de Heer: “Wil je haar nog eens zien?” Toen zag zij haar ziel in heerlijkheid. (...) Toen zij haar vroeg over iets waarvoor zij heel haar leven had gebeden, antwoordde zij (Gertrudis): “Mijn gebed is nu krachtiger en werkzamer dan toen ik nog op aarde was”. Toen zij zich hierover verwonderde en vroeg hoe dit mogelijk was, antwoordde zij: “Dat komt omdat het gebed van een rechtvaardige bij de dood niet ophoudt. Wie tijdens dit leven smeekte dat zondaars niet verloren zouden gaan, blijft dit doen, ook na de dood.”

5 Maria

Zij bad: “Heer, beveel mij aan bij uw moeder, zoals u uw geliefde leerling Johannes bij haar hebt aanbevolen”.¹ Aanstonds vervulde de Heer haar verlangen, gaf haar over in de handen van zijn moeder en sprak: “Moeder, ik beveel deze ziel bij u aan, als mijn wonden: zoals u mij hebt willen verzorgen en zalven toen ik gewond voor u lag, zo moet u nu haar koesteren en in al haar pijn troosten. Ik vertrouw haar aan u toe als de prijs die ikzelf ben, opdat u zult bedenken op welke waarde ik haar heb geschat, toen ik uit liefde voor haar niet weigerde te sterven. Ik stel haar onder uw hoede als datgene waarin ik alle vreugde van mijn hart heb gesteld, naar het woord: *Het is mijn vreugde met de mensenkinderen te verkeren*”.² Toen vroeg de ziel: “Heer, wilt u zo handelen met allen die naar u verlangen?” Hij antwoordde: “Zeker, want ik ken geen aanzien des persoons”.

1) Joh 19,26 2) spr 8,31

Gertrudis van Helfta (1256 - 1302)

Deze geleerde mystica, in één adem genoemd met haar ordegenote Mechtild; en ter onderscheid van abdis Gertrudis van Hackeborn ook wel genoemd *de Grote*, werd opgevoed bij de Cisterciënzerinnen te Helfta. Gedreven door haar zucht naar kennis, kreeg zij in de kloosterkerk, waar zij haar 'lauwe gebeden' zei, een visioen van Jezus, die tot haar sprak: "Ik zal je redden en verlossen". Sedertdien was haar leven aan hem toegewijd. Haar visioenen en openbaringen zijn grotendeels bewaard gebleven.

1 wedergeboorte

Om bij het einde van je leven het kleed van de onschuld, dat je bij het doopsel hebt ontvangen, ongeschonden aan de Heer te kunnen tonen, moet je zorgen in het bijzonder met Pasen en Pinksteren de herinnering te vieren aan je doopsel. Leef in het verlangen in God herboren te leven tot een vernieuwd bestaan van heiligheid en aanneming van het kindschap van God.

2 het gebed

Gebeden die niet met aandrang worden gezegd zijn als doffe paarden. (...) Als echter iemand met volledige overgave en met aandrang bidt, dan is dit gebed heel machtig. Een bitter hart wordt zoet, een bedroefd hart wordt blij, een arm hart wordt rijk, een dwaas hart wordt wijs, een angstig hart vat moed, een blind hart gaat zien en een kil hart wordt vurig. Het gebed haalt de grote God omlaag tot diep in het hart; en voert de verlangende ziel omhoog naar God, de bron van het leven. Het gebed brengt die twee die elkaar liefhebben bijeen: God en de ziel.

3 gebed na de communie

Jezus, laat uw heerlijke vereniging met mij leiden tot kwijtschelding van mijn zonden, tot aanvulling van wat ik heb verzuimd en verheffing van mijn verloren leven. Laat het leiden tot mijn eeuwige redding, tot herstel van mijn lichaam en van mijn ziel, tot vernieuwing van mijn deugd en tot eeuwig besluit van mijn leven met u. Laat de vereniging met u mij vrijheid van geest schenken, gezondheid en kuisheid van handelen. Laat het zijn tot een schild van geduld en tot een teken van overwinning van de nederigheid, tot troost in verdriet en hulp om te volharden.

4 de weg van geloof

God, als twijfel mij verlamt, en alles in mij roept: Waar is God? dan voel ik alleen die last die mij drukt. Als dus het evangelie zijn glans verliest en de levenslust verdwijnt, dan toont U mij de weg van geloof. U leert mij te heersen over die zee van gevoelens, die chaos van angst en verwarring. U doet mij vertrouwen: U bent in mij, wat kunnen de mensen mij doen?

5 ochtendgebed

God van liefde, mijn dierbare Redder, mijn hoop en mijn vreugde, mijn hoogste goed, in de morgen kom ik tot U, mijn God, om U te aanschouwen, de ware, duurzame lieflijkheid en zoetheid. Naar U dorst mijn hart, U bent de behoefte van mijn geest. Hoe meer ik U proef, hoe meer ik honger naar U.

6 de wijsheid van God

Bewonderenswaardige wijsheid, hoe duidelijk is uw stem! U roept allen tot U, die naar U verlangen. In de nederigen hebt U uw woning. U hebt lief die U liefhebben, de armen doet U recht. In uw goedheid ontfermt U zich; en U haat niets van hetgeen U hebt geschapen. U doet of U het kwaad van de mensen niet ziet; maar in uw goedheid wacht U op hun inkeer.

7 liefde voor God

Toen zij zei: "Ik, nietige mens, begroet U, mijn liefste Heer", ontving zij van God in zijn liefde dit antwoord: "Ook Ik begroet jou, mijn liefste!" Hieruit begreep zij, dat als iemand in aandachtige overgave God aanspreekt als mijn Geliefde, mijn goede Heer, hij of zij door Hem op dezelfde wijze wordt aangesproken.

8 ontwaak, mijn ziel

Ontwaak, mijn ziel, Boven de hemelen is een Koning, vol begeerte naar jou. Hij heeft je mateloos lief. Zo groot is zijn liefde, dat hij om jou in nederigheid zijn Rijk heeft verlaten. Op zoek naar jou heeft hij het verdragen als een dief gegrepen te worden. Zo hevig en van harte heeft hij je lief, met zo'n tedere ijver en zulk een krachtig voornemen, dat hij om jou met blijdschap zijn bloeiend bestaan heeft overgeleverd aan de dood.

* * *

Jacopone da Todi (1230 - 1306)

Toen een balkon instortte, kwam zijn vrouw Vanna om het leven. Zij bleek een haren hemd te dragen, om op God gericht te blijven. Jacopo, geschokt door haar geduld onder zijn bandeloze gedrag, gaf zijn beroep van advocaat op en trad in bij de Franciscanen. Hij ging in zijn boetedoening zo ver, dat de mensen hem spottend *Jacopone*, Japie noemden. Jacopone ontwikkelde zich als dichter in de volkstaal. Toen hij zijn pen richtte tegen de machtspolitiek van paus Bonifacius VIII, kwam hij in de gevangenis, waar hij de *lauden* schreef, die nog steeds bekendheid genieten.

1 ik zoek naar jou

Besef het toch, o mens, hoe hevig ik naar jou verlang.

Waarom wend je je af, en grief je mij zozeer?

Omwille van jou nam ik vlees in Maria.

Ik werd mens, om je te leiden tot mijn vrede.

Was mijn strijd tevergeefs, dat je wegvlucht van mij?

Waarom blijf je in ondankbaarheid volharden?

Heel de schepping bracht ik voort om jou te dienen;

waarom trek je je zo weinig van mij aan?

Kind van mijn hart, vlucht nu niet langer.

Ik bescherm je tegen boosheid, je zonde wordt vergeven;

want mijn koninkrijk heb ik voor jou bestemd.

Mijn Vader stuurde mij, om jou terug te brengen.

Laten wij ons verheugen, en Hem eren zijn woning.

Door de zelfzucht verdwaald, door begeerte verlaagd,

heeft je hart zich voor mijn liefde toegesloten.

Kom tot inkeer, mijn kind, overdenk wat Ik zeg,

opdat je niet voorgoed ten val zult komen!

2 eenvoud

Wees gegroet, wijsheid van God, ik groet U.

Ingewikkeld is de wijsheid van de wereld;

maar eenvoudigen van geest: zij zullen U herkennen.

Want eenvoud is beter dan hoogmoed en trots;

en wie zichzelf vernedert, die zal verheven worden.

3 vijf staten

Vijfvoudig verschijnt mij de Heer in dit leven.

Wie de vijfde staat bereikt, is tot grote hoogte gestegen.

De eerste staat is diep ontzag, de tweede genezende liefde,
de derde tedere zorg, gevolgd door de vaderlijke liefde;
en als laatste de echtelijke overgave.

In de eerste staat komt God in zijn macht,

om mijn ziel uit de dood te verheffen;

en de duivels te verdrijven, die mij gebonden hielden.

Hij raakt het hart, dat breekt van wroeging.

De ontwaakte, kwetsbare ziel krijgt bezoek van de Genezer,
die haar verpleegt, troost en sterkt met de sacramenten.

Dan komt de Geliefde als een metgezel mij bijstaan,

om mij te verheffen uit mijn ellende.

Hij leert mij de reddende deugden;

want hoe zou ik het goede verbergen,

en niet bezingen wat hij doet voor mij?

In de vierde staat komt Hij als Vader,

met zijn gaven, in grote vrijgevigheid.

De ziel die zijn goedheid proeft,

is verrukt van het deel dat haar toeviel.

In de vijfde staat leidt mij de liefde,

als de Zoon van God mij omhelst in het huwelijk.

4 de slang

De zon is zwart, de maan verduisterd,

de sterren vallen uit de hemel.

De oude slang is uit zijn gevangenschap losgebroken,

en de wereld volgt zijn spoor. (...)

De zon is Christus, die zijn dienaars niet schijnt te sterken:

we zien geen wonderen om hun geloof te bevestigen.

Kwaadwilligen spotten, lachend om Gods afwezigheid,

De maan is de kerk van Christus, in rouwgewaad.

Eens een licht in de nacht, geleid door paus en kardinalen,

is haar schijnsel gedooft, en is heel de geestelijkheid

in waanzinnige galop op weg naar de vernietiging.

5 valse schijn

Adel zonder rijkdom en macht is waardeloos in veler ogen,
en wordt beschuldigd van pretentie zonder grond.

Wie velen bijstaat wordt door velen geliefd,
en bij ziekte door velen verlaten.

In goede conditie geen gebrek aan vrienden,
maar in slechte tijden verdwijnen zij.

Zolang je hem voordeel brengt, zal je medemens je prijzen;
maar als je niet meer nuttig voor hem bent,
staat hij klaar om je naam te bekladden.

Ik vlucht weg van die valse liefde,
die mijn hart zou stelen en verderven.

Mijn toevlucht is de Heer, de enige ware liefde.

6 heilige armoede

O liefde voor armoe, voor dat vreedzame oord,
onbekend met haat en onenigheid,
onbereikbaar voor diefstal en rampen wijs jij de weg.

Je sterft in vrede, zonder testament,
en laat geen verdeeldheid achter,
geen kosten voor rechter of notaris.
Voor jou geen vleierei van de hebzucht, azend op je geld.

Armoede, diepste wijsheid, slaaf van niemand,
je geeft alles op en bezit alle dingen.
Ongestoord benut je waar je niet aan hecht;
het verspert je niet de weg naar volmaaktheid.

Wie bezit begeert, wordt zelf bezeten,
verkocht aan wat hij zo liefheeft.
Laat hij eens stilstaan bij die koop,
en overwegen wat het opgeleverd heeft.

Wat zijn we onwaardig, dat we het toestaan:
slaven te zijn van ons eigen bezit;
en de gelijkenis met God te besmeuren.
Hij woont niet in een hart dat een ander toebehoort.

* * *

Angela de Foligno (1248 – 1309)

Levend in luxe, ervaarde zij onverwacht het Licht. In de daarop volgende jaren verloor zij haar man en haar beide zoons. Angela zocht troost bij de leden van de derde orde der Franciscanen, die niet in een klooster leven; en volgde onder veel innerlijk verzet de leiding van de Geest om haar bezittingen op te geven en Franciscus te volgen in armoede en boetedoening. Na jaren van geestelijke kwelling vond zij rust in de vereniging met Christus in zijn lijden. Haar openbaringen zijn opgetekend door haar geestelijk leidsman. Met Catharina van Siena en Catharina van Genua behoort zij tot de grote mystici van de middeleeuwen.

1 God-in-ons

God komt soms tot de ziel als er niet tot Hem gebeden wordt. De ziel wordt vervuld van een ongekende heerlijkheid en zij gelooft dat God zelf dit bewerkt, maar zij is er niet zeker van. Zelfs als Hij komt met aangename woorden, waarin zij zich nog meer verheugt, blijft er nog twijfel bestaan, omdat dit spreken en deze woorden ook door andere geesten teweeg gebracht kunnen worden. (...) Als de ziel Gods aanwezigheid echter nog dieper ervaart, weet zij bij zichzelf dat Hij in haar is. Zij voelt een wonderlijk en diepzinnig begrijpen, gepaard gaande aan zo'n grote liefde en goddelijk vuur, dat zij alle aandacht voor zichzelf en haar lichaam verliest; en zij dingen, waar zij nooit een sterveling over gehoord heeft, ziet en begrijpt en hierover spreekt.

2 bestraffing

Wij verzetten ons tegen God, die in ons bestraft, teneinde ons te redden en van het kwaad te reinigen. We vluchten ervoor weg en willen het niet dragen. We mopperen met bitter zelfbeklag, verlangend naar troost en zoekend naar middelen om deze verdrukking te verlichten. We zijn er slecht aan toe, als we niet alleen trachten te ontkomen aan de pijn en moeite in de wereld, die de ziel kunnen genezen, maar ook de hulp weigeren van onze wijze heemeester Jezus Christus. (...) Als God, om ons heil te bewerken, toestaat dat iemand ons tegenwerkt en kwaad berokkent, is onze rust meteen verstoord. We worden boos, jammeren erover, belasteren hem of haar; en spreken een hard oordeel uit; en als de mogelijkheid zich voordoet nemen we wraak.

3 bekering

Teneinde onze gedachten standvastiger bij God te houden, dienen we alle ondeugdelijke en nutteloze gewoontes uit te bannen: alle overbodige familiariteit in de omgang met mannen en vrouwen, alle overbodige kennis, het verlangen steeds weer nieuwe dingen te vernemen, en alle onnodige inspanning en bezigheid. Kortgezegd is het nodig alles van je af te zetten wat de geest afleidt. Vervolgens moet je niet aarzelen de afgrond van je eigen betreurenswaardige staat te zien, te overdenken wat je in het verleden hebt gedaan, waar je nu mee bezig bent en wat je in de toekomst gaat doen.

4 Jezus gekruisigd.

Als we Christus, gekruisigd, steeds in gedachten hebben, met een gedegen kennis van hem, en zo naar hem opzien, gaan we hem liefhebben. Hoe meer we naar hem opzien, hoe meer en hoe zuiverder we hem gaan liefhebben, en in liefde één met hem worden. In liefde met hem verenigd, zullen we op gelijke wijze delen in het lijden van God, *de man van smarten*¹, waar de ziel getuige van is. Als we dan gaan liefhebben naargelang we meer waarnemen en weten, zal de ziel gaan weeklagen bij het zien van het lijden van haar Geliefde, en in zijn lijden gaan delen. Hoe intiemer iemand met deze man van smarten vertrouwd is, des te meer zal die persoon hem liefhebben en deel aan zijn lijden krijgen; en één worden gemaakt met hem die hij liefheeft.

1) Jes 53,13

5 gebed

De ziel kan de kennis van God niet op eigen kracht verwerven, niet door veel studie – hoeveel profijt dit ook oplevert – maar alleen door het licht van Gods genade. Daarom zeg ik dat de ziel deze kennis niet sneller kan vinden en niet gemakkelijker van de Allerhoogste het volmaakte licht en de volmaakte liefde kan verkrijgen, dan door toegewijd, constant, nederig en vurig gebed, niet alleen met de mond gesproken, maar gebeden in de geest, met het hart en alle kracht van de ziel.

* * *

Gregorius van de Sinai (overleden 1360)

Op zoek naar stilte en contemplatie bezocht hij vele kloosters; maar onveranderd leidden de monniken een actief bestaan. Hij begon toen een leven als prediker; en leerde de weg van meditatie en beschouwing. Uiteindelijk vond hij zijn plaats in het klooster op de Sinai. Zijn instructies over het *inwendig gebed*: de verborgen omgang met God, heeft velen tot inkeer gebracht. De moderne westerse christen kan hier wel wat van gebruiken.

1 de rede

De zuivere rede waarmee de mens in de aanvang begiftigd was, kan niet worden verkregen dan door eerst te zijn gereinigd. Door de bedorven staat van het vlees zijn we niet vrij van hartstocht; en door de redeloze werking van de zintuigen zijn we van de zuiverheid beroofd. Alleen zij beschikken over de ware rede, die door het verwerven van de zuiverheid geheiligd zijn. Niemand die alleen wijs is in woorden beschikt over de zuivere rede. Vanaf de geboorte wordt de kracht van de rede ondermijnd door onwelvoeglijke gedachten. De zintuigelijke en veelomvattende geest van wijsheid van deze tijd, met haar rijkdom aan woorden wekt de illusie van uitgebreide kennis. De werkelijkheid is dat zij de mens tot de wildste gedachten brengt. Zij heeft haar basis in deze veelomvattendheid, waardoor de toegang tot werkelijke wijsheid, tot de ware beschouwing en de kennis van de Ene en Ondeelbare ontoegankelijk blijft.

2 genade

Zij die de genade verliezen, lijden dit verlies door verwaarlozing en gebrek aan geloof. Wie haar verwerven, doen dit door geloof en ijver. De laatsten gaan stap voor stap vooruit, maar de eersten vallen geheel terug. Mensen die in de genade staan, leven door de Geest. Toch gebeurt het dat ook zij terugvallen; en door toedoen van de duivel die zich in hen verbergt van God vervreemd raken. De oorzaak ligt in de lusten, als zij hier behagen in scheppen; en de genade wordt verspeeld als zij zonden begaan. Een ziel die zich in de lust verheugt en de zonde omarmt, wordt beroofd van de genade, vaagt haar weg en wordt als een weduwe. Dan wordt zij een verblijf van de lusten - zo niet van demonen - zowel in deze als in de toekomstige wereld.

3 inzicht

Wie alleen door studie inzicht wil verwerven, is als een mens die een schaduw aanziet als de werkelijkheid. Aan hen die deel hebben aan de waarheid is het gegeven hiervan te proeven door hun wijze van leven. Zij die geen deel aan de waarheid hebben en hierin niet zijn ingewijd, putten - indien zij hierin toch trachten door te dringen - hun kennis uit verwrongen wijsheid. Van zulke mensen spreekt de apostel, als hij zegt: *Voor de natuurlijke mens is het niet mogelijk de dingen van de Geest te ontvangen*¹

4 het geheugen

De oorzaak van de veelheid aan gedachten ligt in de overtreding van de mens die de herinnering aan God heeft verloren, waardoor zijn ongedeelde geheugen is verbrokkeld; en hij ten prooi is gevallen aan zijn eigen vermogens. Teneinde dit oorspronkelijke geheugen te genezen van de misleidende en schadelijke herinnering aan gedachten, moet het worden teruggebracht tot de eenvoud van het begin. Het wapen van het kwaad is de overtreding, waardoor de aanwezigheid van het goede in het geheugen wordt verstoord, haar kracht teniet wordt gedaan en haar verlangen naar deugdzaamheid wordt verduisterd. Het geheugen kan worden genezen door voortdurend God in gedachten te houden, daarin versterkt door de werking van het gebed.

5 misleiders

Zij die zichzelf leraren noemen, maar schrijven en spreken zonder de Geest, zijn natuurlijke mensen. Zij komen onder de vloek: *Wee hen, die wijs zijn in eigen ogen, en menen inzicht te hebben*¹. Zij spreken vanuit zichzelf, en niet door de Geest van de Vader, zoals de Heer het heeft bedoeld. Verleid door de geest van zelfoverschatting, geven zij hun eigen gedachten zonder gereinigd zijn. In het boek der spreuken staat over hen geschreven: *Zie je een mens die wijs is in eigen ogen? Voor een dwaas is er meer hoop dan voor hem*². De apostel, vervuld van de heilige Geest, zegt hierover: *Niet dat wij uit onszelf bekwaam zijn, zodat we ons enige verdienste kunnen toeschrijven; maar heel onze bekwaamheid komt van God*³. En: *Wij spreken voor Gods aangezicht, in vereniging met Christus*⁴.

1) Jes 5,21 2) spr 26,12 3) 2Kor 3,5 4) 2Kor 12,19

Birgitta van Zweden (1303 – 1373)

Na een visioen van Jezus aan het kruis heeft zij tal van openbaringen ontvangen. Toen haar jongste zoon stierf en niet lang hierna ook haar man, wijdde zij zich aan de stichting van wat nu de orde van de Birgittinessen wordt genoemd. Later vertrok zij met haar kinderen naar Rome, waar haar ascetische levenswijze en haar zorg voor de armen en zieken haar geliefd maakten. Na een pelgrimsreis naar Palestina is zij te Rome overleden. Haar boek met openbaringen, kreeg al snel alom bekendheid.

1 vijf vragen

- (i) Mijn Rechter, waarom zou ik Gods wijsheid zoeken, als de wijsheid van de wereld mij ter beschikking staat?
- (ii) Waarom zou ik rouwen en treuren, als ik de genoegens van de wereld ten volle kan genieten?
- (iii) Waarom mij verheugen om verdrukkingen in dit lichaam?
- (iv) Waarom zou ik vrezen, als ik mij sterk voel?
- (v) Waarom anderen gehoorzamen als ik mijn eigen wil heb?

De Rechter antwoordde mij:

- (i) Wie de wijsheid van de wereld zoekt, is blind voor Mij. Wil je mijn wijsheid verwerven, dan moet je haar nederig en vol ijver zoeken.
- (ii) Wie in de wereld wordt geëerd en hier behagen in schept, raakt verstrikt in nare situaties, die leiden naar de hel. Teneinde niet af te wijken van de weg naar de hemel, zijn vroomheid en voorzichtigheid geboden.
- (iii) Het is heilzaam je te verheugen in verdrukkingen en bij ziekte van het lichaam, want mijn liefde is nabij hen die lijden in het lichaam; en door die liefde zal iemand gemakkelijker naderen tot het eeuwige leven.
- (iv) Je ontvangt die kracht van Mij, die sterker is dan jij. Blijf daarom vrezen dat die kracht je wordt ontnomen.
- (v) Ieder die over een vrije wil beschikt, moet leven in vrees; en ervan doordrongen zijn dat niets zo gemakkelijk leidt tot een eeuwige straf, als de eigen wil zonder leiding. Als je je wil geeft aan Mij, je God, en Mij gehoorzaamt, zul je zonder bestraffing de hemel bereiken.

2 de ladder

Op een dag richtte zij haar gedachten in gebed tot God. Terstond werd zij in de geest opgeheven; en bevond zij zich als 't ware buiten zichzelf en onbewust van de lichamelijke zinnen, opgenomen in een extase van geestelijk schouwen. Zo zag zij in de geest een ladder die op de aarde stond, en waarvan de top reikte tot de hemel. Bovenaan zag zij in de hemel de Heer Jezus Christus, gezeten op een prachtige troon, als een rechter die rechtspreekt. Aan zijn voeten stond de maagd Maria; en rondom was er een eindeloos leger engelen en een krioelende menigte heiligen.

3 Maria

Gezegend bent u, maagd Maria. U wist al tevoren dat uw zoon zou worden gegrepen. Met smart hebben uw ogen hem gebonden gezien, gezeseld en met doornen gekroond; en ontkleed genageld aan het kruis¹. U zag hoe hij door velen werd veracht en voor een bedrieger uitgemaakt². Eer aan u, maagd Maria! Vol smart zag u op naar uw zoon, toen hij vanaf het kruis tot u sprak³. Met hevig verdriet hoorde u hem in zijn doodsstrijd de Vader aanroepen en zijn ziel in zijn handen aanbevelen⁴.

Ik prijs u, maagd Maria! Met bitter leed hebt u uw zoon in zijn wrede dood zien hangen aan het kruis, van hoofd tot voeten bont en blauw en met bloed bedekt. U had de schrikwekkende aanblik van de wonden in zijn handen en zijn voeten en zijn zijde⁵; en van zijn gescheurde huid, zo genadeloos gezeseld.

Gezegend bent u, maagd Maria. Door uw tranen heen hebt u gezien hoe uw zoon van het kruis werd genomen, in doeken werd gewikkeld en in een rotsgraf gelegd, bewaakt door soldaten⁶.

Gezegend bent u, maagd Maria. Met intens verdriet scheidde u van het graf van uw zoon; en werd u door zijn vrienden naar het huis van Johannes gebracht. Maar daar aangekomen, ervaarde u direct de verlichting van uw verdriet, met zekerheid voorvoelende dat uw zoon spoedig zou herrijzen.

1) Joh 19,1v 2) Lc 23,35 3) Joh 19,26v 4) Lc 23,46 5) Joh 19,34

6) Mt 27, 59-66

Julian van Norwich (1342 - ong. 1420)

Ongeveer 30 jaar oud, in afzondering levend in een cel naast de kerk van het Britse Norwich, ontving Julian na een zware ziekte haar vele visioenen, waarvan zij verslag doet in haar *revelations of divine love*: de liefde van God voor de mensen, die tot uiting komt in de menswording en het lijden van zijn Christus.

1 het lijden van Christus

Had ik toen geleefd, dan denk ik dat ik met Maria Magdalena en de anderen die Jezus liefhadden (bij het kruis) zou hebben gestaan. Ik verlangde naar een aanschouwing in dit lichaam, waarin ik de lichamelijke pijn van onze Redder en de smart van Maria en van hen die hem liefhadden beter zou kennen. Ik zou één van hen geweest zijn; en met hen hebben geleden. Ik heb nooit een andere openbaring verlangd: niet eer de ziel het lichaam zal hebben verlaten. Ik deed mijn verzoek om het lijden van Christus beter voor de geest te hebben.

2 Drie-eenheid

Plotseling zag ik het rode bloed vanonder de doornenkroon druppelen, warm en vers en overvloedig als ten tijde van zijn lijden, toen de krans werd gedrukt op het gezegende hoofd van hem, die zowel God was als mens; en die voor mij heeft geleden. Het drong krachtig tot mij door, dat hijzelf dit aan mij toonde, zonder enige bemiddeling. Tijdens dit gezicht vervulde de Drie-eenheid mijn hart van een grote vreugde. Ik begreep dat het zo zou zijn in de hemel; want de Drie-eenheid is God. God is de Drie-eenheid, de Drie-eenheid is onze Maker en Bewaarder, onze eeuwige Geliefde, onze eeuwige blijdschap en zaligheid.

3 onze moeder

Het werk van een moeder is 't meest vertrouwelijke, gediensstige en betrouwbare dat er is. Het meest vertrouwelijke, omdat het met de natuur overeenkomt; het meest gediensstige, omdat het door de liefde wordt beziel; en het betrouwbaarste omdat het oprecht gemeend is. Buiten Jezus heeft niemand dit in alle volmaaktheid kunnen vervullen. Onze aardse moeder brengt ons ter wereld, om daar te lijden en te sterven. Onze ware moeder Jezus, één en al liefde, brengt ons ter wereld om ons te doen delen in de vreugde van het eeuwige leven.

4 in Hem

Als hart en ziel onrustig zijn, komt dat omdat wij hier op aarde rust zoeken in wat - vanwege de nietigheid hiervan - ons die rust niet kan geven, omdat wij God niet kennen, die almachtig is, oneindig wijs en goed. Hij is de ware rust; en Hij wil dat wij Hem kennen en onze rust vinden in hem, want iets dat minder is dan Hij kan ons niet voldoen. Daarom zal geen enkele ziel tot rust komen, die niet van vergankelijke dingen is onthecht.

5 overgave

Onze Lieve Heer liet mij zien dat het voor Hem een grote vreugde is, als een ziel in alle eenvoud en het besef van eigen onmacht tot Hem komt; en zich onbezorgd geheel aan Hem overgeeft. Een ziel, die in genade is geraakt door de heilige Geest, krijgt als ik het goed zie de gevoelens die haar vanzelf overmannen. O mijn God, geef Uzelf in uw goedheid geheel aan mij. U alleen bent mij genoeg. Minder zou ik niet durven vragen, want dan zou ik U niet de eer geven die U toekomt; en meer zou ik niet kunnen vragen, want in U bezit ik alles.

6 het lijden

Van het lijden dat voert naar het eeuwige geluk, is dit het grootste: dat je je Geliefde ziet lijden. Hoe zou enig lijden zwaarder kunnen zijn, dan het zien van het lijden van hem die geheel mijn leven is, heel mijn geluk en al mijn vreugde? Hierin vond ik de zekerheid dat ik hem meer liefhad dan mijzelf, omdat er op aarde voor mij geen groter lijden bestond dan hem te zien lijden.

7 verlossing

Indien er geen andere pijn zou bestaan dan de afwezigheid van onze Heer: me dunkt dat dit meer zou zijn dan ik kon dragen. Dit stemde mij treurig en deed mij vurig verlangen, in het besef van mijn armzaligheid, traagheid en zwakte, waardoor ik niet leefde en werkte zoals ik zou moeten doen. Op dit alles antwoordde onze beminnelijke Heer geduldig en troostrijk met de woorden: "Onverwacht zul je uit ziekte, ongemak en ellende worden weggenomen. Je zult opstijgen en mij tot beloning krijgen, vol van liefde en zaligheid. Nooit meer zul je welke pijn dan ook hebben, noch afkeer en onvervuld verlangen, maar vreugde en zaligheid.

* * *

Johannes Tauler (1300 - 1361)

Deze Dominicaan en mystieke schrijver leert dat geestelijke groei niet mogelijk is zonder de persoonlijke omgang met God, waaruit alle goede werken van christenen voort zullen komen. Toen zijn standplaats Straatsburg door een pestepidemie werd getroffen en velen uit angst voor besmetting de stad ontvluchtten, bleven hij en zijn medebroeders als ware getuigen van Christus trouw op hun post, om dag en nacht en zonder onderscheid des persoons de mensen met woord en daad terzijde te staan, de zieken te verzorgen en de doden te begraven.

1 Lam van God

Op welke wijze God je ook zoekt, door anderen, of door de Boze, door harde woorden of daden; hoe meedogenloos je ook wordt bejegend: stel jezelf niet teweer. Volg het lieflijke voorbeeld van onze Heer Jezus Christus, het zachtmoedige Lam, die zijn mond niet opendeed toen hij naar de scheerder werd gevoerd¹. Zo, mijn kind, moet je je laten scheren door harde woorden en daden, wanneer de Heer je zoekt. Zo word je als 't lam, dat hij op zijn schouders zal wegdragen² tot het vergoddelijkte menszijn.

1) Jes 53,7 2) Lc 15,4vv

2 gelijkmoedigheid

Jullie denken dat liefde een heerlijk gevoel is en een genot. Dat noemen jullie liefde. Nee, zo is de liefde niet. Maar liefde is ook als je in brand staat om wat je mist en ontbeert in je verlatenheid; als je onophoudelijk wordt gekweld en dat gelijkmoedig verduurt; als je één wordt met die kwelling, en die brand van gemis en verdorring in volkomen gelijkmoedigheid ondergaat.

3 toorn

Toorn dient gepaard te gaan met afkeer van alles waarvan God een afkeer heeft. Op de juiste plaats moet dat getoond worden, namelijk waar iets te verbeteren valt; en als het op onze weg ligt. Er zijn mensen die anderen willen verbeteren, terwijl ze zelf aan veel grotere gebreken lijden. Ze treden op uit drift en bitterheid, spreken harde woorden en ontnemen zichzelf en de ander de vrede. Kun je niet toornig worden, word het dan niet. Er is groot meesterschap nodig om toornig te zijn en niet te zondigen.

4 innerlijke vrede

God schenkt de mens vreugde, zodat hij innerlijk zo'n vastheid en ware vrede ervaart, dat niemand het kan begrijpen, behalve degene die dit bezit. Het gebeurt wel dat de golven bij stormweer zo hevig tegen zijn scheepje beuken, dat het lijkt of ze hem willen verdrinken. Maar nooit kunnen zij het zo hevig teisteren, dat hij innerlijk niet in volkomen vrede blijft. Zelfs als zijn scheepje door invloeden van buiten aan het schommelen en steigeren wordt gebracht, zal het nooit van zijn ankers worden losgerukt.

5 het innerlijke oog

Zonder het innerlijke oog was het slecht gesteld met mens, die als een stuk vee of een wild dier zou zijn. Hoe is het mogelijk dat het edele verstand en het innerlijke oog zo schrikbarend zijn verblind, dat niets van het ware licht wordt waargenomen? Dat fatale gemis wordt veroorzaakt doordat er een dikke huls, een dik vel overheen is getrokken, dat wordt gevormd door verknochtheid aan de vergankelijke dingen, door eigenliefde en eigenbelang. Daardoor zijn de mensen blind en doof geworden. En zo gaan zij dan te communie om het heilig sacrament te ontvangen. Hoe vaker zij dat doen, des te dover en blinder worden zij.

6 zelfzucht

Onze natuur bederft Gods gaven; en hindert Hem bij zijn werk aan zijn kinderen. Vanwege het gif van de erfzonde¹ richt alles wat in onze natuur ligt zich neerwaarts tot zichzelf. Door dat vergif heeft de mens zichzelf meer lief dan God en zijn heilige engelen en alles wat God heeft geschapen. Dat komt niet doordat God de natuur zo heeft geschapen, maar doordat zij zo bedorven is geraakt toen de mens zich van Hem afkeerde.

1) gen hst 3

7 geloof

Niemand hoeft te twijfelen aan zijn eeuwige leven. Je dient te weten - en niet te vermoeden - dat God werkelijk in je is; en hoe je tegenover God staat. Indien dit weten ontbreekt, zoek het dan bij wijze en heilige mensen, opdat je tot zekerheid mag komen; en het niet slechts vermoedt.

* * *

Catharina van Siena (1347 - 1380) kerklerares

Na een tijd van geestelijke beproeving, volhardend in vasten en gebed, heeft zij in een visioen Jezus gezien. Zijn woorden tot haar werden haar levensmotto: *Denk aan mij, dan zal ik altijd aan jou denken*. Catharina is toen onder de mensen gegaan om hulp te bieden aan zieken en armen, gesteund door een kring van medewerksters. Tenslotte zochten bisschoppen en pausen haar raad. Bij haar sterven zei zij: "Nu heb ik mijn leven werkelijk verbruikt en gegeven voor de kerk en voor de Heer". Haar visioenen zijn in dialoogvorm te boek gesteld. Pas aan het einde van de 20ste eeuw is zij als eerste vrouw tot kerklerares benoemd.

1 trouwe dienst

Slechts weinigen willen God voortdurend in alles dienen. Bijna allen denken ze aan zichzelf en niet aan God. Hij deed mij zien, dat men enerzijds vaak en veel praat, en dat er veelvuldig wordt gepreekt over de deugden die de trouwe dienst aan God met zich mee brengt; maar ook, dat de mens anderzijds niet veel begrijpen kan en ook niet veel kan onthouden van wat hij heeft geleerd, want zijn verstand is verduisterd en zijn geheugen verzwakt. Bovendien zijn velen er op uit om steeds maar weer iets nieuws te vernemen. Slechts weinigen streven naar volmaaktheid; en leggen zich toe op de trouwe dienst aan God, zoals 't behoort en noodzakelijk is. Bijna allemaal zijn ze onstandvastig van geest en overgeleverd aan de rusteloosheid van dit bestaan. Zij leven daardoor voortdurend in een ontzettend gevaar.

2 standvastigheid

(Woord van God) Jezus is gehoorzaam geweest tot aan de dood, om jou door zijn standvastige gehoorzaamheid te leren dat je redding afhangt van het vaste besluit niets anders dan mijn wil te doen. Hij heeft gezegd: *Ik ben niet gekomen om mijn wil te doen, maar de wil van mijn Vader, die mij gezonden heeft¹*; en: *Mijn voedsel is de wil te doen van hem die mij gezonden heeft²*; en: *Niet mijn wil, maar uw wil, o Vader³*; en ook: *Zoals de Vader mij bevolen heeft, zo doe ik⁴*. Wil je naar het voorbeeld van je Redder Gods wil volbrengen, die al je geluk bevat, dan is het nodig je eigen wil aan de kant te zetten.

1) Joh 6,38 2) Joh 4,34 3) Mat 26,42 4) Joh 8,28

3 de wil

(Dit zegt de Heer:) Zij die volmaakt zijn hebben zichzelf achtergelaten. Zij hebben hun zinnelijkheid afgelegd, om zich te bekleden met de nieuwe mens: Christus. Zij zijn het die aanzitten aan de tafel van oprecht verlangen. Zij hechten er meer waarde aan hun wil te doden dan hun lichaam te versterven. Niet dat zij de eisen van de zinnen niet versterven, maar dit is geen doel, en slechts een hulpmiddel om de wil te doden. (...) Je eerste zorg moet zijn je wil te doden, opdat je niets anders meer zult beogen dan de eer van mijn naam en de redding van zielen; en zo mijn geliefde Waarheid, de gekruisigde Christus, te volgen. Zo handelen zij die zich door dat heerlijke licht laten leiden. Altijd hebben zij vrede en rust, en niets dat hun nog ergert; want de aanleiding tot ergernis - de eigen wil - hebben zij afgelegd.

1) Mt 16,24 2) Ef 4,22vv

4 slechte herders

Bij goede herders zullen zij die aan hen zijn toevertrouwd tot inkeer komen. Het kwaad komt immers voor een belangrijk deel door. Als de slechte herders een beter leven zouden leiden, in oprechtheid en een God-gewijde geest, zouden hun schapen niet zo verkeerd handelen. Je weet hoe het gaat: de één volgt de ander na. De mensen worden ongehoorzaam, omdat hij die over hen is aangesteld zijn Overste niet gehoorzaamt. Zo krijgt hij van zijn volgelingen loon naar werken. Omdat hij zelf een slechte onderdaan is, is hij ook een slechte herder.

5 verlangen

Eeuwige God, eeuwige Drie-eenheid, U hebt het bloed van Christus zo kostbaar doen zijn door zijn deel aan uw goddelijke natuur. Uw mysterie is zo diep als de zee. Hoe meer ik zoek, des te meer ik vind; en hoe meer ik vind, des te meer ga ik zoeken. Ik kan er nooit genoeg van krijgen. Wat ik ontvang doet mij steeds meer verlangen naar nog meer. Als U mijn ziel vervult wordt mijn honger nog groter; en smacht ik nog meer naar uw licht. Boven alles verlang ik ernaar U te zien: het ware licht, zoals U werkelijk bent. Ik heb ervan geproefd; en in het licht van mijn kennis gezien hoe diep uw mysterie is en hoe groot de schoonheid van uw schepping. Ik heb mezelf bekleed met uw gelijkenis en gezien wat ik eens zal zijn.

6 dialoog tussen Catharina en de Heer

Catharina

Mijn Vader, U gaat alles te boven. U bent het enige goed, die nooit de zonde wil, maar rechtvaardigheid en deugd. Ik vervul mijn plichten door alles te doen wat U wilt. Ik gehoorzaam uw wil, als ik mijn eigen wil verzaak: mijn wil, die U nooit geweld aan zult doen, omdat U er de Schepper van bent. Ik moet vanuit mijzelf mijn wil aan U geven. Heer, ik verlang er vurig naar om te doen wat U vraagt. Maar ik zie niet duidelijk wát U van mij vraagt, en hoe ik U dienen kan door hieraan te gehoorzamen.

de HEER

Het is mijn wil dat je Mij altijd boven alles liefhebt. Je moet de Heer, je God liefhebben met harten ziel en met al je kracht.

Catharina

Hoe moet ik dat dan doen? Ik begrijp het niet genoeg.

de HEER

In de eerste plaats moet je je wil zuiveren van aardse liefde en gehechtheid, zodat je de vergankelijke en voorbijgaande dingen alleen waardeert als je Mij hiermee dient. Vervolgens - en dit is het belangrijkste - moet je Mij niet liefhebben om jezelf; en ook niet je naaste liefhebben om jezelf. Maar je moet Mij liefhebben om Mijzelf, je moet jezelf liefhebben om Mij; en je moet je naaste liefhebben om Mij. De liefde van God verdraagt het niet met welke aardse liefde dan ook te worden gedeeld.

7 armoede

Alle deugden waar de ziel naar kan verlangen, zal zij ontvangen als zij koningin Armoede tot bruid neemt. Zij is niet bang voor ruzie, want er is niemand om met haar te strijden. Zij maakt zich geen zorgen over honger of gebrek, want zij heeft haar geloof en haar hoop gesteld op haar Schepper, uit wie alle rijkdom en voorzienigheid zijn; en die altijd voor haar onderhoud zorgt. Is ooit iemand die de Heer van harte dient van honger omgekomen?

8 het hemelse Rijk

Gelukkig omdat anderen gelukkig zijn, en voorgoed in vrede verkerend, zullen wij de diepe voldoening smaken te zien dat de Heer door alle schepsels wordt vereerd en geprezen.

* * *

Jan van Ruusbroec (1293 - 1381)

Zijn moeder sloot zich na de dood van haar man aan bij de Begijnen; en vertrouwde zijn scholing toe aan zijn priester-oom Hinckaert te Brussel. In 1342 heeft Jan zich met zijn oom en diens jongere metgezel Frank Couwenberg teruggetrokken voor een leven van contemplatie in de bossen van Groenendaal. Door de bekendheid die Ruusbroec verkreeg met zijn boeken en door de roep van zijn heiligheid ontwikkelde het nieuwe klooster zich tot een pelgrimsoord voor zoekende mensen. Op praktische wijze zet deze mysticus de weg naar God uiteen. Zijn werken zijn van grote invloed geweest, met name ook op Thomas à Kempis.

1 kennis

Zelfkennis doet ons zien waar wij vandaan komen, waar wij staan en waar wij heengaan. Wij komen van God en wij zijn in ballingschap; want het verlangen naar liefde wil altijd naar God. In het uiterlijke lichaam lijden wij velerlei kwelling van honger en dorst, koude en hitte, van ziekte en allerlei gebreken. Ook worden we door de vijand¹ en door de mensen dikwijls zwaar beproefd. Al deze dingen doet de kennis van God ons inzien, opdat de mens zichzelf niet zal verheffen, noch zich zal verheugen in vergankelijke dingen en in al zijn werken, maar opdat hij bedroefd zal zijn *dat hij niet méér is dan een onnutte knecht van God*², en in alle dingen een gebrekkig schepsel.

1) de duivel 2) Lc 17,10

2 werktuig van de Geest

De mens, door God gezonden, zoekt niet zichzelf, maar de eer van zijn Zender. Hij is rechtvaardig en oprecht, met een milde en rijke levensgrond, gevestigd in de rijkdom van God. Hij moet uitvloeien in degenen die hem nodig hebben; want de levende bron van de heilige Geest is zijn rijkdom, die men niet leegscheppen kan. Hij is een levend en gewillig werktuig van God, waarmee God naar zijn wil bewerkt wat Hij wil. Hij schrijft niets toe aan zichzelf, maar geeft God de eer. Zo blijft hij gewillig en bereid om alles wat God gebiedt goed te doen; en sterk en moedig al het lijden te verdragen dat God over hem toelaat. Hiermee heeft hij een leven in gemeenschap met Hem; want aanschouwing en werk gaan bij hem samen, en in beide is hij volkomen.

3 vrees voor God¹

De vrees voor God bewerkt dat de mens in alles Christus wil eren, zich voegend naar zijn gelijkenis, met eerbied voor de sacramenten van zijn kerk en de leerlingen van Christus en zijn heiligen; dat hij eerbied en liefde betoont aan zijn geestelijke en wereldse overheden; en dat hij eerbied heeft voor alle mensen in wie hij de deugden herkent, en de gelijkenis met God. Uit vrees ontspringen ootmoed en nederigheid, waarin de mens in 't licht van Gods grootheid de eigen geringheid ziet, Gods wijsheid en de eigen onwetendheid, Gods rijkdom en mildheid en de eigen armoede en behoefteigheid. De ootmoed maakt hem nederig en klein voor Gods aangezicht, voor wie boven hem staan, voor zijn gelijken en voor wie onder hem staan. (...) Wie in vrees voor de Heer alles heeft volbracht en de eigen genoegens heeft verzaakt, wordt tot degene over wie Christus zegt: *Zalig zijn de armen van geest; want voor hen is het Rijk van de hemel*².

1) geen angst, maar het besef voor Gods aangezicht te leven; spr 1,7 2) Mt 5,3

4 goedheid en liefde

De mens die vol is van goedheid en liefde gelijk op Christus in zijn goddelijkheid en in zijn mensheid. Naar zijn goddelijke natuur is Hij zo genadig, liefdevol en goed, dat ieder die Hem beroert of aanraakt overvloedig van alle gaven. Hij is vol medegevoel en ontferming; want Hij heeft het hemelrijk en het aardrijk, met alle schepsels die hier verkeren, geschapen om de mensen te dienen, indien zij Hem trouw zijn. In onbevattelijke vreugde heeft Hij zichzelf beloofd, indien de mens zich hiertoe wil wenden. Geduldig ziet Hij uit en wacht Hij op de bekering van mensen; en in grote zachtmoedigheid lijdt en verdraagt Hij hun boosheid.

5 eenheid en innigheid

Als Christus opstijgt en opgaat in ons hart, zodat het zomer wordt, door deugden gesierd, dan geeft hij zijn licht en zijn warmte in ons verlangen; en leidt hij het hart weg van de veelvuldigheid van aardse dingen, en bewerkt hij eenheid en innigheid. Hij doet 't hart groeien in innig betoon van liefde, bloeien met vurige toewijding, en vrucht dragen met dankzegging en lof. De vrucht van eeuwig behoud wordt bewerkt in voortdurende nederigheid en in verdriet om de eigen gebrekkigheid.

6 de tweede komst van Christus

Begrijp dit: als de zon zijn stralen geeft en schijnt in een diepe vallei tussen twee hoge bergen, en de zon daar op z'n hoogste punt aan de hemel staat, zodat hij de bodem en de aarde van de vallei kan beschijnen, dan geschieden daar drie dingen. Want de vallei wordt helder en weerstralend door de bergen, hij wordt meer verwarmd, en hij wordt vruchtbaarder dan een vlak en effen land. Zo ook, als een goed mens in zijn kleinheid staat in het benedenste van zichzelf, en erkent dat hij niets is en niets heeft en ook niets uit zichzelf vermag, noch staande kan blijven of voortgaan en dikwijls tekort schiet in deugden en goede werken: dan erkent hij zijn armoede en zijn nood; en maakt hij een dal van nederigheid. (...) Christus is de Zon van gerechtigheid, en ook van liefde en goedheid, die staat aan het hoogste van het uitpansel, dat is: aan de rechterhand van zijn Vader; en hij schijnt tot op de bodem van het nederige hart. Christus immers wordt altijd bewogen door de nood, als men die klaagt en nederig vóór hem brengt. Dan rijzen daar twee bergen op, dat is tweeërlei begeerte. De ene is God te dienen en in ontzag te leven, de andere edele deugden te verkrijgen. Deze twee bergen zijn hoger dan de hemelen, want deze begeertes raken God aan zonder middelen, en begeren zijn vrijgevinge mildheid. Dan kan de mildheid zich niet inhouden, maar moet zij uitstromen; want dan is de ziel geschikt en ontvankelijk voor meerdere gaven.

7 het laatste oordeel

De wijze waarop Christus, onze bruidegom en onze rechter, in het oordeel optreedt, is belonen en bestraffen naar gerechtigheid; want hij geeft elk naar zijn verdienste. De goede mensen geeft hij voor elk goed werk dat op God gericht is een onmeetbaar loon, dat niemand dan hijzelf verdienen kan. Doordat God in elk schepsel het werk mee bewerkt, verdient het schepsel in Gods kracht God zelf als loon. Met passende gerechtigheid geeft hij de verdoemden eeuwig wee en eeuwige pijnen; want om een vergankelijk goed hebben zij een eeuwig goed versmaad en verworpen. In vrijheid hebben zij zich van God afgewend en zich tegen zijn wil gekeerd, en zich tot de schepselen gewend.

* * *

Vincent Ferrer (1350 - 1419)

Na een langdurige geloofsworsteling ontwikkelde deze Spaanse Dominicaan zich tot volksprediker. Door de genezingen die hij verrichte stroomden de mensen toe; en gaven soms massaal gehoor aan zijn oproep tot bekering. Tijdens het schisma van de kerk, toen paus Urbanus te Rome zetelde, werd hij door de tegenpaus Benedictus naar Avignon ontboden. Aanvankelijk loyaal, veranderde Vincent hier van gedachten; en trachtte hij tevergeefs Benedictus tot aftreden te bewegen. Hij vertrok tenslotte als een teleurgesteld man uit Avignon, om zijn roeping van prediker te vervolgen. De verkondiging van Vincent met betrekking tot het komende oordeel is niet geheel onomstreden.

1 de menswording

Het is duidelijk dat de menswording van Christus het begin is, en de toegang tot alle overige artikelen van het geloof¹. Daarom zegt Christus met betrekking tot zijn menszijn: *Je gelooft in God, geloof ook in mij*². Want vanouds is er geen leraar geweest - noch Mozes, noch anderen - die zonder misstappen waren op hun weg. Jezus heeft het menszijn op zich genomen om voor allen zichtbaar te worden, opdat we hem zouden kunnen volgen. God is dus mens geworden, opdat er een mens zal zijn die door de mensen kan worden gezien en gevolgd.

1) de 12 artikelen van het geloof (het credo) 2) Joh 14,1

2 ijdelheid

Als ijdele gedachten bij je opkomen, misschien zelfs onder het mom van liefdadigheid, druk ze dan direct de kop in. Vermorzel met het kruis van Christus het hoofd van de duivelse draak¹, met in herinnering de diepe vernedering en het hevige lijden van de mens geworden God. Koester de gedachte aan Jezus, die de eerbewijzen van het koningschap heeft veracht; en vrijwillig heeft gekozen voor het kruis, zonder acht te slaan op de schande. Ontvlucht zorgvuldig het eerbetoon van mensen en ga dit uit de weg als een dodelijk gif; maar verheug je als je geringschattend wordt behandeld, er ten diepste van overtuigd dat je het waard bent door allen te worden geminacht en vertrappt. Verlies je eigen zonden niet uit het oog, en probeer de enormiteit hiervan in te zien.

gen 3,15

3 de eindtijd

De Antichrist verleidt de volken met goud, zilver en eerbetoon. (...) Dan zullen wereldse heersers en kerkelijke prelaten aan zijn zijde staan, uit vrees hun macht of positie te verliezen, daar er geen koning of prelaat zal zijn zonder zijn wil. Om dezelfde reden zullen religieuzen, priesters en leken hem steunen. Hij zal hen tot eer brengen en hun macht geven over veel dingen en de aarde naar eigen behagen verdelen. Op de vraag waarom God toestaat dat christenen tot deze dwaling vervallen - Hij is immers God, tegen wie ook de sterkste nimmer stand zal kunnen houden - antwoord ik met een uitspraak uit het boek Wijsheid: *Een mens wordt gestraft door datgene waarin hij zondigt*¹.

De mensen zondigen tegen God in hun streven eer te verwerven, aanzien en rijkdom. Daarom staat Hij toe dat de Antichrist² hen door eer, aanzien en rijkdom verleidt. Wil je niet misleid worden, veracht dan hartgrondig alle aardse goederen; en zet je zinnen uitsluitend op het hemelse goed, met de overweging dat het moois van deze wereld vluchtig is en leeg, terwijl de hemelse goederen eeuwig zijn. Zo sta je sterk. Sint Jan geeft deze raad: *Verlies je hart niet aan de wereld of aan de dingen in de wereld! Als iemand de wereld liefheeft, is de liefde van de Vader niet in hem; want de wereld gaat voorbij met zijn begeerlijkheid*³.

1) wijsh 11,16 2) 1Joh 2,22 3) 1Joh 2,15.17

4 geduld

Geduld houdt in dat je niet zint op wraak als je wordt beledigd; maar dat je alle mensen liefhebt en voor hen bidt. Zo maakt deze deugd je tot een schaap van Christus' kudde¹. Staat het te eten en wordt het gestoord of geslagen, dan verdedigt het zich niet, maar gaat ergens anders staan. Het wreekt zich niet zoals een hond of een geit, maar het past zich nederig aan. Gezegend de mensen die dit geduld bezitten; die geen vergelding zoeken voor hun verwondingen, maar vergeving schenken zoals God hun vergeven heeft. Verdedig jezelf niet, want dit zegt de Heer: *Mij komt de wraak toe, Ik zal vergelden, . Als je vijand honger heeft, geef hem te eten; en als hij dorst heeft, geef hem te drinken*².

1) Joh 10,11 2) Rom 12,19v

* * *

Bernardinus van Siena (1381 - 1444)

Al jong wees, kwam hij in huis bij een tante en haar dochter, die hem hebben opgevoed in het geloof. Als jongeman nam hij tijdens een pestepidemie in Siena samen met een aantal vrienden de verzorging op zich van de patiënten die door iedereen werden gemeden; en verzorgden zij de begrafenis. Na zijn intrede bij de Franciscanen en een periode van studie, vasten en gebed begon hij een reizend leven als evangelist, waarbij hij steevast in levensgrote letters de naam JEZUS toonde. De mensen stroomden toe; en menigeeen heeft zich na een preek van Bernardinus aangemeld bij de kloosterpoort. Op het verwijt van te grote eenvoud van zijn preken antwoordde hij dat wat niet in eenvoudige woorden gezegd kan worden beter achterwege kan blijven. Onderweg naar Napels is deze grote volksprediker in het harnas gestorven.

1 tweestrijd

Soms verschijnt de duivel bij de Oostpoort van de ziel met zijn aanbod van genoegens en voorspoed. Dan vat een engel post bij de tegenoverliggende poort en zegt: "Let op wat je doet; schep behagen in het goede en laat de rest liggen. Laat je niet tot zonde verleiden door een overdaad aan aardse goederen!" Maar de duivel zegt: "Verheug je in de goederen die je toevallen. Ze zijn geschapen voor de mens. Luister niet naar wie het tegendeel beweert; maar eet, drink en slaap, dof jezelf op, leef schitterend en neem van die genoegens zolang het kan." Maar de engel bij de andere poort versterkt de ziel, opdat bij haar geen verkeerde gedachten binnen zullen komen.

Dan probeert de duivel het bij de westelijke ingang, die lijden betekent; en zendt hij zijn verdrukkingen. Hij zendt ziektes, doet kinderen sterven, vernielt de oogst, verdrijft het vee en doet voorspoed verkeren in ondergang en wanhoop. Dan komt de engel de ziel te hulp bij de Oostpoort, en bemoedigt allen om alles te verdragen in liefde voor God, met het lijden van de Verlosser in gedachten, die zoveel heeft geleden om de ziel te redden. De engel geeft hun die lijden geduld, om niet tegen God te gaan schreeuwen om wat hun overkomt; en toont hun dat het om voorbijgaande dingen gaat en dat zij door volharding hun beloning in heerlijkheid zullen ontvangen.

2 ijdelheid

Er zijn mensen die versieringen schenken aan de kerk, voorzien van hun initialen. Waarom denk je dat zij dat doen? Om geen andere reden dan dat het bekend zal zijn wie de gever is. Wat betekenen die initialen? Zij betekenen ledigheid en rook. Zij die de schenking doen, willen alleen maar dat anderen van hun liefdadigheid zullen weten. Zoals de geest van de schenking is, zo is ook de waarde ervan. De roem van zulke gevers ligt bij de mensen van deze wereld. Denk je dat de ziel er baat bij heeft? Weinig genoeg, denk ik; want het is niets dan de rook van aardse glorie. Aan hen die willen dat hun gaven vruchtbaar zullen zijn geef ik deze raad: Geef in het verborgene, want dat is de liefdadigheid die steeds bij God voor je pleit.

3 de dood

Zie, de dood staat aan de deur; en toch doe je niets voor de gezondheid van je ziel. Zie je niet dat je met één been in het graf staat? Waar hoop je nog op, behalve op de dood? Armzalige mens, zorg voor licht op je weg; en wacht niet op iemand die het achter je ontsteekt, nadat je bent heengegaan. Weet je wanneer veel mensen aan de armen geven? Als de dood naast hun bed staat; en er geen hoop meer voor hen is weer op te staan en hun goederen te kunnen behouden. Zij zijn als een geldkist die moet worden opengebroken eer het geld eruit kan worden genomen.

4 boete en vasten

De smid gebruikt een vijl om de dingen weer te doen glanzen; en de goudsmid polijst een oud kruis tot het mooier is dan tevoren. Dit is wat de boete doet met de ziel, die wordt gereinigd en gepolijst; en de vijl van vasten en onthouding doet haar weer glanzen.

5 liefdadigheid

Wat zal de Heer zal zeggen tot die vrouwen die een arme half naakt in de kou zien, terwijl hun eigen gewaden tot de grond reiken, met mouwen die zo wijd zijn dat ze er een bedelaar mee konden kleden? Wat een afkeuring zouden ze van God krijgen! Bij het zien van hen zal hij terugtreden en zeggen: "Ga weg bij mij, handlangsters van de duivel. Je veegt liever de straat met je rokken, dan een bedelaar te geven wat hij nodig heeft."

* * *

Laurens Justiniani (1381 - 1455)

Op zijn negentiende jaar zag Laurens in een visioen de eeuwige Wijsheid van God; en een stem sprak: "Met mij als je metgezel zul je een onbeperkte schat bezitten". Hij voelde Gods onuitsprekelijke genade; en wist zich voor de keus gesteld tussen eer, rijkdom en plezier, of moeilijkheden, armoede, vasten en zelfverloochening. Hij knielde voor het kruis en bad: "Heer, op U alleen is mijn hoop, in uw kruis vind ik troost en sterkte". Laurens zocht de eenzaamheid, maar de paus benoemde hem tot bisschop van Venetië. In zijn boeken spreekt een man die door persoonlijke beschouwing kwam tot kennis van God, en tot besef van de afstand tussen God en mensen, die alleen door het offer van Christus kan worden overbrugd.

1 lichaam en ziel

De ziel is onvergelijkelijk veel edeler dan het lichaam. Toch besteed zij al haar tijd aan zorg voor haar lichaam; en verwaarloost zichzelf alsof zij niet bestond. Zij streeft er niet eens naar zichzelf te verkwikken, zich te voeden en in het hoogste goed te rusten, hoewel zij dat veel gemakkelijker, veel heerlijker en met meer vreugde kan bereiken dan al die dingen waar haar lichaam om vraagt. Overal biedt God zich aan de mens aan; en wat Hij in ruil vraagt is de dood van zijn eigen Zoon. De mens echter begeert vleeselijke dingen. Daaraan onderwerpt hij zich. Hij streeft ernaar het verlangen van het vlees te vervullen; maar zich met innerlijke verzuchting aan zijn God te onderwerpen, met alle kracht en met alle goed dat hij heeft ontvangen: dat acht hij beneden zijn waardigheid. Hij weigert met alles wat hij bezit Gods wil te doen.

2 tot God verheven

Mijn ziel smolt weg toen mijn Bruidegom tot mij sprak¹. O wondere, onschatbare kracht van de liefde! Zij buigt God neer tot de aarde en verheft de geest tot zijn vaderland, terwijl zij de ziel met heerlijkheid bekleedt. Zij maakt God tot mens en de mens tot God. Het tijdelijke maakt zij eeuwig. Hem, die onsterfelijk is, doodt zij; en de sterfelijke maakt zij onsterfelijk. De laagste wordt door haar de hoogste, de vijand een vriend, de slaaf een zoon, de verworpene wordt vervuld van heerlijkheid.

1) hoogl 5,6

3 Kerst

Jezus, om ons zo hoog te verheffen wilde u als een klein kind geboren worden. Om ons, dierlijk door de zonde, hemels te maken, wilde u in de kribbe liggen tussen de dieren. O wondere uitstorting van goddelijke liefde, en verfoeilijke verblinding van onze ogen, o brok ijs dat geen hart is, waarom smelt je niet weg in deze gloed? Wee mij, ik weet niet wie God nog kan kiezen om ons te zoeken, wanneer Hij ons na dit alles nog niet bezit!

Maar wat zeg ik? Christus, die het vaderland is van de verdrevenen, heeft om mij naar Egypte willen vluchten¹. Hij heeft dit voor mij gedaan, om mij zijn liefde te openbaren; opdat ik, als ik vervolgd word, tot hem zal vluchten.

1) Mt 2,13

4 mijn ziel dorst naar God¹

De ziel dorst naar God als zij verlangt naar Gods geestelijk bezoek; en de innerlijke zoetheid begint te ervaren die de mens buiten zichzelf brengt. De dorst van de ziel gaat uit naar God, wanneer zij door de genade van de beschouwing verlangt boven zichzelf te worden verheven; en de Koning in zijn schoonheid te zien. De ziel dorst ernaar in God te zijn, wanneer zij in geestvervoering geheel in God verlangt over te gaan. Naar God zelf echter dorst de ziel, wanneer zij niets meer aan haar eigen wil overlaat, maar zich geheel aan de Heer overgeeft; wanneer zij *nooit op eigen verlangen bedacht is, maar op wat van Jezus is*².

1) ps 42,3 2) Fil 2,4

5 klacht van de bruidegom

Waarom vlucht je van mij weg,

en schaam je je om naar mij om te zien?

Ik zoek je niet te doden en beschouw je niet als vijand.

Ben Ik niet je Vader, die jou in bezit nam door je te scheppen?

Herken je in mij niet je bruidegom¹,

die wegwijnt aan zijn wonden uit liefde voor jou?

Zie in mijn zijde het bewijs van mijn liefde.

Raak de littekens aan van de spijkers in mijn handen²,

en wees niet ondankbaar.

Verjaag dus je angst, nu zoveel tekenen van liefde stralen.

Ik kom bij je, om je mee te voeren naar de Vader.

1) Joh 3,29 2) Joh 20,27

6 vriendschap

Wij noemen het vriendschap met God als wij zijn geboden naleven; en Hij zich verwaardigt ons vrienden te noemen. Deze vriendschap met God is de liefde waarmee hij ons heeft liefgehad vóór de grondlegging van de wereld; en waarmee Hij ons heeft uitverkoren in zijn geliefde Zoon. Deze liefde is de bron van alle goeds, van alle gaven die ons toevloeien vanuit de mildheid van God. Hieraan ontleent elke gewettigde liefde haar vorm en uitwerking. Geen enkele neiging kan gepast genoemd worden, die niet zijn begin vindt in Gods liefde; en hieraan niet zijn uitvoering ontleent.

7 verlossing

Nooit eerder is het schouwspel vertoond van een rechtvaardige die werd overgeleverd voor zondaars, een onschuldige voor misdadigers, een zachtmoedige voor veroordeelden. Zie de onpeilbare liefde waarin de eniggeboren Zoon aan de dood werd overgeleverd, opdat de slaaf¹ zou worden vrijgekocht. Laten we ons verwonderen en ons verheugen; en laten wij aanbidden, omdat wij door de dood van onze Verlosser geroepen zijn uit de dood tot het leven, uit de duisternis tot het licht, uit de verbanning tot ons vaderland², uit de staat van vergankelijkheid tot de heerlijkheid van het onbederfelijke, uit rouw tot vreugde.

1) Rom 6,17 2) Heb 11,16

8 God boven alles

Gebrekkig is de schoonheid van de voorbijgaande dingen. Maar jij, mijn ziel: je verzwakt niet bij zwaar werk, je verbleekt niet bij ziekte, je verwelkt niet door ouderdom en kwijnt niet weg in de dood. Het is dus wel roekeloos je liefde te geven aan iets in deze wereld, tenzij je het waardeert als iets dat je door de bruidegom (Christus) ten dienste wordt gesteld als een weldaad van de Heer: als een geschenk dat je niet naast Hem, maar omwille van Hem liefhebt. In die dingen houd je van Hem; en van Hem houd je boven alle dingen. Zou je meer geven om de geschenken dan om de genegenheid van de Gever, dan leek je op een lichtekooi. Je doet de Schenker onrecht door Hem niet je wederliefde te betonen.

* * *

Thomas à Kempis (1380 - 1471)

Opgeleid bij de broeders van het gewone leven van Geert Grote, sloot hij zich aan bij de 'moderne devotie'. In het klooster St Agnietenberg bij Zwolle besteedde hij zijn tijd aan studie en schrijven. Eenvoud was hem alles: "Blijf op je hoede voor nutteloos onderzoek!". Thomas is beroemd geworden door zijn 'de navolging van Christus', één van de meest gelezen werken uit de wereldliteratuur, vol praktische raadgevingen voor christenen.

1 zelfverheerlijking

Ga niet prat op verstand of ervaring: je zou God mishagen, die het je gaf. Denk niet dat je beter bent dan een ander. Loop niet te koop met goede daden, want God oordeelt anders dan de mensen. Doe je iets goeds, bedenk dan dat anderen het beter doen. Zo blijf je nederig. Het kan geen kwaad als je jezelf beneden de anderen stelt; maar het kan wel kwaad als je je boven een ander verheft. Een nederig mens heeft blijvende vrede; maar in het hart van de hoogmoedige huizen jaloezie en ergernis.

2 zelfbeheersing

Denk niet te gemakkelijk over het dienen van God; maar beoefen de zelfbeheersing en geef je niet over aan oppervlakkige dingen. Als wij gemakkelijk denken over onze fouten, beseffen we niet hoe slecht we ervoor staan. Vaak lachen we maar wat, als we zouden moeten huilen. Je bent gelukkig als je af kunt schudden wat je besmet en bezwaart. Volhard in die strijd. Bedenk dat verkeerde gewoontes door goede overwonnen kunnen worden. Bemoei je niet met andermans zaken. Meng je niet in zaken van hoger geplaatsten. Wees niet teleurgesteld als je niet bij mensen in de gunst staat; maar maak je er liever zorgen over of je je goed en bescheiden gedraagt als een dienaar van God.

3 niet op eigen kracht

Het ligt niet in onze aard het kruis te dragen, het lichaam te beheersen, geen eer van mensen te zoeken, bespottung te verduren, onszelf te verloochenen en tegenspoed geduldig te doorstaan. We hebben er de kracht niet voor. Wie op de Heer vertrouwt leert te bidden: *Van U is de kracht*. Je hoeft zelfs voor de vijand, de duivel, geen angst te hebben, als je gewaepend bent met het geloof en het teken van het kruis draagt.

4 geestelijke groei

Men zegt: "Kijk die eens, hij heeft geld, invloed en kan doen wat hij maar wil". Dat tijdelijke betekent niets, als je denkt aan de rijkdom die God geeft. Vertrouw op je geestelijke groei, stel het niet uit. Heb je het nu moeilijk, dan is het juist nu de tijd om te overwinnen! Als je jezelf niet hard aanpakt, kun je je fouten niet overwinnen. Wat zijn we toch zwak! Vandaag belijden we onze zonden en morgen begaan we ze opnieuw. Het ene ogenblik zijn we van een goed voornemen vervuld, maar niet lang daarna blijkt er niets van terecht te komen. Vertrouw er daarom steeds op dat je door het doopsel met Jezus bent verbonden. In hem heb je een nieuw begin, daar moet je op verder gaan.

5 eenvoud

Het Woord van God zet de harten in vuur en vlam en verlicht de geesten. Het brengt tot berouw en geeft troost. Lees niet om een geleerde indruk te maken. Probeer je fouten te overwinnen, daar heb je meer aan. Al lees je veel, je moet steeds tot de oorsprong terugkeren. God kan een nederig mens in één ogenblik meer leren over de eeuwige waarheid, dan wanneer zo iemand tien jaar studeert. Hij onderwijst je zonder omhaal van woorden, zonder tegenstrijdige meningen, zonder geleerd gedoe, zonder geredetwist. Hij onderzoekt je hart en doorgrondt je gedachten. Hij brengt je tot daden; en Hij geeft je wat je nodig hebt.

6 eer van mensen

Je bent niet heiliger als de mensen je prijzen en niet minder heilig als ze je afkraken. Als je zorgt dat je er geestelijk goed voor staat, hoef je je van hen niets aan te trekken. Zij zien wat zij voor ogen hebben; maar God ziet het hart aan. Zij kijken naar je daden; maar Hij kent je motieven. Wie eer van mensen zoekt, zit vast; en kan de vrijheid van de kinderen van God niet ervaren.

7 offer aan God

Offer God je dankbaarheid. Offer Hem je liefde en je medeleven, je luisterend oor en je helpende hand. Geef Hem je geduld en je volharding, je hoop, je vertrouwen en je rechtvaardigheid. Offer Hem je tijd en je aandacht, je have en goed. Bied Hem je leven aan, en Hij zal het vernieuwen.

* * *

Nil Sorski (1433 - 1508)

Nil is één van de bekendste Russische heiligen. Deze abt is gevormd door zijn langdurige pelgrimsreizen en voortdurende lezing uit de Schrift en de woestijnvaders. Door de laatsten geïnspireerd, stichtte hij in een verlaten en moerassig gebied een klooster waar de monniken in afzonderlijke kluisen werkten en baden, met een kerk in het midden waar zij op zaterdagen en zondagen bijeen kwamen. Nil ontmoette veel weerstand tegen deze nieuwe vorm van kloosterleven; en ook zijn inzet voor vernieuwing van de kerk ondervond van conservatieve zijde geen waardering. Later werd hij voor enkele goede bisschoppen een veelgezocht raadsman.

1 hartstocht

Hartstocht is een neiging tot handelen die door de gewoonte tot natuur is geworden. De mens komt met volle toestemming tot deze toestand, wanneer hij steeds wordt bestormd door gedachten die hem door de duivel worden ingegeven; en die versterkt worden door erop in te gaan. Door er veelvuldig bij stil te staan worden zij tot gewoonte. De vijand stelt de mens iets voor ogen dat de hartstocht voedt; en laat hem ontbranden in een liefde hiervoor die alles verdringt, zodat de mens zijn slaaf wordt. Dit komt omdat hier, zoals gezegd, door nalatigheid of wispelturigheid teveel aandacht aan is gegeven. De hartstocht in al haar vormen vereist een hieraan aangepaste boetvaardigheid, wil het in de toekomst niet uitlopen op een kwelling.

2 verkeerde gedachten

In de strijd tegen verkeerde gedachten is het geboden deze direct af te snijden; en te volharden in gebed. Wie zich verzet tegen de eerste influistering verhindert dat de aanval voortduurt. De wijze doodt de moeder van dit verachtelijke kroost, namelijk de duivelse influistering van de eerste gedachte. (...) Als je niet kunt bidden in de stilte van je hart en zonder gedachten, en als je merkt hoe deze voortwoekeren in je geest, verlies dan niet de moed; maar houd stand door er geen acht op te slaan. De heilige Gregorius van de Sinaï heeft gezegd: *Geen beginneling kan zijn geest bewaken en de gedachten verjagen, als God zelf hem niet bewaakt en de gedachten verjaagt.*

3 naastenliefde

We moeten onze naasten zoveel wij kunnen in woord en daad liefde betonen. Zijn zij ver van ons, dan moeten wij ons in de geest in liefde met hen verbinden, iedere wrok ten opzichte van hen uitbannen en ons nederig aan hen onderwerpen, in het verlangen hen van ganser harte te dienen. Door deze houding zal de Heer zijn oog op ons laten rusten, onze zonden vergeven en ons gebed aanvaarden als een heilzame gave; en zijn liefde en goedheid in overvloed over ons uitstorten.

4 gulzigheid

Als de gulzigheid zich aan je opdringt, je lekkere hapjes voor de geest brengt, je aanspoort meer te eten dan nodig is, ook buiten de normale maaltijden, herinner je dan het woord van de Heer: *Laat je hart niet worden bezwaard door eetpartijen en drinkgelagen*. Bid tot Hem, roep tot Hem om hulp en bedenk wat de vaders hebben gezegd, namelijk dat deze hartstocht de wortel is van alle kwaad, vooral van de ontucht. (...) Overwin zo de hartstocht, en neem te rechter tijd en met mate voedsel tot je.

5 woede

Komt je een aangedaan onrecht in gedachten, en wordt je ertoe aangezet de dader woedend het kwaad met kwaad te vergelden, denk dan aan de woorden van de Heer: *Als je je broeder niet van harte zijn fouten vergeeft, zal je Vader in de hemel ook jou je fouten niet vergeven*. (...) We moeten inzien dat zelfs als we iets goeds doen maar de woede niet buiten de deur houden, dit geen behagen vindt bij God. (...) We mogen dan ook nooit woedend worden en anderen kwaad aandoen: niet enkel door woord en daad, maar ook niet door onze manier van doen. Je kunt immers alleen al door een blik je broeder beledigen.

6 neerslachtigheid

De strijd tegen neerslachtigheid, die de ziel in vertwijfeling dompelt is niet gering. (...) Er overkomt ons niets buiten Gods beschikking. Hij doet ons alles toekomen voor ons welzijn en de redding van de ziel. Ook al lijkt het op het moment zelf van geen nut, dan wordt later toch duidelijk dat het nuttig is geweest wat Hij voor ons heeft beschikt, en niet wat we zelf hadden gewild.

* * *

Catharina van Genua (1447 - 1510)

Getrouwd met een losbandige edelman, maakte het vertier haar neerslachtig; maar zij vond rust in de kerk, waar zij na volhardend gebed een onuitsprekelijke vertroosting mocht ervaren. Dit bleef niet onopgemerkt bij haar man, die zich inmiddels financieel aan de grond zat. Zij betrokken een eenvoudige woning en begonnen zich toe te leggen op de verzorging van zieken.

Catharina is als schrijfster bekend geworden door haar 'dialogen', een samspraak tussen de ziel, de eigenliefde en de lusten van het lichaam, die de ziel van de Schepper afleiden.

1 een ruil

Heer, ik wil graag ruilen: ik geef U mijn wezen, tot het kwaad geneigd, in handen. U kunt het onderdampelen in uw goedheid, en het zo verordennen, dat er van mij niets meer zichtbaar blijft. En U geeft mij uw liefde, die alle andere liefde in mij uitdooft.

2 eigenliefde

Steeds verder meegaande met het lichaam en de eigenliefde, verloor de ziel elke dag meer van haar verlangen naar het goddelijke. (...) Als een mens op aarde rust kon vinden, zouden slechts weinigen tot God komen: zij zouden verzinnelijken in het aardse; en niet pogen zich er boven te verheffen. (...) Zo bleven zij samen in bedruktheid: de ziel met onvoldaan verlangen; en het lichaam bedroefd, omdat het niet meer ongestoord kon genieten. (...) Toen sprak de ziel tot de eigenliefde: "Nu zijn wij beiden ongelukkig. In de hemel vind ik geen voeding meer en op aarde laat je me verhongeren. Hoe denk je nu over onze reis?"

3 visioen

Toen de ziel de liefde zag die God voor haar had, werd zij zo diep verwond, dat zij elke andere voorkeur verachtte, die als hindernis tussen haar en God stond. In deze liefde zag zij de boosheid van de mensen tegenover de goedheid van Gods liefde. Deze beelden weken nooit meer uit haar geheugen. Hoe kon zij de eindeloze Goedheid zoveel liefde aan de mensen zien geven, zonder diep bewogen te worden? Dit deed haar de grote boosheid zien waarin de mensen leven, in weerwil van de onophoudelijke liefde die God hun in een eindeloze stroom van weldaden schenkt.

4 Gods werk

God heeft volmaakte zielen getoond hoe alle goeds, door anderen aan hen gedaan, geschiedde omdat Hij hen daartoe aanspoorde. Zij zien dit zo duidelijk, dat zij geen acht meer slaan op de schepselen door wie zij een weldaad hebben ontvangen, maar alleen nog helder beseffen dat dit een werk is van God.

5 het vagevuur

Behalve bij de heiligen in het paradijs is er geen groter tevredenheid dan bij de zielen in het vagevuur. Naarmate het beletsel hiertoe - de zonde - wordt weggenomen, doet God de tevredenheid toenemen. Zonde is als roest. Het vuur verteert de roest, waardoor de ziel ontvankelijker wordt voor de goddelijke invloed. Iets dat bedekt is kan de zonnestrallen niet weerkaatsen. Dit komt niet door de zon, die aldoor schijnt, maar door de bedekking. Als echter de bedekking wordt verteerd, wordt het voorwerp direct aan de zon blootgesteld. Naargelang de bedekking verdwijnt, kan het voorwerp beter aan de stralen van de zon beantwoorden. De zonde is de bedekking van de ziel. In het vagevuur wordt deze verteerd. Hoe meer dit gebeurt, hoe beter de ziel de stralen van de ware Zon, die God is, kan weerkaatsen. De tevredenheid groeit naarmate de smet van de zonde vermindert.

6 gevoelens

Toen zij eens de communie ontving, gebeurde het dat een licht haar met gelukzaligheid vervulde. Vanwege de zoetheid en het goddelijke licht dat haar omstraalde, meende zij met lichaam en ziel in het eeuwige leven te zijn opgenomen, zoals staat geschreven: *Mijn hart en mijn vlees jubelen tot de levende God*¹. Ook haar menselijke aard werd gevoed, zodat ze bij zichzelf zei: Zo kan ik wel verder leven! Maar het duurde niet lang of haar zuivere liefde zag hierin een gevaar. Zij begon te weklagen: Heer, ik heb geen bewijs nodig en ik verlang geen heerlijke gevoelens. Nee, integendeel ontvlucht ik die als de boze geesten, omdat ze de zuivere liefde in de weg staan, die niets anders nodig moet hebben. Want de mens zal zich innerlijk aan deze gevoelens hechten, onder het mom van volmaaktheid.

1) ps 84,3

Thomas More (1478 - 1535) kerkleraar

Onder koning Hendrik VIII was hij voorzitter van het Britse hogehuis. Erasmus getuigde van hem: "More weet ingewikkelde zaken te ontrafelen op een wijze die allen recht doet". Toen de koning na een conflict met Rome over zijn echtscheiding zichzelf uitriep tot hoofd van de Engelse kerk, heeft Thomas zich verzet tegen deze rol van de overheid, hetgeen uiteindelijk zijn doodvonnis betekende. In afwachting van zijn terechtstelling schreef hij de brieven aan zijn neef, die zijn gebundeld in *a dialogue of comfort*, waaruit hier enkele stukjes volgen.

1 troost

Er zijn er, die troost zoeken in wereldse dingen. St Bernardus vergelijkt hen met mensen die dreigen te verdrinken; en zich aan alles vastklampen, zoals aan een stok, die geen hulp kan bieden en met die persoon samen wegzinkt. Als we gewend zijn onze hoop op vertroosting te vestigen op onbetekenende aardse zaken, zal God vanwege die vergissing toestaan dat onze verdrukking zo hevig wordt, dat alle genoegens van deze wereld ons hier niet uit kunnen doen opstaan; maar integendeel zullen deze genoegens met ons ten onder gaan. Er zijn er ook die verlangen door God getroost te worden. Alleen dit verlangen al, waarin zij hun toevlucht bij Hem zoeken, is voor hen een bron van geruststelling. Zij weten hun troost daar te zoeken, waar zij die ook zullen vinden; want God zal hen zeker helpen. Hij kan het in zijn almacht; en Hij zal het doen omdat Hij het beloofd heeft.

2 geloof

Door het geloof mogen we er zeker van zijn dat God ons kracht wil schenken tegen de macht van de duivel; en ons wijsheid geeft tegen zijn listen. *De Heer is mijn sterkte en mijn lied, Hij is mij tot Redder geworden*¹. En een ander schriftwoord zegt: *Als het iemand aan wijsheid ontbreekt, laat hij God erom vragen*². Hij doet *de hoogte en de breedte en de diepte van zijn genade* bevatten³, zodat we elk bedrog doorzien. Hij verzekert ons in de Schrift van krachtige vertroosting in beproeving, namelijk dat, als we met Hem opstaan, op Hem vertrouwen en Hem aanroepen, Hij ons zo stevig zal vasthouden dat we niet ten val komen⁴.

1) ps 118,14 2) Jak 1,5 3) Ef 3,18 4) 1Kor 10,13

3 wereldse genoegens

Een ongeestelijk mens aanvaardt niet wat komt van de Geest van God, het is dwaasheid voor hem. Maar de tijd komt, dat al die onnutte en verwerpelijke pleziertjes van hem worden weggenomen, op zo'n manier dat hij al misselijk wordt bij de gedachte eraan. Iedereen kent wel een soort voorbode van deze ervaring. Tijdens een ernstige en pijnlijke ziekte kan de maag zelfs de aanblik van voedsel maar nauwelijks verdragen; en de gedachte aan alles wat samenhangt met die andere lust vervult hem met afkeer. Ieder van ons, zeg ik, zal na dit leven die allerakeligste afkeer ervaren, die in tijden van ziekte wordt voorvoeld, bij de gedachte aan al dat zinnelijk genot, dat we hier en nu niet hebben willen inruilen voor de hemelse vreugde.

4 Jezus' sterven

Jezus verdroeg de kruisiging en de meer dan drie uur durende pijniging, tot hij zijn heilige ziel gewillig overgaf aan zijn Vader¹. Zelfs nadat zijn ziel het lichaam had verlaten, was de mateloosheid van de boosheid van zijn vervolgers nog zichtbaar, toen zij zijn hart doorstaken met een scherpe speer; en er stroomde bloed en water uit², die aan zijn heilige sacramenten een onschatbare waarde verlenen. Zouden we ons deze dingen te binnen brengen, dan denk ik dat de gedachte aan zijn onvergankelijke goedheid onze koude harten zou raken, en in vuur en vlam zetten met zijn liefde; en dat we het niet alleen zouden accepteren te moeten sterven voor hem, die in bewonderenswaardige liefde niet heeft geaarzeld om voor ons een veel pijnlijker dood te ondergaan, maar dat we ons hierin zelfs zouden verheugen.

1) Lc 23,46 2) 1Joh 5,6-8

5 schaamte

Als iemand zo dwaas is zich te schamen het geloof in Christus te belijden, uit angst berispt te worden door één van die mensen die zelf een berisping verdienen, dan vervalt hij, door de beschaming uit de weg te gaan, tot een wezenlijke, zeer pijnlijke en dodelijke beschaming. Want onze Redder heeft duidelijk gewaarschuwd dat hij zich voor zo iemand zou schamen bij de Vader in de hemel en al zijn heilige engelen¹.

1) Lc 9,26

6 de duivel

Voor alle goede mensen geldt de raad, dat zij vóór alles hun toevlucht moeten zoeken bij God zelf. Zij die in de verleiding van zelfmoord staan, dienen speciaal het lijden van Christus voor ogen te houden; en te bidden dat Christus, omwille van zijn eigen dood, die de basis is voor de redding van mensen, hen zal weerhouden van die vervloekte dood, waartoe zij verleid worden om deze over zich te brengen.

Uit het psalmboek kunnen allerlei verzen worden genomen, speciaal om te gebruiken tegen de boosaardige verzoeken van de duivel, zoals bij voorbeeld: *Laat God zich verheffen, laat zijn vijanden verstrooid worden, laten zij die Hem haten voor Hem vluchten*¹. Zo zijn er veel verzen, die in tijden van zo'n afschuwelijke verzoeking God behagen en voor de duivel een verschrikking zijn. Maar geen enkel woord is akeliger en afschrikwekkender voor de duivel, dan dat waarmee onze Redder zelf hem verjoeg: *Ga weg, Satan!*² Geen gebed is aangenamer voor God dan de woorden die onze Redder ons zelf heeft geleerd: *Leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van het kwade*³.

1) ps 68,1 2) Mt 4,1 3) Mt 6.13

7 een witte steen

In vroeger tijd werden in Griekenland de mensen voor hoge ambten door een stemming gekozen. Er waren plaatsen waar de stemmen werden uitgebracht door *calculi*, latijn voor kiezelstenen. Hierbij werden gladde, ronde stenen gebruikt. Welnu, onze Heer zegt dat Hij aan wie overwint *een witte steen*¹ zal geven; want de witte stenen betekenden instemming en de zwarte stenen afwijzing. Op alle stenen schreven zij dan de naam van de man aan wie zij hun stem wilden geven. Onze Heer zal degene die wint een nieuwe naam zal geven, geschreven op een witte steen. Niemand zal die naam kennen, behalve de persoon die de steen ontvangt. En Hij zegt: *Wie overwint zal Ik maken tot een zuil in de tempel van mijn God. Daaruit zal hij niet meer verdwijnen. Ik grif op hem de naam van mijn God en de naam van de stad van mijn God: het nieuwe Jeruzalem, dat vanuit mijn God uit de hemel neerdaalt; en de nieuwe naam die Ik draag*².

1) openb 2,17 2) openb 3,12

* * *

Angela Merici (1470 - 1540)

Geschokt over het gebrek aan geloofskennis, bracht zij de kinderen van Brescia bijeen voor onderricht. Meerdere vrouwen stelden zich onder haar bezielende leiding: het begin van het gezelschap der Ursulinen. Angela schreef voor hen een regel, die de zusters opriep tot een leven zoals in het begin van het christendom. Zij woonden niet in kloosters en onderscheidden zich niet door een habijt, maar wel door een God-gewijd bestaan, temidden van een wereld die zij wilden dienen uit liefde voor Jezus, die aller dienaar was. Later werden zij door de kerkelijke overheid gedwongen tot het kloosterleven.

1 volharding

God heeft jullie, geliefde dochters en zusters, de genade bewezen je uit de duisternis van deze armzalige wereld af te zonderen, om de goddelijke majesteit te dienen. Jullie zijn dus oneindig veel dank verschuldigd aan Hem, die je zo'n buitengewoon geschenk heeft aangeboden. (...)

Ik dring er daarom op aan, mijn zusters, ja, ik smeed jullie te bedenken dat jullie zijn uitverkoren als ware en onberoerde bruiden van de Zoon van God. Overweeg wat dat betekent en welk een nieuwe en wonderbaarlijke waardigheid dit is! Daarom zeg ik: Span je naar je beste vermogen in jezelf zo te bewaren als je door God geroepen bent; en de middelen en wegen te zoeken die nodig zijn om dit vol te houden, en tot aan het einde op deze weg voort te gaan. Het heeft immers geen zin iets aan te vangen zonder hierin te volharden. Want dit leert de Waarheid¹: *Wie ten einde toe volhardt zal behouden worden*².

1) Christus 2) Mt 24,13

2 offer

Het doet mij verdriet zo laat begonnen te zijn uwe majesteit te dienen. Ik heb ook nu nog geen druppeltje bloed voor U vergoten. Niet éénmaal ben ik uw geboden gehoorzaam geweest. Alle ongemak heeft mij zeer bedrukt, door mijn geringe liefde voor U. Heer, mijn hart breekt als ik aan die armzalige schepsels denk die U niet kennen; en zich geen moeite geven in uw lijden te delen. Hoe graag zou ik, als ik dat zou kunnen, mijn eigen bloed vergieten om de verblinding van die geesten weg te nemen.

3 vasten

Laat ieder zich toeleggen op het vasten. Dit is noodzakelijk als middel en weg tot het ware geestelijke vasten, dat alle verkeerde woorden en vergissingen van de geest uitsluit. Het voorbeeld van de heiligen nodigt ons zonder uitzondering hiertoe uit. Vóór hen allen geldt dit voor het leven van Jezus Christus, die de enige weg tot de hemel is. Dit zingt de kerk de gelovigen toe, als zij bidt: God, door het vasten van het lichaam onderdrukt U de laster, verheft U de geest en geeft U ons kracht en beloning.

4 omgang met de mensen

De omgang met anderen moet begripvol en bescheiden zijn, zoals Paulus zegt: *Laat je vriendelijkheid bij allen bekend zijn*¹. Wees eerzaam en ingetogen in je spreken en in je handelen. Nooit Gods naam zonder eerbied uitspreken! Niet zweren, maar in bescheidenheid zeggen: Ja, ja, of nee, nee, zoals Jezus het leert². Niet aanmatigend optreden! Niet boos worden! Niet mopperen! Niet kwaad spreken! Tenslotte: geen handelingen en gebaren die jullie onwaardig zijn, die dienaressen van Jezus Christus genoemd worden. Laat ons spreken, ons optreden en ons bewegen dienen tot lering en opbouw van hen die met ons omgaan. Laat het vuur van de liefde steeds branden in jullie harten. Meer nog: wees bereid liever te sterven, dan toe te staan dat zo'n heilig kleinood wordt verontreinigd en ontwijd.

1) Fil 4,5 2) Mt 5,37

5 armoede

Aanvaard vóór alles de ware armoede van geest, die bevrijdt van de gehechtheid aan vergankelijke dingen. In God bezit hij immers alles wat hij nodig heeft. Zonder God weet de mens zich pas echt arm. Zonder Hem is hij geheel en al een niets; maar met Hem is hij in het bezit van alles. Daarom spreekt de waarheid: *Zalig zijn de armen van geest, want van hen in het Rijk van de hemel*. Laat ieder zich dus inspannen zich van alles los te maken, opdat haar liefde en lust niet zal uitgaan naar bezit, naar eten en lekkernijen, niet naar familie en naar vrienden, zelfs niet naar de zorgen om haarzelf en naar kennis, maar uitsluitend naar God: naar zijn vriendelijke en onuitsprekelijke voorzienigheid.

* * *

Franciscus Xaverius (1506 - 1552)

Deze Spaanse Jezuïet is bekend door zijn missiereizen van India tot in Japan en China. Sir Walter Scott beschrijft hem als *een man met de moed en het geduld van een martelaar, met een goed inzicht, besluitvaardig en gevat, die altijd 't goede woord vond*. Nadat de Japanse overheid Franciscus de verkondiging van Christus had verboden, werd hij na een lange omzwerving afgezet op de kust van China, waar een Portugese handelaar zich over de uitgeputte missionaris ontfermde. Op zaterdag 3 december 1552 stierf deze grote verkondiger van het geloof.

1 methode van evangelisatie

Zodra ik aankom in een dorp waar men mij geroepen heeft om te dopen, laat ik allen bijeenbrengen om hen te onderrichten in de beginselen van het christelijk geloof in één God, Vader, Zoon en heilige Geest; en laat ik hen drie keer het teken van het kruis maken, terwijl ik de drie goddelijke personen aanroep. Dan doe ik mijn surplie aan en begin ik met luide stem in hun eigen taal de schuldbelijdenis te reciteren, gevolgd door de apostolische geloofsbelijdenis, het onze Vader, wees gegroet en salve Regina. (...) Als de mensen voldoende onderricht hebben ontvangen om hen te kunnen dopen, vraag ik hun God in het openbaar vergeving te vragen voor de zonden die ze in hun leven hebben begaan, opdat zij die nog afwijzend staan tegenover het christelijk geloof in hun hart geraakt zullen worden.

2 de wil van God

Onze Heer kan op wonderlijke wijze zijn wil doen verstaan door een verborgen aanraking, die de diepte van de ziel beroert en doet overstromen met een hemels licht. Wie door deze goddelijke straal wordt geraakt, twijfelt niet meer aan het werk dat God gedaan wil zien. (...) Van ons wordt verwacht dat we - als vreemdelingen op doorreis - niet weerhouden worden door gehechtheid aan goederen of plaats.

3 het oordeel

Als Jezus uit de hemel neerdaalt voor het laatste oordeel, zal ieder die ooit geleefd heeft opstaan, om door hem te worden geoordeeld. De goeden worden opgenomen in de eeuwige vreugde, de kwaden wacht de dood en eeuwige geestelijke pijn.

4 geloofsbelijdenis

Ik ben bereid alles te verliezen, geweld te verdragen en mijn leven te geven, liever dan de geringste twijfel aan het geloof toe te laten. Ik ben vast besloten in deze belijdenis te leven en te sterven. Mocht in mijn laatste uur het spreken moeilijk worden, dan wil ik nu reeds met woorden die uit mijn hart komen verklaren dat ik u erken, Heer Jezus, als de Zoon van God; dat ik in u geloof en al mijn gedachten nederig aan u onderwerp.

5 liefde voor God

Mijn God, ik heb U boven alles lief. Ik verafschuw met heel mijn hart mijn zonden, waarmee ik U heb beledigd en die U mishagen, U die van een verheven goedheid bent en alle liefde waardig. Ik belijdt dat ik vóór alles U mijn liefde moet bewijzen. In mijn gedachten bent U oneindig ver verheven boven de mooiste en meest voortreffelijke dingen; en ik ben vast en onherroepelijk besloten nooit toe te stemmen in wat U tegenstaat; of om te ondernemen wat uw soevereine goedheid kan mishagen; en mij in het gevaar brengt buiten uw genade te vallen.

6 hymne

Mijn God, U bent het voorwerp van mijn liefde,
niet om de hoop op de vreugde hierboven,
noch om de vrees voor de pijnen beneden,
die het deel is van hen die U niet beminnen.
Voor mij en de mijnen hebt U het ondergaan:
het afschuwelijke kruis, de spijkers en de speer¹.
Een kroon van doornen verwondde uw hoofd²;
bloed en zweet dropen langs uw leden.
Voor mij bent U gemarteld en gaf U de geest,
genageld aan het kruis bracht U redding door uw dood.
Zou dit lijden mijn hart niet beroeren?
Niemand dan U is mijn liefde waardig.
Zoals U mij hebt lief gehad, toen en nu nog steeds,
zo is mijn liefde voor U, en zo zal 't blijven.
Jezus, laat mij voortdurend uw liefde bezingen.
Mijn God, goede Vader, geliefde koning, ik houd van U.

1) Joh 19,34 2) Joh 19,1

Ignatius van Loyola (1491 - 1556)

Herstellend van verwondingen, voelde deze edelman, lezend in de heiligenlevens, het verlangen opkomen naar een ander leven. Na zware beproevingen en een reis naar het heilige land heeft Ignatius zijn meditatie-methode te boek gesteld in *geestelijke oefeningen*. Tijdens zijn studie theologie ontmoette hij gelijkgezinden met wie hij de Sociëteit van Jezus heeft opgericht. De 'Jezuïeten', hebben zich gericht op gedegen onderwijs en missie, en zeer veel goed werk verricht. Helaas is de orde later in diskrediet geraakt en zelfs een tijdlang verboden geweest.

1 uw naam worde geheiligd

Heer, neem de vrijheid die U mij gaf. Neem mijn geheugen, mijn verstand en mijn wil. Alles wat ik heb of mijn eigendom mag noemen: het is allemaal een gift van U. Ik wil het graag aan U teruggeven en het U ter beschikking stellen. Ik geef mij over aan U, om alles wat ik ben en ál wat ik bezit te gebruiken naar uw bedoeling. Geef mij, Heer, een grote liefde tot U; en uw hulp. Dat is voor mij het belangrijkste, meer vraag ik niet.

2 vergeving

Vergevingsgezindheid vernietigt elke uitvlucht onverzoenlijk te blijven. Heer, heb ik uw les verstaan? Ik bid met een oprecht hart: *Vergeef ons onze schuld, zoals ook wij aan anderen hun schuld vergeven*. Nu kniel ik voor Jezus neer met de gelofte te doen wat hij gedaan heeft. Ik heb pijnlijke ervaringen gekend: miskennis, belediging en vernedering, waarvan de herinnering maar niet wil wijken. Jezus, om uw liefde vergeef ik alles. Nooit wil ik er aan terugdenken, erover spreken of klagen.

3 ijdele woorden

Woorden zijn nooit ijdel, als ze worden gesproken met een nuttig doel in gedachten, als ze ten goede komen aan de eigen of andermans ziel, aan het lichaam of aan tijdelijke bezittingen. Evenmin hoeven ze nutteloos te zijn als iemand spreekt over zaken die buiten de eigen werkzaamheden vallen, zoals oorlogen of handel. Alles wat wordt gezegd kan verdienstelijk zijn, als het een goed doel dient. Worden ze echter met een verkeerde bedoeling gezegd, of zonder iets goeds in de zin, dan zijn ze zondig.

4 wie is God?

God bestond vóór het begin van tijd en eeuwigheid. Hij is het ongeschapen wezen, eeuwig en onveranderlijk, de oneindig volmaakte Werkelijkheid. God heeft zijn oorsprong niet van een ander wezen, maar bezit het volmaakte bestaan geheel uit zichzelf. Aan Mozes openbaarde Hij zijn naam: IK BEN¹.

1) ex 3,14

5 geestelijke winst

Neem elke gelegenheid te baat geestelijke winst te boeken, bij voorbeeld uit een scherp woord aan jouw adres, door tegen je zin te gehoorzamen, door de minste te zijn als de gelegenheid zich voordoet, of door zachtmoedigheid, nederigheid en geduld. Zulke gelegenheden leveren winst op. Je zou ze moeten zoeken. Als je daar aan het eind van de dag veel van verzameld hebt, zul je tevreden kunnen gaan slapen, zoals een koopman na een dag van goede winst, omdat zijn zaken voorspoedig waren.

6 geestelijke vertroosting

Ik noem het *vertroosting* , als de ziel niets op aarde kan liefhebben alleen om wat het is, maar uitsluitend om de Schepper hiervan. Ook is het een *vertroosting* , als iemand moet huilen; en daardoor wordt bewogen tot de liefde voor God. Ten slotte noem ik *vertroosting* elke toename van geloof, hoop en liefde, en alle innerlijke vreugde waardoor iemand wordt geroepen, en aangezet tot hemels leven en tot de redding van de ziel, door deze te vervullen van de vrede van Christus.

7 onverdeeld

Wil iemand God dienen, dan verklaart hij de wereld de oorlog; en zal hij de geest van de tijd weerstaan, bereid te verwerpen wat aanzien geniet en te verwelkomen wat gering wordt geacht. Hij zal zich niets aantrekken van hoog of laag, eer of oneer, rijkdom of armoede, genegenheid of afkeer, verwelcoming of afwijzing: ál wat de wereld van waarde acht, noch van de miskenning van deze tijd. In het vervolg zal hij geen aandacht geven aan spot, die niet meer is dan woorden, en geen haar op het hoofd kan krenken. Verdachtmaking, kleinering of kwaadsprekerij kan pijnlijk of onbetekenend zijn, al naar gelang wij er tegenover staan.

* * *

Johannes van Avila (1499 – 1565) kerkleraar

De geestelijke leidsman van Teresa van Avila werd vanwege zijn bijzondere welsprekendheid en vurige ijver voor het evangelie door de aartsbischoep van Sevilla aangesteld als evangelist van Andalusië. Zijn toespraken, met als voorbereiding uren van gebed en meditatie, hebben duizenden tot inkeer gebracht. Zijn berisping van de rijken kwam hem op vijandschap en zelfs gevangenschap te staan, hetgeen zijn aanzien nog verhoogde. Het aanstootgevende gedrag van de Andalusische Jezuïeten weerhield deze vriend van Ignatius ervan tot de orde toe te treden.

1 kloosterroeping

Het verheugd mij bijzonder dat jij, die gemakkelijk een goed huwelijk had kunnen sluiten, besloten hebt de hemelse koning als je echtgenoot te nemen. Het geluk dat je voelde toen je jezelf van de misère van deze wereld had bevrijd en de belofte van liefde van je hemelse koning had ontvangen: wat was dat anders dan een teken dat de verandering van je plannen niet is voortgekomen uit je eigen wispelturigheid, maar uit God, die je dit verlangen in 't hart gaf? Het kwam van Hem als een getuigenis en een belofte van de veelvuldige en zuivere vreugde die Hij je geven zal, als blijkt dat je Hem trouw blijft. Ook de geringste vreugde uit Hem is onvergelijkelijk veel beter dan een echtgenoot, kinderen, rijkdom, of wat je in de wereld ook maar kunt verkrijgen.

2 lijden

Lijden mag ons niet terneer slaan. Denk aan de angst van de Heer: het zweet brak hem uit en werd tot bloed; en hij riep uit: *Vader, niet mijn wil, maar uw wil geschiede!*¹ Willen we zijn leerlingen zijn, dan moeten we dezelfde woorden spreken; want hij heeft geen andere dienaren op aarde, noch metgezellen in de hemel, dan zij die hun kruis opnemen om hem te volgen zoals de schapen hun herder volgen, zelfs als de weg naar de dood voert. (...) Als de Zoon van God zoveel lijden heeft doorstaan, aan doodsangst ten prooi, zouden wij dan dit leven tot een einde kunnen brengen zonder een druppel van die gal met hem te proeven? Zouden we ons niet schamen, als we in zijn vreugde wilden delen, maar hem alleen zouden laten in zijn pijn?

1) Lc 23,41vv

3 de eucharistie

Bedenk dat Jezus zowel God is als mens; en waarom hij neerdaalt op het altaar. Die straal van liefde zou genoeg moeten zijn om wie dan ook te wekken uit de slaap van onverschilligheid. Sta eens stil bij dit mysterie: de almachtige God daalt bij de woorden van de consecratie op het altaar neer, ik zal hem in mijn handen nemen en ik zal hem ontvangen in mijn hart. (...) Wie zou niet in liefde ontsteken bij de gedachte die goedheid te mogen ontvangen? Wie zou in die tegenwoordigheid, die de hemelse machten een diep ontzag inboezemt, niet beven van eerbied en vrees? Wie zou niet besluiten hem nooit meer te krenken, maar hem te danken en hem alleen te dienen?

4 vrees

Als een vader verbergt God soms zijn liefde, opdat zij niet zullen vervallen tot laksheid en valse zekerheid, maar altijd iets van heilige vrees voor Hem zullen bewaren. Deze vrees behoedt hen voor de achteloosheid, waardoor de erfenis hun zou ontgaan, die Hij voor hen gereed heeft in het koninkrijk van de hemel. God weet hoe de zielen kunnen worden terneergeslagen, als zij voelen dat Hij niet tevreden over hen is, en zij gaan denken dat Hij zich van hen afwendt. Hij laat hun door deze beproeving gaan, terwijl Hij hen vol liefde gadeslaat. Zijn tederheid verbergend, leert hij hun deze pijnlijke les om hen in veiligheid te stellen.

5 zelfverloochening

Ware liefde wordt krachtiger en moediger onder beproeving; en kan door geen water van verdrukking worden geblust. De Heer vraagt ons hem lief te hebben, daar past geen zelfzucht bij. Omwille van de liefde van Christus moet je jezelf verloochenen en jezelf versterken om hem te eren en jezelf aangenaam en aanvaardbaar voor hem te maken. Heb je hem lief en wil je zijn aanwezigheid genieten, dan moet je besluiten jezelf te vergeten.

6 liefde voor Christus

Christus werd veracht, laten wij hem eren. Hij onderging kwellingen, laat ze over mij komen. Hij ontbeerde vele dingen, laat ook mij afzien. Jezus werd een ontheemde voor mij, laat mij niets hebben waar mijn hart in kan rusten. Hij stierf voor mij, laat mijn leven een voortdurend sterven zijn in liefde voor hem.

7 boetedoening

Als de oude dag zich aandient, moet hij of zij berouwvol alle nalatigheid van het verleden goedmaken. Het is de tijd waarin de levensmoed wordt vernieuwd; en wij ons moeten inspannen onze zwakheden van de jeugd goed te maken en ons ijverig klaar te maken voor de dood. Deze voorbereiding bestaat er niet alleen uit dat we bevrijd worden van schulden en doodzonden, maar ook door boetedoening van fouten uit 't verleden, zodat, als onze goede en verkeerde daden op de weegschaal van het recht worden geplaatst, met de goddelijke genade op de rechterschaal, onze toegewijde dienst aan God mag opwegen tegen onze toewijding aan de wereld. We moeten schenkingen doen, liefdadigheid beoefenen, vroom, geduldig en nederig, om door deze deugden onze gebreken uit 't verleden goed te maken.

8 gebed

Spreek weinig met mensen; en veel met God. Alle goeds komt van Hem en Hij wil dat wij van Hem ontvangen door te bidden, en in het bijzonder door het lijden van Christus voor ogen te houden. Heb je te lijden van de kwaadsprekerij van boosaardige mensen (en dit is het enige dat ze je kunnen aandoen), onderga dit dan als een boetedoening voor je zonden, door een bijzondere genade van Christus. Hij gebruikt dit als een doek waarmee hij je reinigt van je overtredingen. Want zij verontreinigen zich door hun boze woorden, terwijl jij door te lijden wordt gereinigd en je geluk in de komende wereld zeker stelt.

9 trots en nederigheid

Nederigheid is afkerig van eerbetoon en blij met verachting. Een trots mens heeft nooit wat hij wil. Bij al wat hij bezit of ontvangt meent hij meer dan dat te verdienen; maar de nederige, overtuigd een plaats op aarde onwaardig te zijn, met zelfs de hel als onvoldoende straf voor begane zonden, denkt altijd meer dan genoeg te hebben. De trotse mens heeft met niemand vrede, zelfs niet met zichzelf; terwijl de nederige met allen instemt en zich vernedert, in de overtuiging dat allen beter zijn dan hijzelf. De trots wil niet voor anderen wijken; maar de nederigheid gaat aan de kant, teneinde te mogen binnengaan door de nauwe poort¹.

* * *

Teresa van Avila (1513 - 1580) kerklerares

Ingetreden bij de Karmelitessen, zag zij tijdens een zware ziekte haar leven voor zich: "Ik leefde niet, maar vocht met de schaduw van de dood". Na haar genezing ging zij de weg van innerlijk gebed; en trachtte zij het weinig spirituele klimaat in het klooster te verbeteren. Dit leidde tot een nieuw convent, waar de oorspronkelijke regel weer werd gevolgd: het begin van de *ongeschoeide Karmelitessen*. Door de paus belast met de leiding van haar oude klooster te Avila, heeft zij zachtmoedig, vasthoudend en onder soms hysterische tegenstand ook hier de oude regel weer ingevoerd. De boeken van Teresa over de persoonlijke omgang met God worden in alle talen nog steeds herdrukt.

1 inwendig gebed

Ontzeg je niet iets dat zo goed is! Mijn Schepper, ik begrijp niet waarom niet iedereen naar deze innige vriendschap streeft, waardoor men U dichter kan naderen. Ik ging dit inzien door de *belijdenissen* van Augustinus. Zodra ik hierin begon te lezen, meende ik mijzelf te herkennen. Toen ik las hoe hij die stem in de tuin hoorde, was het of de Heer dit ook tegen mij zei. Sindsdien ben ik meer tijd aan het gebed gaan wijden; en tracht ik me minder in te laten met dingen die me schaden. (...)

Voor wie een begin maken met het inwendig gebed, geldt het gezegde dat zij het water moeizaam zullen putten. Het kost hun moeite de zintuigen tot inkeer te brengen. Doorgaans laten zij allerlei afleidende gedachten toe; en de inkeer betekent dan ook veel inspanning. Zij moeten er aan wennen geen acht te slaan op wat zij zien en horen, vooral ook gedurende de gebedstijden.

2 goede aarde

Ik voel dat de Heer mij onderwijst. Hierbij heeft Jezus geen boeken nodig. Hij leert je heel direct, zonder omhaal van woorden. Ik hoor hem niet spreken, maar ik voel zijn aanwezigheid. Hij wijst mij de weg. Op het goede moment geeft hij mij in wat ik zeggen moet, of wanneer ik liever moet zwijgen. Hij leert mij hoe ik handelen moet. Juist als ik het nodig heb, komt het bij mij op wat ik moet doen. Zo leer ik hem innerlijk verstaan, niet alleen tijdens het gebed, maar heel de dag door tijdens de dagelijkse bezigheden, als ik met mijn hart bij hem ben.

3 het kruis opnemen

Lieten we het aardse maar los en ging alle aandacht maar uit naar de hemel! Door één enkel uur waarin de Heer mij zijn gunst schonk, leek al die benauwdheid beloond die ik zolang heb moeten verduren om het gebed vol te houden. Hij beproeft hen die Hem liefhebben. Vóór Hij zijn schatten meedeelt, wil Hij weten of zij de kelk kunnen drinken en het kruis kunnen dragen. Wil je vrij van geest worden en niet altijd in droefheid leven, dan moet je beginnen met niet bang te zijn voor het kruis. Je zult zien dat de Heer je helpt het te dragen.

4 innerlijk verdeeld

Ik vond de dingen van God mooi, maar door de dingen van de wereld was ik gebonden. Hoe kon ik er zo lang onder lijden, zonder het ene of het andere op te geven? In die strijd is het nadelig alleen te staan. Aan mensen die de weg van het gebed gaan, raad ik daarom aan vriendschap te zoeken; en omgang met anderen, die ook bidden. God wordt toch al zo flauw gediend. Het is goed schouder aan schouder verder te gaan.

5 angst voor mijn gezondheid

Ik was verzwakt; en - door ziekte aan beperking gebonden - tot niets in staat, totdat ik besloot niet steeds rekening te houden met mijn lichaam. Ik doe er nu haast niets meer voor. Sinds God mij deed inzien, hoe die zorg voor mijn gezondheid een list van de duivel is, zei ik: "Wat maakt het me uit of ik dood ga". Als hij me voorstelde om te gaan rusten, dan zei ik: "Ik heb geen rust nodig, maar het kruis". Sindsdien ben ik veel gezonder.

6 dorheid van geest

Wat moet je doen, als je dorheid en tegenzin ervaart, en geen lust hebt water te putten? Als je, niet wetend dat je de Heer van de tuin er een genoeg mee doet, het wilt opgeven? Als je denkt alles te verliezen, hoop je met zware arbeid toch nog iets te bereiken. De arbeid bestaat erin, dat je altijd weer de emmer in de put neerlaat en leeg ophaalt. Vaak zul je de armen niet meer kunnen opheffen en geen goede gedachten meer hebben. Met de armen werken en water uit de put naar boven halen is werken met het verstand. Laat de tuinman het als een genade zien te mogen werken in de tuin van zo'n verheven Gebieder.

7 uitverkoren

Ben ik mij bewust van de gave van een leven uit genade, bij de doop ontvangen? Hoe vaak op een dag richt ik mij tot Jezus in mij? Ben ik mij bewust van de roeping die ik heb ontvangen; en leid ik het leven van een uitverkorene? Neem ik afstand van de wereld, om te leven voor God? Ben ik werkelijk bereid open te doen, als Christus klopt aan de deur van mijn hart?

8 nederigheid

Het eerste teken waaraan je kunt weten of je deze deugd bezit, is dat je niet denkt gunsten of vreugden van de Heer te verdienen, en nog tijdens dit leven te ontvangen. Nu zul je je afvragen hoe deze genade je deel kan worden als je er niet naar streeft? Mijn antwoord is, dat er geen beter middel bestaat dan de nederigheid. We moeten niet proberen de genade te verwerven: in de eerste plaats omdat we God moeten liefhebben zonder enig eigenbelang. Ten tweede omdat het niet van nederigheid getuigt te denken, dat wij door onze nietswaardige werken zo'n grote genade kunnen verwerven. Ten derde, omdat de ware voorbereiding hiertoe door ons, die God beledigd hebben, bestaat in verlangen onze Heer na te volgen en met Hem te lijden.

9 bloedverwanten

Wij kunnen en wij mogen hun genoegens niet tot de onze maken. Wat wij wel kunnen doen is hun lijden delen en hun leed met hen meevoelen, soms meer nog dan zij dit zelf ervaren. Indien zij ons naar het lichaam verblijden door het geven van geschenken, dan moet de geest dit duur betalen. In dit klooster zijn jullie hiervan gevrijwaard, omdat we alles gemeenschappelijk bezitten.

10 de weg naar het leven

Gelukkig zijn zij, die Jezus liefhebben en zijn nabijheid zoeken. Kijk naar Paulus: het lijkt of er geen andere naam van zijn lippen kwam dan die van Jezus, omdat de naam van Jezus in zijn hart geschreven stond. Toen ik dit eenmaal had ingezien, zag ik dat de heiligen geen andere weg namen. Franciscus, Antonius van Padua, Bernardus, Catharina van Siena: zij zijn in vrijheid deze weg gegaan en hebben zichzelf in Gods handen geplaatst.

* * *

Carolus Borromeus (1538 - 1584)

Al tijdens zijn leven verschenen er biografieën over deze 'tweede Ambrosius'. Aanvankelijk met de overige kardinalen levend in weelde in Rome, zijn bisdom Milaan verwaarlozend, heeft hij zich, tot inkeer gekomen, ingezet voor de vernieuwing van de kerk. Aan zijn inspanningen is het te danken dat het concilie van Trente, bedoeld om de kerk te hervormen, na jaren van stilstand is heropend. Vastberaden en innemend overwon hij het verzet van de clerus, die allerlei voorrechten dreigde te verliezen. Toen in Milaan de pest uitbrak, bracht Carolus een groep toegewijde christenen bijeen, om de zieken, die uit angst voorbesmetting op straat werden gelegd, te verzorgen; en de doden te begraven. Carolus stierf met de woorden: *Ecce venio*: Zie, ik kom!

1 vernieuwing

Voor mijn God wil ik leven, die mijn bestaan heeft vernieuwd; en voor goed de rug toekeren aan de oude Adam, aan mijn ongeregelde bestaan, aan de leegheid en de ijdelheid, aan mijn uiterlijk vertoon en alle andere verkeerde gewoontes. Laat dit het begin zijn van de ware geestelijke vernieuwing, waartoe God mij met zoveel stemmen geroepen heeft en roept. Heer, die de macht heeft de hemel en de aarde te vernieuwen, geef ons dat nieuwe hart en die nieuwe Geest, die U ons beloofd hebt bij monde van de profeet: *Een nieuw hart zal ik je geven en een nieuwe Geest in je binnenste leggen*¹. Geef ons dit, Heer, in uw overvloedige genade, opdat Hij in ons steeds weer het krachtige voornemen vernieuwt tot een nieuwe wijze van optreden; en uiteindelijk tot de eeuwige vernieuwing, die de nieuwe Adam², Jezus Christus onze Heer, in de wereld is komen brengen.

1) Ez 36,26 2) 1Kor 15,45

2 aan de bisschop van Cahors

Er gaat niets boven de liefde en het werk van goede bisschoppen. Als het hoofd gezond is zullen ook de andere leden hun ambten goed vervullen. Als de herder zijn plichten vervult, zullen zijn schapen niet licht van de goede weg afwijken; en een giftige plaats verkiezen boven goede weidegrond. Zij zullen de stem van hun bisschop gewillig gehoorzamen en zijn voorbeeld navolgen.

3 eerbied en ontzag¹

Denk vóór alles aan Gods genade, zonder welke niemand een christelijk leven kan leiden. Hiertoe is het noodzakelijk in eerbied en ontzag voor Hem te leven. Dit is het begin van onze redding en van alle goeds. Wacht je ervoor te doen wat zijn allerzuiverste ogen mishaaft. Houd dus Hem voor ogen, in wiens tegenwoordigheid je verkeert; en die jou steeds gadeslaat. Overdenk daartoe het einde waartoe je bent geschapen: het bereiken van de hemelse heerlijkheid. Dit moet je doel zijn; en alles wat zich voordoet moet je hiertoe aanwenden. Denk daarbij dikwijls aan de dood; en aan Gods gestrenge oordeel dat hierop volgen moet.

4 Gods ontferming

Toen de gesel van de pest woedde waarmee Hij ons heeft bezocht, heeft God zo barmhartig met ons gehandeld, dat wij alleen al daardoor wel konden begrijpen dat Hij de bekering en het leven zoekt, en niet onze dood. Nauwelijks heeft de goddelijke majesteit het zwaard van zijn allerrechtvaardigste toorn vanwege onze zonden laten vallen, of Hij is indachtig geworden dat wij zijn volk en zijn kinderen zijn; en is Hij in mededogen om ons lijden bewogen geweest¹.

De koning en profeet David had door zulke getuigenissen redenen te over altijd op Gods goedheid te blijven hopen; en hij sprak temidden van alle verdrukkingen, geroerd door een zachte en levendige hoop: *Zou God vergeten zich te ontfermen? Of zou Hij in zijn toorn² zijn barmhartigheid inhouden?*³ David vernieuwde in zijn hart het goede voornemen in de dienst van God te staan; en erkende dat hij alleen door Gods hand van alle lijden en ellende was verlost.

1) 2Sam 24,15vv 2) buiten Gods genade 3) ps 77,10

5 rijkdom

De rijken zijn gewettigd uit hun rijkdom hun bezit in goede staat te houden; en zullen hierbij de waardige christelijke matigheid in acht nemen; en niet meer maar liever minder uitgeven dan hun inkomsten toestaan, zoals zelfs ook door de heidenen wordt onderwezen. Daarbij dienen zij de dure plicht te volgen tot het doen van giften, en dit belangrijke gebod niet te verzaken; maar de raad van deugdzame en intelligente mensen in acht te nemen.

6 geestelijke leiding

Zij die geestelijke leiding geven moeten de ouders op 't hart binden God te eren en in ontzag voor Hem te leven; en vooral ook hun kinderen te leren de christelijke leer te volgen. Laten de ouders met hen de zon- en feestdagen onderhouden, naar de verkondiging luisteren, het avondgebed bijwonen, geestelijke lectuur aan hen voorlezen en hen brengen tot de beoefening van de biecht en de regelmatige communie, zoals dit goed is voor God. Geestelijke leiders moeten ook aanstaande echtgenoten er toe aansporen hun vrouwen te bewegen geregeld de sacramenten te ontvangen; en laten ook de vrouwen hun mannen hiertoe aanzetten. Laat hen dikwijls denken aan de woorden van Paulus, dat een goede echtgenoot zijn vrouw wint voor Christus; en dat zo ook de vrouw haar man wint voor hem.

7 opvoeding

Vaders en moeders, denk aan het afschrikwekkende voorbeeld uit de Schrift van Eli¹. Hoewel het bandeloze leven van zijn zoons hem mishaagde en hij hen dikwijls had berispt, en vermaand hun leven te beteren, heeft hij hen niet krachtig bestraft; waarop hij van God de straf ontving dat op dezelfde dag het leger met duizenden verslagenen ten onder ging, zijn beide zoons werden gedood en de vrouw van één van de zoons bij de bevalling is gestorven²; en dat zijn nakomelingen het priesterschap is ontnomen³. Laat dit voorbeeld u de ogen openen voor de dure plicht uw familieleden en zij die van u afhankelijk zijn in toom te houden en leiding te geven; en hier in uw goede geloof op hopen. U zult dan van God de milde zegen mogen verwachten, die wij u en de uwen van zijne goddelijke majesteit toewensen.

1) 1Sam 2,12vv 2) 1Sam 4,11vv 3) 1kon 2,27

8 onderwijs

Wij worden aangespoord u te onderrichten, niet alleen door de plicht van onze vaderlijke zorg, maar vooral ook door het voorbeeld van onze vader de heilige Ambrosius, die toen hij de kerk bestuurde mensen van alle standen heeft onderwezen door preken, velerlei geschriften en regels en door vermaningen aan het volk naar de volmaakte christelijke leer te leven.

* * *

Johannes van het Kruis (1542-1591) kerkleraar

Evenals Teresa van Avila ijverde hij voor naleving van de kloosterregel. Na hevige beproeving door geestelijke dorheid en schuldgevoel werd zijn gebed beloond met innerlijke rust. Aangetrokken door de geest van devotie in de nieuwe orde van de 'Ongeschoeide Karmelieten', stroomden de novieten toe; maar de oude orde verklaarde Johannes de oorlog. In hun klooster te Toledo gevangen gezet en mishandeld, putte hij kracht uit het gebed; en schreef hij gedichten, waarin hij het lijden doet zien als de weg tot God, in vertrouwen op Christus, die zijn leerlingen geduldig helpt de *berg tot God* te bestijgen. De boeken van Johannes worden nog steeds wereldwijd gelezen.

1 verhef je hart

Als een mens 't hart omhoog heft, is God verheugd. Wie graag wil praten is weinig bedacht op God. Als er érgens een tekort aan is, dan is het aan zwijgen en bezig zijn. Zo ontwikkelt zich een ingekeerde en krachtige geest. Teneinde in deze geest verder te gaan, is er geen beter middel dan lijden, werken, zwijgen en de eenzaamheid zoeken. Wát er ook gebeurt: laat je hart die rust bewaren, die voortkomt uit de liefde. Zo zul je alles kunnen verdragen. Leer je verlangens te beteugelen, en ook je tong. De enige taal die God verstaat, is de taal van de liefde.

2 vuur van de liefde

O levend vuur van liefde, dat zacht mijn ziel verwonde,
mijn ziel tot in 't diepste van haar wezen:
nu u niet meer doet schrikken, volbreng dit als 't uw wil is,
verbreek de sluier van dit zacht ontmoeten.

O vuur dat komt verlichten, jij brengt in stralend schijnen
de afgronddiepe baaierd van gevoelens,
eerst donker en onzeker, een ongekende schoonheid,
die je geliefde licht en warmte geven.

Hoe liefdevol in goedheid doe jij mijn hart ontwaken,
waar jij als een geheimenis verblijf houdt;
en door jouw heerlijk ademen, weldadig en verheven,
wek jij vol tederheid mijn hart tot leven.

3 innerlijke rijkdom

Je bent de schoonste der schepselen, mijn ziel. Je verlangt de plaats te kennen waar je Geliefde verblijft; en je verneemt dat jij zelf de plaats bent waar hij wil verblijven¹. Het moet je veel voldoening en blijdschap geven, om te zien dat hij zo dicht bij je is, dat hij ín jou is². Wat wil je méér, mijn ziel, wat zoek je nog buiten jezelf? Je bezit een innerlijke rijkdom, waaruit je genoeg put, voldoening en verzadiging. Hier is je koninkrijk; en hier ontmoet je de Geliefde naar wie je verlangt en die je zoekt. Wees blij met hem in ingekeerdheid, want hij is heel nabij. Zoek hem niet buiten jezelf: dat maakt verstrooid en vermoeid. Besef dus één ding: hij is in jou, maar hij is er verborgen.

1) 1Kor 3,16 2) Gal 2,20

4 loutering

Voordat de Heer de loutering van de ziel voltooid heeft, helpt niets tegen haar verdrukking. De ziel is tot even weinig in staat als iemand die aan handen en voeten gebonden in een donkere cel gevangen ligt. Zij kan zich niet bewegen, zij kan niet zien en geen hulp van boven noch beneden ontdekken. Dit duurt totdat de ziel nederig is gemaakt; en de geest gelouterd is. (...) Dit zal - al is het nog zo hevig - enkele jaren duren. Wel zijn er gedurende die tijd onderbrekingen met opbeuring, als God beschikt dat deze loutering door donkere beschouwing niet op haar inwerkt. Dan dringt zij licht en liefde gevend binnen. De ziel voelt zich dan alsof zij uit de gevangenis komt; en ziet zich geplaatst in een opwekkende en ruime vrijheid. Zij geniet een diepe vrede, een grote, heerlijke en liefdevolle vriendschap met God en ervaart een weldadige overvloed aan geestelijke mededelingen. (...) Als dan de ziel bemerkt dat die overvloed en dit geestelijke goed aan haar is toegevallen, maar niet de wortel van onvolmaaktheid bemerkt die nog in haar aanwezig is, meent zij soms dat de moeite achter de rug is. Dit gebeurt niet vaak; want voordat de geestelijke reiniging is voltooid, is die weldadige ervaring zelden zo overvloedig dat daardoor die nog aanwezige wortel wordt bedekt. Zij blijft van binnen zoiets als een vijand bemerken, die nu weliswaar ligt te rusten, maar naar zij vermoedt springlevend terug zal keren om zijn aanvallen voort te zetten.

5 de bloemen langs de weg

Om God te zoeken moet de ziel de bloemen die zij onderweg vindt niet plukken. Hiermee wordt bedoeld de genoegens die tot hinderpalen kunnen worden, als je ze wilt meenemen. Deze genoegens zijn drievoudig: ze zijn van tijdelijke aard, zintuigelijk of geestelijk. Ze nemen 't hart in bezit; en belemmeren je tot Christus te gaan. Daarom zegt de ziel dat zij, als ze Hem gaat zoeken, al deze dingen niet zal plukken. Ze zegt: "Ik zal mijn hart niet geven aan de rijkdom en aan al het moois dat de wereld biedt. De bevrediging en het genot van mijn lichaam zal ik niet toelaten; en ik blijf niet stilstaan bij geestelijke genoegens; want anders zou ik ophouden mijn Geliefde te zoeken; en zou ik niet dichter bij Hem komen door de beoefening van de deugden."

6 vergoddelijking

In de bedroefdheid en angst van mijn gedachten verkeerde ik in duisternis, met niets dan mijn geloof. Voor de natuurlijke vermogens is het geloof als een donkere nacht. Zo trad ik uit mijzelf, alleen in mijn wil beroerd door bedroefdheid en angst om God. (...) Dit was een groot voordeel voor mij. De vermogens, de hartstochten, de verlangens en de neigingen van mijn ziel, waarmee ik op zo'n aardse wijze God voelde en smaakte, waren volledig tot rust gekomen; en als tot niets teruggebracht. Daardoor ging ik van mijn menselijke handelwijze en activiteit over naar de goddelijke activiteit en handelwijze. Mijn verstand vertrok uit zichzelf: van natuurlijk en menselijk werd het goddelijk.

8 Woord van God

Gewen je eraan je genegenheid op God te richten. Dan moet je geest wel op goddelijke wijze gaan gloeien. Geef je geest geen ander voedsel dan Hem. Leid je aandacht af van de dingen en laat vrede en ingekeerdheid toe tot je hart. Dring in je innerlijk door en werk in tegenwoordigheid van je bruidegom. Deze is immers altijd tegenwoordig en houdt van je. De Vader sprak slechts één Woord. Dit Woord is zijn Zoon. Hij blijft het voortdurend spreken in eeuwig stilzwijgen; en het moet door de ziel in stilte worden vernomen. Zwijgende liefde is de taal die God het best verstaat. Zorg ervoor in gebed te zijn, ook bij lichamelijke bezigheid.

* * *

Petrus Canisius (1521 - 1597) kerkleraar

De 'tweede apostel van Duitsland' (na Bonifacius), zoon van de burgemeester van Nijmegen, voelde zich als student aangetrokken tot het monastieke leven. Na zijn intrede bij de Jezuïeten en na voltooiing van zijn studie ontwikkelde hij zich als geleerde en als zielzorger. Tijdens de roerige tijd van de Reformatie kreeg Petrus veel kritiek over zich heen vanwege zijn tolerante houding jegens de afgescheiden protestanten. Hij hield zich ver van de vele godsdienstige debatten; en toonde steeds respect voor hun inzet. Zijn literaire productie is verbazingwekkend. De catechismus van Canisius is eeuwenlang in gebruik gebleven.

1 inkeer

Ach, had ik toch die eenvoud kunnen bewaren van mijn jeugdige denken en optreden! Ik verhief mij, en waande mijzelf wijs. Ik schatte anderen lager in dan mijzelf, en wilde ook over de gewichtigste zaken een oordeel vellen, zoals het spreekwoord zegt: *De blinde twistte over kleuren*. Wees iemand mij terecht, dan gaf ik maar heel onwillig toe, zo trots en verblind was ik door mijn lichtzinnigheid, eigenliefde en overmoed. Wat zal ik nog zeggen over mijn zucht tot tegenspreken en twisten, over mijn woede en mijn ambitie? Of moet ik mijn neiging tot leugen en bedrog verontschuldigen? (...) Heer, denk in uw ontferming aan uw liefdevolle goedheid die eeuwig is. Straf mij niet in uw toorn en wend U niet van mij af! Mijn ongerechtigheden zijn mij boven 't hoofd gegroeid; en drukken op mij als een zware last.

2 Advent

In de Advent wordt een aanvang gemaakt met de catechismus: te beginnen bij Christus, *de eerste en de laatste*¹, de bewerker en *voltooier van het geloof*². De kerk roept in deze tijd op tot bijzondere vroomheid jegens Christus, de Messias, en Maria, de moeder van de HEER. Gedurende deze weken is vanouds de *menswording* het onderwerp van overweging. Op veel plaatsen wordt ook door de week gepreekt; en er wordt gelezen en gezongen over wat betrekking heeft op de komst van de Messias. Het is ook boetetijd. Er wordt gelezen over de boeteprediker Johannes de Doper; en de kerk ontraadt wereldse feesten, lichtzinnigheid en werelds vertoon.

1) openb 1,8; 21,6; 22,13 2) Hebr12,2

3 de ogen van mijn ziel

Heer, door het licht waarmee U mijn ziel verlicht leer ik al mijn streven en handelen leer te vestigen op een onwrikbaar fundament: de kennis van eigen geringheid en nietswaardigheid. Ik moet vooral bezien hoe ik niets weet, niets wil, niets kan, niets bezit - althans niets goeds - omdat in U alleen het begin is, het midden en einde van alle goeds. Laat uw genade in mij toenemen, om te gaan in dit licht; en mijzelf op al mijn wegen te zien zoals ik ben en niet zoals ik schijn, zodat ik vol overtuiging zeggen kan: *De diepte roept tot de diepte*⁷. De eerste diepte, die van mijn eigen nietigheid, roept steeds de diepte op van uw hoogverheven majesteit, kracht en volmaaktheid. Als uit een eeuwig vloeiende bron stroomt daaruit ieder ogenblik de zee van genadegaven, die aan alle schepselen en aan ieder in het bijzonder wordt geschonken, in de hemel, op de aarde en onder de aarde.

1) ps 42,7

4 eigendunk

Zelfs in onze goede daden verschuilt zich de eigendunk, een dochter van de vervloekte hoogmoed, onze aanmatigende vijandin. Dit is de worm die aan elke deugd knaagt; en de mot die elk goed werk aanvreet. Daarom moeten wij alle eer ontvluchten; en niet najagen wat aanleiding kan geven tot grootspraak en ijdelheid, die ons in de waan zou brengen dat we iets bijzonders zijn, en beter dan anderen. Wordt ons lof toegezwaaid, dan moeten we dat opnemen als een hinderlijke windvlaag en een ongezonde luchtstroom, die al gauw weer voorbij is. Lof is niets dan ijdelheid en wind¹. Wij zijn toch leerlingen van de Meester, die wilde dat zijn wonderen geheim werden gehouden²?

1) pred 1,14 2) Mc 9,30

5 het kruis

De beloning voor het dragen van het kruis wordt behaald door lijden heen. Het leven van de heiligen is nooit iets anders geweest dan een voortdurende lijdensweg en een dagelijkse versterving. Ten prooi aan ontbering en vervolging, liepen zij vastberaden de wedstrijd waarvoor zij hadden ingeschreven, ziende naar Jezus, de *leidsman en voltooiër van het geloof*¹.

1) Heb 12,2

6 Pasen

Wij hebben alle reden om met Pasen Christus te danken, die alles heeft gedaan om zowel onze ziel als ons lichaam te redden. Daarom wordt hij de Verlosser naar lichaam en ziel genoemd. Naarmate men in dit tranendal in meer ellende leeft, moet men zich meer troosten met de gedachte aan de verrijzenis. De eerste mens was er de oorzaak van dat allen de dood moesten sterven. Door één mens kwam de zonde, en door de zonde de dood in de wereld¹. (...) De *Nieuwe Adam*² is oorzaak van aller verrijzenis. Want *zoals allen in Adam sterven, zo zullen ook allen in Christus weer tot leven worden geroepen*³. In dat nieuwe leven zal de dood zijn einde vinden; en zullen de bekoring van de duivel en de boosheid in de wereld er niet meer zijn.

1) Rom 5,12 2) 1Kor 15,45 3) 1Kor 15,22

7 verzoening

Uit liefde is de eeuwige Zoon van God uit de hemel neergedaald. Hij heeft de menselijke natuur aangenomen, marteling doorstaan en met zijn bloed ons schoongewassen van zonden. Als een liefderijke goede herder gaf hij zijn leven voor de schapen. Hij bracht het verzoenend offer aan het kruis. Hij schonk ons zijn eigen heilig lichaam; en liet het ons na als een krachtig voedsel voor onze zielen. Met Pinksteren tenslotte zond hij de heilige Geest; en vulde de harten van zijn leerlingen met zijn genadegaven⁵, toen zij in Jeruzalem bijeen waren in volhardend gebed.

8 uitverkorenen

Dit is het lot en de roem van godsdienstige en uitverkoren mensen, dat zij zonder bezwaar te maken Christus volgen op dezelfde kruisweg die hij is gegaan en die hij voor ons op een goede wijze heeft voorbereid; en dat zij zo levend voortdurend *hun eer stellen in het kruis van hun Heer*¹. Wanneer zij zo handelen, tonen zij geen kinderen van Adam te zijn maar van God; dat zij werkelijk zijn vernieuwd door de Geest van Christus; en dat zij niet hun vertrouwen stellen op het vlees, maar op de heilige Geest. Dan zeggen zij met Paulus: *Het liefst van alles wil ik mij op mijn zwakheid beroemen. Dan zal de kracht van Christus in mij wonen. Want als ik zwak ben, dan ben ik sterk*².

1) Gal 6,14 2) 2Kor 12,8v

* * *

Laurens van Brindisi (1559 - 1619) kerkleraar

Alle activiteiten van Laurens, overste van de orde der Kapucijnen¹, werden gedragen door een persoonlijk gebedsleven. Voor de vervulling van delicate missies deed de paus graag een beroep hem. De overwinning op de Turkse legers, die geheel Hongarije dreigden in te nemen, wordt mede aan zijn optreden toegeschreven. Als hem de tijd daartoe restte, trok hij rond als verkondiger van het evangelie van menswording en verrijzenis. Tijdens een diplomatieke missie in Lissabon is hij op zijn verjaardag op 22 juli 1619 onder verdachte omstandigheden gestorven.

1) de strenge hervormingsgezinde tak van de Franciscanen

1 de menswording

In zijn verlangen zijn liefde te delen, is de menswording van Christus geworden tot de hoogste betuiging van zijn liefdevolle goedheid en zijn grootheid. Voor hem zijn alle dingen geschapen; en al het geschapene is aan hem onderworpen¹. God heeft alle schepselen in en door Christus lief. Christus is de *eerstgeborene van heel de schepping*²; en heel de mensheid, als ook heel de geschapen wereld, vindt zijn grond en betekenis in hem.

1) Joh 1,3 2) Kol 1,15

2 verkondiging

Net als de engelen zijn wij geschapen om op God te gelijken. Het brood, noodzakelijk om dit leven te onderhouden, is de genade van de heilige Geest en de liefde van God. Genade en liefde betekenen echter niets zonder geloof, zonder welk het onmogelijk is God te behagen. Dit geloof wordt ontvangen door de verkondiging. *Geloof is door het horen*¹; en wat gehoord wordt is het woord van Christus. De verkondiging van het Woord van God² is derhalve noodzakelijk voor het geestelijk leven, zoals het uitstrooien van zaad een noodzaak is voor het leven van het lichaam. (...) Het Woord³ stelt de mens in staat God te kennen en Hem lief te hebben. Voor de innerlijke mens, die in genade leeft door de Geest van God, is het brood en water: brood dat zoeter is dan honing uit de raat, en water dat beter is dan wijn en melk. Voor de ziel is het een geestelijke schat, die verdienen oplevert als een overvloed aan goud en kostbare stenen.

1) Rom 10,17 2) 1Joh 1,1v 3) Christus

3 de liefde

Onder de talrijke bomen in het aardse paradijs was er één die alle andere overtrof; en die genoeg was geweest het menselijk leven - als de mens zijn onschuld had bewaard - in stand te houden en onsterfelijk te doen zijn. Zo heeft God in het mystieke paradijs - de kerk, *de beschutte tuin* uit het hooglied van de liefde¹ - onder de talrijke andere deugden voor allen de liefde beschikt, die allen beschijnt, zoals de zon aan de hemel de planeten verlicht. Zonder de zon zijn zij donker en nutteloos; en de zon zou de aarde ook alleen en zonder hen kunnen verlichten en het leven onderhouden. Op gelijke wijze is de liefde, die alle deugden overtreft, de koningin en bekroning, waarbuiten de andere deugden voor God waardeloos zouden zijn. *Al bezat ik alle wetenschap en had ik de gave van profetie en het volmaakte geloof: als ik de liefde niet had, dan was ik niets*². (...)

De liefde is boven al het andere goed en naar haar natuur hoogheilig. Ook het licht van de zon is naar haar aard één en al helderheid en glans. Wie hier echter verkeerd mee omgaat wordt verblind, geraakt in het donker en heeft zichzelf van dit licht beroofd. Zoals de zon zuiver licht is en niets dan licht uitstraalt, en zoals het vuur slechts warmte is en niets dan warmte uitstraalt, zo kan God, die één en al liefde is, niets dan liefde voortbrengen.

1) hoogl 4,12 2) 1Kor 13,2

4 beproeving

Uit grote liefde komt een groot verdriet voort. Wie het meeste liefheeft, wordt het zwaarste getroffen door het verlies van een geliefde. Als in een grote en talrijke familie de enige zoon en echtgenoot sterft, zijn allen in de rouw, het meest van allen de ouders en de echtgenote; maar zij die niet in relatie stonden met de overledene worden er innerlijk niet door geraakt. Voor ouders betekent de dood van hun kinderen een zwaar verlies, want groot is de liefde voor de eigen nakomelingen. Daarom beproefde God Abraham met zijn meest geliefde zoon, om te zien of Abraham God werkelijk met heel zijn hart aanbad en Hem boven alles liefhad¹. Want het is welhaast onmogelijk een grotere en zuiverder liefde te vinden dan die van ouders voor hun kinderen.

* * *

Robertus Bellarminus (1542 - 1621) kerkleraar

Deze geleerde Jezuïet en vriend van Galileï was zijn tijd ver vooruit. Van de talrijke publicaties van Bellarminus, die zich het bijbelse Hebreeuws en Grieks eigen had gemaakt, heeft zijn *controverses* inzake geschillen over de christelijke leer alom bekendheid verworven. Zijn revisie van de Latijnse Bijbel en zijn catechismus zijn eeuwenlang in gebruik gebleven. Tot kardinaal benoemd, bleef Bellarminus bij zijn ascetische leefwijze, wars van alle luxe bij de Romeinse geestelijkheid.

1 alles uit God

Mijn ziel, hef je ogen op naar God, in wie zich de oertypen bevinden van al het zijnde; en uit wie de schier eindeloze verscheidenheid van de dingen voortkomt, zoals vruchtbaarheid voortkomt uit een bron. Daarom moet je tot de slotsom komen dat wie God vindt met Hem alles vindt; en dat wie God verliest alles verliest.

2 levensdoel

Als je verstandig bent, zul je inzien dat je geschapen bent tot eer van God en tot je eigen eeuwige heil. Dit is je doel, de waarde van je ziel en de schat van je hart. Waardeer dus als een weldaad alles wat je dichter bij dat doel brengt; en zie alles als kwaad, wat je hiervan afhoudt. Goede voorvallen of tegenwerking, rijkdom of armoede, gezondheid of ziekte, eer of vernedering, leven en dood: wie verstandig is zal ze zoeken noch ontvluchten. Ze zijn alleen dan goed en wenselijk, indien ze bijdragen tot de eer van God en tot je eigen eeuwige geluk. Vormen ze een hindernis, dan zijn ze slecht en moet je ze ontvluchten.

3 de wereld

De apostel leert dat de wereld op de laatste dag zal worden geoordeeld¹. Met 'wereld' bedoelt hij hen die de wereld liefhebben. Rechtvaardige en goede mensen, in wie Gods liefde heerst en niet de lust van het vlees, leven in de wereld maar zijn niet van de wereld. Onrechtvaardige en slechte mensen echter leven niet alleen in deze wereld, maar behoren ook tot deze wereld. Opgeblazen van geest verheffen zij zichzelf boven anderen, in navolging van de eigenwaan en trots van Lucifer².

1) 1Kor 11,32 2) de duivel

4 gebed

De mens kan de ogen van de geest niet richten op God, die licht is, zonder zelf verlicht te worden. Ten tweede worden geloof en vertrouwen gevoed door het gebed. Hoe vaker je met iemand spreekt, des te dichter zal je tot die persoon naderen. Ten derde spoort het gebed de liefde aan; en bereidt het de geest voor op het ontvangen van grotere gaven. Ten vierde neemt de nederigheid toe, en het heilige ontzag. Wie in gebed gaat, zal inzien voor God als een bedelaar te zijn; en nederig voor Hem verschijnen. Wie bij alles Gods hulp nodig heeft, zal zich wachten Hem te beledigen. Ten vijfde leidt het gebed tot verachting van de voorbijgaande dingen; want de aardse dingen verliezen hun waarde voor wie zich trouw richt op de beschouwing van wat hemels is en eeuwig. Ten zesde geeft het gebed een onzegbare vreugde, als de mens iets begint te proeven van de zoetheid van de Heer.

5 de heilige Geest

Als we op de juiste manier bidden, zal Hij zal ons zeker gegeven worden. Het gaat om de Geest door wie we ademen in God, door wiens adem ons geestelijk leven in stand gehouden wordt. David zegt: *Ik open mijn mond en ik hijg*. Dat wil zeggen: Ik open verlangend mijn mond, in een smeekbede met diepe verzuchting; en adem de weldadige Geest van God in. Zo komt mijn hartstocht tot bedaren; en word ik versterkt bij alle goede daden. Wie zou dus durven beweren naar Gods wil te leven, die niet dagelijks smekend naar Hem uitzien? Een duidelijk teken van de dood is het ophouden van de ademhaling. Het gebed is gelijk aan ademen; en niet bidden is een teken van de dood.

6 gewetensonderzoek

Niets is heilzamer dan het gewetensonderzoek 's morgens en 's avonds. Breng je te binnen wat je de afgelopen nacht of dag hebt gedaan, gezegd en gedacht en waar je verlangen naar uitging: of hier de smet van de zonde aan kleeft. Is dit het geval, wacht dan niet met de remedie van berouw. Betreft het grotere zonden, neem je dan voor hier in het boetesacrament vergeving voor te ontvangen. Vraag God om de gave van oprecht en diep berouw, overweeg de ernst van de overtreding en verafschuw je schuld. Bedenk dat je als een nutteloze dienaar de almachtige God, Schepster van hemel en aarde, hebt beledigd.

7 kinderen van God

De genade, verkregen in het vormsel, betekent dat zij die dit sacrament hebben ontvangen na ondergaan onrecht niet zinnen op vergelding; maar zich verheugen onschuldig te lijden. Zij zoeken de binnenkamer van hun hart op, om ijverig na te gaan of zij de gaven van de Geest hebben bewaard, in het bijzonder de wijsheid en de sterkte; om te onderzoeken of zij de wijsheid van de heiligen bezitten, die eeuwige goederen zochten te verwerven en alle aardse dingen gering hebben geacht; en om te overdenken of zij wel de sterkte bezitten van de soldaten van Christus, die hun verwondingen liever zelf geduldig verdragen, dan ze anderen toe te brengen. Laat hen dus, opdat zij niet zullen worden misleid, hun geweten blijven onderzoeken of zij steeds bereid zijn tot het geven van aalmoezen en het schenken van vergeving.

8 de goede strijd

Het is onze vaste en ernstige opgave de wereld te verlaten; ja, om te sterven aan de wereld en met de apostel uit te roepen: *Door het kruis van Christus is de wereld voor mij gekruisigd en ik voor de wereld*¹. Dat is geen kleinigheid, maar een zaak van het grootste belang, die veel inspanning vergt; want toen onze Heer gevraagd werd of het er veel zijn die behouden worden, was zijn antwoord: *Strijd om binnen te gaan door de smalle poort*². In het Matteüs-evangelie zegt hij het nog duidelijker: *Ga binnen door de smalle poort; want de weg die naar de ondergang voert is wijd en breed, en velen zijn er die deze inslaan*³.

1) Gal 6,14 2) Lc 13,23 3) Mt 7,13

9 goed leven en sterven

Ook al geven we nóg zoveel weg, maar laten we onzuivere liefde toe in ons hart, zoals eerzucht of afkeer van de naaste of enigerlei ander kwaad dat ons hart berooft: dan zijn we niet vervuld van de ware liefde voor God, maar slechts van een schaduw hiervan. Terecht volstaat Paulus, sprekend over de ware en volmaakte gerechtigheid, niet met het noemen van geloof, hoop en liefde. *De vervulling van het gebod is liefde uit een zuiver hart, een zuiver geweten en een ongeveinsd geloof*. Dit is de kunst van goed leven en sterven: tot aan de dood te volharden in liefdadigheid.

* * *

François de Sales (1567 - 1622) kerkleraar

Vanwege zijn vele praktische raadgevingen wordt deze bisschop van Genève de *humanist onder de heiligen* genoemd. Na hevige strijd tegen gevoelens van wanhoop en angst heeft hij tenslotte rust gevonden; en is hij tot een ware voorganger in het geloof geworden voor mensen die onvast in het leven staan. In het gesprek met protestanten was hij één van de weinigen die de goede toon trof. De thema's van François zijn nederigheid, overgave en devotie. Zeer velen - onder wie wel in de eerste plaats de ordestichteres Jeanne de Chantal - hebben bij deze kerkleraar inspiratie gevonden. Zijn boeken, waaronder het bekende *inleiding tot het devote leven* zijn tot ver in de twintigste eeuw herdrukt.

1 levensheiliging

Probeer niet anders te zijn dan je bent. Streef ernaar goed te zijn wát bent. Houd je aandacht gericht op de vraag hoe je hierin verbetering kunt aanbrengen; en hoe je de grote en kleine kruizen kunt dragen die je op je weg tegenkomt. Geloof me, dit is de voornaamste en minst gehoorde raad bij geestelijke leiding. Iedereen houdt van hetgeen hem of haar het meest aanstaat, maar slechts weinigen houden van wat hun plicht is; en wat Onze Lieve Heer van hen vraagt. Het moet maar eens en voorgoed worden gezegd, dat onze eigen voorkeur onze deugd bederft.

2 zelfbeheersing

Open onder geen voorwaarde de deur van je hart voor woede. Heb je in drift iets verkeerd gedaan, herstel je fout dan meteen door een daad van zachtmoedigheid jegens dezelfde persoon tegen wie je zo onbeheerst bent geweest. Het beste middel tegen de leugen is een ogenblikkelijke herroeping van je woorden, zodra je merkt dat je gelogen hebt. En het beste middel tegen drift is dit direct goed te maken door een daad van zachtmoedigheid.

3 geduld

Verlang je naar een leven in geloof en stuit je op je onvermogen? Heb geduld, of het zou je vergaan als zij die denken: "Het lukt me toch niet". Dat zou heel jammer zijn! Je zult er nooit mee klaar komen je leven te verbeteren. Daarbij is het niet zo erg, als je af en toe een klap te incasseren krijgt: anders zou je je nog gaan beroemen op je eigen vooruitgang.

4 kwaadsprekerij

De kwaadsprekerij is de pest van de menselijke samenleving. Door kwaad te spreken van een ander maak je je eigen geestelijk leven kapot, breng je de luisteraars in een slechte gesteldheid, en maak je je slachtoffer het leven moeilijk. Kwaadsprekers gaan gemeen te werk. Ze beginnen met allerlei goeds te vertellen; en spuien dan op vriendelijke toon hun kwaad. Laat je niet van je stuk brengen als ze kwaad van je spreken. Vlieg niet op als ze oneerlijk zijn, wordt niet zelf ook boosaardig: zo verlies je de vrede; en 's nachts lig je er wakker van. Reageer liever in de Geest van Christus. Bewijs dat je geloof méér is dan mooie woorden. Ik druk het je op het hart: dit leven is de weg naar de hemel!

5 twee maten

Wij willen duur verkopen, maar goedkoop inslaan. Wij willen dat in andermans huis recht wordt gedaan, maar bij ons thuis moet men ons een beetje ontzien. Wij willen dat onze woorden in goede trouw worden aanvaard, maar wij hebben van alles aan te merken op andermans woorden. Hebben wij eenmaal een hekel aan iemand, dan kan hij niets goeds meer doen; en kunnen wij het niet nalaten hem van alles te beschuldigen. Als we iemand daarentegen graag mogen, dan hebben wij een excuus bij de hand voor alles wat hij doet. Wij beklagen ons onmiddellijk over onze naaste, maar wij willen niet dat iemand zich over ons beklagt. Wij menen al gauw dat wij heel wat voor anderen over hebben; maar wij menen ook dat anderen niets voor ons over hebben. Wij meten met twee maten: een royale maat voor onszelf, en een krappe maat voor anderen.

6 Zeg iets goeds.

Wees ervoor op je hoede geen onbetamelijke dingen te zeggen. Wie denkt dat het geestig is, begrijpt niet waartoe mensen eigenlijk bij elkaar komen. Mensen moeten als bijen de honing proeven van een goed gesprek; en niet als wespen zich aan afval en vuilnis tegoed doen. Een gelovig leven kenmerkt zich door goed, openhartig spreken. Laten je woorden mild zijn, oprecht en te goeder trouw. Wees niet dubbelzinnig en flap er niet alles uit. Zeg nooit iets waarvan de juistheid niet vast staat. Je weet immers dat onze God een God van waarheid is?

7 vriendschap

Wie een God-gewijd leven wil leiden, moet aansluiting zoeken bij anderen die hetzelfde doel nastreven. Zulke vriendschappen geven moed en wederzijdse steun. Wie een vlakke weg bewandelt, hoeft niemand een hand te vragen om steun te zoeken; maar in de wereld van vandaag is het pad van een gelovige vaak moeilijk begaanbaar. Dan is hulp van tochtgenoten onontbeerlijk. In de beste vriendschappen staat de liefde voor God centraal. Deze vriendschap komt van God komt en streeft naar God.

8 vernieuwing

De menselijke natuur is zwak, het valt ons zwaar in onze goede voornemens te volharden. Daarom moeten we onze vermogens blijven oefenen. Vogels die hun vleugels niet voortdurend uitslaan, blijven niet vliegen maar tuimelen omlaag naar de aarde. Zulke vogels zijn wij: we moeten blijven vliegen.

We moeten onze besluiten om God beter te dienen keer op keer herhalen en vernieuwen. Doe je dat niet, dan valt het te vrezen dat je terugvalt. Als dit gebeurt, kom je veel dieper terecht dan de plaats van waaruit je bent opgestegen.

9 met heel ons hart

Niemand is gediend met werken, waar het hart niet bij is: God niet en de mensen niet. Niemand is gediend met loze gebaren of betekenisloze tradities. Niemand is gediend met harteloos gedoe. Hoe perfect ook gedaan: daar zijn we zelf niet bij. Waar ons hart is, daar is ook ons lijf, ons leven, daar zijn wij zelf. Je weet dat God Jezus deed opstaan op de derde dag. Maar dit was niet gebeurd zonder de voorafgaande dagen van verwonden.

10 eer aan God

God heeft je geschapen om in jou zijn goedheid zichtbaar te maken. Hij gaf je verstand om Hem te kennen, een geheugen om aan Hem te denken, een vrije wil om Hem lief te hebben, ogen om zijn wonderen te ontdekken en een tong om Hem te eren. Al je vermogens heb je gekregen om Hem daarmee te eren. Je moet dus niets ondernemen wat hier tegenin gaat. Ongelukkige wereld, die hier niet bij stil staat; maar die leeft alsof het doel van de schepping is huizen en allerlei moois te verwerven.

* * *

Jeanne de Chantal (1572 - 1641)

Van de zes kinderen van barones de Chantal zijn er drie vroeg gestorven. Al jong weduwe, vond zij in François de Sales een leidsman die haar leven weer op de rails zette; en haar een geregeld gebedsleven leerde. Onder zijn leiding heeft Jeanne zich gezet aan de stichting van een nieuwe kloosterorde voor vrouwen met een religieuze roeping, die door een lichamelijk of geestelijk gebrek in de reguliere kloosters geen plaats konden vinden: de orde van de *visitatie*. Vincent de Paul zei bij haar dood: "Zij had een groot geloof; en werd daarbij heel haar leven gekweld door gedachten die daar tegenin gingen". Haar oudste zoon is haar blijven verwijten dat zij te vroeg is vertrokken. Uit de vele brieven aan de zusters worden hier enkele stukjes geciteerd.

1 zwakheid

Je weerstand om met mij te spreken en de tegenzin die je ondervindt zullen ten goede werken, als je de verplichting volgt niet naar je gevoelens te handelen. Elke dag opnieuw moet je besluiten je gevoelens van weerstand en tegenzin te bestrijden. Mocht je toch bezwijken, ook al gebeurt dit vijftig keer per dag, laat dit je dan nooit terneerslaan; maar richt je hart rustig in de goede richting, door de beoefening van de deugd, die je probleem opheft. Al heb je duizend misstappen gedaan, blijf dan toch, in liefde voor onze Heer je vertrouwen op Hem uitspreken. Houd in gedachten dat God uit je zwakheid zowel zijn verheerlijking als jouw vervolmaking voort doet komen.

2 toewijding

Richt bij het ontwaken je gedachten op God. Leg je hart en heel je wezen in zijn handen. Overweeg dan welke goede dingen je die dag zult kunnen doen en het kwaad dat je wilt vermijden, in het bijzonder door het bedwingen van je ernstigste fout. Besluit dan om met behulp van Gods genade het goede te doen; en uit de weg te gaan wat niet deugt. Kniel dan neer, aanbid God uit de grond van je hart, en dank Hem voor alle goede dingen en de genade die Hij je schenkt. Als je hier even bij stilstaat, zul je inzien hoe Hij je omringt met zijn genade en zorg. Deze gedachte moet zozeer je hart raken, dat je jezelf vervolgens aan Hem aanbiedt, samen met je goede voornemens van die dag.

3 geduldig gedragen lijden

Als je hart bedrukt is, of als je lichamelijk pijn lijdt, probeer dit dan voor Gods aangezicht te verdragen. Houd zoveel je kunt in gedachten dat Hij je gadeslaat in deze periode van bezoeking, vooral bij lichamelijke ziekte, als het hart vermoeid is en niet in staat tot gebed. Dwing jezelf niet tot het gebed; want het is al genoeg als je God af en toe je afhankelijkheid be-tuigt. Bovendien: kalm en geduldig verdragen lijden naar zijn wil, zonder acht te slaan op de klachten en zorgen die uit de ziel opkomen, is op zich al een voortdurend en krachtig gebed tot God.

4 aan haar dochter

Ik hoor dat God je heeft gezegend met een nieuwe zwangerschap. Tot mijn eigen geruststelling wil ik aannemen dat je dankbaar bent voor deze genade en de voorspoed die je geniet; en dat je zult inzien dat dit alles uit Gods hand komt. Hij schenkt dit niet om mee te pralen en in ijdelheid mee om te gaan, maar opdat je zult groeien in nederigheid en in liefdevol ont-zag voor Hem. Vertel me eerlijk en naar waarheid, liefste: hoe sta je hierin? Ik ben een beetje bang dat de overvloed aan goede dingen en het eerbetoon van deze wereld je blik door hun rook zullen verduisteren en je misschien zelfs zullen verstikken, indien je niet op je hoede bent en de onbetrouwbaarheid van dit alles niet in gedachten houdt, alsmede de on-zekerheid over de dag van ons vertrek uit dit leven, als we al die dingen moeten achterlaten. Denk hier dikwijls aan, mijn liefste, en aan de eeu-wigheid die allen wacht die meer bedacht waren op blijvend geluk dan op de voorbijgaande dingen van de wereld.

5 ochtendgebed

God, ik dank U voor de liefde waarmee U mij omringt. Met alle kracht en liefde aanbid ik U uit 't diepst van mijn ziel. Voor nu en altijd verbind ik mijn wil met de uwe, in het bijzonder in alles wat ik vandaag zal doen en in wat U goed vindt mij te zenden. Ik wijd mijn ziel aan U toe, mijn geest, mijn lichaam, al mijn gedachten, woorden en daden, al wat ik ben. Nede-rig van hart smee ik U in mij te volbrengen wat van eeuwigheid uw be-doeling was; en niet toe te staan dat ik U hierbij in de weg sta.

* * *

Vincent de Paul (1580 - 1660)

De stichter van de orde der Lazaristen voor herstel van het geloof op het platteland, en van de zusters van liefde voor de ondersteuning van de allerarmsten in de samenleving, was een vurig man die beseftte dat geloof niet bij mooie woorden mag blijven. Zelf als slaaf in Noord Afrika gevangen gehouden, heeft hij na zijn vlucht gewerkt onder galeislaven. Hij staat aan de wieg van de diakonie, die in veel gezinnen voor ondersteuning zorgde. Door toedoen van Vincent de Paul is tot ver over de grenzen een niet aflatende geldstroom op gang gekomen.

1 als 't moeilijk wordt

Als 't leven moeilijk wordt, en je bent een mens van gebed, weet dan dat God je innerlijke gesteldheid kent; en dat Hij je hier doorheen helpt als een moeder haar zieke kind. Is 't je bitter te moede? Verheug je dan, omdat God het ziet. Een zieke slikt bittere medicijn en hoopt op genezing. Zo moeten wij bittere tijden blijmoedig verdragen. God, die ons innerlijk leidt, geneest ons zo; en leert ons gelovig op Hem te vertrouwen.

2 leven volgens het evangelie

Leven naar het evangelie betekent inzicht en kracht opdoen in stilte, gebed en tijden van bezinning; om dan naar de mensen te gaan en hun te doen delen in dat geestelijke voedsel. Zo deed onze Heer het; en zo deden na Hem de apostelen. Neem de duif als voorbeeld, die de helft van haar voedsel opeet en de rest in haar snavel meeneemt voor haar jongen. Zo moeten wij ook handelen; en door ons optreden tonen dat we God liefhebben.

3 Gods werkers

Het is niet te vatten: de eeuwige God gebruikt ons mensen voor het werk van zijn Zoon, die gekomen is om aan eenvoudigen van geest het heerlijke nieuws te brengen; en zijn leerlingen opdroeg dit voort te zetten. Dank Hem voor zijn goedheid; want wij delen in die opdracht. Dat is een groot geluk, maar brengt verplichtingen mee. Is het niet mooi aan mensen in nood te kunnen zeggen dat het Rijk van God dichtbij is, speciaal voor hen? Gelukkig de arbeiders, die om dit te kunnen doen hun lot willen delen; en daarbij zichzelf vergeten.

4 Gods leiding

Als God ons de genade schenkt in de hemel te worden opgenomen, zal Hij ons de redenen doen verstaan waarom Hij handelde zoals Hij deed op aarde; want Hij doet niets zonder een goed doel, en Hij handelt volkomen rechtvaardig. Daarom moeten we ons steeds voegen naar zijn wil en Hem danken voor zijn altijd bewonderenswaardige leiding, hoewel we deze vaak niet zien; en het ook niet zullen begrijpen vóór we in de hemel zijn.

5 onthechting

Wie de Zoon van God wil volgen, moet alles achter zich laten: *Ga heen, verkoop wat je bezit en deel het uit aan de armen*¹. Het is de eerste van de zaligsprekingen². Dit is de erfenis die Jezus naliet aan zijn kinderen in de wereld. O, mocht God ons toch genadig zijn en het gordijn openen, dat ons verhindert de schoonheid hiervan te zien! Mocht Hij in zijn genade toch alle sluiers optrekken, die de wereld en onze eigenliefde ons voor de ogen hebben gehangen: we zouden meteen verrukt zijn door de bekoring van deze deugd, die het hart verheugt van de kinderen van God. (...)

Met onze bezittingen moeten we ook de gehechtheid aan bezit opgeven en de liefde hiervoor loslaten; en geen liefde meer koesteren voor de vergankelijke goederen van deze wereld. Het haalt niets uit, maar maakt het tot een schijnvertoning, als we naar het uiterlijk afstand doen van onze goederen, maar vasthouden aan het verlangen naar het bezit hiervan. God vraagt om te beginnen ons hart. Ons hart, daar gaat het om.

1) Lc 18,22 2) Mt 5

6 roeping

Het is onze roeping Gods liefde te brengen; en de zending van zijn Zoon voort te zetten. Het heil van de mensen is zó belangrijk, dat alle krachten hiervoor nodig zijn. Maar hoe kun je anderen dienen, als je je eigen geestelijk leven verwaarloost? Je hart moet leeg zijn van jezelf, dan pas kan God het vullen. Niets verlangen dan Gods wil te doen geeft rust en kracht om voor Hem te werken. Zoek God in jezelf en spreek met Hem; want zonder inwendig gebed kom je nergens. Breng alles wat je doet met God in verband; want door Hem te dienen zul je Hem ontmoeten.

7 ziekte

Het is duidelijk dat ziekte een ongelukkige toestand is, die we van nature moeilijk kunnen verdragen. Toch is het één van de krachtigste middelen die God gebruikt om ons aan onze plicht te herinneren en ons los te maken van de aantrekking van de zonde, om ons in genade zijn gaven te kunnen schenken.

8 vuur en ijver

Wil je Gods werk in de wereld doen? Hij kan alleen mensen gebruiken die zichzelf niet zo belangrijk vinden, mensen die maar één verlangen kennen: door de Geest van Christus te leven. De rechter Gideon overwon met een uitgelezen groep van 300 strijders een omvangrijke legermacht¹. Zij waren zó vol vuur voor de goede zaak, dat een grote overmacht voor hen op de vlucht sloeg. Helaas werken veel mensen in de kerk van Christus niet voor hem maar voor zichzelf. Doen ze iets goeds, dan moet iedereen het weten. Worden ze beledigd, berg je dan maar! (...). Het geloof houdt Jezus voor ogen, die nooit aan zichzelf heeft gedacht. Zulke mensen zoekt God. Ze vallen niet op, ze doen hun werk in stilte. God ziet het, Hij zal het hun vergelden.

1) re 7,7

9 met hart en ziel

We moeten God liefhebben en voor Hem werken, met hart en ziel en alle inspanning die daarbij hoort. Sommigen denken ermee te kunnen volstaan zich naar buiten toe goed te gedragen. Maar als het dan op offers aankomt zijn ze niet thuis. Het komt erop aan voor God te werken en zo nodig voor Hem te lijden; en in al je handelen duidelijk te maken dat zijn Geest in je werkt.

10 wijsheid

De wijsheid van de wereld is gericht op de jacht naar eer, plezier en welstand; en tegengesteld aan de wijsheid en eenvoud, die ons afstand doen nemen van deze misleidende wijsheid; en ons helpen bij het verwerven van betrouwbare en blijvende wijsheid. (...).Zij maakt onze conversatie bescheiden, steeds oplettend om te beoordelen welke dingen goed zijn van aard en omstandigheden; en te zwijgen over wat ingaat tegen God, wat de naaste kan beschadigen, of kan leiden tot eerbetoon aan onszelf.

* * *

Jean Baptiste de la Salle (1651 – 1719)

Na de burgeroorlog was de kerkelijke betrokkenheid in Frankrijk sterk gedaald. Als gevolg van langdurige verwevenheid van kerk en politiek werd de hiërarchie van de kerk gevormd door mensen uit de hoogste klassen, die streden om promotie en geldelijk voordeel. Jean richtte zich op de armen. Geboren uit gefortuneerde ouders, schonk hij zijn vermogen aan de armen; en wijdde zijn priesterloopbaan aan het onderwijs aan arme kinderen. Nachtenlang was hij in de kerk van zijn vriend St Remigius te Reims in gebed. Na veel tegenslag meldden zich aankomende leraren bij hem aan, die hij opleidde en verenigde in een onderwijscongregatie. Zijn scholen en het leerplan hiervan hebben het Franse basisonderwijs blijvend hervormd.

1 innerlijk gebed

Dit de voornaamste activiteit van de ziel: van God vervuld te worden; en zich te verenigen met Hem die de ziel door een levend geloof tot leerling-schap brengt die een voorsmaak geeft van hetgeen zij in eeuwigheid zal doen. Het is een innerlijke activiteit, waarbij de ziel zich wendt tot God. (...) Het begint ermee dat we onze aandacht moeten terugtrekken van de uiterlijke en materiële dingen, om ons beter te kunnen richten op het geestelijke en innerlijke. We moeten daarom beginnen met attent te zijn op Gods aanwezigheid, naar het woord van Paulus: *Door Hem hebben wij het leven, het bewegen en het zijn*¹. Zou God zich slechts een ogenblik terugtrekken en ons bestaan niet meer onderhouden, dan zouden we onmiddellijk tot niets vervallen.

1) hand 17,28

2 boete

Je moet de zonden uit het verleden uitboeten, om de redding te kunnen verstaan die je verlaten hebt; en het vermogen herwinnen je tot God te wenden van wie je afgedwaald bent. Dit zegt de Heer: *Bekeer je tot Mij door vasten, tranen en rouwbeklag*¹. Dit zijn de zekere middelen om God te vinden als we Hem kwijt zijn, middelen die er zeer toe bijdragen dat we die zuiverheid van hart verkrijgen waar David de Heer zo vurig om smeekte: *Een berouwvol en nederig hart zult U, God, niet als gering zien*².

1) Joël 2,12 2) ps 51,19

3 het oordeel

De gestrengheid van de rechter, die ieder van ons zal geven naar onze werken, betekent dat de aanwezigen hem niet in het aangezicht durven zien. “Dan”, zegt St Efrem, “breekt het ogenblik aan van vreeswekkend nauwkeurig onderzoek van al onze handelingen en zelfs van onze gedachten, als wij voor de rechterstoel moeten verschijnen. Hij zal aan heel de wereld ieders gedachten, woorden en daden bekend maken: alles wat gedurende dit leven geheel verborgen was, omdat het in ‘t donker is gedaan. (...) Laten we ons dus inspannen al onze fouten te verdrijven, want we kennen dag noch uur, noch het ogenblik van onze dood.

4 Filip Neri

Deze heilige¹ had een grote verering voor het lijden van onze Heer Jezus Christus en voor de gezegende maagd. Als hij sprak over het lijden van Jezus, kon hij zijn tranen niet bedwingen, omdat hij zichzelf zag als de oorzaak hiervan. Dit bracht hem tot de uitspraak, dat de wond in Jezus' zijde groot was; maar hij zou deze nog groter maken, als God zijn hand hier niet van zou weerhouden. Soms kon hij de hele nacht doorbrengen in gesprek met de gezegende maagd.

Deze twee liefdes voor Jezus Christus en voor Maria zijn in de meeste gevallen de voornaamste devoties geweest van de grote heiligen. Bernardus en Franciscus kenden geen heilzamer bezigheid dan te mediteren over het lijden van Jezus Christus. En zij hadden zo'n liefdevolle devotie voor Maria, dat zij haar kozen als de beschermheilige ter ondersteuning van hun ordes.

1) de opgewekte 'apostel van Rome', stichter van de orde van het Oratorium

5 verleiding

Het menselijk leven is een voortdurende oorlogvoering. Hieruit mogen we afleiden dat God het toestaat dat de ziel in deze wereld in verleiding wordt gebracht, omdat het noodzakelijk is voortdurend te strijden tegen de duivel en tegen onze begeertes en verkeerde neigingen, die niet ophouden oorlog te voeren zolang de ziel in deze wereld verblijft. Hieronymus zegt dat het onmogelijk is in dit leven aan de verleiding te ontkomen; en dat niemand hoeft te denken de opgezweepte zee van dit leven door te kunnen komen zonder door verleiding te worden geoefend.

* * *

Alphons Liguori (1696 - 1787) kerkleraar

Een grote fout in een rechtszaak die hij behartigde bracht deze jonge advocaat innerlijk in grote verwarring, tot hij een toevlucht zocht in gebed; en hij vrede vond bij God. Hij zag af van een huwelijk, zei zijn beroep vaarwel en wierp zich op de studie theologie, die hij zo succesvol afsloot dat zijn bisschop hem verzocht een missiecongregatie te stichten met als opdracht te werken onder de boerenbevolking: de orde van de Redemptoristen. Tientallen jaren heeft Alphons door het koninkrijk Napels gereisd, tot zijn gezondheid hem dit onmogelijk maakte; en hij zich kon wijden aan het schrijven van boeken. 66 Jaar oud, beval de paus hem echter het bischopsambt te aanvaarden. Vernederd door aanvallen van buiten en binnen zijn orde, en beproefd door geestelijke verlatenheid, hield hij stand in gelovig vertrouwen. Reeds in 1839 is hij heilig verklaard.

1 liefde voor God

Zorg er onder alle omstandigheden voor - alleen of in gezelschap - je bruidegom in de hemel aan te roepen met de woorden: "Mijn God, ik verlang naar U en naar niets anders"; of: "Ik geef mijzelf geheel aan U, ik verlang wat U verlangt, doe met mij zoals het U behaagt". Deze woorden alleen zijn eigenlijk al genoeg: "Mijn God, mijn liefde, mijn alles, ik houd van U!"

2 geestelijke dorheid

Geestelijke dorheid is een beproeving, die een ziel die God liefheeft te verduren krijgt. Als een mens geestelijke vertroosting geniet, zullen de beproevingen van buiten hem niet storen. Integendeel lijken zij de vreugde nog te verhogen, omdat de ziel de gelegenheid krijgt haar verdrukking aan de Heer op te dragen; en nauwer met Hem verbonden te worden. Als de ziel echter geen vuur kent, geen devotie en heilig verlangen, maar slechts kilheid en dorheid bij het gebed en de communie, is dit de meest bittere ervaring die hen die God liefhebben te verduren kunnen krijgen. Teresa¹ zegt dat zo'n ziel het bewijs van haar liefde geeft, als zij zonder innerlijke aansporing en ondanks tegenzin en gekweldheid geduldig voortgaat op haar weg; en zij zegt: "Door geestelijke dorheid beproeft de Heer hen die Hij liefheeft".

1) Teresa van Avila

3 de naam Jezus

Petrus leert ons: *Er is geen andere naam onder de hemel ons gegeven waardoor wij gered worden*¹. Jezus Christus heeft ons niet slechts één keer gered: hij redt ons voortdurend door zijn verdiensten; en verlost ons naar zijn belofte van het gevaar van de zonde, zo vaak als wij zijn heilige naam aanroepen. *Wat je de Vader ook vraagt in mijn naam: ik zal het doen*². Daarom vermaant Paulus ons dit belangrijke heilsmiddel niet te veronachtzamen; en verzekert hij ons: *Ieder die de naam van de Heer aanroept zal gered worden*³.

1) hand 4,12 2) Joh 14,13 3) Rom 10,13

4 inwendig gebed

St Bernardus¹ vergelijkt het innerlijk gebed met een spiegel. Heb je een veeg op je gezicht en kijk je in de spiegel, dan zie je het en haal je het weg. Zonder die spiegel had je er niet aan gedacht en het niet weggewassen. Zo is het ook met het inwendig gebed. Je staat bij je meditatie als het ware voor een spiegel van de ziel, erkent je fouten en het gevaar dat je hierdoor loopt en neemt maatregelen om de fouten weg te doen en aan het dreigende gevaar te ontkomen. St Teresa² schreef: “Het mag lijken dat we geen onvolkomenheden hebben, maar als God de ogen van de ziel opent, zoals Hij doet tijdens de meditatie, komen we tot de ontdekking dat het er vele zijn”. En Bernardus zegt: “Wie niet mediteert kan moeilijk zijn fouten ontdekken, met als gevolg dat hij er geen afkeer van krijgt”.

1) Bernardus van Clairveaux 2) Teresa van Avila

5 geduld

Geduld is te verkiezen boven heldenmoed. De geduldige is beter dan de dappere; en wie zijn geest beheerst is sterker dan wie een stad inneemt. Velen zullen grote moed tonen bij het aanpakken en volbrengen van een goed werk; maar het geduld missen geringe ergernissen en tegenstand te verdragen. Voor zo iemand is het beter te volharden in geduldige verdraagzaamheid, dan moed te tonen bij grote ondernemingen. We zijn in deze wereld om verdiensten te verwerven. Daarom is deze wereld geen plaats om te rusten, maar om te werken en te verduren. Verdiensten worden niet verkregen door te rusten, maar door arbeid en constante inspanning.

6 nederigheid

Wie na een begane fout boos wordt op zichzelf, getuigt hiermee niet van nederigheid maar van verborgen trots; en laat zien zichzelf niet te beschouwen als het zwakke schepsel vol tekortkomingen, dat hij in feite is. St Aloysius zegt: “De duivel vist graag in troebel water, waarin niets kan worden onderscheiden. Voor een onrustige en van God afgeleide ziel is het heel moeilijk Hem te kennen en haar roeping te verstaan. Hebben we dus een fout begaan, dan moeten we ons nederig en in vertrouwen wenden tot de Heer; en Hem om vergeving vragen.” (...) François de Sales waarschuwt: “Sta onder geen beding toe dat boosheid de ziel binnenkomt, hoe gerechtvaardigd dit ook lijkt te zijn”. Want als deze hartstocht het hart als woning heeft gevonden, ligt het niet in onze macht deze te verdrijven.

7 versterving

Het is eigen aan dieren de zinnen te gehoorzamen, en het kenmerk van engelen is dat ze de wil van God volbrengen. We worden dus als engelen, als we ernaar streven Gods wil te volgen; en we lijken op dieren als we erop uit zijn de zinnen te bevredigen. Het is één van tweeën: of de ziel onderwerpt het lichaam, of het lichaam maakt de ziel tot zijn slaaf. Laten we dus ons lichaam in toom houden, zoals een ruiter die op een wild paard gezeten de teugels strak moet aantrekken, wil hij er niet afgeworpen worden.

8 zachtmoedig verwijt

Een harde terechtwijzing vaak gezien als de beste handelwijze, waardoor vrees en ontzag wordt ingeboezemd. De apostel Jakobus denkt daar anders over: *Als je ergens voor ijvert met boosheid, laat je daar dan niet op voorstaan. Dit soort wijsheid daalt niet van boven neer, maar ze is aards, ongeestelijk en van de duivel. De wijsheid die van boven komt daarentegen is vredelievend, vriendelijk, meelevend en bewerkt vele goede daden*¹. Als je dan toch gedwongen wordt tot streng optreden, teneinde de schuldige van de ernst van zijn fout te doordringen, eindig dan tenminste met enkele vriendelijke woorden, waarmee de angel uit 't verwijt wordt weggenomen.

* * *

Jean Marie Vianney (1786 - 1859)

Met dank aan zijn moeder was Jean van jongs af aan als een engel voor zijn omgeving; en voorbestemd tot het priesterschap. Maar hij kon niet goed leren en de middelen ontbraken. Na jaren van inspanning en met hulp van zijn priester-oom kon hij tenslotte examen doen, waarvoor hij zakte. De bisschop moest er aan te pas komen, om, naar zijn zeggen, "deze minst geleerde en meest God-gewijde kandidaat" aan zijn diploma te helpen.

Jean werd benoemd in Ars-sur-Froment, een dorpje in de omgeving van Lyon, waar hij 42 jaar pastoor is geweest. De pastoor van Ars - zoals hij bekend is geworden - kon de zielen lezen; en sprak met zijn eenvoudige verkondiging tot de harten van de mensen, die tenslotte van alle kanten toestroomden. Nog steeds wordt het kerkje van Ars, waar deze patroon van alle pastores ligt opgebaard, door zeer velen bezocht.

1 geestelijk voedsel

Ook de ziel heeft voedsel nodig. Broeders en zusters: dat voedsel is God. Alleen God kan die honger verzadigen. In ieder huis is een voorraadkast, ook in de kerk, het huis van de christenen. Kijk eens naar de tabernakel. Als ze aan je vragen: Wat is dat daar? dan moeten jullie zeggen: Daar bewaren wij ons voedsel. Alle gebeden van de mis zijn een voorbereiding op de communie. Het geloof, dat dreigt te doven, wordt dan weer aangewakkerd. Wat is het heerlijk om te leven, als je zo met God bent verenigd!

2 over de trots

Er zijn mensen die grote giften doen; maar zó, dat iedereen het te weten komt. Zij plukken geen vruchten van hun daden, maar hun giften worden tot zonden. We willen dat onze goede daden gezien worden; maar niet dat onze fouten aan het licht komen. De heiligen vonden het juist naar als hun goeds gezien werd; en zij waren blij als hun tekortkomingen zichtbaar werden.

Een trots mens wil domineren. Hij heeft altijd gelijk en vindt de eigen mening de beste. Daar heb je niets aan! Een nederig mens geeft zijn mening en laat dan de anderen spreken. De heiligen geven weinig om zichzelf. Er is hen weinig aan gelegen of anderen het met hen eens zijn. Van wereldse zaken hebben ze vaak geen verstand; maar in de zaken van God zijn ze erg wijs.

3 wees blij

Kan iemand ongelukkig zijn, die de goede God bij zich draagt? Hij geeft je zoveel troost, dat de moeilijkheden makkelijk te dragen zijn. Hoe groot zal dan de blijdschap in de hemel zijn, waar troost en geluk gegeven worden: niet druppelsgewijs, maar in stromen! Wees dus blij, je naam staat geschreven in het levensboek. Of je naam daar blijft, hangt van jezelf af; want de Geest van God geeft je de middelen de hemel binnen te gaan.

4 de kortste weg

We moeten in deze of in de andere wereld boeten voor de zonden. Het is beter deze wereld te kiezen, dat is de kortste weg. Hier kan ons werken verdienstelijk zijn en beloond worden. In die andere wereld hebben wij die mogelijkheid niet, noch het middel om onszelf te verlossen. Je kunt daar niet anders dan geduldig lijden, in afwachting of een goede ziel zich ons herinnert; en in de hoop, dat God ons uiteindelijk tot zich zal nemen.

5 woede

Woede komt van de duivel die ons naar zijn behagen kan laten dansen. Wie zich hieraan overgeeft, is als een pop die niet weet wat hij zegt of doet. Hij slaat naar links en rechts, de haren overeind als een egel, hij is een scorpioen, een woeste leeuw. (...) Waarom brengen we onszelf in zo'n toestand? Is het niet betreurenswaardig? Het komt omdat we de goede God niet liefhebben. Ons hart is gegeven aan de demon van trots, die kwaad wordt als hij denkt geminacht te worden; aan de demon van hebzucht, die geen verlies kan verdragen; aan de demon van luxe, die zich opwindt als zijn genoegens in de weg worden gestaan. (...) Wat zijn we ongelukkig, als we een speelplaats zijn van demonen!

6 de zonde

Wie in zonde leven, nemen de leefwijze van dieren aan en gaan op hen gelijken. Een redeloos dier wil slechts zijn honger stillen. Mensen maken zichzelf tot dieren, verliezen zichzelf en laten zich slechts leiden door de verlangens van 't lichaam. Zij zoeken hun genoegens in eten en drinken en de ijdelheden van de wereld, die voorbijgaan als de wind. Ik betreur die arme stakkers die wind najagen. Zij geven veel uit voor een gering voordeel; en leveren de eeuwigheid in voor de miserabele rook van de wereld.

7 de zondag

Men zegt: *Pluk de dag*. Dat geldt in het bijzonder voor de zondag. Men moet de zondag plukken en rijkdom in de hemel verwerven; want dit is een dag van genade en zegening. Vergelijk het met een rijke. Toen de pastor hem bezocht, opende hij zijn geldkist en liet de herder nemen wat hij nodig had voor de armen in zijn parochie. Op zondag opent de goede God zijn schatkist voor ons. Laten wij dan met beide handen uit zijn overdaad ontvangen!

8 lijden

De goede en de kwade misdadiger¹ hadden hetzelfde te lijden; maar de accepteerde het in een geest van berouw, keerde zich tot Jezus aan het kruis, en ontving uit zijn mond de prachtige woorden: *Vandaag zul je bij mij zijn in het paradijs*². De andere daarentegen schreeuwde het uit, uitte verwensingen en godslasterlijke woorden, en stierf in angstaanjagende wanhoop. Ziehier twee wijzen van lijden: lijden in liefde en lijden zonder liefde. De heiligen ondergingen alles met blijdschap, geduld en volharding, omdat zij liefhadden. Maar wij lijden met boosheid, ergernis en gelatenheid, omdat we niet liefhebben. Zouden we God liefhebben, dan zouden we ons kruis liefhebben; en er zelfs naar verlangen. (...) We zouden gelukkig moeten zijn te lijden voor hem, die vol liefde voor ons geleden heeft. Waar klagen we over? Ach, arme ongelovigen, die het geluk ontberen God te kennen en zijn goedheid! Zij hebben dezelfde kruizen te dragen als wij, maar kennen niet dezelfde vertroosting.

1) Lc 23,39-43 2) Lc 23,43

9 het kruis

Het is mooi alles te aanvaarden als een verzoening voor onze zonden! We moeten vragen om de liefde voor het kruis dat we te dragen hebben: dan wordt het zacht. Ik heb het vier jaar geprobeerd. Ik werd belasterd, tegengesproken, heen en weer geslingerd. Ik had inderdaad mijn kruizen! Het was bijna meer dan ik kon verduren. Toen vroeg ik om liefde voor mijn kruizen; en ik was gelukkig. Ik zei bij mijzelf: Er is hierbuiten geen geluk! We moeten niet denken vanwaar de kruizen zijn: het is God, die ons op deze weg leidt om onze liefde te bewijzen.

* * *

Pierre-Julien Eymard (1811-1868)

Tijdens een pelgrimage beloofde hij Maria zich in te zetten voor de verering van Jezus in het sacrament. Dit heeft geleid tot een nieuwe congregatie. Na goedkeuring door de bisschop van Parijs vestigde pater Eymard zich met één medestander in een ter beschikking gestelde woning. Ondanks beproeving en moeilijkheden groeide de congregatie ter voortdurende aanbidding van Jezus in het sacrament gestaag; en verspreidde zij zich ook buiten Frankrijk. Uit de brieven van pater Eymard spreekt een vuur waar de kerk van de 21e eeuw wel wat van gebruiken kan.

1 vrome bijkomstigheden

De mensen kennen hem niet, Jezus in de eucharistie, zelfs niet degenen die hem aan anderen zouden moeten leren kennen. Wat houden zelfs de zijnen toch weinig van hem! Het is verschrikkelijk en verbijsterend. Wat komt het geloof van vrome mensen toch veel helder inzicht en goede leiding tekort! Ze worden - wat is dat toch jammer! - bezig gehouden met vrome bijkomstigheden, ze worden in een keurslijf van onbelangrijke godsdienstige verplichtingen gedwongen en bang gemaakt de minste of geringste regel te overtreden. Wat een treurigheid! Ik denk dan ook niet dat die mensen die zo klein gehouden worden de verlossende kracht zullen ervaren van de liefdevolle goedheid van God, die zich openbaart in de genade van de eucharistie.

2 waarachtig gebed

Het geheim van het waarachtige gebed is het handelen en de gedachten van God te zien in zijn liefde voor ons. Dan roept de ziel het uit, vol aandrang en verbazing: Wat bent U goed, mijn God! Wat kan ik voor U doen? Hoe kan ik U behagen?

Teneinde tot zulk een levendig gebed te komen, moet je je inspinnen om jezelf te vergeten; en op geen enkele wijze jezelf te zoeken in het gebed. Je moet bovenal je geest minder laten werken, door eenvoudigweg en kalm je innerlijke blik te richten op de waarheid die in God is. Het geheim van die eenvoudige blik bestaat erin de dingen allereerst te bezien vanuit de goedheid van God voor de mens, de grond van die genade te zien, en de prijs die onze Heer daarvoor heeft betaald¹.

1) 1Kor 7,23

3 innerlijke onrust

Een ziel die in rust is, ziet welke weg ze moet volgen; en voelt hoe de genade op haar inwerkt. Zo horen we beter de stem van God; en is ons gebed vrij van de dingen die ons afleiden. Een onrustige ziel echter opent alle deuren van de ziel, zodat duizend hartstochten zich van haar meester maken en haar in verwarring brengen. Dan zijn we niet meer geconcentreerd op onszelf, maar houden we ons bezig met dingen die andere mensen betreffen. Dan zijn we doof voor goede ingevingen, onze blik op God wordt verduisterd en we hebben geen zin meer om te bidden. Kortom: dan zijn we ten prooi aan ijdele gedachten, vinden we genoeg in aardse zaken en wordt ons leven bepaald door onze gevoelens.

4 zwakheid

Mocht je na je bekering zijn teruggevallen, dan is dit geen reden om te menen dat nu alles verloren is, en dus maar te berusten in de zonden die je bedrijft. Integendeel: juist omdat je lering uit je zwakheid hebt getrokken, zul je in staat zijn dapper weer op te staan, je weer gaan gedragen als voorheen, en gebruik te maken van deze droevige ervaring om in de toekomst waakzamer te zijn. Trouwens, de sacramenten maken de mens niet onfeilbaar, maar ze geven de kracht de zonde te vermijden; en ons ervan te verlossen als we toch weer een misstap hebben begaan. We worden niet verdoemd door de zonde, maar doordat we de moed verliezen, doordat we kwaadwillig zijn en halsstarrig; en volharden in de gewoontes waarmee we ons Gods straffen op de hals halen.

5 discipline

Het is verbazingwekkend te zien hoe bekeringen wegwijnen en ten einde komen. (...) Zij hebben zich te vroeg in het leven gestort, terwijl zij innerlijk nog niet stevig verankerd waren. Het komt doordat ze de discipline niet bewaard hebben in hun hart en in hun geest. Ze hebben zich niet voldoende verdiept in het geloof, ze zijn niet voldoende doordrongen van de aard ervan. Vandaar dat oppervlakkige geloof, dat alleen de troostrijke belofte heeft opgemerkt, maar niet de opofferingen. Het geloof bestaat alleen uit gevoelens, en niet uit toewijding. Dan blijft er alleen een onbestemd geloof over, een vroomheid waar men behagen in scheidt en die al snel uitloopt op nalatigheid.

6 onverschilligheid

Meningsverschillen over religieuze zaken kunnen uitlopen op een scheiding van geesten; of de vorming van sektes bewerken. Gevaarlijker nog dan twistgesprekken is de onverschilligheid, waarin waarheid en dwaling in de ziel genegenheid noch weerzin wekken. Waar strijd is, is leven; maar als het hart zich niet meer roert, is het ogenblik van ontbinding gekomen.

7 God-met-ons

God is mens geworden, opdat de mens zijn Schepper zou kunnen zien en aanraken. Hij werd mens om zijn schepsels met een mensenhart te beminnen: een mensenhart dat een goddelijk hart is geworden door de vereniging van de goddelijke en de menselijke natuur in de persoon van het Woord. Zo laat God zich door zijn menswording op menselijke wijze beminnen. De mens hoort met eigen oren de stem van het Woord van God; en zijn ogen ontmoeten diens ogen vol goedheid en schoonheid.

6 uitgebuite kinderen

Mensen die alleen aan hun eigen genoeg en hun eigen belang denken, hebben nauwelijks oog voor jullie. Ze laten je zo hard mogelijk werken en halen zoveel mogelijk voordeel uit je; maar als het erop aankomt om van je te houden, kunnen jullie doodvallen: er is niemand die een traan om jullie zal laten, behalve je vader en moeder. Maar God is anders. Hij houdt van jullie zonder bijbedoelingen, omdat je zijn Zoon voorstelt, die als mens is geboren, arm is geweest en gewerkt heeft, net als jullie.

9 de communie

Onze Lieve Heer is onlosmakelijk verbonden met de gaven van brood en van wijn. Daarna is hij echter alleen in ons, als wij in Hem blijven. Hij is niet langer aanwezig, wanneer de ziel niets onderneemt; en niet blijft bij zijn tegenwoordigheid in de eucharistie. Daarom is het nodig de aanwezigheid van Onze Lieve Heer in ons in stand te houden. Als Hij zich nergens aan kan hechten, vindt Hij geen steun. Hij moet zich kunnen hechten aan een daad van liefde, aan onszelf. Hoe moet dat? Door stil gebed. Dat is het gemakkelijkste, het aangenaamste dat het hart het meeste raakt. We voelen als het ware dat Onze Lieve Heer aanwezig is.

* * *

Bernadette Soubirous (1844-1879)

François Soubirous was zijn molen kwijtgeraakt; en leefde met zijn gezin onder erbarmelijke omstandigheden in een voormalig cachot voor gevangenen. Heel haar leven heeft Bernadette aan astma geleden. Op 11 februari 1858 kreeg zij in een grot buiten Lourdes de eerste van een reeks visioenen van Maria. "Ik had altijd wel in haar aanwezigheid willen blijven", zei zij later. Al spoedig volgden velen haar, als zij voelde dat zij weer naar de grot moest gaan. De toeschouwers zagen haar in trance, maar zagen niet de verschijning. De toeloop naar de grot was niet te stuiten; maar Bernadette ontkwam aan alle aandacht door in te treden bij de zusters van barmhartigheid te Nevers.

1 de eerste ontmoeting (brief aan een onbekende vrouw)

Ik zag een in het wit geklede dame in een witte jurk met een witte sluier, een blauwe ceintuur en een gele roos op beide voeten. Met haar vinger maakte ze een teken om dichterbij te komen, maar ik was bang. Ik durfde niet. Ik nam de rozenkrans die ik in mijn zak had en probeerde een kruisteken te maken, maar dat kon ik niet. Ik werd angstig. Toen nam het visioen de rozenkrans die zij in haar handen hield en maakte het kruisteken. Toen verdween mijn angst. Ik nam opnieuw mijn rozenkrans en kon het kruisteken maken. Vanaf dat moment was ik helemaal rustig.

2 de tweede en de derde ontmoeting (idem)

De tweede keer verscheen zij zonder iets te zeggen. Zij sprak pas de derde keer. Zij vroeg me of ik daar gedurende twee weken wilde terugkomen, om aan de priesters te zeggen daar een kapel te bouwen, bij de bron te gaan drinken en me te wassen, en te bidden voor de zondaars. Tenslotte heeft zij me na twee weken gezegd dat zij de onbevleete ontvangenis was, en nog iets anders wat ik aan niemand kan onthullen.

3 aankomst in Nevers (brief aan de zusters te Lourdes)

Ik richt mijn gebeden onophoudelijk tot de Heer om Hem te danken voor de genade waarmee Hij mij elke dag blijft overladen. Ik vraag jullie, lieve zusters, zo goed te zijn bij elke gelegenheid enkele gebeden voor mij op te dragen, vooral wanneer jullie de grot bezoeken. Daar ontmoeten jullie mij in de geest, vastgeklampt aan de voet van de rots, die ik zo liefheb.

4 condoléance (aan vriendin Rachel te Lourdes)

Wees ervan verzekerd, lieve vriendin, dat ik je in mijn gebeden tot onze Lieve Heer en de heilige maagd, niet vergeet, evenmin als de ziel van je lieve man, voor wie ik de heilige communie geofferd heb. Midden in de beproeving heb je de grootste troost ontvangen, waarvoor ik de Heer met jou dank: je geliefde echtgenoot was vroom. Hij heeft je in de vrede en de liefde van Onze Heer achtergelaten. De man die je beweent is dus niet dood, lieve vriendin, hij is slechts ingeslapen. Ooit zullen jullie elkaar terugzien, in de hemel naar ik hoop, waar geen scheiding meer bestaat. (...) Jezus is zo nadrukkelijk meester in ons hart, dat alleen hij in ons handelt. Diep in je hart zal hij je ongetwijfeld vaker deze woorden doen horen: "Houd moed, op aarde verbreek ik de dierbaarste banden, maar in de hemel verenig ik ze. Ik breng lijden, maar als tegenwicht geef ik mij geheel."

5 met God overleggen (aan haar jongere broer Pierre)

Als je werkelijk denkt dat God je niet tot het religieuze leven roept, vind ik dat je moet besluiten een betrekking te nemen. Het gaat erom, mijn lieve vriend, dat je over de toekomst nadenkt. Wat mij betreft: ik zou er niet blij mee zijn als je bij de grot bleef werken, zoals je dat tot nu toe gedaan hebt. Straks zul je nog zonder baan zijn. Als je in plaats daarvan een vak leert en van je werk houdt, heb je altijd een inkomen en kun je jezelf helpen. Ik vind, mijn lieve broer, dat je het met de goede God moet overleggen. Voor niets in deze wereld zou ik willen dat je priester wordt, alleen maar om een positie te verwerven. Nee, dan zou ik nog liever hebben dat je voddenraper werd.

6 op zondag naar de kerk (aan nicht Lucile)

Ik was zeer bezorgd toen ik hoorde dat je je man eraan moest herinneren op zondag naar de mis te gaan. Ik vrees voor jullie, als ik bedenk dat Onze Lieve Heer gezegd heeft dat we vóór alles het koninkrijk van God moeten zoeken, en zijn rechtvaardigheid. Hij belooft dat al het andere ons vervolgens erbij gegeven zal worden. Ik dring erop aan dat jullie de heilige zondag zullen onderhouden. Werken op deze dag zal jullie niet rijk maken; integendeel: je zult ongeluk over jullie en je kinderen afroepen.

* * *

Damiaan de Veuster (1840-1889)

“Waarom doet hij dat??” riepen vormselleerlingen uit. Tot ontsteltenis van zijn bisschop meldde deze Vlaamse missionaris in Hawaï zich na enige jaren vrijwillig aan om als priester onder de melaatsen (lepralijders) te gaan werken in hun verbanningsoord op het eilandje Molokai. Na langdurige strijd om hulp van buitenaf kwamen eindelijk hulpgoederen binnen; en kon hij huisjes en een kerkje voor hen bouwen. Hij heeft de gedemoraliseerde bevolking op het rechte spoor gebracht, hun uitzicht gegeven en hun lijden verlicht. Het werd op een zondag heel stil in de kerk, toen Damiaan zich versprak en zei: “wij melaatsen”. Temidden van zijn mensen is hij aan de ziekte gestorven.

1 roeping (brief aan zijn broer Pamfiel)

Een veerboot uit Maui, bisschop Maigret en ik aan boord, meert aan om een groep melaatsen (lepralijders) en een kudde koeien te lossen. Melaatsen overstroomden de landingsplaats. Onvoorstelbaar! Honderden verminkte mensen, alsof de graven hun doden hebben uitgespuwd, hulpeloze en verwrongen lichamen. God, hoe kan zo iets bestaan? Ik kan de aanblik niet langer verdragen en toch blijf ik kijken, wanneer ze hun afgestompte arm opsteken om de nieuw aangekomen melaatsen te verwelkomen. Het is zover. Melaatsheid en ik staan oog in oog. De katholieke melaatsen verdringen zich rond de bisschop en smeken hem een priester te sturen. Niet een, die hen af en toe komt bezoeken, zoals hij voorstelt; maar een die bij hen blijft, die een vader voor hen is en hen bij de naam noemt. Maar hij vertelt dat hij niemand kan vragen dit offer te brengen. Dan zeg ik: “U hoeft het niet te vragen, monseigneur, ik wil hun priester zijn”. De bisschop zegt: “Het is toch ondenkbaar dat iemand met een gezond lichaam ook maar één ogenblik zou overwegen zijn leven te slijten tussen melaatsen?” Ik hoor nauwelijks wat hij zegt; maar ik zie wat ze nodig hebben. Ik weet wat mij te doen staat, dit is mijn roeping.

2 terugblik op het eerste jaar in Molokai

Nieuwe melaatsen werden door de oude ingelicht dat hier het beginsel was: Hier bestaat geen wet. Ik was gedwongen te vechten tegen deze uitdagingen van goddelijke en menselijke wetten. (...) Onder hun primitieve daken leefden ze in de walgelijkste

geslachtelijke vermenging, zonder onderscheid van leeftijd en geslacht (...)De gegiste wortels van een plant die ze *kie* noemen. leveren een bedwelmende drank op, die door de primitieve destilleermethode haast niet te drinken is. Dit werd in grote hoeveelheden geproduceerd toen ik aankwam. Onder invloed van dit brouwsel verloren de inlanders ieder schaamtegevoel, liepen naakt rond en gedroegen zich als krankzinnigen. Ik ging overal rond; en door bedreiging en overreding slaagde ik er tenslotte in dat zij hun drankfabricage opgaven. (...) Zij lagen met hun verwoeste gestel in vochtige grashutten. De lucht van hun vuil en hun wonden was walgelig, ondragelijk voor een nieuweling.

3 processie naar het nieuwgebouwde kerkje

Voorop gaat het kruis. Daarachter blaasinstrumenten met trommels. Dan achter elkaar lange rijen vrouwen, dan de mannen en dan mijn koor onder leiding van mijn goede, blinde Petero. Naast hem houdt een gezonde een scherm op, om hem tegen de felle zonnestralen te beschutten. Draggers van wierookvaten en bloemen strooiende kinderen vormden de voorhoede van de koning der koningen. Vier ruwe, met groen en bloemen behangen toortsen escorteerden de baldakijn, en een smaakvol versierd verplaatsbaar altaar verhoogde de schoonheid van de stoet. (...) Ge ziet dus, dat de Heer ons nu en dan toestaat een schone roos te plukken te midden van scherpe doornen.

4 brief aan de bisschop

Ik kan niet komen, want de melaatsheid heeft mij aangegrepen. Er zijn tekenen daarvan op mijn linkeroor en -wang, en mijn wenkbrauwen beginnen uit te vallen. Spoedig zal ik geheel misvormd zijn. Ik koester geen enkele twijfel over de aard van mijn ziekte; maar ik ben kalm en berustend temidden van mijn volk. Dagelijks herhaal ik met geheel mijn hart: *Uw wil geschiede.*

5 laatste woorden

Het is goed dat God mij zo lang in leven heeft gehouden, dat ik mijn medewerkers aan mijn zijde heb om mij bij te staan in mijn laatste ogenblikken; en dat er nu goede zusters in het hospitaal zijn. Nu laat U, Heer, uw dienaar gaan¹.

¹)Lc 2,29

John Henry Newman (1801-1890)

De overstap van deze Anglicaanse theoloog naar de RK kerk werd met argwaan bezien. Van hem is de uitspraak: "Eerst het geweten, dan de paus". In zijn 'the development of christian doctrine' heeft Newman aangetoond hoe de Geest door het werk van de kerkvaders voortbouwt op de Schrift. Naar zijn grote voorbeeld St Filippus Neri heeft Newman diens oratorium ook in Engeland gevestigd. Op zijn oude dag kreeg hij erkenning door zijn benoeming tot kardinaal.

1 aanschouwing

Ik kan mezelf misschien even bezighouden met de ijdele genoegens van de zintuigen, maar die duren niet altijd. Als we uit deze wereld vertrekken zullen we daarvan verstoken zijn. Als alle schaduwen op een dag verdwenen zullen zijn, wat rest mij dan? De almachtige God! Hij is nabij. Als de gedachte aan Hem mij geen vreugde geeft, is er niets dat mij kan verheugen. De wereld gaat voorbij; maar God is eeuwig. Hij zal alles in allen zijn, of ik dat wens of niet. Denk je mijn toestand in als ik Hem niet liefheb; als ik niet naar Hem verlang, en Hij mij niet steeds ziet!

2 mijn offer

Mijn God, ik zoek naar uw Rijk, verlangend naar wat mij nu nog in zijn volheid is ontzegd. Ik wil geen Heer hebben buiten U; en alles verbreken wat mij van U verwijderd houdt. Niets wil ik het mijne noemen, dan alleen Jezus, de gekruisigde. Mijn leven mag slechts hierin bestaan, dat ik U aanbid en mijzelf aan U opoffer.

3 de wereld gaat voorbij

Als deze wereld aan zijn einde komt, waar kunnen we dan nog genoeg aan beleven? Ja, hoe zal de ziel zich voelen, als zij - ontdaan van haar huidige bedekking die de wereld haar levert - naakt zal staan, en huiverend voor de zuivere, rustige en gestrengte majesteit van God de Heer, voor de liefdevolle - maar niet geachte - Schepper en Redder van de wereld? Wat zijn dan de genoegens van de ziel in een ander leven? Kunnen dat dezelfde genoegens zijn als we hier hebben? Dat kunnen zij niet. De Schrift leert dat dit niet kan. Deze wereld gaat voorbij - en wat blijft er over om van te genieten in een lange eeuwigheid? Wat een donkere, verloren, ellendige eeuwigheid zal dat zijn!

4 mijn eigen taak

Ik heb mijn eigen missie. Op de één of andere manier ben ik nodig voor de uitvoering van Gods plannen. Als ik het erbij laat zitten kan Hij een ander nemen, zoals Hij *uit stenen kinderen van Abraham kan verwekken*¹. Toch heb ik mijn deel in dat grote werk. God heeft me niet voor niets geschapen, ik moet iets goeds doen, zijn werk ten uitvoer brengen. Ik kan op mijn plaats een vredesengel zijn, een verkondiger van de waarheid.

1) 1Mt 3,9

5 troost

God, neem het licht van uw aangezicht niet van mij weg; dan zal ik niet door het verlies hiervan verloren gaan in mijn gebreken. Wie kan het verlies verduren van de Zon, die de ziel verlicht, dan U alleen? Wie kan voortgaan zonder Licht, of werken zonder de zuivere lucht, dan alleen uw grote heiligen? Wat mij aangaat: helaas, ik zal me tot vergankelijke dingen wenden om vertroosting, als U Uzelf niet geeft. Ik zal niet *treuren en niet hongeren en dorsten naar de gerechtigheid*, maar ik zal nemen van wat zich voordoet, mijn maag vullen met afval en mijn honger stillen met zemelen, die - als zij mij al niet vergiftigen - mij in ieder geval niet voeden.

6 gedachtenis van Don Bosco (31 jan)

Het inzicht een ziel te bezitten houdt in dat we afgescheiden zijn van de zichtbare dingen, en hier onafhankelijk van zijn. Het betekent dat wij onze macht ontdekken vanuit onszelf op deze of die manier te handelen, en onze aansprakelijkheid hiervoor erkennen. Dit zijn de waarheden die hij (Don Bosco) bij de kinderen binnen bracht; en die zich hier door Gods genade ondanks de invloed van de buitenwereld konden ontvouwen. Aanvankelijk heeft de buitenwereld echter de overhand. Uit onszelf kijken we naar de dingen om ons heen, en verliezen we ons hierin.

9 gedachtenis van St Dominicus

Zijn doelstelling was alle kennis samen te voegen tot één harmonieus systeem; en religie en filosofie te verbinden. (...)De orde kwam tot bloei na het verdwijnen van het oude keizerrijk. De hierop volgende chaos resulteerde in het ontstaan van een nieuw soort wereld.

7 heiligen

Door zijn verrijzenis verheft Christus zijn heiligen tot zichzelf aan de rechterhand van de Macht. Van hetzelfde vlees, worden zij vervuld van zijn leven, als kinderen van God, onsterfelijke koningen, goden. Hij verblijft in hen, omdat hij de menselijke natuur heeft. Hij deelt die natuur aan hen mede en maakt hen die hem toebehoren tot goden. Hij verblijft in hen door zijn Geest en wordt in hen zichtbaar. Wie hem toebehoren dragen die eretiteln door hun deelname aan zijn leven. We mogen de woorden van de psalmschrijvers ook op hen toepassen. *U bent priester voor eeuwig*¹ mag zowel van onze Heer gezegd worden als van Polycarpus² en Martinus³. *Hij deelt aan de armen uit, zijn gerechtigheid is onbegrensd*⁴ werd in St Laurens⁵ vervuld. *Ik heb David, mijn dienaar, gevonden*⁶ werd als beeld gezegd over de koning van Israël; en verwijst naar Christus en naar zijn plaatsbekleders op aarde.

1) ps 110,4 2) Bisschop van Smyrna (2e eeuw) 3) Bisschop v Tours (5e eeuw)
47) ps 112,9; 2Kor 9,9 5) Romeinse diaken (3e eeuw) 6) ps 89,21

8 het geweten

Het geweten beveelt, het prijst, het berispt, het belooft, het dreigt, het behelst een toekomst en het getuigt van het onzichtbare. Het geweten is méér dan de mens zelf. De mens heeft er geen macht over, of slechts met extreme inspanning. Hij maakt het niet en hij kan het niet teniet doen. Hij kan het in een enkel geval misschien tot zwijgen brengen, of hij kan het oordeel ervan verdraaien; maar wat hij niet kan - uitzonderlijke gevallen daargelaten - is zichzelf ervan verlossen. Hij kan er ongehoorzaam aan zijn en weigeren te luisteren, maar het blijft aanwezig. Zo is het geheugen; en het bestaan hiervan voert onze gedachten naar een Wezen buiten onszelf - want waar komt het vandaan? - en naar een Wezen hoger dan onszelf. Vanwaar anders die vreemde, lastige beslistheid van het geweten?

* * *

Thérèse van Lisieux (1873 - 1897) kerklerares

Haar ouders hebben hun vijf dochters voorbeeldig opgevoed in de liefde voor God. Alle vijf hebben gekozen voor het religieuze leven. De jongste, Thérèse volgde haar oudste zus Pauline, die haar na de vroege dood van moeder Martin heeft opgevoed, naar de Karmelitessen van Lisieux. Zij probeerde in de kleine dingen God alleen te dienen met volledig voorbijzien van zichzelf, ook al ervaarde zij zijn aanwezigheid meestal niet: "Soms is er een straaltje licht, en dan is alles weer duisternis". Haar volharding heeft haar tot een voorbeeld gemaakt voor hen die worstelen met hun geloof. Na een zwaar ziekbed is zij aan tbc overleden. Haar "Ik geloofde in Gods liefde" is in alle talen verschenen.

1 bruid van Christus

Laat de schepselen niets voor mij betekenen en mij ook niets betekenen voor hen, maar jij, Jezus, wees alles! Laat de dingen van de aarde mijn ziel niet in de war brengen. Laat niets mijn ziel verstoren, Jezus. Ik vraag van jou alleen maar de vrede, en ook de liefde, de oneindige liefde zonder een andere grens dan jij, de liefde die niet ik meer ben, maar jij, Jezus. (...) Laat jouw wil volkomen in mij worden voltrokken, zodat ik mag aankomen op de plaats die jij al bezig bent voor mij gereed te maken.

2 kracht in zwakheid

Al word ik nóg zo vernederd, ik zorg ervoor rustig te blijven. Natuurlijk ken ik dat nare gevoel geen enkel bewijs van erkentelijkheid te krijgen. Het deert me niet, ik doe alles voor de goede God. Daar krijg ik altijd zoveel voor terug! Als ze mij niet mogen, wat dan nog? Ik zeg duidelijk waar het op staat. Als ze de waarheid niet willen weten hoeven ze bij mij niet aan te komen.

3 onderling verschil

Als kind verwonderde ik mij dat de goede God niet aan alle uitverkorenen evenveel heerlijkheid gaf. Pauline¹ liet mij papa's glas halen, en ook mijn glaasje. Ik moest ze met water vullen; en zij vroeg mij welke het volste was? Ik antwoordde dat ze alle twee even vol waren. Mijn moedertje liet mij zien dat God zijn uitverkorenen evenveel heerlijkheid schenkt als zij kunnen bevatten.

1) haar zus en latere moeder overste, die haar heeft opgevoed

4 visioen

Toen ik op een winteravond met een oude zieke zuster aan de arm door de koude kloostergang naar de refter liep, hoorde ik in de verte de vrolijke klank van muziekinstrumenten. Ik zag in gedachten een mooi versierde zaal voor me, vol vrolijke jonge mensen die plezier maakten. Toen keek ik opzij naar de zieke die ik steunde. In plaats van muziek hoorde ik zuchten en kreunen. Ik zag geen versiering, maar de stenen van ons strenge klooster, tenauwernood verlicht. Ik kan niet beschrijven wat er toen gebeurde. Ik weet alleen dat de Heer mij verlichtte met de stralen van zijn waarheid, die de schittering van alle feesten zó ver te boven ging, dat ik mijn eigen geluk niet kon geloven.

5 Gods tempel

God daalt niet uit de hemel neer om in een gouden ciborie te verblijven, maar om een andere hemel te vinden, een plaats die Hem meer ter harte gaat dan de ciborie: de woonplaats van ons hart, als zijn hemel en als zijn tempel¹, gemaakt om op Hem te gelijken².

1) 1Kor 3,16 2) gen 1,27

6 beproeving

Als ik het hemelse geluk bezing, het eeuwige bezit van God, voel ik niet de minste blijdschap. Ik bezing eenvoudig wat ik wil geloven. Heel soms komt een zonnestraaltje mijn duisternis verlichten. Dan houdt de beproeving een ogenblik op. Daarna is mijn duisternis alleen nog maar dichter.

7 adelaars

Jezus, ik ben te klein om grote dingen te doen. Mijn dwaasheid bestaat hierin, dat ik hoop dat jouw liefde mij aanvaardt als slachtoffer. Mijn dwaasheid bestaat hierin dat ik mijn broers¹, de adelaars, te hulp roep om voor mij de gunst te verkrijgen naar de zon van liefde te vliegen met de vleugels van de goddelijke Adelaar zelf. Zolang jij het maar wilt, mijn Geliefde, zal jouw vogeltje krachteloos en zonder vleugels blijven. Altijd zal het de ogen op jou gericht blijven houden. Ik voel het: al had ik alle zonden op mijn geweten die je kunt bedrijven, dan zou ik mij nog met een hart, verteerd van berouw, in Jezus' armen werpen; want ik weet hoeveel hij houdt van de verloren zoon die naar hem terugkeert².

1) de heiligen 2) Lc 11,15-24

8 klein en gering

Ik ben blij als ze mij onvolmaakt vinden: dat overtreft al die complimenten waar ik een hekel aan heb. Heiligheid is jezelf klein maken in Gods armen, vertrouwend op zijn goedheid. Ik heb gestreden door niet aan mezelf te denken, door kleine onopvallende offers te brengen. In dat verborgen gevecht, waar de eigenliefde geen kans krijgt, daar heb ik vrede gevonden.

9 geloof

Ik besef dat ik zonder geloof de moed zou opgeven. Ik hield het niet vol als ik God niet liefhad. Hij geeft mij moed, al naar gelang mijn lijden. Ik voel dat ik nu weinig meer zou kunnen verdragen. Toch ben ik niet bang: als het lijden toeneemt zal Hij tegelijkertijd mijn moed doen groeien. Waarom wacht de goede God zo lang met mij te halen, alsof Hij mij wil wijsmaken dat er geen hemel bestaat? Ik moet in mijn hart flink luidop zingen: "Na de dood is het leven onsterfelijk", anders zou het slecht aflopen.

10 goddelijke geur

Ik hoef maar het heilig evangelie op te slaan, om de geur te bespeuren die uit het leven van Jezus opstijgt. Dan weet ik waar ik heen moet snellen: niet naar de eerste plaats maar naar de laatste¹. In plaats van vooraan te gaan staan bij de Farizeeër, herhaal ik vol vertrouwen het nederige gebed van de tollenaar². Maar vooral volg ik het gedrag van Magdalena na³. Haar verwonderlijke, of liever haar liefdevolle stoutmoedigheid, die het hart van Jezus voor haar inneemt, brengt mij ertoe ook zo te doen.

1) Lc 14,10 2) Lc 18,13 3) Lc 7, 36-49

11 haar laatste woorden

Zusjes, zusjes, bid voor mij! Mijn God, U die zo goed bent! O ja, U bent goed, ik weet het. Ja, ik geloof dat ik altijd alleen maar de waarheid heb gezocht. Ja, ik heb de nederigheid van het hart begrepen. Ik geloof dat ik nederig ben. Alles wat ik geschreven heb over het verlangen naar lijden, o, dat is toch echt waar! En ik heb er geen spijt van dat ik mij heb overgegeven aan de liefde. O nee, ik heb daar geen spijt van, integendeel! Moeder, is dit de doodstrijd nog niet? Ga ik niet sterven? Nu dan, vooruit maar, vooruit maar. O, ik houd van Hem. Mijn God, ik houd van U!

* * *

Charles de Foucauld (1858 - 1916)

Voorbestemd tot een carrière in het leger, kwam deze edelman na een bandeloos leven tot inkeer. Na een verblijf in een Syrisch trappistenklooster, de studie theologie in Rome en een leven van vasten en gebed als kluisenaar naast een klooster in Nazareth, vertrekt hij in 1905, tot priester gewijd, naar het woestijngebied van Marokko. Hier heeft hij de taal geleerd, een woordenboek samengesteld en een orderegel geschreven voor de 'kleine broeders en zusters', die door een voorbeeldig leven het evangelie moeten verbreiden in niet-christelijke landen. Maar de Islam is een gesloten huis; en Charles heeft het zaad niet zien ontkiemen. Tijdens een periode van politieke onrust is hij neergeschoten. Zijn brieven zijn bewaard gebleven.

1 wanhoop

Op mijn 17^e leefde ik alleen nog maar uit egoïsme en het verlangen kwaad te doen, alsof ik buiten mezelf was. Ik maakte het echt te bont; maar ik was ervan overtuigd dat het in orde was. Ik zag hoe de mensen uiteenlopende godsdiensten aanhingen, en allemaal met overtuiging. Dat was voor mij genoeg ze allemaal te verwerpen. Het minst aannemelijk was voor mij de godsdienst van mijn kinderjaren met zijn $1 = 3^1$. Ik kon dit niet aanvaarden. Twaalf jaar leefde ik zo; ik wees niets af en ik geloofde niets. Ik wanhoopte eraan of er wel waarheid bestond en geloofde zelfs niet in God. Geen enkel bewijs was mij helder genoeg.

1) Drie-een.: De Vader openbaart zich in Christus en schenkt zijn kinderen zijn Geest.

2 persoonlijk gebed

God, ik ben niet meer dan een stofje in tijd en eeuwigheid. Toch luistert U naar mij, alsof ik de enige ben die besta. Als een moeder naar haar kind buigt U zich in liefde naar mij toe. Het kind voelt zich geliefd en geborgen. Nu ik volwassen ben en U soms ver weg lijkt, verheug ik mij in het geloof. Al zie ik U niet, ik weet U bij mij. U zoekt mijn ziel te bewonen als een tempel van uw Geest. Als mijn mond de woorden spreekt maar mijn aandacht elders is, verzwakt mijn gebed en verstaat U mij niet. Hoe kunt U mij horen, U die het innerlijk aanziet, als mijn hart niet bij U is maar bij de wereld? Toch verwerpt U mij niet. Als ik U ontrouw ben: U blijft getrouw, U blijft naar mij uitzien.

3 armoede

Jezus, ik kan de liefde niet verstaan zonder de onweerstaanbare behoefte aan u gelijkvormig te worden; en vooral om te delen in alle lasten, alle moeilijkheden, alle hardheden van het leven. Geconfronteerd met uw armoede rijk te blijven, geconfronteerd met uw harde arbeid zelf gerust en comfortabel te blijven leven: nee Heer, dat kan ik niet, zo kan ik niet liefhebben.

4 apostel zijn... hoe?

Wij getuigen van God door vóór te leven wat deugd is; door bescheidenheid en zachtmoedigheid, die altijd zo aantrekkelijk en christelijk zijn; bij sommigen: zonder hun ooit een woord over God te zeggen, met veel geduld, zoals Hij geduld heeft, met goedheid, zoals God goed is, als een tedere broeder, biddend; door over God te spreken voor zover zij het kunnen opnemen; en bovenal door in ieder mens een kind van God te zien, een mens die door het bloed van Jezus is vrijgekocht en door hem wordt bemind; tenslotte: door de vechtersmentaliteit af te leren. Wat een afstand ligt er tussen de manier van handelen en spreken van Jezus en de vechtersmentaliteit van hen die geen christen zijn; en die vijanden zien die bestreden moeten worden.

5 onthechting

Dit zegt de Heer: Alles wat niet voor Mij is moet je afbreken. Je moet hier een 'woestijn' maken, waar je even eenzaam met mij zult zijn als de heilige Maria Magdalena alleen was met mij in de woestijn. Je moet zover komen door onthechting: door al die kleine gedachten te verdrijven, en ook al die kleinigheden, die op zich niet slecht zijn, maar die er toch de oorzaak van zijn dat je geest van de ochtend tot de avond ver van Mij is, in plaats van gedurende geheel de dag Mij te overwegen.

6 woestijn

In de woestijn verjaagt men wat niet uit God is. Daar kan men de ziel leeg maken; en alle ruimte aan God laten. De Hebreëën zijn door de woestijn getrokken, Mozes leefde er vóór zijn zending, Paulus en Johannes Chrysostomos hebben zich hier voorbereid. Daar is de tijd van genade, die elke ziel die vruchten wil dragen noodzakelijkerwijs moet doormaken. Zij heeft die stilte nodig, die bezinning en wegcijfering van al 't geschapene.

7 heiliging van de wereld

Tot allen die Mij gegeven zijn en een leven leiden, verborgen in God, tot hen die Mij bezitten zonder de opdracht van verkondiging te hebben ontvangen, vraag Ik de zielen te heiligen door Mij in stilte onder hen te dragen. Tot hen die teruggetrokken uit de wereld in eenzaamheid leven zeg Ik: Werk allen voor de heiliging van de wereld. Werk in de wereld zoals mijn moeder deed, zonder woorden, in stilte. Ga dan, en vestig je Godgewijde retraïtes temidden van hen die Mij niet kennen. Draag Mij naar hen toe, door hier als 't ware een altaar te plaatsen; en breng hun het evangelie, niet door woorden, maar door de overtuigende kracht van een voorbeeld; niet door te spreken maar door te leven.

8 bekering

We moeten het evangelie blijven lezen, de daden, woorden en gedachten van Jezus bij ons te dragen; en om zelf te gaan spreken, denken en handelen zoals hij. (...) Doen we dit niet, dan kan Jezus niet in ons wonen. Laten we terugkeren naar de armoede en de christelijke eenvoud. Gedurende mijn verblijf in Frankrijk trof mij het meest dat alle klassen van de samenleving, en vooral ook de minder gegoeden, en ook christelijke families zich meer zijn gaan richten op dure en waardeloze dingen. In deze ernstige tijd, een tijd van vervolging, past geen zorgeloze, wereldse en lichtzinnige afleiding. Het stemt niet overeen met een christelijk leven. Het gevaar schuilt in onszelf, en niet in onze vijanden.

9 de kleine broeders

De 'kleine broeders' nodigen uit wie zij ontmoeten, zij smeken hen en knielen zo nodig voor hen neer, zoals Abraham deed bij de engelen, met de vraag niet aan hun dienaren voorbij te gaan zonder hun gastvrijheid, hun dienstbetoon en hun bewijs van broederlijke liefde te aanvaarden. Iedereen in de omgeving moet weten dat de broederschap het huis van God is waar elke arme of zieke altijd wordt uitgenodigd en binnengeropen, waar naar hen wordt uitgezien en waar zij met dankbaarheid worden verwelkomd door de broeders, die hen liefhebben en koesteren en hun komst zien als een grote schat. Zij zijn in feite de grootste schat die er is: Jezus zelf.

* * *

Edward Poppe (1890 - 1924)

Tijdens een periode van neerslachtigheid op het seminarie heeft hij Jezus' woorden ter harte genomen: *Kom tot mij als je vermoeid bent en zwaar beladen, en ik zal je rust geven voor je ziel*¹. Hierop heeft hij tot lijfspreuk genomen: *Mijn leven is Jezus Christus*. Heel zijn priesterloopbaan heeft hij zich beijverd voor het geloofsonderricht aan jongeren, en aankomende priesters. Hij verzette zich tegen de nadruk op uit 't hoofd leren van de catechismus; maar zijn bisschop verbood hem zich nog langer bezig te houden met de catechese. Desondanks is zijn methode de aanzet geweest tot vernieuwing van het godsdienstonderwijs in België. Op zijn grafsteen staat geschreven: *Ik sterf liever dan God half te dienen*.

1) Mt 11,28

1 door God en voor God

Heel de redeloze, natuurlijke schepping: aarde, planten en dieren, bestaat voor de mens, in zijn dienst en voor zijn welzijn. De mens zelf, met alles wat aan hem onderworpen is, bestaat door God en voor God. Om te bestaan, om verder te leven, om te bewegen en te werken is de mens voortdurend afhankelijk van God. Hij is immers zijn Schepper, zijn Bewaarder, zijn Bestuurder. Al in de natuurlijke orde is dit de betrekking van de mens tot zijn Schepper. De mens is dus met heel zijn wezen en in al zijn daden op elk ogenblik verplicht God te erkennen, lief te hebben en te dienen. Op elk ogenblik van zijn bestaan en voor elke stoffelijke of zedelijke levensdaad heeft de mens Gods voortdurende bewaring en hulp nodig. De plicht die hier voor al zijn kinderen rechtstreeks uit voortvloeit is deze: *Loof de Heer, mijn ziel! Al wat in mij is, verheerlijk zijn heilige naam*¹.

1) ps 103,1

2 Christus in mij

Heer, laat mij kleiner worden en word U groter in mij¹.
 Dan zal ik het niet zijn die bid,
 dan zal ik het niet zijn die werkt,
 dan zal ik het niet zijn die liefheb,
 dan zal ik het niet zijn die leef, maar U in mij¹.

1) Joh 3,30 2) Gal 2,20

3 als een kind

Kind blijven in Gods ogen wil zeggen met God handelen als met een goede Vader: naar Hem opzien als naar een Vader, die zeer machtig is en die van je houdt; en Hem aanspreken als een kind, dat niets kan zonder vader. Kind blijven betekent nederig en blij je nietigheid erkennen; en alles van de goede God verwachten, zoals een klein kind alles van zijn vader verwacht. Want alles komt van God; en God zorgt in alles voor ons geluk. Kind zijn is zich door niets laten verontrusten, maar zich volkomen overgeven in Vaders armen, zoals de kleintjes dat doen. Altijd blij zijn en denken: Vader ziet mij. Hij houdt van mij.

4 brief aan priesters

Men klaagt dat er priesters tekort zijn. Zouden het niet eerder de heiligheid, de versterving, de priesterlijke eenvoud zijn die ontbreken? Zouden een dozijn arme priesters door hun heiligheid niet evenveel invloed uitoefenen als een hele groep halfslachtige? Heeft Jezus niet beloofd dat wij, als we geloven, de wonderen van de genade zouden uitwerken die hijzelf verrichtte, ja, zelfs grotere dan hij deed?¹ Ach, lieve broeders, mocht er iemand onder jullie Jezus' stem verstaan en dat woord in 't hart bewaren: *Vandaag, als je zijn stem hoort, verhard dan niet je hart*².

1) Joh 14,12 2) ps 95,8

5 eenvoud

De pastoor van Ars¹ kende geen theologie en werd bijna geweigerd voor het priesterschap. En zie: men lacht om de werken van veel theologen; maar niet om de werken van de pastoor van Ars! (...) Door teveel te willen studeren schaatst men over de waarheden heen, die de bron zijn van ons geestelijk leven. Men vergeet de grondwaarheden en houdt zich bezig met het bijkomstige. Wil je een voorbeeld? Over de genade, de inwoning van God² in ons en het recht op de hemel zijn allen het eens. Aan dat hoofdstuk wordt amper één bladzijde gewijd. Maar men wijdt hele hoofdstukken aan bijkomstigheden. Toch is de uitwerking van de genade de bron van geestelijk leven³. Een fabrieksmeisje kan tot Jezus gaan in haar binnenste: daar is God door de heilig makende genade³. Hoeveel christenen weten dat nog?

1) Jean Vianney, patroon van alle pastores 2) Gal 2,20 3) Rom 5,2

* * *

Alphons Ariëns (1860 - 1928)

Benoemd als kapelaan in de textielstad Enschede, hebben de erbarmelijke leefomstandigheden van de arbeidersgezinnen de jonge priester zeer geschokt. Hij staat aan de wieg van de katholieke arbeidersbeweging en de drankbestrijding; maar deze activiteit kreeg van kerkelijke zijde geen ondersteuning. Zijn samenwerking met de protestantse arbeidersbeweging was de aanleiding tot zijn overplaatsing. Tot in zijn laatste parochie Maarsen bleef hij zijn sociale roeping trouw. Door zijn vijanden verguisd, heeft hij dit onrecht geduldig verdragen. De benoeming tot kamerheer van de paus kwam uiteindelijk als bevestiging van zijn baanbrekende werk.

1 kennis van Christus

Wij moeten Jezus Christus leren kennen. (...) Want *het land is woest geworden*¹, omdat niemand in zichzelf keert en ernstig nadenkt. Alleen zo zal Jezus Christus ophouden te zijn wat hij voor menige katholiek is: een min of meer vage verschijning, die 1900 jaar geleden ver weg in het Joodse land tussen allerlei vreemde mensen heeft rondgewandeld; en zal hij vlees en bloed voor ons krijgen, zal hij ons heel nabij kennen, zal hij om zo te zeggen met ons door het leven gaan en aan onze zijde wandelen.

1) Jer 4,7

2 Jezus geeft zichzelf

Jezus gaf zich aan ons als meester, door ons te onderwijzen. Door zijn heilige levenswandel gaf Hij zich als voorbeeld. Door zijn lijden gaf hij zich als losprijs; en in de hemel, door zichzelf te geven, geeft hij zich als loon. Er is altijd een afstand tussen hem en ons; maar in de heilige communie geeft hij zichzelf als voedsel. Hij verbindt zich met ons op de allerinnigste wijze.

3 de geest van de tijd

Wij hebben allen onze eigen plichten. U hebt natuurlijk net als ik een afkeer van het vlees noch vis zijn. Welnu, het eerste wat wij te doen hebben is onze tijd leren begrijpen. Het levert ons niets op als we de geest en de gewoontes van de 16e eeuw kennen. (...) Welnu, als wij als goede katholieken vruchtbaar willen zijn voor deze eeuw en onze tijdgenoten, laten wij dan zorgen deze tijd en zijn ontwikkeling te begrijpen.

4 geestelijke ontwikkeling

Laat de arbeidersvereniging alle geestelijke ontwikkeling van harte zijn toegedaan, maar daarbij als nummer één op haar programma zetten: godsdienstige ontwikkeling, betere kennis van die wondermooie godsdienst die Jezus Christus op aarde is komen brengen. Laat de arbeidersbeweging, bij ál wat in stoffelijk opzicht uw positie verbeteren kan, in het voorste gelid staan; maar steeds indachtig het woord: *Wat baat het de mens of hij heel de wereld wint, maar schade lijdt aan zijn ziel?*¹

1) Mt 16,26

5 christelijke liefde

Als arbeid het enige was, en men daarin zover kon gaan als men wilde, zou de sterke al wat zwak is onderdrukken. Dat zou de ondergang zijn van de maatschappij. Daarom moet de meer begunstigde zorgen voor mensen die minder kunnen. Hij mag ze niet uitzuigen, zoals door de tomeloze ongodsdienstige concurrentie van de tegenwoordige tijd vaak gebeurt; maar liefderijk moet hij een deel van de opbrengst aan de zwakkere schenken.

6 de rijkdom

De rijkdom is in handen van weinigen: de meerderheid heeft een komervol bestaan. (...) Het is onze plicht die toestand te veranderen en de rijkdom weer te trekken naar beneden, zodat er welvaart komt; een teugel aan te leggen aan de machthebbers, opdat zij niet alleen meer naar eigen mening de staat, de provincie, de gemeente besturen, maar allen laten meespreken.

7 ellende

De paus spreekt¹ niet alleen van de ellende die haar slachtoffers doet hongervlijden, maar ook de toestand die hier vlak naast ligt: waarin men zich ongelukkig voelt, omdat men tenauwernood het nodige bezit; omdat een korte werkeloosheid, een vermindering van loon, ziekte, of de geboorte van een kind al gauw de noodzakelijkheid om een aalmoes te vragen te weeg brengt. Die toestand nu, die ook in ons vaderland aanwezig is, die abnormaal is en in hoge mate ongezond, omdat juist degenen daarin verkeren die door hun arbeid voor een groot deel de welstand der gegoeden voortbrengen: die abnormale toestand nu moet gezond worden.

1) in de encycliek *de rerum novarum* van paus Leo XIII

Edith Stein (1891 - 1942)

De Joodse assistente van de filosoof Edmund Husserl kreeg de autobiografie van Teresa van Avila in handen, las deze in één nacht uit en wist: Dit is waarheid. Na haar doop is zij als Teresa Benedicta van het Kruis ingetreden bij de Karmelitessen te Keulen, waar haar zuster Rosa haar later volgde. Tijdens het schrikbewind van de nazi's zijn beiden uitgeweken naar een klooster in het Limburgse Echt. Na het uitbreken van de tweede wereldoorlog zijn zij door de bezetters opgepakt, op transport gesteld naar het concentratiekamp Auschwitz en daar vergast.

1 naastenliefde

De liefde van Christus houdt nooit op. Zij trekt zich niet terug onder haat of een valse bejegening. *Hij is voor zondaars gekomen, niet voor rechtvaardigen*¹. Woont de liefde in ons, dan doen we als Hij, en zoeken het verloren schaap². Natuurlijke liefde zoekt de geliefde te bezitten; en - zover mogelijk - niet te delen. Christus echter is gekomen om de verloren mensheid voor de Vader terug te winnen. Wie met zijn liefde liefheeft, zal mensen voor God willen, en niet voor zichzelf. Dit is de zekere weg om iemand voor altijd te bezitten; want als we een persoon aan God hebben toevertrouwd, dan zijn we één met hem in God.

1) Mt 9,13 2) Mt 18,12

2 opgewektheid

Een kind van God gaat hand in hand met Hem, niet om de eigen, maar om zijn wil te doen, alle hoop en zorg in zijn hand te leggen en zich niet druk te maken over zichzelf en de eigen toekomst. Dit is de vrijheid en opgewektheid van Gods kinderen. Slechts weinigen kennen dit. De meesten gaan gebogen onder de last van zorgen en verantwoordelijkheden. Zij kennen de gelijkenis van de vogels in de lucht en de lelies in 't veld¹; maar ontmoeten zij iemand zonder inkomsten, verzekering of zorg over de toekomst, dan schudden zij hierover onthutst 't hoofd.

1) Mt 6,26v

3 nederigheid

Visioenen en bovennatuurlijke gevoelens zijn minder waard dan de geringste daad van nederigheid. Nederigheid houdt in de werking van de liefde, die zichzelf niet acht, geen kwaad zoekt dan bij zichzelf en geen goeds bij zichzelf, maar bij anderen.

4 intrede

Wie in de Karmel intreedt is voor de zijnen niet verloren, maar eigenlijk pas voor hen gewonnen; want het is onze roeping om voor alle mensen voor Gods aanschijn te staan.

5 Jezus bidt

Alvorens zijn apostelen te benoemen, trok Jezus zich terug in de eenzaamheid van het gebergte¹. In zijn uur op de Olijfberg bereidde Hij zich voor op zijn gang naar Golgotha. In enkele woorden wordt verteld wat Hij in dit moeilijkste van zijn leven zijn Vader smeekte. Deze woorden zijn als leidende sterren voor ons eigen uur op de Olijfberg: *Vader, als het mogelijk is, laat deze beker aan mij voorbijgaan; maar niet mijn wil, maar uw wil geschiede*². Als door een bliksemflits verlichten deze woorden even Jezus' geestelijk leven: het onpeilbare mysterie van zijn bestaan als God-mens en zijn tweespraak met de Vader.

1) Lc 6,12 2) Mc 14,36

6 gebedsverhoring

De Heer alleen weet hoeveel het gebed van Teresa¹ en haar zusters ertoe heeft bijgedragen Spanje voor geloofsafval te behoeden; en welke macht is uitgeoefend in de hevige strijd aangaande het geloof in Nederland, Frankrijk en Duitsland. De geschiedschrijving zwijgt over deze onzichtbare, niet te schatten macht; maar zij wordt door de gelovigen in vertrouwen erkend.

1) Teresa van Avila, ordetichteres van de ongeschoeide Karmelitessen

7 brood en wijn

De zegening en uitdeling van het brood en de wijn krijgen tijdens de laatste maaltijd een geheel nieuwe betekenis¹. Hier begint het leven van de kerk, die pas met Pinksteren als gemeenschap in de openbaarheid komt, vervuld van de Heilige Geest². Op dit paasmaal wordt het zaad geplant van de wijngaard, waardoor de uitstorting van de Geest mogelijk wordt. De oude zegenspreuk wordt in de mond van Christus tot levenwekkende woorden: de vruchten van de aarde worden tot zijn lichaam en bloed, van zijn leven vervuld. De zichtbare schepping, waarin Hij door zijn menswording is binnengekomen, wordt hier op een nieuwe manier, als door een geheimenis³ met Hem verbonden.

1) Mt 26,26-28 2) hand 2,1-4 3) een sacrament

8 reiniging

Volkomen reiniging van de ziel wordt op passieve wijze ontvangen van God. De ziel hoeft niets te doen dan zich voor te bereiden deze te ontvangen. Hierbij moeten de dingen die door de zintuigen binnenkomen niet in het geheugen worden opgeslagen; maar zij moet ze direct verlaten en vergeten. (...) Een geestelijk mens, die op de reis naar God nog gebruik wil maken van natuurlijke kennis, en afdwaalt naar overdenking van dingen uit het geheugen, krijgt te maken met de veelsoortige narigheid die de dingen van de wereld met zich meebrengen.

9 vrijheid

De persoonlijke vrijheid is een groot geheim, zelfs God maakt daar geen inbreuk op. God weet wat er in het hart van de mens omgaat. Hij kent de diepste gronden en afgronden van de ziel, die de ziel zelf niet kent, tenzij God haar bijlicht. Maar God wil geen bezit nemen van de menselijke ziel als zij dat zelf niet wil.

10 mannen en vrouwen

Moeten bepaalde posten alleen aan mannen voorbehouden zijn, en andere aan vrouwen? Ik denk dat deze vraag ontkennend moet worden beantwoord. Men moet rekening houden met individuele verschillen tussen de seksen. Veel vrouwen hebben mannelijke, en mannen vrouwelijke trekken. Daardoor kan een z.g. mannelijk beroep door veel vrouwen worden uitgeoefend, en evenveel z.g. vrouwelijke beroepen door bepaalde mannen. Het lijkt daarom juist om geen wettelijke barrières te laten bestaan. Je hoopt veeleer dat er dankzij opvoeding, onderwijs en begeleiding een passende keuze in roeping kan worden gemaakt.

11 heilig realisme

Veel gelovigen missen de invloed op hun leven, die de heilsfeiten zouden moeten uitoefenen. Het voorbeeld van de heiligen toont hun hoe het behoort te zijn. Waar een oprecht en levend geloof heerst, bepalen de geloofsleer en Gods ontzagwekkende daden het gehalte van het leven. Al het andere moet hiervoor wijken en wordt hierdoor bepaald. Dit is *heilig realisme*: de oorspronkelijke ontvankelijkheid van de ziel die herboren is in de Geest.

* * *

Titus Brandsma (1881 - 1942)

Deze karmeliet en hoogleraar mystieke theologie was tijdens de tweede wereldoorlog geestelijk adviseur van de katholieke pers. In deze functie heeft hij rondgereisd om de aard van de nazi-ideologie te verduidelijken. Dit kon voor de Duitse bezetter niet verborgen blijven. Na zijn arrestatie is hij na een lange lijdensweg in het concentratiekamp Dachau aan zijn einde gekomen.

1 afvalligheid

De mens, trots op de vooruitgang, keert zich af van God. Hoe is 't Godsbeeld zo verduisterd, dat velen er niet meer door geraakt worden? Is daar tekort alleen aan hun zijde? Of wordt er iets van onze gemeenschap gevraagd, om het weer helderder te doen stralen? Het bewustzijn van God-in-ons moet opnieuw worden gewekt. Gods Zoon heeft de menselijke natuur aangenomen, opdat onze en de goddelijke natuur weer verenigd zouden zijn.

2 beoefening

Alles komt hierop neer, dat, al is de mystieke begenadiging een gave van God, dat God zó goed is en tot de vereniging met ons gedreven, dat de weg naar die begenadiging bestaat in het vergroten van onze vergankelijkheid, het wegnemen van de beletselen en de beoefening van de deugden. Dan zal God ons, in de overvloed van zijn liefde, de heerlijkheid van het bewustzijn van de vereniging, nee, van de eenheid niet onthouden.

3 zien door Gods ogen

Belangstelling voor elkaar, niet hinderlijke, rekening houden met de geslotenheid van sommigen. Mensen menen vaak beter dan het lijkt. Daarom verdraagt de liefde alles. Wat verdraagt onze Lieve Heer. Hoe ziet Hij de dingen anders dan wij. Met de ogen van God mensen en dingen bezien. Met Hem ze lief te hebben. Er op studeren elkaar te dienen.

4 Gods nabijheid

Alles bestaat onder Gods werking, dus onder zijn tegenwoordigheid. Waar Hij door zijn genade bij ons is, in ons werkt en leeft, daar moeten wij meer met Hem meelevend; en van onze voorvaderen de innigheid leren, waarmee zij met hem allervertrouwelijkst omgingen, tot Hem spraken en naar Hem luisterden.

5 het kruis

Jezus is de wijnstok *en wij zijn de ranken*¹. Hij legde zichzelf in de wijnpers en heeft die zelf getreden. En hij reikte ons de wijn, opdat wij, die drinkend, zijn leven zouden leiden, zijn lijden zouden delen. *Wie mij wil volgen, die neme dag voor dag het kruis op*². *Wie mij volgt heeft het licht van het leven*³. *Ik ben de weg*⁴, zo zei hij. *Ik heb jullie een voorbeeld willen geven, opdat, zoals ik gedaan heb, jullie ook zouden doen*⁵. Toen de leerlingen niet begrepen dat die weg een lijdensweg moest zijn, geheel in strijd met hun menselijke opvattingen, zei hij: *Moest de Christus zo niet lijden, om aldus zijn heerlijkheid in te gaan?*⁶ (...)

Het valt ons moeilijk in het lijden te berusten. Er blij mee te zijn schijnt ons iets heldhaftigs. Naar het kruis, naar het lijden te verlangen: het schijnt ons haast onmogelijk. Niets anders te willen dan lijden en verachting, zoals eens Johannes van het Kruis. De wereld noemt dat dwaas. Wij huiveren voor dat woord.

1) Joh 15, 5 2) Mt 16,24 4) Joh 8,12 5) Joh 14,6 6) Lc 24,26

6 lijden

Het leed kwam telkens op mij aan:
onmogelijk het af te weren,
met geen tranen te bezweren,
ik had het anders lang gedaan.

Toen ging het boven op me staan,
tot ik stil lag, zonder wenen.
Duldend, wachtend moest ik leren;
en toen eerst is het heen gegaan.

Dat is nu al een poos geleden,
ik zie het nu van verre nog;
en ik begrijp niet, waarom toch
ik toen zo leed met veel geweest.

7 veilig en gelukkig

Ik ben er helemaal thuis, in dat kleine celletje. (...). Ik ben er alleen, o ja; maar nooit was onze lieve Heer mij zo nabij. Hij is nu mijn enige toeverlaat; en ik voel mij veilig en gelukkig. Ik wil hier altijd blijven, als Hij het zo beschikt. Ik ben nog zelden zo gelukkig en tevreden geweest.

* * *

Etty Hillesum (1914 - 1943)

“Ja, zie je, ik geloof in God” Deze ontboezeming aan een vriend is tekenend voor *het verstoorde leven*: verslag van een groeiend geloof onder de druk van vervolging door de Nazi's. Etty's therapeut, de Duitse vluchteling Julius Spier, heeft haar leren bidden. Omdat hij meende dat de kerk het evangelie vervalst had, komt de naam Jezus in haar dagboeken niet voor. Wel leest zij steeds meer in de Bijbel, vooral de psalmen en het Nieuwe Testament. Met haar ouders en broer is zij in Auschwitz vergast.

15 maart 1941

“Laat ze maar allemaal verzuipen, tuig, uitgassen moet je ze”: zo was de dagelijkse conversatie. Het geeft iemand soms het gevoel dat het niet meer mogelijk is in deze tijd te leven. Tot opeens de verlossende gedachte kwam, die als een aarzelend piepjong grassprietje omhoogstak tussen een woestijn van onkruid. Al zou er nog maar één fatsoenlijke Duitser bestaan, dan zou die het waard zijn in bescherming genomen te worden tegen de hele barbaarse bende. (...) Haat is een ziekte van de ziel.

8 juni 1941

Verruimende en bevrijdende gevoelens en gedachten zijn er wel, maar de rommel is er altijd doorheen. Laat dit het doel van dat mediteren zijn, dat je van binnen één grote ruime vlakte wordt, zonder het geniepige struikgewas dat het uitzicht belemmert. Dat er dus iets van God in je komt, zoals er in de negende van Beethoven iets van God is. Dat er iets van liefde in je komt, niet zo'n luxe liefde van een half uurtje, waar je heerlijk in zwelgt, trots op je eigen gevoelens; maar liefde, waar je iets mee kunt doen in de kleine dagelijkse praktijk.

4 juli 1941

Er zit een onrust in me, een bizarre, duivelse onrust, die productief zou kunnen zijn als ik er iets mee wist te beginnen. Een *schöpferische* onrust. O God, neem me in je grote hand.

28 november 1941

De laatste tijd licht een enkele zin uit de Bijbel voor me op in een nieuwe, inhoudsrijke en doorleefde betekenis. *God schiep de mens naar zijn beeld. Heb uw naasten lief als uzelf.*

22 december 1941

In een aanvechting van onvrede, vond ik mezelf opeens op de grond, tussen Han's bed en m'n schrijfmachine, in elkaar gedoken, m'n hoofd op de grond. Een gebaar soms om vrede af te willen dwingen. Toen Han binnencwam en wat verbaasd dat tafereel aanzag, zei ik dat ik een knoop zocht.

7 juli 1942

Er vallen van minuut tot minuut meer wensen en verlangens en gebondenheid aan anderen van me af. Ik ben bereid tot alles, tot iedere plek op deze aarde waar God me zenden zal. Ik ben bereid tot de dood te getuigen dat dit leven schoon en zinnig is; en dat het niet aan God ligt dat het is zoals het nu is, maar aan ons.

11 juli 1942

Men zal zichzelf eerst opnieuw moeten leren kennen. Velen zeggen: Ieder die uit hun klauwen kan blijven, moet dat proberen en is ertoe verplicht. Het gekke is: ik voel me niet in hun klauwen, ik voel me alleen maar in Gods armen om het pathetisch te zeggen.(...) Men zal mij lichamelijk misschien te gronde kunnen richten, maar verder ook niet

21 juli 1942

Toen de zorgen me plotseling weer wilden bespringen en geen einde te zullen nemen, zei ik plotseling: Als je dan beweert in God te geloven, dan moet je ook consequent zijn, dan moet je je helemaal overgeven in vertrouwen. Dan mag je je ook geen zorgen maken voor de dag van morgen.

28 juli 1942

De dag van gisteren heeft mij weer zoveel moed gegeven. Omdat Ik daaruit geleerd heb hoe God steeds weer mijn krachten vernieuwt. Ik voel hoe ik nog met duizend vezels verbonden ben met alles hier. Ik zal ze stuk voor stuk los moeten rukken. (...) Tijd om ons voor te bereiden op de catastrofale gebeurtenissen hebben we genoeg gehad. En dat nu juist dit laatste jaar het meest beslissende in mijn leven moet worden, mijn mooiste jaar. (...)

Ik weet zeker dat er een continuïteit zal zijn tussen dit leven en het leven dat erna zal komen. Omdat het een leven is dat zich in de innerlijke gebieden voltrekt.

15 september 1942

Dat één klein mensenhart zoveel kan beleven, mijn God, zoveel kan lijden en zoveel kan liefhebben. Ik ben je er zo dankbaar voor, mijn God, dat je mijn hart hebt uitgekozen om alles te mogen ondergaan wat het ondergaan heeft. (...) Waarom mag ik ook niet in de hemel leven? De hemel is er toch, Waarom mag men er dan niet in leven? Maar eigenlijk is het toch veel eerder zo: de hemel leeft in mij.

23 september 1942

Het is het enige dat ieder van ons keert in zichzelf, en in zichzelf uitroeit en vernietigt, waarvoor hij maant anderen te moeten vernietigen. En laten wij ervan doordrongen zijn dat ieder atoompje haat, dat wij aan deze wereld toevoegen, haar onherbergzamer maakt dan ze al is. En Klaas (Klaas Smelik met wie ze in gesprek was), oud en verbeterd klassenstrijder, zei ontsteld en verwonderd tegelijk: Ja maar dat – maar dat zou immers weer christendom zijn!

4 oktober 1942

Eens op een keer, midden in de nacht. God en ik zijn nu alleen nog achtergebleven. Er is niemand anders meer die me helpen kan. Ik heb verantwoordelijkheden, maar ik heb mijn beide schouders er nog niet helemaal onder staan. Ik speel nog heel erg en ik ben ongedisciplineerd. Het geeft me helemaal geen verarmd gevoel. eerder een rijk en rustig. God en ik zijn nu helemaal alleen achtergebleven.

in doorgangskamp Westerbork:

Mijn leven is geworden tot één lange samenspraak met jou, mijn God. Als ik sta in een hoekje van het kamp, het gezicht verheven naar jouw hemel, dan lopen me soms de tranen over het gezicht, uit innerlijke bewogenheid en dankbaarheid, die zich een uitweg zoekt.

Op 7 september 1943 is langs het spoor bij Nieuweschans een kaart gevonden van Etty, op transport naar Polen, met haar laatste bericht: *De Heer is mijn hoog vertrek* (psalm 9,10).

* * *

Josefine Bakhita (1870-1947)

Als kind door slavenhandelaren ontvoerd, kwam zij na harde diensten in Noord Soedan als slavine in dienst van het gezin van de Italiaanse consul in de hoofdstad Khartoem. Deze heeft haar meegenomen naar Italië, waar zij haar vrijheid verkreeg; en intrad bij een zustercongregatie. Op verzoek van haar moeder-overste heeft Bakhita haar levensgeschiedenis opgeschreven, die zij eindigt met de woorden: "Ik doe een beroep op mijn lieve zusters die mijn memoires lezen, om de goedgunstige Heer namens mij te danken; en Hem te smeken voort te gaan met mij genadig te zijn, zodat ik Hem steeds trouwer zal gaan dienen".

1 gekidnapt

De man greep mij bij de arm, prikte een mes in mijn zij en snauwde: "Als je schreeuwt ben je er geweest". Een tweede duwde me vooruit met de loop van zijn geweer. Ik was verlamd van schrik. De ogen wijd open en trillend over mijn hele lichaam probeerde ik te gillen; maar een prop in mijn keel maakte me stom. Ik kon niet praten en niet schreeuwen. Zij duwden me het bos in. We gingen gehaast langs bospaadjes en door het open veld. Ik moest tot de avond doorlopen. Ik was doodmoe. Mijn voeten en schenen waren bebloed door de stenen en de bramen. Ik moest vreselijk huilen, maar die wrede mannen toonden geen enkel medelijden. Onderweg kwamen we langs een akker met watermeloenen. Hier gingen zij zitten om even te rusten. Zij plukten een paar vruchten; en terwijl ze zaten te eten sneden ze een stuk af en gooiden dat naar mij toe. Ik kon het niet door mijn keel krijgen, hoewel ik sinds die ochtend niks gegeten had. Ik dacht alleen maar aan mijn familie. Ik bleef om mijn moeder en mijn vader roepen, met een angst waar geen woorden voor zijn.

2 in slavernij

De zoon van het huis nam een zweep; maar ik rende weg om te schuilen bij zijn zusters. Had ik dat maar niet gedaan. Hij werd razend, sleepte me weg, gooide me op de grond en begon me wild te slaan met de zweep en te schoppen. Hij liet me halfdood liggen. Een paar slaven hebben me bewusteloos op mijn strooien matje gelegd. Ik heb daar meer dan een maand gelegen.

3 een kruisbeeldje

Mijnheer Chechini¹ gaf mij een kruisbeeldje. Ik zag dat hij het met toewijding kuste. Hij legde mij uit dat Jezus Christus de Zoon van God is; en dat Hij voor ons is gestorven. Ik kon de betekenis hiervan natuurlijk niet bevatten. Instinctief verborg ik het kruis, uit angst dat mijn meesteres² het van mij weg zou nemen. Tot die dag had ik nooit iets voor haar verborgen, er was geen reden geweest dat te doen. Ik had niets dat mij persoonlijk toebehoorde en was aan niets gehecht. Ik herinner mij, als ik de crucifix heimelijk bekeek, dat ik er een heel apart gevoel bij kreeg, dat ik niet uit kan leggen.

1) een Italiaanse priester. 2) de vrouw van de consul

4 de waarheid van het geloof

De zusters leerden mij met heroïsch geduld over het geloof. Zij hielpen mij God te leren kennen, die ik van kind af aan had ervaren, zonder te weten wie Hij was. Ik herinner mij hoe ik als kind de zon, de maan en de sterren bekeek, en alle prachtige dingen in de natuur; en dacht: Wie is de Meester van dit alles? Ik voelde een sterk verlangen Hem te kennen en te eren. Nu, tenslotte, kende ik Hem. Dank U, mijn God! De lieve zuster Fabretti, die de zorg voor mij had, zei altijd dat ik de waarheden van het geloof indronk. Toen het onderricht was afgesloten, met een blijdschap die alleen de engelen kunnen beschrijven, ontving ik het heilig doopsel. (...) O goede God, kon ik maar naar Afrika vliegen en het luid verkondigen aan al mijn mensen: uw goedheid voor mij. Hoeveel zielen zouden luisteren naar mijn stem en tot U komen: mijn lieve papa en mama, mijn broers, mijn zuster die nog slavin is, alle arme mensen van Afrika.

5 sterfbed

Langzaam, langzaam ga ik naar de eeuwigheid. Twee tassen draag ik bij mij. De ene bevat mijn zonden, de andere, veel zwaarder, bevat de oneindige verdiensten van Jezus Christus. Als ik voor het tribunaal van God verschijn, zal ik die lelijke tas bedekken met de verdienste van Maria. Dan zal ik de andere openen en aan de eeuwige Vader de verdiensten aanbieden van zijn Zoon Jezus. Dan zal ik Hem zeggen: *Oordeel nu naar wat U ziet*. Ik ben er zeker van dat ik niet verworpen zal worden.

* * *

Johannes XXIII (1881 - 1963)

Op 77-jarige leeftijd tot het hoogste ambt in de kerk gekozen, werd Angelo Roncalli gezien als een overgangspaus. Niemand vermoedde dat deze vriendelijke oude man het ontzaglijke karwei zou ondernemen de kerk bij de tijd te brengen door het organiseren van een concilie, bekend als Vaticanum II, dat van doorslaggevende betekenis is geweest voor de vernieuwing van de kerk. Zijn durf bleek uit de naam die hij koos bij de aanvaarding van zijn pontificaat. Sedert een paus Johannes XXIII uit zijn functie was ontheven, had geen van de latere pausen deze naam willen aannemen. Uit zijn *geestelijk dagboek* spreekt een diep gelovig man, die zich ongemakkelijk voelde in het keurslijf van het Vaticaan; en die in de ontkende strijd tussen conservatisme en vrijzinnigheid vaak een eenzame positie innam.

1 ijver

Mijn ontoereikendheid, mijn zwakheid en onstandvastigheid hebben een afkoeling van mijn aanvankelijk vurige ijver teweeg gebracht. Duidelijke bewijzen hiervan waren de verwaarlozing van het gewetensonderzoek, de verstrooidheid bij de meditatie, die bijna altijd zonder praktisch resultaat bleef, minder aandacht bij het gebed en gebrek aan concentratie van alle geestesvermogens op de eigen persoonlijke groei. Hier wordt een inspanning vereist, die in de periode van de allereerste ijver wellicht tot het uiterste wordt gedreven, maar die toch te allen tijde en in alle omstandigheden in zekere mate noodzakelijk is. Deze retraite is een lieflijk beroep van de goede God op de ijver van weleer.

2 heiliging

De dood kan mij nabij zijn, en als de lamp dan leeg was?¹ Goede Jezus, wees mijn ziel genadig! Ik besluit aan drie dingen meer aandacht te besteden: aan het bijzondere gewetensonderzoek, dat gewoonlijk betrekking heeft op mijn gedrag bij de gebeden en de godsdienstoefeningen; aan het goddelijk officie, dat ik te gelegener tijd en plaats in diep ontzag en met de grootste aandacht moet bidden; en aan bezoek aan het allerheiligst sacrament, hetgeen gedurende de gehele dag vergezeld moet gaan van oneindig veel schietgebeden en daden van liefde.

Mt 25,3

3 vreugde en versterving

De vreugde moet vooral beschouwd worden als een factor van die geestsvrijheid, die bij uitstek geschikt is om eigenschappen van het geestelijk leven, die op het oog onverenigbaar lijken, te verenigen: zij geeft de strenge teugels van de tucht in handen van de vertrouwelijke liefde. Vervolgens moet zij beschouwd worden als onafscheidelijke vriendin van de versterving.

Wij moeten ons om onze vreugde bekommeren, om tot versterving te geraken; en de versterving beoefenen om onze vreugde te vergroten. Ik moet dus altijd opgewekt blijven; en niet ophouden verstervingen te beoefenen. Eigenliefde verlamt de ontwikkeling van de geest en vervult ons van droefheid. Versterving roept het leven op, en vrede. De heiligen zijn zo opgewekt en de broeders en zusters in de kloosters zijn zo opgeruimd van aard, omdat zij evenals de heilige Paulus hun lichaam kastijden en het met onverbidde strengheid en grote omzichtigheid in bedwang houden.

4 eigenliefde

De eigenliefde: wat een probleem, als je er over nadenkt! Het is het belangrijkste probleem waarmee wij te maken hebben, een zaak van het grootste gewicht; en wie bekommert zich erom? En toch doet Jezus - ik zie het iedere dag in mijn meditatie - in zijn onderricht niets anders dan ons te tonen hoe men deze zeer gevaarlijke vijand, die al onze daden teniet doet, bestrijdt. O Jezus, ik zet mij aan uw voeten neer, omdat ik er zeker van ben dat U dingen tot stand zult brengen, die ik niet eens kan bevroeden.

5 eucumene

Wij vragen alle christenen die van de katholieke kerk zijn afgescheiden met nadruk tot God te bidden; want het concilie¹ zal ook hun ten goede komen. Wij beseffen immers dat zovele van hun leden een sterk verlangen koesteren naar eenheid en vrede, zoals Christus het leert; en zoals hij tot zijn hemelse Vader heeft gebeden². Het is ons niet ontgaan dat de aankondiging van het concilie door hen met grote vreugde is ontvangen; dat niet weinigen van hen beloofd hebben voor het welslagen ervan te bidden; en dat zij goede hoop hebben namens hun geloofsgemeenschappen afgevaardigden te kunnen zenden.

1) het tweede Vaticaanse concilie 2) Joh 17,20v

6 nederigheid

Er is het schrikbeeld van eerbetoon in hoge ambten, dat mijn eigenliefde zou kunnen strelen. Ik mag dit geen kans geven. Ik zal dit zelfs zonder meer verachten. Het verstoort de sereniteit van de geest, verzwakt de krachten bij het werk en neemt alle werkelijke blijdschap en verdienste in verband met de goede werken weg. Ik voor mij moet erop letten nederig te blijven, nederig en nóg eens nederig, terwijl ik al het andere aan de Heer overlaat.

7 eenvoud

Men verwacht veelal dat ook de dagelijkse taal van de paus iets van mysterie in zich heeft; en een bepaalde afstand weet te scheppen. De aantrekkelijke eenvoud, die alles te maken heeft met de wijsheid van de heiligen, die door God werden geholpen, is echter meer in overeenstemming met het voorbeeld van Jezus. De eenvoud kan bij betweters, ik wil niet zeggen minachting, maar toch een mindere achting opwekken. Het doet er weinig toe of de betweters, met wie men in het geheel geen rekening hoeft te houden, soms enige vernedering kunnen veroorzaken door hun oordeel en manier van doen. Alles keert zich tot hun nadeel en hun schande.

Wie eenvoudig is, rechtvaardig en godvrezend, is altijd waardiger en sterker, steeds door vriendelijke wijsheid gesteund. Hij is eenvoudig, die zich niet schaamt het evangelie te belijden, ook tegenover hen die dit alleen maar beschouwen als een zwakheid en kinderlijkheid; en die het belijdt in ieder onderdeel en onder alle omstandigheden en in tegenwoordigheid van allen.

8 zorg voor de wereld

Vastentijd! O Heer, sta niet toe dat wij ons begeven naar *de gebarsten putten die geen water kunnen houden*¹, noch dat wij de *ontrouwe knecht*² of de *dwaze maagden*³ navolgen. Sta niet toe dat het genot van aardse goederen ons hart ongevoelig maakt voor de jammerklacht van de armen, de zieken, de weeskinderen en onze ontelbare broeders, die zelfs nu nog het allernoodzakelijkste ontberen om te eten, de naakte leden te dekken en de familie onder één dak te verenigen.

1) Jer 2,13 2) Mt 24,43-51 3) Mt 25,3

Teresa van Calcutta (1910 - 1997)

De Macedonische Agnes Gonxha Bojaxhiu is op haar achttiende als zuster Teresa ingetreden bij de zusters van Loreto, voor wie zij als lerares heeft gewerkt in Calcutta. In 1948 heeft zij gehoor gegeven aan de roeping onder de allerarmsten te gaan werken. Ondanks vaak kwellende twijfel of zij wel op de goede weg was, is haar werk voor mensen die op straat leven uitgroeid tot de *missionaries of charity*, met Teresa als eerste moeder-overste. De waarde van dit apostolaat heeft erkenning gevonden in de toekenning van de nobelprijs voor de vrede. Minder bekend is de zware geestelijke strijd, die zij, evenals haar grote voorbeeld Thérèse van Lisieux, heeft moeten voeren; tot zij begreep dat dit kruis behoorde bij haar roeping.

1 roeping

Het was een tweede roeping zelfs Loreto op te geven, waar ik heel gelukkig was; en de straat op te gaan om de armsten der armen te dienen. Ik zat in de trein toen ik de roepstem hoorde alles op te geven, hem te volgen in de sloppen en te dienen in de armsten van de armen. (...) Ik wist dat het zijn wil was; en dat ik Hem moest volgen. Er was geen twijfel dat het zijn werk ging worden.

2 Ik heb dorst

*Ik heb dorst*¹, zei Jezus op het kruis, toen Hij van alle troost was beroofd, stervend in absolute armoede, verlaten, veracht, en gebroken naar lichaam en ziel. Hij sprak niet over dorst naar water, maar naar liefde en opoffering. Jezus is God. Zijn liefde en zijn dorst zijn oneindig. Wij hebben als doel de oneindig grote dorst te lessen van God, die mens is geworden. Zoals de engelen in de hemel onophoudelijk God loven, zo lessen de zusters, ingedachtig de geloften van armoede, kuisheid, gehoorzaamheid en liefde, onophoudelijk de dorstende God, door hun liefde en de liefde van de zielen die zij tot Hem brengen.

1) Joh 19,28

3 opgewektheid

Opgewektheid is als een mantel, die een offervaardig leven verbergt, in onafgebroken verbondenheid met God, vurig en edelmoedig. Iemand met de gave van opgewektheid bereikt vaak een hoge graad van volmaaktheid.

4 twijfel aan haar roeping

Heer, zend mij uw Geest, die mij uw wil zal leren, en mij sterken zal te doen wat U behaagt. Jezus, laat mij niet misleid worden. Als u het bent die dit wilt, geef dan een bevestiging hiervan; zo niet, laat het dan mijn ziel verlaten. Ik vertrouw u blindelings. Zult u mijn ziel verloren laten gaan? Ik ben bang, Jezus, zo verschrikkelijk bang. Laat mij niet misleid worden, ik ben bang. Die angst toont hoezeer ik mijzelf liefheb. Ik ben bang voor het lijden als ik als een Indiase ga leven: mij kleden en eten en slapen zoals zij; met hen leven en nooit meer mijn eigen gewoontes volgen. Wat heeft het comfort toch beslag gelegd op mijn hart!

5 Kom, wees mijn licht.

Mijn kleintje, kom en draag Mij naar de holen van de armen. Kom, wees mijn licht. Ik kan niet alleen gaan. Zij kennen Mij niet. Kom dan, voeg je bij hen, draag Mij naar hen toe. Hoe verlang ik hun holen binnen te gaan, hun donkere ongelukkige woonplaatsen. Kom, wees hun slachtoffer. In jou offering, in jouw liefde, zullen zij Mij zien, mij kennen, naar Mij verlangen. Breng meer offers, glimlach liefdevoller, bid nog vuriger, en alle moeilijkheden zullen verdwijnen.

6 leegte

Er is zo'n diep verlangen naar God, dat 't pijn doet: een onophoudelijk lijden, en toch door God niet aangenomen; afgewezen, leeg, geen geloof, geen liefde, geen vuur. Zielen hebben geen aantrekking, de hemel betekent niets en doet zich aan mij voor als een verlaten oord. De gedachte eraan doet me niets, en toch is er dit kwellende verlangen naar God. Bid voor mij, dat ik ondanks alles naar Hem blijf glimlachen, want Hem alleen behoor ik toe.

7 brief aan haar geestelijk raadsman

Voor het eerst heb ik de duisternis lief kunnen hebben. Want ik geloof nu dat het een heel klein stukje is van Jezus' duisternis en pijn op aarde. U hebt mij geleerd het te aanvaarden als een geestelijke kant van mijn werk. Vandaag heb een diepe vreugde gevoeld, dat Jezus niet meer door de foltering heen kan gaan, maar dat hij er in mij doorheen wil gaan. Meer dan ooit geef ik mij aan hem over. Ja, meer dan ooit zal ik tot zijn beschikking staan.

* * *

kalender

januari

- 1 Maria moeder van God (hoogfeest)
- 2 Basilius de Grote; Gregorius van Nazianze
- 4 Angela de Foligno
- 9 Pachomius
- 13 Hillarius van Poitiers
- 14 Peerke Donders
- 15 Makarius de Oudere
- 17 Anthonius abt
- 24 François de Sales
- 25 bekering van Paulus
- 26 Timotheüs en Titus
- 27 Angela Merici
- 28 Thomas van Aquino

februari

- 8 Josephina Bakhita
- 11 Hugo van St Victor
- 14 Cyrillus en Methodius (patronen van Europa, feest)
- 18 Bernadette Soubirous
- 20 Eucherius van Lyon
- 21 Petrus Damiani
- 23 Polycarpus van Smyrna

maart

- 3 Ælred van Rievaulx
- 9 Gregorius van Nyssa
- 12 Simeon de nieuwe theoloog
- 17 Patrick van Ierland
- 18 Cyrillus van Jeruzalem
- 19 Jozef (feest)
- 25 Maria boodschap
- 30 Johannes Climacus

april

- 1 Melito van Sardes
- 4 Isidorius van Sevilla
- 5 Vincent Ferrer
- 7 Jean Baptiste de la Salle; Aphrates van Antiochië
- 11 Barsanuphius en Johannes
- 12 Zeno van Verona
- 21 Anselmus van Canterbury
- 25 Marcus (evangelist, feest)
- 27 Petrus Canisius
- 29 Catharina van Siena

mei

- 2 Athanasius van Alexandrië
- 3 Filippus en Jakobus (apostelen, feest)
- 9 Pachomius
- 10 Johannes van Avila
Damiaan de Veuster
- 12 Germanus van Constantinopel
- 13 Julian van Norwich
- 14 Mattias (apostel, feest)
- 20 Bernardinus van Siena
- 24 Vincent de Lérins
- 25 Beda
- 26 Filippus Neri

juni

- 1 Justinus martelaar
- 3 Johannes XXIII
- 5 Bonifacius van Mainz
- 9 Efreem de Syrië
- 10 Edward Poppe
- 11 Barnabas
- 13 Anthonius van Padua
- 14 Lidwina van Schiedam
- 22 Paulinus van Nola
Thomas More en John Fisher
- 23 Johannes Cassianus
- 24 Johannes de Doper (geboorte, hoogfeest)
- 25 Prosper van Aquitaine
Maximus van Turijn
- 27 Cyrillus van Alexandrië
- 28 Irenæus van Lyon
- 29 Petrus en Paulus (apostelen, hoogfeest)

juli

- 3 Thomas (apostel, feest)
- 11 Benedictus van Nursia
- 15 Bonaventura
- 21 Laurens van Brindisi
- 23 Birgitta van Zweden
- 25 Jakobus (apostel, feest)
- 27 Titus Brandsma
- 30 Petrus Chrysologus
- 31 Ignatius van Loyola

augustus

- 1 Alfons de Liguori
- 3 Pierre Julien Eymard
- 4 Jean Marie Vianney
- 9 Edith Stein
- 11 Clara van Asisi
- 12 Jeanne de Chantal
- 13 Hippolytus; Maximus Confessor
Sidonius Apollinaris
- 14 Maximiliaan Kolbe
- 15 Maria ten hemel opneming (hoogfeest)
- 20 Bernardus van Clairveaux
- 24 Bartolomeüs (apostel, feest)
- 27 Monica
Caesarius van Arles
- 28 Aurelius Augustinus
- 29 Johannes de Doper onthoofd

september

- 3 Gregorius de Grote
- 5 Teresa van Calcutta
- 14 Catharina van Genua
- 15 Charles de Foucauld
- 16 Cyprianus van Carthago
- 17 Robertus Bellarminus
Hildegard van Bingen
- 21 Matteüs (apostel en evangelist, feest)
- 25 Laurens Justiniani
- 27 Vincent de Paul
- 29 Michaël, Gabriël en Rafaël (aartsengelen)
- 30 Hieronymus

oktober

- 1 Thérèse van Lisieux
- 4 Franciscus van Assisi
- 6 Bruno
- 9 John Henri Newman
- 15 Teresa van Avila
- 17 Ignatius van Antiochië
- 18 Lucas (evangelist)
- 24 Proclus van Constantinopel
- 25 Gaudentius van Brescia
- 28 Simon en Judas (apostelen, feest)

november

- 4 Carolus Borromeüs
- 7 Willibrordus (feest)
- 10 Leo de Grote
- 11 Martinus van Tours
- 12 Nil Sorski
- 15 Albertus Magnus
- 16 Gertrudis de Grote en Mechtild van Hackeborn
- 17 Dionysius de Grote
Gregorius de wonderdoener
- 23 Clemens van Rome
- 23 Amphilogius
- 27 Gregorius van de Sinai
- 30 Andreas (apostel, feest)

December

- 2 Jan van Ruusbroec
- 3 Franciscus Xaverius
Johannes XXIII
- 4 Johannes van Damascus
- 7 Ambrosius van Milaan
Gregorius van Narek
- 14 Johannes van het Kruis
- 25 Jacopone da Todi
- 26 Stefanus
- 27 Johannes (apostel en evangelist, feest)

literatuur

- apostolic fathers
Philokalia
Documents in early christian thought apocryphile press, Berkely 2004
Faber & Faber, London 1951
- JF Fink *doctors of the church the sunday sermons of the great fathers* Ignatius press, San Francisco 2000
- early christian fathers* Harmonia media
- Texte der Kirchenväter ante Nicene fathers* Kösel 1920
- Nicene and post Nicene fathers* Eerdmans, 1994
- Butler's lives of the saints idem, third millennium* Eerdmans, Edinburgh 1991
- Ælred van Rievaulx *spiritual friendship* Burns & Oats, London 1959
- Albertus Magnus *on cleaving to God* Burns & Oats, London 2005
- Alphons Ariëns *Christian classics ethereal library*
- Ambrosius *HWM ten Have: De liefde van Christus laat ons geen rust* Valkhof Pers 2008
- Angela de Foligno *on the sacraments* SPCK, London 1950
- Angela Merici *The book of divine consolation* Lexington (USA) 2015
- Antonius van Padua *die Schriften* Joh. Verlag, Einsiedeln 1998
- Anselmus v Canterbury *Sermons.* Messagero, Padova 2007
- Aphrates *proslogion* Wereldvenster, Bussum 1981
- Athanasius *the prayers and meditations of St Anselm* Pinguin books, Middlesex 1983
- Aurelius Augustinus *a homily on prayer* Seabury divinity school, Maribault U.S.A. 1926
- Barsanuphius *P.F Bouter: Athanasius. Kok Kampen 2010*
- Benedictus *on the Incarnation of the Word of God* Chesterton Study.com 2011
- Bernardus *als licht in het hart* Ambo, Baarn 1996
- Bernadette Soubirous *belijdenissen* Wereldbibliotheek, A'dam 1955
- Birgitta van Zweden *writings from the fhilokalia* Faber and Faber, londen 1951
- regel* J Romen, 1946
- A v Duinkerken* Hollandia Baarn
- P Chateliun Counet: brieven v Bernadette* KBS, Den Bosch 2008
- life and selected revelations*
- the tree of life* Paulist Press, NY 1978

- Bonaventura *Itinerarium Franc. studiecentrum leven van Franc. van Assisi; letters* Columbia Univ. Press, N.Y. 2000
- Bruno *early Carthusian writings* St Hugh's charterhouse, Parkminster 2009
- Carolus Borromeüs *instructions aux confesseurs* Louis Josse, Paris 1702
- Cæsarius van Arles tien preken AD Klaassen, Schiedam 1996
- Catharina van Genua *dialogen* Langenhuijsen, R'dam 1916
- Catharina van Siena *boek vd goddelijke leer* Brand, Hilversum '35
- Charles de Foucauld C Lepetit: *Charles de Foucauld* Patmos, Antwerpen 1982
- M Castillon du Perron: *Ch de Foucauld, writings* Orbis books, N.Y. 1999
- Clara van Asisi *geschriften* Gottmer, Haarlem 1948
- Cyprianus *geschriften* Holland, Amsterdam 1952
- Cyrillus van Alexandrië *preken* Paul Brand, Bussum 1946
- Cyrillus van Jeruzalem *catechesen* RK boekcentrale, A'dam 1941
- Damiaan de Veuster J Farrow: *Damiaan de melaatse* Spectrum, Utrecht 1937
- Efrem de Syriër *des heiligen Ephräm der Syriers Hymnen* Bibl. der Kirchenväter, München '28
- hymns on paradise.* St Vladimir's seminary press, New York 1990
- Edith Stein *essential writings* Maryknoll, N.Y. 2002
- the science of the cross,* ICS publications, Washington 2002
- Edward Poppe Karl Weekers: *Edward Poppe*, bloemlezing de Boog, A'dam 2001
- Etty Hillesum *het verstoorde leven* Balans, Baarn 1992
- Eucherius van Lyon *de laude eremi,* Univ. of Kansas
- in contempt of the World* www.Ccel.org
- Franciscus van Assisi *de geschriften van Franciscus van Assisi* Gottmer, Haarlem 1948
- François de Sales *aanbevelingen voor een christelijk leven; een hart voor God* Carmelitana, Gent
- Franciscus Xaverius HJ Coleridge: *life and letters of St Francis Xavier* (1882) Bibliolife reproduction
- François de Sales en *letters of spiritual direction* Jeanne de Chantal Paulist Press, New York 1988
- Germanus v Constantinopel *on the divine liturgy*
- Gertrudis v Helfta *geest. oefeningen; heraut vd goddelijke liefde* Langenhuysen, Amsterdam 1911
- on God and man* St Vladimirs seminary press, Crestwood N.Y. 2002
-

- Gregorius van Narek *speaking with God*
Vem Press, Yerevan 2005
- Gregorius van Nazianze *Macht des Mysteriums*
Patmos, Düsseldorf 1956
on God and Christ
- Gregorius van Nyssa *leven vd heilige Macrina* Spectrum 1971
on the soul and the resurrection
St Vladimir sem. Press, N.Y. 2002
the life of Moses Harper Collins, N.Y. 2006
writings from the Philokalia
Faber and Faber, Londen 1951
- Hieronymus *letters of St Jerome*
Harvard Un. Press '63
- Hugo van St Victor *selected spiritual writings*
Harper & Row, London 1962
- Hippolytus *on the apostolic tradition*
St Vladimir seminary Press, N.Y. 2001
- Hildegard van Bingen Rita Schilling: *bazuin van het levende licht*
ten Have, Baarn 1998
- Ignatius van Antiochië JB Lightfoot: *the apostolic fathers*
Apocryphile Press, Berkeley 2004
V Hunink: *graan van God*
Kok, Utrecht 2012
- Ignatius van Loyola *spiritual exercises*, Loyola Press, Chicago
personal writings, Pinguin, Londen 1996
- Isidorius van Sevilla *de ecclesiasticis officis*
Newman Press, NY 2008
- Jan van Ruusbroec *alle de werken van Jan van Ruusbroec*
Paul Brandt, Bussum 1914
- Jean Baptist de la Salle *Meditations for all sundays*
the method of interior prayer,
Lasallian Publications
- Jean Marie Vianney *catechismes* Emm. Vite, Paris 1920
preken Lannoo, Tiel 1959
brieven Lannoo, den Haag 1959
- Johannes XXIII *geestelijk dagboek*
Lannoo, den Haag 1966
- Johannes Cassianus *Making life a prayer*, selected writings
Upper Room Books, Nashville 1997
- Johannes Climacus *de geestelijke ladder*
abdij van Bethlem, Bonheiden 2002
- Johannes van Avila *letters* Sophia Inst Press,
Manchester (USA) 2012
Faber and Faber, Londen 1951

- Johannes Tauler *preken* historische uitgaven,
Groningen 2004
- Johannes van het Kruis *St Jan van het Kruis aan het woord*
Carmelitana, Gent
selections from the dark night
Harper, San Francisco 2004
- Josefine Bakhita *ML Dagnino: Bakhita tells her story*
Canossian Mission, Rome 1991
- Julian van Norwich *mystieke bloemlezing,*
Govers, den Haag 1935
revelations of divine love
Dover Publ., Mineola N.Y. 2006
- Laurens Justiniani *over het vuur van Gods liefde*
Maria Middelaers, Genval 1965
- Makarius *AJ Mason, 50 spiritual homilies of St*
Macarius the Egyptian,
Mc Millan, NY 1921
- Maximus Confessor *verklaring van het O.V.* Bonheiden 1993
on the cosmic mystery of Jesus Christ
St Vladimir Sem. Press, N.Y. 2003
Questions and doubts
Northern Illinois Univ. Press, 2010
- Mechthild v Hackeborn *boek der bijzondere genade*
Desclée de Brouwer, Brugge 1958
- Melito van Sardes Vincent Hunnink, Brevier, Kampen 2013
- Nil Sorski *de heilige Nil Sorski,*
abdij Bethlehem, Bonheiden 1979
- Pachomius *het leven van St Pachomius*
abdij Bethlehem, Bonheiden 1979
instructions, letters and other writings
Cisterciënsers uitgaven
- Paulinus van Nola *poems* Newman press, New York 1977
- Petrus Canisius *brieven en geestelijk testament*
Kok, Kampen 1997
- Petrus Damiani *letters* Harmonia media
selected writings
Faber & Faber, London 1959
- Pierre-Julien Eymard *teksten* congregatie vh H sacrament,
Nijmegen, 2012
- Prosper van Aquitaine *the call of all nations*
Longmans, Londen 1952
- Prudentius *songs from Prudentius*
General Books, Memphis 2012
the origen of sin
Cornell University Press, 2011
- Robertus Bellarminus *spiritual writings,* Paulist press, N.Y. 1983

	<i>Live well, die holy</i> Sophia institute, Manchester. '98
Sidonius Apollinaris	<i>letters</i> , General Books, Memphis 2012
Simeon de new theoloog	<i>the first created man</i> St Herman of Alaska 2013
	<i>writings from the fhilokalia</i>
Teresa van Avila	<i>mijn leven</i> Carmelitana, Gent 1984
Thérèse van Lisieux	<i>Ik geloofde in Gods liefde</i> Carmelitana
Teresa van Calcutta	<i>Come be my Light.</i> Doubleday, NY 2007
Thomas van Aquino	<i>preken over de geloofsbelijdenis</i> Partenon, Almere 2013
	<i>over de tien geboden</i> Meinema, Zoetermeer 2013
Thomas More	<i>a dialogue of comfort</i> Scepter, USA 1998
Titus Brandsma	<i>mystiek leven</i> , Gottmer, Nijmegen 1985

oude testamentvijf boeken van Mozes

genesis	gen
exodus	ex
leviticus	lev
numeri	num
deuteronomium	de

geschiedenis van Israël

Jozua	Joz
rechters	re
Ruth	Ru
1 ^{ste} boek Samuël	1Sam
2 ^{de} boek Samuël	2Sam
1 ^{ste} b. koningen	1kon
2 ^{de} b. koningen	2kon
1 ^{ste} b. kronieken	1kron
2 ^{de} b. kronieken	2kron
Ezra	Ezra
Nehemia	Neh
Ester	Est

poëtische boeken

Job	Job
psalmen	ps
spreuken	spr
prediker	pr
hooglied	hoogl

vier grote profeten

Jesaja	Jes
Jeremia	Jer
klaagl. van Jeremia	klaagl
Ezechiël	Ez
Daniël	Dan

twaalf kleine profeten

Hosea	Hos
Joël	Joël
Amos	Am
Obadja	Ob
Jona	Jona
Micha	Mi
Nahum	Nah
Habakkuk	Hab
Sefanja	Sef
Haggai	Hag
Zacharia	Zach
Maleachi	Mal

deuterokanonieke boeken

Tobit	Tob
Judit	Judit
Ester (aanvulling)	Est
1 Makkabeeën	1Makk
2 Makkabeeën	Makk
wijsh. van Salomo	wijsh
wijsh. v J. Sirach	Sir
Baruch	Bar
Daniël (aanvulling)	Dan

nieuwe testamentvier evangeliën

Matteüs	Mt
Marcus	Mc
Lucas	Lc
Johannes	Joh

handelingen vd apost. handbrieven van Paulus

aan Rome	Rom
1 ^e br. aan Korinte	1Kor
2 ^e br. aan Korinte	2Kor
aan de Galaten	Gal
aan Efese	Ef
aan Filippi	Fil
aan Kolosse	Kol
1 ^e br. aan Tessalonica	1Tess
2 ^e br. aan Tessalonica	2Tess
1 ^e br. aan Timóteüs	1Tim
2 ^e br. aan Timóteüs	2Tim
aan Titus	Tit
aan Filémon	Filem

algemene brieven

aan de Hebreëën	Heb
brief van Jakobus	Jak
1 ^e brief van Petrus	1Pe
2 ^e brief van Petrus	2Pe
1 ^e brief v Johannes	1Joh
2 ^e brief v Johannes	2Joh
3 ^e brief v Johannes	3Joh
brief van Judas	Judas

openbaring

(apokalyps)	openb
-------------	-------

